

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1956

ANDRA KAMMAREN

Nr 16

27 april—3 maj

Debatter m. m.

Fredagen den 27 april

	Sid.
Svar på fråga av herr Nilsson i Östersund ang. frågan om förflyttning av SJ:s huvudförråd från Östersund till Gävle	3
Svar på interpellationer av:	
herr Löfroth ang. undanröjande av de trafiksvårigheter, som kvarvarande pansarhinder på vägarna utgöra	4
fröken Wetterström ang. lämpligheten av att militära tvättanstalter konkurrera med civila tvättinrättningar.....	5
Utgifter under riksstatens sjätte huvudtitel:	
Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.	8
Byggande av vägar och broar	25
Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.	26
Statens bilinspektion: Utrustning	32
Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande ...	35
Ändring i förordningen om automobilskatt m. m.....	39
Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.	46
Interpellationer av:	
herr Nilsson i Bästekille ang. åtgärder till förbättring av fiskehamnarna	54
herr von Friesen ang. ämnesområdet för professuren i klinisk experimentell allergologi	55

Onsdagen den 2 maj

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.	60
Enhetligt ortsavdrag för hela riket	85
Ersättning till J. Rasmusson och hans maka	90
Eftergivande av återbetalningsskyldighet	92
Restitution av skatt å bensin för jordfräsar	96
Näringslivets lokalisering m. m.	111
Ändrad lydelse av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete m. m.	118

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 27 april

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 6, rörande utgifter under sjätte huvudtiteln (kommunikationsdepartementet)	8
— nr 87, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (finansdepartementet)	39
— nr 88, ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster	39
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 23, om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.	39
— nr 35, om ändringar i garantibeskattningen m. m.	46

Onsdagen den 2 maj

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 37, om ändring av skogsvärderingsinstruktionen	60
— nr 36, ang. enhetligt Ortsavdrag	85
<i>Bankoutsutskottets</i> utlåtande nr 24, ang. utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.	90
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 20, ang. reglering av priserna på fisk	90
— nr 21, om ersättning till J. Rasmusson och hans maka	90
— nr 23, ang. eftergivande av återbetalningsskyldighet	92
— nr 24, ang. avgiftsfri upplåtelse av Biskops-Arnö till stiftelsen för föreningen Nordens institut	95
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 2, med redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation	96
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 6, ang. omläggning av riksdagens budgetarbete	96
— nr 7, ang. ändring i lagen om kommunalstyrelse i Stockholm.	96
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 89, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (försvarsdepartementet)	96
— nr 90, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (handelsdepartementet)	96
— nr 91, ang. Apelvikens och Kronprinsesans Victorias kustsanatorier	96
— nr 92, ang. polisväsendet i Norrbottens län	96
— nr 93, ang. en civil reservläkarkår.	96
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 38, om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution.	96
<i>Sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. restitution av skatt å bensin för vissa motordrivna fordon inom trädgårdsnärigen	96
<i>Bankoutsutskottets</i> utlåtande nr 25, om näringslivets lokalisering m. m.	111
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 24, om ändrad lydelse av 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken	117
— nr 25, om ändrad lydelse av 12 § lagen om dödande av förkommen handling.	117
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 26, ang. ändring i lagen om nykterhetsvård m. m.	117
— nr 27, rörande ratifikation av konvention med Italien om social trygghet	117
— nr 28, ang. fondering jämlikt 39 § lagen om allmän sjukförsäkring	118
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 15, ang. ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete samt angående fortsatt giltighet av samma lag	118

Fredagen den 27 april

Kl. 13.00

§ 1

Justerades protokollet för den 20 in-
nevarande april.

§ 2

Svar på fråga ang. förflyttning av SJ:s
huvudförråd från Östersund till Gävle

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för kommunikationsdeparte-
mentet, herr statsrådet ANDERSSON,
som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Öster-
sund har frågat mig, om det för närva-
rande föreligger planer på att förflytta
SJ:s huvudförråd från Östersund till
Gävle.

Från järnvägsstyrelsen har jag inhäm-
tat, att det inom styrelsens förrådsbyrå
pågår utredning om i vilken omfattning
Gävle huvudförråd skall få sitt nuvaran-
de försörjningsområde utökat. En utök-
ning skulle i första hand beröra Öre-
bro förrådsområde, i andra hand Ös-
tersunds samt slutligen i någon mån
även Göteborgs förrådsområde.

Utredningen är inte färdig, än mindre
underställd järnvägsstyrelsen. Såvitt
utredningsmannen nu kan bedöma kom-
mer förrådsrörelse för SJ:s räkning att
enligt samtliga hittills prövade utred-
ningsalternativ bedrivs i betydande
omfattning i Östersund. Däremot kan
det bli fråga om exempelvis att flytta
över vissa administrativa göromål till
Gävle huvudförråd.

Utredningen väntas bli färdig under
loppet av detta år.

Härpå anförde

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Jag ber att till statsrå-
det och chefen för kommunikationsde-
partementet få framföra mitt tack för
svaret på den enkla fråga som jag rik-
tat till honom.

Av svaret framgår att det för närva-
rande pågår en utredning, som siktar
till att utöka försörjningsområdet för
Gävle huvudförråd, och att i samband
med denna utredning även undersökes
möjligheterna att till Gävle flytta över
åtminstone en del av huvudförrådet i
Östersund. Jag vill understryka att jag
förstår att SJ liksom andra företag inom
näringslivet måste eftersträva en ökad
rationalisering för att kunna konkurre-
ra på marknaden, men man måste även
beakta de lokala betänkligheter som kan
yppa sig, speciellt eftersom det här gäl-
ler ett län som varje år exporterar så
mycken arbetskraft till södra Sverige.

För ett par år sedan flyttade SJ di-
striktskansliet med ett hundratal an-
ställda från Östersund till Gävle. I sam-
band med denna förflyttning gjorde
distriktschefen Palm ett ganska bestämt
uttalande om att någon ytterligare de-
cimering av SJ:s organisation i Öster-
sund inte skulle komma i fråga. Det är
klart att efter detta uttalande kände
man sig i Östersund åtskilligt lugnad på
denna punkt. När det nu har dykt upp
planer på att göra ytterligare en för-
flyttning är det inte att undra på att
den lokala opinionen och de kommunala
myndigheterna är ganska bekymrade
däröver.

Jag tar emellertid fasta på den passus
i svaret, där det sägs att hur det än
går med utredningen och vilket beslut
som än fattas, så kommer även i fortsätt-

Svar på interpellation ang. undanröjande av de trafiksvårigheter, som vissa pansarhinder på vägarna utgöra

ningen en ganska omfattande förrådsverksamhet i SJ:s regi att bedrivas i Östersund. Jag vill till detta knyta den förhoppningen att innan man fattar beslut i denna fråga man måtte så långt som möjligt beakta de lokala problem som en ytterligare bortflyttning av arbetskraft och minskning av skattekonor innebär för berörda område.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. undanröjande av de trafiksvårigheter, som vissa pansarhinder på vägarna utgöra

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **TORSTEN NILSSON**, som yttrade:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Löfroth frågat mig, vilka åtgärder jag avser att vidtaga för att undanröja de trafiksvårigheter, som kvarvarande pansarhinder på vägarna utgör.

Under andra världskriget utfördes befästningsanläggningar av olika slag på ett stort antal platser i landet. Av militära skäl måste dessa anläggningar ofta placeras på sådant sätt, att de medförde mer eller mindre allvarliga olägenheter för den civila verksamheten.

Då efter krigets slut en ny avvägning mellan civila och militära intressen var påkallad, gjorde år 1946 väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, fortifikationsförvaltningen och försvarsstaben en undersökning rörande de åtgärder, som borde vidtagas med avseende å befintliga pansarhinder m. m. Året därpå tillsattes, såsom herr Löfroth omnämnt i interpellationen, en särskild kommitté — 1947 års pansarhinderutredning — för att ytterligare utreda dessa frågor. Utredningens förslag har legat till grund

för de åtgärder, som sedermera vidtagits för att i möjligaste mån undanröja de hinder, som befästningarna utgjort för civil verksamhet.

Principen har därvid varit den, att hinder som saknade betydelse ur försvarssynpunkt skulle borttagas. Hinder däremot, som utgjorde fara för trafiken, men som alltjämt var av betydelse för försvaret, skulle byggas om, så att såväl trafik- som försvarssynpunkter blev tillgodosedda. I de fall, då ombyggnad icke genast kunde ske, skulle särskilda varningsanordningar uppsättas i avvaktan på ombyggnaden.

Utvecklingen sedan de nämnda utredningarna gjordes har inte gett anledning att frågå dessa principer. Där emot har den kraftigt ökade trafiken på vissa viktiga vägar framtingat ombyggnad av ytterligare ett antal hinder, som tidigare bedömts kunna kvarstå oförändrade.

Pansarhinder och befästningar i anslutning till vägarna är alltjämt av betydelse för försvaret, framför allt inom gränsområden. Den tilltagande motoriseringen underlättar snabba framstötter av anfallskraftiga förband. På grund av ökade vägbredder har det vidare blivit svårare att i ett skärpt läge improvisera hinder av tillräcklig hållfasthet. Det är därför icke lämpligt att nu helt rasera dessa anläggningar. Även i fortsättningen blir det därför nödvändigt att söka tillgodose kravet på trafiksäkerhet genom ombyggnader eller andra liknande åtgärder.

För att genomföra erforderliga arbeten har medel anvisats från anslag under fjärde huvudtiteln. Sedan budgetåret 1952/53 har ett särskilt anslag uppförts på driftbudgeten under rubriken Borttagande av pansarhinder m. m. För innevarande och nästa budgetår har anslaget upptagits med 125 000 kronor. Kungl. Maj:t har dessutom nyligen föreslagit riksdagen att på tilläggsstat för innevarande år anvisa ytter-

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att militära tvättanstalter konkurrera med civila tvättinrättningar

ligare 400 000 kronor under samma anslagsrubrik.

Beträffande förhållandena i övre Norrland, som herr Löfroth särskilt berört i interpellationen, vill jag framhålla, att de militära myndigheterna räknar med att inom en snar framtid kunna tillgodose vägmyndigheternas önskemål att vissa vägförbindelser, som är särskilt viktiga för samfärdseln, helt skall befrias från trafikhindrande vägspärrar.

Vidare anförde

Herr LÖFROTH (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framföra ett tack för det mycket positiva svaret på min interpellation.

Pansarhindren och vägspärrarna har ju alltsedan senaste kriget åstadkommit mycket besvär för trafikanterna på våra vägar, inte minst för förare av större lastbilar och bussar, och rätt ofta även förorsakat olyckstillbud och skadegörelse. Det är därför så mycket mer glädjande att erfaras, att statsrådet dels har vidtagit vissa åtgärder, dels fått försvarsmakten med på den linjen att så många som möjligt av dessa vägspärrar skall tas bort. Framför allt måste det vara glädjande för de trafikanter som haft kännning av de olägenheter jag här talat om.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att militära tvättanstalter konkurrera med civila tvättinrättningar

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet TORSTEN NILSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har fröken Wetterström frågat mig

1) om jag anser det vara förenligt

med sunda affärsprinciper att militära tvättanstalter med hjälp av skattemedel tillåtes konkurrera med civila tvättinrättningar;

2) om jag ämnar företaga någon åtgärd för att ändra ett dylikt förhållande.

Interpellanten åsyftar uppenbarligen förhållandena vid de tvättinrättningar, som finns vid vissa av arméns förband och som är underställda arméintendenturförvaltningen. I den mån dessa anstalters kapacitet under vissa perioder icke helt utnyttjats för tvätt av truppförbandens persedlar, har tvätt utförts för andra statliga och kommunala verk. Tvätt för enskilda företags räkning har däremot icke utförts förrän under innevarande år, då förberedelser vidtagits för att utnyttja den tvättkapacitet som under nästa budgetår frigöres i samband med repetitionsövningarnas inställande. Försöksverksamheten har hittills endast omfattat fem fall, nämligen två företag vid tvättinrättningen i Karlstad och tre industrier vid tvättinrättningen i Örebro. De tre sistnämnda har emellertid numera — utan angivande av skäl — återgått till sina tidigare tvättentreprenörer.

Vid anmälan av anslaget Armén: Tvätt i årets statsverksproposition anförde jag bland annat: »För att den tvättkapacitet vid förbandens tvättanstalter, som friställes till följd av begränsningen av repetitionsövningsverksamheten, skall kunna utnyttjas, räknar jag med att dessa tvättanstalter skall åta sig tvätt för civila beställares räkning.» Under riksdagsbehandlingen gjordes icke någon erinran mot vad jag sålunda uttalat. När förbandens tvättinrättningar nu åtar sig tvätt för civila behov sker detta således för att i enlighet med vad riksdagen godtagit utnyttja befintlig överkapacitet. Jag betraktar anordningen som ett led i strävandena att tillvarata besparingsmöjligheterna inom försvaret genom att rationellt utnyttja tillgängliga resurser.

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att militära tvättanstalter konkurrera med civila tvättinrättningar

När fröken Wetterström talar om att militära tvättanstalter tillåtes konkurrera med hjälp av skattemedel, menar hon tydligen, att priserna icke täcker självkostnaderna. Enligt vad jag inhämtat bygger emellertid arméintendenturförvaltningen sina prisberäkningar på de kostnadsundersökningar rörande tvätt- och reparationsverksamheten för intendenturmateriel inom försvaret, som år 1953 framlades av 1946 års militära förvaltningsutredning, med justering för inträffade kostnadsökningar samt viss marginal. Riktpunkten för ämbetsverkets prissättning är sålunda — trots att det är fråga om utnyttjande av befintlig överkapacitet — att erhålla full täckning för såväl fasta som rörliga kostnader av alla slag. Någon fortlöpande självkostnadsberäkning sker emellertid icke vid arméintendenturförvaltningens tvättanstalter, varför en viss tveksamhet om de aktuella självkostnaderna möjligen kan uppstå. Jag kommer därför att överväga, huruvida icke arméintendenturförvaltningen i fråga om prissättningen på civil tvätt bör samråda med försvarets fabriksstyrelse, som också utför tvätt för civila beställares räkning och som har fortlöpande självkostnadsbokföring upplagd.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat fröken Wetterströms frågor.

Härefter anförde:

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för det svar jag fått på min interpellation, av vilket jag finner, att försvarsministern uttalar en viss tveksamhet då det gäller att bedöma om självkostnaderna vid arméintendenturförvaltningens tvättanstalter motsvarar dagsläget.

Anledningen till att jag ställt denna interpellation är att jag ej har kunnit anse det riktigt och förenligt med lojal

konkurrens att de militära tvättanstalterna konkurrerar med de enskilda företagen på det sätt som sker på vissa håll. Jag har givetvis intet att erinra mot det uttalande, som försvarsministern gjort i årets statsverksproposition, att förbandens tvättanstalter skall utnyttjas för civila beställares räkning i den mån de ej helt kan tagas i anspråk för militärt ändamål.

Emellertid har jag funnit det svår-förklarligt, att de militära tvätterierna kan tillämpa en prissättning, som så avsevärt understiger de enskilda tvätteriernas självkostnadspris, när det förhåller sig så, som statsrådet säger, att riktpunkten för arméintendenturförvaltningens prissättning är att erhålla full täckning för såväl fasta som rörliga kostnader. I den mån en långt driven mekanisering och rationalisering förmår sänka priserna är det ju enbart tillfredsställande, men skulle det vara så, som jag förmodade, att de militära myndigheterna i sina kalkyler inte medräknat byggnadskostnader, maskinutrustning och administrationskostnader o. s. v. utan resonerar så, att anläggningarna ju ändå finns och måste finnas för det militära behovet, då måste invändningar göras. I så fall måste nämligen slutsatsen bli den, att det skulle vara skattebetalarnas pengar som kommit att subventionera de civila företagen, som utnyttjar de militära tvätterierna.

Enligt de uppgifter jag inhämtat från Sveriges tvätteriförbund är det »militära priset», om jag får uttrycka mig så, 44 öre per kg, vartill kommer transportkostnader, som kunden själv får bestrida. Dessa senare kan givetvis variera avsevärt beroende på avståndet, men torde i genomsnitt vad städerna beträffar röra sig mellan 2 och 5 öre per kg. Alltså kan man säga att priset totalt uppgår till 49 öre per kg. De enskilda tvätteriernas självkostnadspris belöper sig på 70—75 öre per kg. Hitills har de militära inrättningarna vis-

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att militära tvättanstalter konkurrera med civila tvättinrättningar

serligen, som statsrådet säger, endast anlitats i ett fåtal fall — på senaste tiden dock även i mitt hemlän Östergötland, där två av landstingets barnhem övergått till militärt tvätteri, och det är fråga om inte ett tredje kommer att göra detsamma inom de närmaste dagarna. Men då det kan antagas komma att anlitas i betydligt större skala i samband med de inställda repetitionsövningarna, som friställer en del av förbandens tvättkapacitet, är det förklarligt om de enskilda tvätteriföretagen med viss oro undrar om det är meningen att den nuvarande prissättningen skall tillämpas i fortsättningen av de militära tvättanstalterna.

Även om man i rättvisans namn säger, att kvaliteten på den militära tvätten helt naturligt är de privata tvätteriernas underlägsen och att det är kundens ensak, om denne vill godtaga en lägre kvalitet för ett billigare pris, förefaller i alla fall prisskillnaden onormalt stor. Jag vet också att försvarets fabriksstyrelse tillämpar ett pris på mellan 58 och 60 öre. Dessa anläggningars kapacitet är naturligtvis så stor, att man där måste ha kommit fram till en ytterst fördelaktig kostnad.

Alltnog, herr försvarsminister, de enskilda tvätterierna är bekymrade över situationen och menar med rätta, att om de i allt större utsträckning kommer att frånhändas industritvätt, så blir de nödsakade för att kunna uppnå lönsamhet att kompensera sitt inkomstbortfall genom att höja priset på hushållstvätten. Detta kommer i så fall att gå ut över de enskilda hemmen och skulle säkerligen göra husmödrarna i vårt land bekymrade. De har sannerligen ofta nog svårt ändå att i dagens läge få hushållskassan att räcka till. Dessutom måste det för de arbetare, som sysselsättes inom branschen, vara av största intresse att deras företag bär sig — det är också en synpunkt, som kan vara värd att framhålla.

Jag skulle vilja direkt vädja till försvarsministern att inte bara överväga, om ett samråd bör ske mellan arméintendenturförvaltningen och försvarets fabriksstyrelse, utan lova att snarast vidta de justeringar i prissättningen som herr statsrådet kan finna vara befogade.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **TORSTEN NILSSON**:

Herr talman! Beträffande det önskemål, som nu senast uttalades av fröken Wetterström, kan jag säga att jag betraktar det som självfallet, att man när det gäller prissättningen skall ta kontakt med fabriksverket och i samarbete med detta verk komma fram till offerter, som kan anses rimliga. Men jag vill understryka att detta inte kommer att utgöra någon garanti åt de privata tvättanstalterna att det skall bli fråga om priser, som närmar sig de priser som fröken Wetterström här har uppgivit, ty fabriksverket kan ju offerera tvätt till ett pris mellan 50 och 55 öre per kg. Eftersom fröken Wetterström är en livlig anhängare av privat initiativ och de enskildas möjligheter att få konkurrera, utgår jag från att hon också vill ge de rationellt skötta statliga företagen samma möjligheter.

Fröken **WETTERSTRÖM** (h):

Herr talman! Det är givet, att jag är anhängare av det privata initiativet, och jag tycker att det är fullt riktigt och, som jag sagt, naturligt att staten skall konkurrera på samma villkor som privata företagare. Men jag har också sagt, att anledningen till att jag frågade är den, att jag fann prisskillnaden vara oerhört stor. Jag förstår mycket väl att när det gäller försvarets fabriksstyrelse med dess långt drivna rationalisering kommer priserna att ligga lägre än de privata tvättanstalternas. Men när det gäller det militära tycker jag, att det är en förfärligt stor differens, och om det

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

hade varit så, att man med hjälp av skattemedel kommit fram till så låga priser inom försvaret, så hade jag funnit saken anmärkningsvärd. Det var detta som var anledningen till min fråga, men herr statsrådet har ju givit mig besked om att så inte är fallet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition nr 172, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande tyska tillgångar i Sverige, m. m.

§ 6

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den på bordet liggande motionen nr 766, av herr *Rubbestad m. fl.*

§ 7

Föredrogs den av herr förste vice talmannen *Skoglund* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående redogörelse för de motiv, som legat till grund för Kungl. Maj:ts beslut att avslå en framställning från Svenska Metallverken att förvärva fastigheten Perstorp 1° i Skedevi socken.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs den av herr *Ahlberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående fullgörandet av 1951 års pensionsutrednings uppdrag.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av herr *Östlund* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående utredning av frågan om verkningarna i skatteavseende vid fusion mellan ekonomiska föreningar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Utgifter under riksstatens sjätte huvudtitel

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under sjätte huvudtiteln, avseende anlagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 9***Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.**

Före behandlingen av de olika anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader hade Kungl. Maj:t (punkt 9, s. 19—25) lämnat en översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

Enligt beräkningen av väganlagen skulle dessa för budgetåret 1956/57 uppgå till sammanlagt 968 741 040 kronor, vilket innebar en ökning i förhållande till motsvarande på riksstaten för innevarande budgetår uppförda anslagsbelopp med omkring 180 miljoner kronor. Chefen för finansdepartementet hade i annat sammanhang beräknat automobilskattemedelsinkomsterna för budgetåret 1956/57 till 1 030 miljoner kronor. Av detta belopp skulle alltså 968,7 miljoner

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

kronor disponeras för att täcka anslag på driftbudgeten och återstoden, ca 61,3 miljoner kronor, tillföras budgetutjämningsfonden och där redovisas under särskild titel.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft ett antal motioner.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Spetz* (I: 321) och den andra inom andra kammaren av herr *Kristensson* i Osby *m. fl.* (II: 252), hade hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att låta under *kalenderåret 1957* verkställa vägbyggnad för tillhoppa 390 miljoner kronor samt för *budgetåret 1956/57* anvisa anslag till byggandet av vägar och broar med ett sammanlagt belopp av 195 miljoner kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz* (I: 322) och den andra inom andra kammaren av herrar *Östlund* och *von Seth* (II: 363), hade likaledes hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att låta under *kalenderåret 1957* verkställa vägbyggnad för tillhoppa 390 miljoner kronor samt för *budgetåret 1956/57* anvisa anslag till byggandet av vägar och broar med ett sammanlagt belopp av 195 miljoner kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I en inom andra kammaren av herr *Löfgren m. fl.* väckt motion (II: 508) hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att utredning — utan avvaktande av resultaten av utredningen rörande den ekonomiska långtidsplaneringen under femårsperioden 1956—1960 — skyndsamt måtte verkställas, syftande till alternativa förslag för snabbt igångsättande av långsiktiga och enligt rationella och mekaniserade metoder utförda vägarbeten, sedan ovannämnda ekonomiska

långtidsplaneringsutrednings synpunkter beaktats.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 321 och II: 252 samt I: 322 och II: 363, i vad de avsåge förslag om återgång till budgetårsberäkning av anslagen till den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att motionerna I: 197 och II: 362, i vad de avsåge frågan om entreprenadsystemets omfattning inom vägväsendet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 508 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att riksdagen måtte, i anledning av föredragandens uttalande under förevarande punkt samt motionerna I: 75 och II: 151, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Alfred Nilsson*, *Axel Andersson*, *Sunne*, *Birke*, *Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg* i Skövde, *Ståhl* och *Löfroth*, fröken *Karlsson* och herr *Nelander*, vilka ansett att utskottet under I. bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 321 och II: 252 samt I: 322 och II: 363, såvitt nu vore i fråga, besluta om återgång till budgetårsberäkning av anslagen till den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr BERGGREN (fp):

Herr talman! Det finns i Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m. en del synpunkter och uttalanden, till vilka jag skulle vilja föga några kommentarer. Jag skall undvika tidsutdräkt genom någon upprensning av de kända förhållandena angående ökat bilbestånd och därmed ökad trafikbelastning. Det finns dock skäl att understryka väg- och vattenbyggnadsstyrelsens erinran om större behov i fråga om det rena vägunderhållet. Här har

Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.

skett en nedslitning i stor utsträckning, och även med all möjlig återhållsamhet med utgifter torde det utan reservation kunna påstås, i enlighet med vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen säger, att »vägunderhållet måste ges ökad prioritet». Det ökade kravet i anslagsäskanden på denna punkt är angeläget nog. Utskottet säger ju också i ett uttalande, att »redan nu är för övrigt standarden på vissa delar av vägnätet sådan, att kravet på god transportekonomi icke kan upprätthållas, vilket vållar det samlade folkhushållet ansemliga förluster». Utskottet fortsätter därefter sin skrivning: »En annan omständighet som härvidlag förtjänar uppmärksamhet är, att otillräckliga investeringar ofelbart leda till att underhållsverksamheten måste ökas, vilket innebär en ekonomiskt mindre god användning av tillgängliga medel.»

Om jag sedan följer statsutskottets betänkande och fortfarande räknar med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ställningstagande, vill jag uttala en tillfredsställelse i fråga om höjningen av bidragsprocenten till den enskilda väghållningen.

Vad gäller delegationen för översiktlig planering finns väl anledning återkomma, då förslag ännu ej föreligger. Efter vad som i ett preliminärt detaljförslag angående riksstamvägarna internt uppgivits har det dock gjort mig en smula tveksam om det mera varit linjaler än försvarbara ekonomiska principer som varit dominerande. Vad beträffar forcering av vägbyggande av mera permanent karaktär för att å ena sidan nedbringa grusvägarnas underhåll och å andra sidan öka möjligheterna för den tyngre trafikbelastningen är arbetsmarknadsstyrelsen inne på en mycket väsentlig sak. Entreprenadförfarandet bör beredas ökat utrymme inom vägbyggandet. Jag har tidigare, herr talman, varit inne på dessa synpunkter, och jag finner angeläget understryka att det är en viktig passus

i detta sammanhang. Här står säkerligen åtskilligt att vinna både vad det gäller förkortade byggnadstider i vad det avser de olika projekten och när det gäller kostnaderna. Jag ställer i likhet med statsutskottet inte några särskilda krav på procenttalet utan uttalar bara den förhoppningen, att man siktar till att entreprenadbyggandet får ökad utsträckning, och jag är för min del övertygad om att man här inom budgetramen genom ökat entreprenadförfarande skulle kunna åstadkomma flera nyanlagda vägar.

Jag har avsett att fatta mig kort och skall inte gå in på fördelningen av anslag eller sätt för budgetberäkning. Hur angeläget det sedan än må vara för SJ att behålla främst den tunga transiteringen av våra produkter, visar dock tidsutvecklingen med all önskvärd tydlighet, att det mera direkta, bekväma och tidsbesparande resultat vår lastbilstrafik i samhällets tjänst utför är av den betydelse och storleksgrad att icke minst denna kan — även med tanke på skattebelastning och andra restriktioner i olika hänseenden — ha befogade skäl för krav på forcerade vägförbättringar.

Herr SVENSSON i Krokstorp (h):

Herr talman! Då utskottet så välvilligt behandlat motionerna om att anslagen till vägbyggnader i full utsträckning skall för varje år utnyttjas, ter det sig kanske överflödigt att vidare orda i denna sak, och det skall heller inte bli så många ord.

Först kan konstateras att den nuvarande vägbyggnadstakten inte svarar mot nerslitningen av vägarna. De ökade anslagen till vägunderhållet ger en skrämmande bild av detta förhållande. Vi har i år en ökning av anslagen från 230 till 300 miljoner kronor. Därav skall 45 miljoner kronor användas för provisoriska standardförbättringar och är alltså en direkt följd av eftersläpningen i fråga om den egentliga vägbyggnatio-

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

nen. Ökningen av vägunderhållet kan inte gärna betyda någon inbesparing av arbetskraft, då man väl i alla fall kommit längre med rationaliseringen av vägbyggandet än av vägunderhållet. Det hela verkar tröstlöst för de människor som skall hålla lervägarna i ordning och alltså har att sommaren över, dag efter dag, sprida lera, vatten, lut och vägsalt. Jag har för dagen inga exakta uppgifter på kostnaderna för vägunderhållet på lerriksvägarna, men något billigt vägunderhåll blir det under alla förhållanden inte, och knappast blir det heller vägar i egentlig mening. Då det är stark trafik och samtidigt dålig väderlek hjälper det nämligen inte att sprida lera, salta, vattna och hyvla. Vägmästarna, som får bära hundhuvudet för det dåliga vägunderhållet, står ju mer eller mindre maktlösa.

Samtidigt får den tunga trafiken — bussar och lastbilar — betala bilskatter som i långa stycken endast är rörelsekapital för finansministern. Det är ju nämligen endast *tekniskt* som dessa skatter hålls åtskilda och redovisas separat. Mera vägar eller lägre bilskatter måste därför bli lösningen för framtiden.

Inom vissa gränser måste naturligt nog vägbyggandet inordnas under den samhällsekonomiska planeringen, men nu förefaller det nog som om vägarbetena närmast skulle fylla uppgiften som regulator för den fulla sysselsättningen. Vägförvaltningarna får projektera och planera utan att i god tid ha klart för sig vad årets medelstildelning blir i ett sammanhang. När sedan medelstildelningen inte klaffar med planeringen blir det vägförvaltningarna som får bära klandret för att arbetena inte genomföres på ett ekonomiskt vettigt sätt. Det kanske är hårt sagt, men många gånger påminner vägarbetena nog mera om fälttjänstövningar än om välplanerade vägbyggen. Här är det emellertid regeringens nuvarande system vid tilldelningen av vägbyggnadsmedel som

skall klandras och inte vägförvaltningarna.

Jag vill därför uppmana herr statsrådet att ta till anslagen ordentligt och lämna ut dem i god tid och på en gång. Låt sedan vägförvaltningarna i samarbete med länsarbetsnämnderna få förtroendet och ansvaret för arbetenas utspridning under året. Jag är övertygad om att vi på det sättet kan få ut flera vägkilometer ur våra anslag än vad som nu sker.

I detta anförande instämde herr *Nilsson* i Bästekille (h).

Herr **LÖFGREN** (fp):

Herr talman! Under denna punkt behandlas också en av mig samt herrarna C. W. Carlsson och Gustaf Kollberg i denna kammare väckt motion, nr 508. Utskottets uttalande med anledning av denna motion förvånar mig något. Utskottet anför att det synes utskottet, »som om motionärerna sammanblandat två i viss mån från varandra artskilda problem, nämligen å ena sidan bedömningen av frågan om väginvesteringarnas omfattning och å andra sidan den huvudsakligen tekniska frågan om planerings- och projekteringsverksamheten på förevarande område». Denna bedömning är nog riktig, men om det skulle vara utskottets uppfattning att det är fel att uppställa dessa båda problem som beroende av varandra, så måste jag beklaga att utskottet inte har fattat innebörden av motionens syfte. Det är sålunda ingen tankelapsus av motionärerna då dessa båda problem upptagits jämsides.

I motionen har redovisats den irritation och det alltmer ökade missnöje som kommer till uttryck från bilismens sida över det förhållande som nu råder beträffande balansen mellan å ena sidan de betydande skatteuttagen och å andra sidan de fonderingar som i realiteten uppstår genom att de för vägarbeten tillgängliga anslagen inte utnyttjas.

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

Dessutom redovisas också hurusom det under rådande ekonomiska förhållanden kan vara nödvändigt att begränsa investeringarna även i fråga om vägbyggandet och att hänsyn därvid även måste tas till de synpunkter som framkommer genom den nu arbetande utredningen rörande den ekonomiska långtidsplaneringen under åren 1956—1960. Vi hävdar emellertid att det icke endast är fråga om en avvägning ur ekonomisk investeringssynpunkt utan även en fråga om huruvida de maskinella och organisatoriska resurserna utnyttjas till högsta kapacitet när arbeten av mera betydande omfattning kan släppas med hänsyn till avvägningen ur investeringsekonomiska synpunkter.

Det kan inte vara utskottet obekant att det vid olika tillfällen från skilda håll anförts att såväl maskinella som organisatoriska resurser illa utnyttjas i brist på mera långsiktig planering, och det synes oss angeläget att det med största skyndsamhet utredes på vad sätt sådana ur landets synpunkter betydelsefulla resurser på absolut effektivaste sätt skall kunna utnyttjas i varje investeringssituation. Vi känner oss inte övertygade om att det på detta område är så välbetänkt att slå sig till ro med att hänvisa till det arbete som redan göres. Syftet med motionen är att uppnå den största effekten för den lägsta kostnaden. Frågan om arbetskraftens knapphet uppställer sig vid olika tillfällen. Det är min uppfattning att ett bifall till vår motion skulle kunna bidra till att mera vägarbeten skulle kunna utföras redan inom ramen för de anslag som finns och som kommer att beviljas.

Herr talman! Med hänsyn till dessa synpunkter ber jag att få yrka bifall till motionen nr 508 i denna kammare.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Vid denna punkt i utskottets utlåtande finns en reservation, till vilken jag anslutit mig och som gäller tekniken för väganlagen. Jag vill

här först med några ord beröra denna reservation och sedan göra några kommentarer till de yttranden som har hållits under den tidigare debatten.

Vi har under senare år haft kalenderårsberäkning när det gäller väganlagen. Huvudmotiveringen för övergången till detta tekniska förfarande var att vi därigenom skulle få större möjligheter för vederbörande vägmyndigheter att planera och därmed också effektivisera arbetet. Genom den begränsning som har skett i medelförbrukningen har detta syfte tyvärr inte kunnat nås i dess fulla omfattning, men jag har den uppfattningen, att principen ändå är bra. Det är värdefullt om man får möjligheter till planering, men jag har liksom övriga reservanter den uppfattningen, att syftet kan nås även om vi övergår till budgetberäkning. Reservanterna har sagt att det kan ske så att riksdagen samtidigt med anslagsanvisningen fastställer särskilda investeringsramar, innefattande högsta belopp som får disponeras för vägbyggnader under visst kalenderår.

Jag vill i det sammanhanget erinra om den situation på detta område vari vi befinner oss och om den utveckling som skett under de närmast föregående åren.

Den fastställda femårsplanen för väg- och brobyggnadsverksamhet grundar sig för den löpande perioden 1955—1959 på det program som låg till grund för 1954 års riksdagsbeslut om automobilskattemedlens storlek, och skatten blev den gången avvägd i förhållande till det vägbyggnadsbehov som då ansågs föreliggande. Sedan dess har det inträffat två omständigheter, som väsentligt har förändrat förhållandena.

Jag ber först att få erinra om den oväntat starka ökningen av bilbeståndet. Jag har här en tabell, som är utarbetad av den bilskatteutredning, vars förslag låg till grund för riksdagens beslut om bilskatten 1954. Av tabellen framgår, att det i januari 1959 skulle

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

finnas 570 000 bilar. I sjätte huvudtiteln i årets statsverksproposition relateras en annan beräkning av bilbeståndets utveckling, och där kommer helt andra siffror fram. Vid utgången av budgetåret 1960/61 skulle enligt den prognosen antalet motorfordon uppgå till minst 990 000 personbilar, och alternativt visar beräkningen på ett antal av 1 200 000. Vi har således fått en helt annan utveckling än beräknat på detta område, och det medför en högst betydande ökning av bilskattemedlen.

Samtidigt har, såsom jag tidigare i förbigående antydde, en i och för sig beklaglig begränsning av medelsförbrukningen måst göras, och på den punkten har utskottsmajoriteten anfört några synpunkter, som jag tillåter mig erinra om. Utskottet har i flera avseenden belyst de olika konsekvenser denna av samhällsekonomiska skäl motiverade medelsreducering åstadkommit, och det erinras om att man som en olägenhet av denna investeringsreglering också måste räkna den snabbt växande behållningen av outnyttjade automobilskattemedel, vare sig denna behållningen får formen av överskott på själva specialbudgeten eller av reservationer under vederbörande anslag. I utlåtandet relateras också en på riksräkenskapsverkets uppgifter grundad uppskattning av behållningen, nämligen att den vid utgången av innevarande budgetår skulle uppgå till inemot 750 miljoner kronor.

Jag vill i detta sammanhang också understryka ett uttalande som utskottet gör beträffande automobilskattemedelsfondens karaktär. Det erinras om att någon fondering i egentlig mening icke sker av de automobilskattemedel som inflyter ett visst budgetår men då icke förbrukas; endast redovisningstekniskt upprätthålls en skillnad gentemot övriga statsmedel.

Det är mycket avsevärda belopp som hopar sig i överskott.

Mot bakgrunden av det jag här an-

fört tycker jag det finns sakliga skäl att säga, att en omläggning när det gäller anslagen är motiverad, så att medelsanvisningen bättre anpassas efter de faktiska utgifterna under vederbörande budgetår. Vi har senare i dag att behandla ett förslag från bevillningsutskottet om automobilskatterna. I en till det betänkandet fogad reservation krävs en viss begränsad reduktion av skatterna, och mot bakgrunden av de här av mig relaterade fakta ter sig den skattesänkning på detta område som där föreslås sakligt grundad.

Jag ber alltså, herr talman, att i anslutning till det jag nu har anfört få yrka bifall till den reservation som har avgivits av herr Alfred Nilsson m. fl.

Jag vill sedan anknyta till de anföranden som här har hållits i denna fråga. Herrar Svensson i Krokstorp och Berggren gjorde vissa kommentarer och reflexioner i anknytning till såväl propositionen som utskottsutlåtandet, och det finns ingen anledning för mig att särskilt ingå på deras resonemang. Om jag fattade dem rätt kunde de i stort sett ansluta sig till de synpunkter som utskottet har anfört, att de ställde heller inte några särskilda yrkanden.

Däremot har herr Löfgren yrkat bifall till sin reservation. Vi hörde av herr Löfgren vad motionen syftar till. Han förmenar att utskottet missuppfattat honom, men när jag lyssnat till hans anförande har jag inte kunnat förstå, att det påståendet är sakligt grundat. Jag har alltfört den uppfattningen om situationens innebörd jag hade vid behandlingen av ärendet i utskottet.

Herr Löfgren har yrkat att det skulle företas utredningar såväl beträffande den allmänna planeringen och anslagsbedömningen som när det gäller den tekniska delen av arbetet. Vi har då erinrat om att vi för vår del har anslutit oss till den åsikten, att den nu föreliggande femårsplanen helt skall fullföljas, men däremot har vi inte ansett oss kunna nu gå in på någon omedel-

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

bar bedömning av en fortsatt planering. Vi har därvid relaterat vad föredragande statsrådet har anfört på denna punkt. Det pågår nu en utredning om våra ekonomiska resurser under en tid framåt, och när den utredningen är färdig har vi en säkrare grund för att avgöra, hur de befintliga tillgångarna skall fördelas på olika investeringsobjekt, och det gäller också vägarna. Samtidigt har vi också erinrat om resultatet av den utredning som väg- och vattenbyggnadsverkets delegation för översiktlig vägplanering har företagit. Det är ett långsyftande program, som innebär uppbyggnad av ett stamvägnät. Kostnaderna skulle uppgå till 15—20 miljarder, och man räknar med investeringar på $\frac{3}{4}$ miljard kronor per år.

Detta arbete har ett mycket långtgående syfte. Jag föreställer mig att behandlingsgången blir den, att sedan förslaget nu framlagts får det gå ut till remissinstanserna. Så småningom får man på grundval av remissyttrandena och vad som i övrigt framkommer utarbeta konkreta planer, möjligen alternativa planer, som således föreläggs Kungl. Maj:t. Det är alldeles uppenbart att dessa konkreta planer, som så småningom kommer att läggas fram, också innesluter de tekniska synpunkterna.

Vi förmenar därför att man här inte kan begära nya utredningar. Vi har en utredning som är långsyftande, och vi måste avvakta behandlingen av dess konkret utformade förslag. Jag upprepar att dessa även måste innesluta de tekniska synpunkterna, såsom herr Löfgren här har understrukt.

Motiveringen till att vi anser oss böra avstyrka bifall till herr Löfgrens motion är alltså att de synpunkter som där framförs kommer att tillgodoses genom det utredningsarbete som har utförts och kommer att utföras. Jag ber alltså i anknytning till det anförda få yrka bifall till utskottets utlåtande beträffande herr Löfgrens motion, d. v. s. att motionen måtte avslås.

Herr LÖFGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner ingen anledning att ändra mitt yrkande efter herr Malmborgs anförande. Jag känner mig icke övertygad om att de utredningar, som herr Malmborg har hänvisat till, verkligen befattar sig med sådana projekteringsförslag för de alternativa tillfällen, som kan uppstå vid olika investeringsbelopps frisläppande och som jag har syftat till genom vad jag tidigare har anfört.

Det gäller ju att de maskinella och över huvud taget organisatoriska resurserna utnyttjas till absolut högsta topp-effekt vid varje tidpunkt. Herr Malmborg får ursäkta, om jag inte är övertygad om att dessa utredningar, som visserligen syftar till mycket betydelsefulla och av mig erkända faktorer, kommer att gå in i detalj så att vi känner oss lugna för att de synpunkter jag anfört kommer att bli beaktade i den omfattning, som ett bifall till motionen skulle medverka till.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag skall först säga ett par ord om herr Löfgrens anförande och den motion, som han varit med om att väcka.

Såvitt jag förstod herr Löfgren ville han ha fram ett tillstånd där de maskinella resurserna inom anläggningsbranschen i vårt land vid varje tillfälle effektivt utnyttjades till toppunkten. När det gäller investeringsverksamheten här i landet måste vi i hög grad — jag kommer in på det sedan — ta hänsyn till det samhällsekonomiska förhållandet, och det är också det som måste väga tyngst vid bedömningen av hur långt man kan gå beträffande investeringarna.

I övrigt skulle jag till herr Löfgren vilja säga, att det lär nog vara svårt att få fram vad han vill, att således vid varje tidpunkt få veta vilka maskinella anordningar och utrustningar som

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

finns oanvända inom anläggningsbranschen, så att man får en bild av användningsgraden av maskinparken. Dessa maskiner används nämligen till mycket annat än vägar och vägbyggnade, och vad som vid ett tillfälle kan ge en fullödlig bild av vad herr Löfgren vill ha fram kan ändra sig efter 14 dagar eller en månad. Entreprenörerna, som det närmast gäller, kan få ett många miljoners anläggningsarbete på diverse håll i landet. Det är de reflexioner jag har gjort beträffande herr Löfgrens motion.

Jag skulle också, herr talman, innan jag går in på den speciella reservation, som skiljer oss åt inom avdelningen och utskottet, vilja säga några ord om vägfrågorna i största allmänhet.

Vi vet ju alla att bilismen i landet ökar. För att ta ett exempel hade vi den 1 januari 1956 640 000 personbilar i landet. Det har varit en ökning med ungefär 125 000 under ett år. Delegationen för översiktlig vägplanering beräknar att man 1960 skall ha över en miljon personbilar i landet. Vi kan därför konstatera att vårt folk blivit ett bilägande folk, och vi ligger väl därvidlag för närvarande främst i Europa.

Det är klart att detta medför konsekvenser på mångahanda sätt även när det gäller våra vägar. Våra vägar har ju inte byggts för stor och tung trafik. Här finns ju väldiga behov i fråga om både de små och stora vägarna. När det gäller att få fram behovet omsatt i siffror har ju nyligen delegationen för översiktlig vägplanering kommit med sitt preliminära förslag till stamvägar. Man rör sig där med väldiga belopp, som jag inte här skall gå in på.

Vi kan alltså konstatera, att det även på detta område i vårt land finns mycket att göra. Just därför tycker inte jag, såsom många tycks anse, att det är någon fara med den form vi har av bilskattemedelsfonden och att de reserver vi har har växt och blivit stora. Jag tycker inte det är någon anledning att

vara orolig, ty det är bra att det finns medel när möjligheter öppnar sig till att göra större krafttag på detta område.

Man kan ju fråga sig — och många har gjort det — varför det inte byggs mera, ty vi har ju pengar. Men jag får säga — vilket också framgår av utskottets utlåtande — att vi är eniga om att nu när de samhällsekonomiska synpunkterna skall komma in i bilden måste det vara återhållsamhet beträffande investeringarna på alla områden, och då kan inte vägarna hållas utanför. Jag vill i varje fall påpeka, att det på nästan alla punkter i vägbudgeten blivit icke sänkningar och inte ens stillastående utan höjningar.

Jag vill sedan säga ett par ord om underhållsanslaget, som föreslås höjt från 230 till 300 miljoner kronor, vilket jag vill uttala min tillfredsställelse med. Jag tror att denna höjning är mycket nödvändig med hänsyn till den ökade trafiken. Jag är för min del mycket belåten med att dessa pengar — jag syftar närmast på de 45 miljonerna, som står till Kungl. Maj:ts förfogande — skall användas till en utvidgning av underhållsverksamheten, bl. a. för förstärknings- och beläggningsarbeten. Jag skulle härtill vilja knyta den förhoppningen, att dessa pengar blir använda i mån det visar sig möjligt.

Jag har emellertid en personlig önskan beträffande underhållet, som jag vill framföra i detta sammanhang. Vi har ju nu kalenderårsberäkning för anslaget till vägbyggnader. Det är detta som man i dag vill ändra till budgetårsberäkning. Frågan är om det inte skulle vara behövligt med kalenderårsberäkning även beträffande underhållet. Jag tror att det ligger mycket i en sådan ändring. Många vägförvaltningar, som jag har resonerat med om den saken, har ansett, att det skulle innebära mycket stora och givna fördelar med hänsyn till att man då skulle få längre tid på sig för planläggning av ifrågasvarande arbeten. När nu underhålls-

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

medlens användningsområde i år föreslås vidgat till att även omfatta mindre beläggnings- och förstärkningsarbeten, så framstår enligt min mening önskemålet om kalenderårsberäkning beträffande underhållet som så mycket mer motiverat.

Jag skulle även, medan jag har ordet, vilja uttala ett tack för det samarbete som har ägt rum mellan vägmyndigheter och arbetsmarknadsmyndigheter, varvid man strävat efter att hålla en jämn sysselsättning året om för dem som arbetar i väg- och vattenbyggnadsverkets regi. Det är klart att detta inte kan ske i alla delar av landet. Inom de nordliga delarna av landet är det på grund av de klimatiska förhållandena inte möjligt, men i övrigt har det i stort sett visat sig möjligt.

Sedan jag nu sagt detta, herr talman, skall jag be att få säga några ord om reservationen. Det kan hända, att det på vissa punkter blir återupprepningar av vad som förut sagts, men framför allt blir det både från reservanternas sida och från min sida en återupprepning av vad som sagts under två år förut, då samma fråga behandlats, men det kan kanske inte hjälpas. Sedan några år har ju anslagen till byggande av vägar och broar gällt kalenderår och icke budgetår. Det anslag till vägbyggande, som vi nu skall besluta om, gäller således kalenderåret 1957. Användningen av ifrågavarande medel sträcker sig således ett halvt år längre fram i tiden än i fråga om ett budgetårsanslag. Avsikten med denna anordning är, att vägmyndigheterna därigenom skall få längre tid på sig för att planlägga arbetenas utförande. Vägmyndigheterna skall på detta sätt få större möjlighet att effektivt och rationellt utnyttja medlen. Om ändamålsenligheten i denna metod är vi alla ense. Tvisten gäller inte denna arbetsmetod utan sättet för anslagsbeviljandet.

Statsrådet och utskottet föreslår, att detsamma som gällt under några före-

gående år även skall gälla vid beslutet i dag och att sålunda byggnadsanslaget skall avse hela kalenderåret 1957. Reservanterna anser, att detta system är förknippat med olägenheter av finansiell och budgetteknisk natur och att medelsanvisningen bör bättre anpassas efter de faktiska utgifterna under vederbörande budgetår. I enlighet härmed föreslår reservanterna, att anslag endast skall anvisas för första halvåret 1957. Som bekant har 1955 års riksdag beslutat byggnadsanslag för hela kalenderåret 1956. Anslaget storlek blir därför enligt reservanternas förslag endast hälften så stort som enligt utskottets förslag. Denna s. k. prutning kan emellertid självfallet inte ske mer än en gång.

Reservanterna vill behålla kalenderåret som arbetsmetod, och denna fråga anser de sig kunna ordna genom att Kungl. Maj:t erhåller beställningsmyndigande omfattande hela kalenderåret 1957 och avseende samma belopp som utskottet föreslår i anslag.

Man kan fråga sig vad en sådan omläggning som reservanterna föreslår egentligen skall tjäna till. Man kan också fråga, om de fördelar som följer med kalenderårsberäkning därigenom kommer att kunna bibehållas. Vägmyndigheterna, som har att omsätta besluten i praktisk verklighet, delar inte reservanternas uppfattning på denna punkt.

Enligt reservanternas mening skulle influtna bilskattemedel täcka utgifterna för byggande och underhåll. Jag har uppfattat detta som den principiella grunden i reservationens förslag. Hur kommer detta att te sig för kalenderårets andra halvår, som ju är budgetårets första? Det har visat sig, att bilskatteinkomster inflyter under nämnda halvår med omkring 35 procent av årsbeloppet. Utgifterna däremot uppgår till 60 à 65 procent av årsomslutningen. Detta förhållande framgår tydligare av följande exempel från andra halvåret 1954. Nettoutgifterna uppgick det halvåret till cirka 369 miljoner. Influtna bil-

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

skattemedel uppgick under samma halvår till 269 miljoner. Det uppkom därigenom ett underskott på 100 miljoner, och om de totalt influtna bilskattemedlen helt förbrukats, hade skillnaden blivit inemot 170 miljoner. Detta belopp måste täckas på något sätt.

Man kan då säga, att det finns ju stora reservationer. Det är riktigt i nuvarande läge, men vi vet inte hur det blir framdeles. Om inte reservationsmedel finns, måste beloppet täckas av andra skattemedel än bilskattemedel. Är det då inte riktigare att bilismen förskotterar dessa medel, ty det är främst bilismen som har gagn av de fördelar som arbetsmetoden med kalenderår innebär?

Herr talman! Det är dessa synpunkter som varit bestämmande för avdelningens och utskottets förslag, till vilket förslag jag nu yrkar bifall.

Herr LÖFGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson i Malmö berörde i början av sitt anförande min motion och de synpunkter som jag där anfört. Han framhöll därvid, att mina önskemål måste ses ur allmänna ekonomiska investeringssynpunkter.

Här är vi fullt överens, herr Andersson. Jag vill ge belägg på det genom att läsa ett par rader i motionen, där det sägs: »Kommunikationsministerns i statsverkspropositionen anförda synpunkter att väginvesteringarna vid fördelningen av till buds stående produktiva resurser måste bedömas i förhållande till och avvägas mot angelägen behov inom icke blott den statliga sektorn utan även samhället i övrigt äger givetvis sin riktighet.» Men i nästa mening i motionen framhåller jag: »Men man kan å andra sidan ej komma ifrån det faktum, att de betydande maskinella produktionsresurser beträffande vägbyggnadsarbeten som finns inom landet skulle kunna utnyttjas i betydligt effektivare omfattning, om det

utfördes ett mera långsiktigt projekterings- och planeringsarbete, och om de härigenom erhållna planerna kunde tillämpas i jämn takt utan eftersläpningar.»

Vi saknar inte exempel på att det faktiskt kunde ha sparats miljonbelopp, om man hade fått fortsätta med de organisationer som skapats och med de maskinella resurser som sammanförts för att utföra vissa vägarbeten. Jag vill inte med bestämdhet säga, att det ur allmän investeringssynpunkt hade gått att utan ekonomiska svårigheter och risker fortsätta att utnyttja dessa produktiva resurser. Men vad jag har velat framhålla genom motionen är, att vi gärna vill ha säkerhet för att om det ur allmän ekonomisk investeringssynpunkt bedömes möjligt att ställa vissa ytterligare belopp till förfogande, så bör ett arbetes fullföljande inte omöjliggöras av att det inte finns färdiga planer, projekteringar och beräkningar beträffande utnyttjandet av de maskinella resurserna.

Herr MALMBORG i Skövde (fp) kort genmäle:

Herr talman! Enligt vad jag tidigare anfört anser reservanternas värdet av en återgång till budgetår ligga däri, att medelsberäkningen blir bättre avpassad efter verklighetens krav utan att vi fördenskull behöver mista de fördelar beträffande planläggningen, som kalenderårsberäkningen i och för sig innebär.

Nu har herr Andersson i Malmö ställt sig kritisk till båda dessa synpunkter. Jag vill erinra om att beträffande olägenheterna av en anhopning av bilskattemedel har utskottet varit enigt. Utskottet anser att de är väsentliga och att vi framdeles bör undvika dem. Såsom jag erinrade om i mitt föregående anförande finns det ju en speciell fond, som finansieras med bilskattemedel, och det är klart att bilismens folk vill att

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

den skall utnyttjas för sitt ändamål. De har svårt att fatta, att medel här skall i så hög grad hopas.

Vad sedan beträffar möjligheterna att med budgetårsberäkning också kunna få en överblick och möjligheter att planera, så menar herr Andersson, att det går inte att få en sådan, därför att man inte kan planera. Men läget är ju det, att om reservationens förslag tillämpas, har vi medel anvisade fram till den 1 juli 1957. Det gäller således vägbyggandets finansiering under senare halvåret 1957. Vi har ansett att behållningen på denna specialbudget, bilskattemedelsfonden, är så väsentlig, att den torde räcka mer än väl för att betala dessa kostnader.

Under sådana förhållanden menar jag, att man inte kan säga att man med reservationens förslag äventyrar möjligheterna att planera de vägbyggen som man förutsätter.

Herr ANDERSSON i Malmö (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till den ärade ordföranden på statsutskottets fjärde avdelning säga, att de motioner och sedermera reservationer, som förekommit och förekommer på denna punkt sedan ett par år tillbaka, i princip inte baserats på att det finns överskott i fonden eller i anslagsreservationerna, utan ställningstagandet därvidlag har varit rent principiellt. Man har nämligen ansett att de pengar som inflyter under ett budgetår skall vara till för att betala de arbeten som utförs under det budgetåret. Följer man den principen kommer man till det resultat beträffande andra halvåret som jag nämnde.

Herr Löfgren talade om långsiktig planering. Ja visst, det är ju det en utredning håller på med, och jag kan inte tänka mig annat än att man vid en sådan planering måste se till vilka maskiner vi har för ändamålet här i landet och vilka vi behöver skaffa.

I fråga om planeringen av arbetet ligger det till på det sättet, att vägförvaltningarna skall — och de har också redan i många fall gjort det — utföra planläggning och projektering av företag, som skall kunna sättas i gång tämligen snart. De skall ligga färdigprojekterade. Det gäller kanske närmast reservarbeten, men sådan planering och projektering har utförts och utföres av vägförvaltningarna.

Herr von SETH (h):

Herr talman! Herr Andersson i Malmö drog fram den siffran, att vi 1960 skulle ha en miljon bilar. Man kan då fråga sig när vi är uppe i 1,5 miljon. Är vi det 1970 eller redan tidigare? Därom kan man naturligtvis inte veta något bestämt, men så mycket vet vi i dagens läge att utvecklingen på bilismens område har gått inte bara hastigt utan rent av explosionsartat. Därför är det säkerligen ingen utopi att säga, att den tidpunkt kanske inte är så avlägsen, då det finns en bil per var femte person i vårt land. Ingen människa hade givetvis kunnat tänka sig denna utveckling vare sig före kriget eller efter detsamma. Men i dag är vi i den situationen, att det inte dröjer många år förrän vi är uppe i ett antal av en miljon bilar och att vägväsendet inte är i det skicket, att det kan möta de krav på vägarna som detta ställer och inte kan lösa de trafikproblem som då uppkommer.

För min del har jag sysslat en del med vägfrågor både under de gamla vägstyrelsernas tid och även under den nya organisationen. Jag har, herr talman, vid flerfaldiga tillfällen haft tillfälle samarbeta med herr Andersson i Malmö i hans egenskap av överrevisor vid väg- och vattenbyggnadsverket, och jag måste säga, att han har en mycket positiv inställning, men det fanns en underton i dag i hans anförande av att även om det behöver byggas vägar

Allmän översikt över beräkningen av vägnslagen m. m.

och även om vi har denna automobilskattemedelsfond, så ville han inte tillräckligt kraftigt understryka för riksdagen behovet eller nödvändigheten av att det byggs flera vägar och bättre sådana och att vägarna underhålls bättre. Jag skall då genast — för att inte herr Andersson i Malmö skall komma med den repliken — säga, att herr Andersson i Malmö pekade på nödvändigheten av investeringsbegränsningar. Och herr Andersson i Malmö pekade också mycket riktigt på att det inte är bara denna sektor vi skall ägna oss åt, utan att det finns andra områden också. Herr Andersson i Malmö nämnde dem inte, men det kan jag göra, nämligen bostadsbyggande, byggande av skolor, ja, över huvud taget allt vi skall utträtta på andra områden. Jag är fullt överens med herr Andersson i Malmö om att vi inte på något sätt bör sätta skygglappar på oss, vi som anser oss tillhöra vägmännen. Men jag för min del anser, att det finns stora möjligheter att bättre tillvarata resurserna på detta område och därigenom få fram ett ökat vägbyggande och bättre vägar.

Nu skulle jag, herr talman, vilja säga, att om man ser på statsutskottets utlåtande i förevarande punkt 9, som kan ge anledning till en liten principdebatt, så sägs det klart och tydligt ifrån, att det problem som den ökade och den tyngre biltrafiken skapar inger bekymmer. Utskottet säger på s. 17, att det finner det uppenbart att den snabbt växande trafiken och vad därmed sammanhänger har medfört ett behov av ökad vägbyggnadsverksamhet. Men man skulle också ha kunnat säga, att investeringsbegränsningen — detta är min privata åsikt — drabbat vägväsendet måhända hårdare än den gjort på andra områden. Det kan inte bortresoneras, vilket också utskottet säger, att standarden på vissa delar av vägnätet är sådan, att kravet på god transportekonomi inte kan upprätthållas, och

utskottet går så långt att det säger på s. 19, att detta vållar det samlade folkhushållet ansenliga förluster.

När nu utskottet konstaterar detta är det givetvis vad jag skulle vilja kalla en kärkommen avi åt kommunikations- och vägministrarna att med alla till buds stående medel ge större anslag åt vägväsendet. Här kommer emellertid även finansministern med i bilden. Men finansministern bör dock på detta område inte ha så mycket att säga till om, ty det är härvidlag fråga om bilskattemedel, som redan finns och som vi har att använda.

Sedan kan emellertid också statsministern komma och säga: »Ja, men det råder ju brist på arbetskraft på andra sektorer av näringslivet, hur menar herr von Seth då att vi skall kunna öka vårt vägbyggande?»

På det vill jag svara, att om vi tar maskiner till hjälp och tillvaratar de rationaliseringsmöjligheter som föreligger, så kan vi spara in mycken arbetskraft och ändå lägga ned mera arbete på vägarna utan att på längre sikt suga upp den arbetskraft som behövs på andra områden.

Sedan vill jag göra ett påpekande, som visserligen inte rör den punkt vi nu diskuterar utan den följande, punkt 10, vägunderhållet, men som ändå hör ihop med det resonemang jag här för. Det gäller grusunderhållet av våra vägar. Det är mycket dyrt, och på lång sikt kräver det ett större antal arbetare än asfaltbeläggning. Givetvis är inte grusunderhållet på en viss vägsträcka dyrare än samma sträckas engångsbeläggning med asfalt, men om asfalteringen göres på en riktigt underbyggd och tjälfri vägbana, så håller den minst fyra å fem år. Ja, med en underbyggnad enligt väg- och byggnadsstyrelsens nya metod håller den i tio år. Om statsmakterna i större utsträckning än nu går över från grus till permanentbeläggning, så sparar folkhushållet pengar. Vi får då också bättre framkomstmöjlighete-

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

ter, och vägarna blir inte så hårt åtgångna som nu. Om man alltså anslår mera pengar till vägförbättringar i dag, så sparar vi på längre sikt också arbetskraft, eftersom underhållet av vägarna då blir så mycket mindre krävande.

Det finns ingen anledning för mig att här ingå på detaljer, men eftersom vägministern nu är inne i kammaren, vill jag ändå omnämna en sak. I förra veckan reste jag på en mindre väg i Jönköpings län, som var mycket dålig. När jag kom hem, hade jag i egenskap av ordförande i länsvägnämnden anledning att ringa upp vederbörande vägmästare, och jag passade då på att säga till honom att väg nr x, som det här gällde, verkligen hade varit satt på svältkost en lång tid vad underhållet beträffar. Det kan väl därför vara lämpligt att rusta upp väggrunden där och asfaltera vägbanan, sade jag, ty annars brakar vägen ihop en vacker dag. Då svarade vägmästaren, att den saken kunde han tyvärr inte diskutera. Visserligen insåg han att det var både dyrare och i längden mera arbetskrävande att underhålla vägen medelst grusning, men det saknades pengar för permanentbeläggning, och på grund av de direktiv han fått från vägförvaltningen måste han vara ytterligt sparsam med grusvägarnas underhåll på grund av brist på medel.

Jag anade nästan att jag skulle få ungefär det svaret. Jag konstaterar sålunda, att vägförvaltningarna i landet i april månad 1956 inte har tillräckligt med pengar för att göra en ordentlig upprustning av vägarna och att de därför fortsätter med ett bristfälligt underhåll till förfång för trafiken och med större åderlåtning på bilskattemedlen. Det blir dyrare att återkomma senare, om man eftersätter vägunderhållet i dag; den saken är klar.

Med detta har jag velat påvisa, att en ökad anslagstilldelning nu skulle ge vägförvaltningarna större möjligheter att mekanisera vägunderhållet och att

över huvud taget vidtaga mera rationella åtgärder inte bara vid byggandet utan också vid underhållet av våra vägar. Redan 1960 kommer vi enligt beräkningarna att ha en miljon bilar här i landet. Detta betyder att trafiken är på väg att växa oss över huvudet. Vidare kan vi konstatera, att om det inte sker någon katastrof på det ekonomiska området, så kommer vår förbättrade levnadsstandard att möjliggöra för landsbygdens folk att i allt större utsträckning skaffa sig bil. Det måste också vara ett önskemål, att avlägset boende människor får denna möjlighet, men då måste också vägarna — och det är i första hand de mindre vägarna det då gäller, eftersom det är vid dessa vägar som landsbygdsbefolkningen i stor utsträckning bor — hållas i stånd. Det gäller sålunda att nu sätta till alla klutar för att verkligen rusta upp vårt vägväsende!

Nu ser jag att herr Andersson i Malmö håller på att anteckna. Han kommer troligen att framhålla, att vad jag här sagt är önskemål, som inte går att förverkliga. Min erfarenhet säger mig emellertid, att om vi får en vägbyggnation i gång i en trakt, så lockar den fram en dold arbetskraftsreserv där. De människor som bor på orten är intresserade av vägen — det spelar ingen som helst roll om det är fråga om en stor eller liten väg — ty de vet att den kommer bygden till godo. Därför kommer det där fram en arbetskraftsreserv, som annars aldrig blir synlig vid arbetsförmedlingarna. Det har vi erfarenhet av både från de gamla vägstyrelsernas tid och senare. Denna arbetskraft kommer nämligen icke fram, när det gäller att bygga bostäder, skolor eller liknande.

Vi bör kunna ge vägförvaltningarna en större medelstilldelning, så att de kan använda pengarna på det mest rationella sättet.

Herr talman! Då jag vid ett par tillfällen har uppträtt som motionär i den-

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

na fråga, ber jag att här få yrka bifall till den reservation, som har fogats till utskottets utlåtande vid denna punkt.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! Jag vill börja med några erinringar i anledning av vad herr von Seth nu sagt.

Så länge jag haft att svara för vägarna har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen enligt vad jag kan komma ihåg alltid fått de medel anvisade, som därifrån begärts för vägunderhållet. Man får det också i år, trots att man ökat summan högst väsentligt jämfört med föregående år. Vi har bedömt det så, att det är önskvärt att vägunderhållet kan handhas på ett sådant sätt, att vägarna får en standard, som så långt möjligt motsvarar dagens krav.

En sak intresserade mig alldeles speciellt i herr von Seths anförande. Det var detta lokala referat av att en vägmästare givit beskedet, att det saknades pengar för underhåll av en viss väg. Jag kan inte säga hur det förhåller sig i detta speciella fall, som jag inte känner till, men jag kan säga, att jag hört sådana påståenden många gånger tidigare från olika delar av landet. Ibland har vi gjort undersökningar för att försöka klara ut, i vilken mån det fanns belägg för påståendena. Vi har då som regel konstaterat, att trots att det funnits en icke helt utnyttjad sista reserv att dela ut av underhållsmedel, har det inte lämnats in några framställningar från vederbörande vägförvaltningar om mera pengar till underhåll. Så länge detta inte skett har jag brukat beteckna de gjorda påståendena som löst prat utan grund i verkligheten. Jag skall inte göra några reflexioner om anledningen till att man uttalar sig på detta sätt.

Herr von Seth talade om den dolda arbetskraftsreserven. Jag är medveten om att det alltjämt finns tillfällen, då sådan arbetskraft kan lockas fram, men

jag tror inte att den möjligheten är på långt när lika stor nu som den var för några år sedan. Jag har några alldeles färskta siffror från entreprenadarbeten. Efter förhandlingar med arbetsmarknadsstyrelsen gjordes det för månaderna januari, februari och mars detta år upp en plan för hur många man som skulle få sysselsättas. I ett län, som inte alls har så hög sysselsättningsgrad som Jönköpings län och följaktligen borde ligga bättre till, har inte mer än en femtedel av den arbetsstyrka, som man hade fått lov att sysselsätta, varit i arbete. Det finns exempel på att arbetsmarknadsmyndigheterna försökt placera arbetare men att entreprenörerna inte velat ta emot den erbjudna arbetskraften. Detta gör, att jag inte kan känna mig så alldeles övertygad om att den dolda arbetskraften i någon större omfattning skulle innebära en lösning på problemen.

Herr von Seth ansåg, att investeringsbegränsningen hade drabbat vägarna hårdare än andra områden. Jag tror inte det. Anslagen till vägarna har inte varit föremål för någon sådan beskärning som den man fått finna sig i på många, många andra områden.

Jag lyssnade också med mycket stort intresse på vad herr Malmborg i Skövde hade att säga. Av herr Malmborgs första anförande fick jag den uppfattningen, att herr Malmborg i princip ansåg, att kalenderårsberäkningen var riktig men att den just för tillfället inte var så särskilt lämplig. Jag vill till detta säga, att kalenderårsberäkningen är ju inte ett påfund som kommit på den allra senaste tiden. Den har funnits i många år — den fanns redan på vägdistrikts-tiden på 1930-talet. Det är sant att den avvecklades 1948 på grund av de alldeles speciella svårigheter man hade då och i början av 1950-talet, men med den så småningom ökade verksamheten på vägbyggnadsområdet återinfördes kalenderårsberäkningen 1952, och då var riksdagen praktiskt taget enig om

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

att detta var en lämplig åtgärd. Jag tror denna enighet berodde på att man den gången bedömde saken uteslutande från praktiska utgångspunkter. Det finns så många praktiska skäl som talar för kalenderårsberäkning och mot budgetårsberäkning. Om vi nu, som motionärerna och reservanterna vill, skulle gå tillbaka till budgetårsberäkning, skulle de väsentliga olägenheterna stå kvar.

Vi genomförde ju 1954 en stark begränsning av antalet vägenslag. Byggnadsanslagen bringades ned från 12 å 14 — något olika under olika år — till 5 för att det administrativa arbetet inom vägförvaltningarna skulle förenklas. Men trots detta är arbetet ganska omfattande. Av dessa fem byggnadsanslag skall fyra fördelas på 24 län och det femte på ungefär halva antalet län i landet — man får därvid över hundratalet anslagsposter. Anslagsposterna delas sedan upp på ett mycket stort antal företag i länen. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har tidigare angivit, att det rör sig om cirka 2 000 företag per år utöver ett mycket stort antal småarbeten, som jag lämnar åsido. För vart och ett av dessa 2 000 företag skall det finnas ett rörelsekapital.

Om vi ginge tillbaka till den budgetårsberäkning, som användes mellan 1948 och 1952, skulle väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i stället för att som nu kontrollera dessa anslag en gång om året få lov att kontrollera hela floran av anslag två gånger varje år, både vid kalenderårsskiftet och vid budgetårsskiftet. Varje vägförvaltning skulle få lov att gå igenom anslagen, begränsa arbetstakten för vissa företag, om detta vore nödvändigt för att inte överskrida anslagsramen, och öka arbetstakten för andra, om man fått mera pengar till ett företag än man tror sig kunna göra av med till närmast instundande halvårsskifte.

Jag kan sålunda inte finna annat än att en återgång till budgetårsredovisning skulle innebära en betydande by-

råkratisering av arbetet och en betydande utökning av de administrativa göromålen för vägförvaltningarna, utan att vi skulle få en enda meter väg mera i utbyte för detta ökade arbete. En sådan utveckling av verksamheten överensstämmer inte alls med mina intentioner. Jag tror att kammaren tryggt kan följa utskottets förslag.

Jag skall slutligen beröra en detalj i ett av de anföranden som hållits. Herr Svensson i Krokstorp sade, att vägbyggena liknar ibland mera fälttjänstövningar än vägarbeten. Det tycker jag var rätt roligt sagt — ja, det var så roligt, att jag skulle vara mycket intresserad av att få veta, var det är man arbetar på detta sätt. Min erfarenhet av vår plikttrogna vägarbetarkår är nämligen inte sådan, att jag utan vidare är beredd att tro, att herr Svenssons beskrivning är riktig.

Herr von SETH (h) kort genmäle:

Herr talman! Vad arbetskraftstillgången beträffar är det alldeles självklart så som statsrådet Nilson säger, att de möjligheter man hade för fyra, fem år sedan finns inte i dag. Om den saken är jag fullt ense med herr statsrådet. Men med smålänningarna är det kanske på ett alldeles speciellt sätt. Jag har resonerat med länsarbetsnämnden i mitt eget län, och vederbörande tjänstemän omvittnar, att det finns en fantastisk förmåga hos dessa smålänningar att ställa sig till förfogande för vissa arbeten. Inom min egen kommun byggdes det 1955 5,6 km enskild väg på grund av att det blivit en förskjutning i den stora vägplaneringen, utan att detta på något vis inkräktade på jordbruksarbetet eller andra sysselsättningar. Detta går självfallet inte lika lätt när det gäller entreprenader, och det var dessutom under den torra sommaren 1955 det skedde — det hade varit svårare den våta sommaren 1954. Jag har emellertid också ett exempel från en småindustri i Värnamotrakten, där

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

arbetarna utför tempoarbete. De arbetar på ordinarie arbetstid i denna industri, och sedan utför de sitt jordbruksarbete på kvällar och morgnar. Det finns således allt fortfarande möjligheter att få sådan arbetskraft.

Vad jag sagt om att det fattas pengar till underhållet är fullt med verkligheten överensstämmande. Framför allt efter den investeringsbegränsning, som dåvarande finansminister Sköld genomförde i början av 1955, sattes ju underhållet på svältkost i allra högsta grad. När man fick dessa direktiv — jag tror det var i februari månad 1955 — gjorde man upp en ny beskuren plan, och man ansåg att det inte lönade sig att begära mera pengar. Nu har statsrådet sagt, att man borde ha begärt mera pengar, ty då hade man fått det. Jag är den förste att erkänna, att statsrådet varit utomordentligt uppmärksam i fråga om dessa saker. Jag har ju också alldeles särskilt betonat, att när jag framför min kritik, riktar jag den varken till kommunikationsministern eller till vägministern utan till dem som har med investeringsbegränsningarna att göra.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Statsrådet anknöt i sitt anförande till ett yttrande av mig angående kalenderårsberäkningen. Det är riktigt att jag sade, att jag tidigare gillat den och att jag menar, att det ligger ett mycket stort värde i detta system när det gäller planeringen av vägarbeten. Jag tillade att detta värde bör tillvaratas och att man kan göra det även vid budgetårsberäkning. Jag har tidigare redogjort för orsakerna till min förändrade inställning, och dem har jag också i dag antytt. Situationen är inte densamma år 1956 som den var år 1952. Vi lever i förändringens värld.

Jag nödgas, herr talman, även om jag utsätter mig för beskyllningen att vara nästan monoman, återgå till det uttalande, som reservanterna gjort i fråga om själva medelsanvisningen. Jag

står fast vid att om man således fastställer en investeringsram, innefattande det högsta belopp som får disponeras för vägbyggande under ett visst kalenderår, ger man de ekonomiska möjligheterna att förverkliga vägbyggandet i den omfattning, som man tänkt sig.

Nu har statsrådet här påtalat, att med detta system som konsekvens skulle följa en hel del svårigheter av teknisk och formell natur. Jag skall inte ingå i närkamp med statsrådet på denna punkt, men, herr talman, jag tillåter mig dock att säga, att jag inte är övertygad om att dessa svårigheter med nödvändighet behöver inträda.

Herr SVENSSON i Krokstorp (h):

Herr talman! När jag nämnde fälttjänstövningar ville jag inte på något sätt söka sak med våra vägarbetare eller vägförvaltningar. Vad jag avsåg var tvärtom de svårigheter, som uppkommer när minskningen av anslagen gör det nödvändigt att planera om och när anslag kommer med så kort varsel, att vägförvaltningarna har svårt att i tid planera för sina arbeten. Det var dessa förhållanden jag tänkte på, när jag gjorde jämförelsen.

Herr statsrådet HJALMAR NILSON:

Herr talman! Jag skall inte diskutera herr Svenssons i Krokstorp uppfattning om vad fälttjänstövningar är. Vi har kanhända olika meningar om vad som skall läggas in i ett sådant ord; i i varje fall tyder den förklaring, som vi nu har fått av herr Svensson, närmast på detta.

Till herr Malmborg i Skövde vill jag bara säga, att de svårigheter, som jag här har pekat på, bara är en del av de svårigheter, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har framfört med mycken styrka i sin kritik av budgetårsberäkning. Det finns åtskilliga andra praktiska komplikationer i detta sammanhang, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fäster stort avseende vid, och

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

väl då i främsta rummet att det blir alldeles för kort tid mellan besluten och deras verkställande.

Vi har ju det sista året skjutit fram besluten ifrån slutet av februari till november, då vi har meddelat besked om vilka medel som får förbrukas det följande året, men man anser ändå, att tiden är för kort. Går vi över till budgetårsberäkning blir tiden än mycket kortare. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — som enligt min uppfattning har mycket stor erfarenhet på detta område — är synnerligen bekymrad över möjligheten att man skulle gå tillbaka till detta system.

Det är nog också viktigt att framhålla, att det vid många tillfällen har sagts från alla håll, att bilskatterna oavkortade skall gå till vägväsendet. Det är en sak, som ligger utom varje diskussion. Att vi i dag sitter trångt, när det gäller avvägningen mellan en lång rad av angelägna behov, gör ju, att många sådana kan diskuteras och bedömas olika, beroende på från vilken utgångspunkt man ser dem. På många olika områden har ju anslagen minskats, men så har inte skett på vägväsendets område, utan vi befinner oss där tvärtom i en period av anslagsökningar. Jag kan nämna att när medlen till vägarbeten under 1956 fördelades i november 1955, startade man med ett lika stort anslag som eller något högre anslag än slutsumman av de medel som förbrukades under år 1955.

Jag hoppas att det inte skall dröja alltför länge innan den ekonomiska långtidsutredningen är färdig, så att det blir klarlagt hur mycket vi har råd att satsa på olika områden. Ingen skulle vara gladare än jag, om vi därvid kom i det läget, att vi kunde satsa mer på vägarna än nu. Men jag är pessimistisk nog att tro, att ett sådant resultat skulle innebära, att vi fick vidkännas reduceringar av anslagen till många andra mycket angelägna ändamål, vilket man inte kommer att tycka om.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag åter tar tiden i anspråk, men jag vill göra en liten kommentar till ett yttrande av statsrådet.

Statsrådet menar att om vi går på reservanternas linje, betar vi vederbörande vägmyndigheter möjligheten att planera arbetena i tid. Jag har den bestämda uppfattningen — och ingenting av vad som här sagts har rubbat den — att även om man går på reservanternas linje har vägmyndigheterna lika stora möjligheter att i lugn och ro planera sina arbeten.

Herr statsrådet HJALMAR NILSON:

Herr talman! Jag förstår att jag inte kan få herr Malmborg i Skövde att ändra uppfattning. Men jag vill understryka att vad jag här förut citerat är den uppfattning som det ansvariga ämbetsverket har i denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner dels på bifall till utskottets i stycket I gjorda hemställan dels också på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Malmborg i Skövde begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 9:o) första stycket i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom appres-

Byggande av vägar och broar

ning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Malmborg i Skövde begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 115 ja och 70 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i första stycket av punkten gjorda hemställan.

På därå av herr talmannen given proposition bifölls härefter utskottets hemställan i andra stycket av punkten.

Herr talmannen framställde vidare propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i tredje stycket dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: 508; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Slutligen biföll kammaren på framställd proposition vad utskottet hemställt i fjärde stycket av punkten.

Punkten 10

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11

Byggande av vägar och broar

Kungl. Maj:t hade (punkt 11, s. 29—32) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1956/57 till byggande av vägar och broar anvisa i statsrådsprotokollet angivna reservationsanslag å tillhoppa 390 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de under punkten 9 ovan omfördälda motionerna I: 321 och II: 252 samt I: 322 och II: 363 hade föreslagits, att anslagen till byggande av vägar och broar för *budgetåret* 1956/57 skulle anvisas med ett sammanlagt belopp av allenast 195 milj. kr. och Kungl. Maj:t i stället bemyndigas att låta under *kalenderåret* 1957 verkställa vägbyggnader för ett sammanlagt belopp av 390 milj. kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen

mätte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 321 och II: 252 samt I: 322 och II: 363, såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1956/57 anvisa följande reservationsanslag, att avräknas mot automobilskattemedlen, nämligen

a) Byggande av riksvägar	kr. 130 000 000
b) Byggande av länsvägar	» 234 000 000
c) Byggande av ödebygdsvägar	» 12 000 000
d) Byggande av storbroar	» 14 000 000

Reservation hade anförts av herrar *Alfred Nilsson, Axel Andersson, Sunne, Birke, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg* i Skövde, *Ståhl* och *Löfroth*, fröken *Karlsson* och herr *Nelander*, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den under punkten 9 antecknade reservationen utskottet bort hemställa att riksdagen mätte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 321 och II: 252 samt I: 322 och II: 363, såvitt nu vore i fråga, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att låta under kalenderåret 1957 verkställa vägbyggnad för

a) Byggande av riksvägar intill ett belopp av	kr. 130 000 000
b) Byggande av länsvägar intill ett belopp av	» 234 000 000
c) Byggande av ödebygdsvägar intill ett belopp av	» 12 000 000
d) Byggande av storbroar intill ett belopp av	» 14 000 000

dels för budgetåret 1956/57 anvisa följande reservationsanslag, att avräknas mot automobilskattemedlen, nämligen

a) Byggande av riksvägar	kr. 65 000 000
b) Byggande av länsvägar	» 117 000 000

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

- c) Byggande av öde-
bygdsvägar kr. 6 000 000
- d) Byggande av stor-
broar » 7 000 000

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Under hänvisning till vad jag yttrat vid behandlingen av punkt 9 och till vad som anföres i den föreliggande reservationen ber jag att få yrka bifall till densamma.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten föregående reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 12—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 15***Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.**

Kungl. Maj:t hade (punkt 15, s. 38—45) föreslagit riksdagen att dels godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar i gällande bestämmelser rörande statsbidrag till enskild väghållning dels till Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 15 500 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen dels ock medgiva, att under budgetåret 1956/57 statlig lånegaranti måtte få beviljas för lån avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar intill ett totalbelopp av 2 000 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft ett antal motioner.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr

Alfred Nilsson m. fl. (I:205) och den andra inom andra kammaren av herr Nelander m. fl. (II:510), hade hemställts, att riksdagen måtte i stället för den nuvarande kreditgarantien till enskilda väghållare anvisa ett anslag å 2 milj. kr., att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas dels till bidrag till enskilda väghållare för inköp av maskinell utrustning för vägunderhållet dels ock för att bereda möjlighet för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att tillhandahålla maskiner för ändamålet, ävensom i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en inventering genom länsstyrelsernas försorg av de enskilda vägar, som vore så allmänneligen befarna att de kunde jämföras med allmänna vägar.

Under hänvisning jämväl till vad utskottet under punkten 9 anført hemställde utskottet

I. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 74 och II: 152, I: 76 och II: 146 samt I: 203 och II: 361, godkänna i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1956 förordade ändringar i gällande bestämmelser rörande statsbidrag till enskild väghållning;

II. att riksdagen måtte till Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 15 500 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 205 och II: 510, såvitt nu vore i fråga, medgiva att under budgetåret 1956/57 statlig lånegaranti finge beviljas för lån, avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar, intill ett totalbelopp av 2 000 000 kr.;

IV. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 205 och II: 510, såvitt de avsåge frågan om inventering av vissa enskilda vägar, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført.

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

Reservation hade avgivits av herrar *Alfred Nilsson, Sunne* och *Nelander*, vilka ansett att utskottet under III. bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna I: 205 och II: 510, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till enskilda väghållare för inköp av maskinell utrustning för vägunderhållet eller för förhyrning av sådan utrustning från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **NELANDER** (fp):

Herr talman! Frågan om underhållet av de enskilda vägarna har gång på gång varit uppe under de senaste årens riksdagar i samband med behandlingen av sjätte huvudtitelns vägsanslag. Förvisso är det nödvändigt att förbättra de allmänna vägarna, och det är viktigt att den ekonomiska långtidsplaneringen snarast möjligt lägger fram förslag i denna riktning. Men man får fördenkull inte glömma bort de enskilda vägarna, som också i allmänhet har fått vidkännas en mycket stor trafikökning i samband med tillväxten av motorfordonsparken. Hur stor denna ökning är och till vilken del dessa enskilda vägar kan anses såsom »allmänneligen befarana» är emellertid, såsom också departementschefen anført, inte klarlagt. Det är därför som vi motionärer i motion nr 205 i första kammaren och nr 510 i andra kammaren begärt en inventering genom länsstyrelsernas försorg för att få kännedom om vilka av dessa vägar som har en sådan trafik, att de kan jämföras med de allmänna vägarna.

Utskottet har för sin del bejakat denna begäran och framhållit vikten av att en sådan inventering kommer till stånd. Utskottet föreslår — vilket är tacknämligt — en skrivelse till Kungl.

Maj:ts, och jag hoppas att det också blir riksdagens beslut.

Motioner om en ökad intagning av enskilda vägar till allmänt underhåll har från vårt håll vid flera tillfällen framförts under de senare åren, och senast i fjol rekommenderade statsutskottet en snabbare takt för denna intagning. Den nu tillämnade inventeringen bör ge god vägledning för detta.

Departementschefen har i år föreslagit en höjning av statsbidraget för de enskilda vägarna med fem procent till 65 respektive, där särskilda skäl föreligger, 80 procent, och detta noteras tacksamt. Man kan naturligtvis diskutera om inte höjningen borde ha varit något större, särskilt som det verkliga statsbidraget oftast blir betydligt mindre på grund av femårsuppskattningen. Vinterrenhållningen blir inte heller medräknad härvidlag.

För min del anser jag att de enskilda väghållarna skulle bli bättre hjälpta, om man ville anslå ett belopp för vägmaskiner direkt till den enskilda väghållningen såsom vi har föreslagit i vår motion. Denna går ut på att man i stället för nuvarande kreditgaranti skulle anvisa ett anslag på två miljoner kronor för enskilda väghållare, antingen för inköp av maskiner för vägunderhållet, efter Kungl. Maj:ts bedömande, eller för att bereda väg- och vattenbyggnadsstyrelsen möjlighet att tillhandahålla sådana maskiner åt dessa väghållare. I det senare fallet skulle arbetet på de enskilda vägarna ofta kunna utföras samtidigt med skötseln av anslutande allmän väg. Ett sådant tillvägagångssätt skulle vara till betydligt bättre hjälp för dessa väghållare, vilka enligt vad statsutskottet senast i fjol vitsordat, har en underhållsskyldighet, som i många fall är verkligt betungande. Av den nämnda kreditgarantien på två miljoner kronor om året har under de gångna tre åren, alltså intill den 1 januari i år, endast 150 000 kronor använts, vilket visar svårigheten för

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

enskilda väghållare att slå sig samman om maskininköp. Det kan ju heller inte ur nationalekonomisk synpunkt vara riktigt att pengar läggs ut för maskiner, som får mycket liten användning. Redan vid införandet av lånefonden 1952 uttalade departementschefen att saken bäst skulle främjas om väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med sin tekniska expertis kunde engageras, men han menade då att tills vidare finge det ankomma på de enskilda väghållarna själva att utföra detta arbete. Han tillade: »En inventering bör göras rörande vägförvaltningarnas möjligheter att öka sina tjänster åt enskilda väghållare.»

Herr talman! Med dessa ord har jag velat yrka bifall till den vid punkt 15 fogade reservationen av herr Alfred Nilsson m. fl., vilken går ut på att till bidrag till enskilda väghållare för inköp av maskinell utrustning för vägunderhållet eller för förhyrning av sådan utrustning från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för nästa budgetår skall anvisas ett reservationsanslag av 2 miljoner kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr JOHNSON i Kastanjegården (fp):

Herr talman! Jag skulle väl ha kunnat nöja mig med att instämma i vad herr Nelander nyss sade, men då jag haft ett par motioner i detta ämne både 1954 och 1955 och jag undertecknat motion av herr Nelander, har jag ändå velat säga ett par ord.

Det är beklagligt att det inte göres en större kraftansträngning för de enskilda vägarna än vad som nu är fallet. Det är många enskilda som får sköta dessa vägar ungefär som de själva kan och vill. Visserligen finns i några fall möjligheter till statsbidrag, men ibland är det ju en enda väghållare som får underhålla långa sträckor. Det är av ett visst värde att utskottet nu föreslår att

det skall bli en kartläggning över dessa vägar, då det uttalar följande: »Därest möjligheter föreligga att utan alltför betungande administrativt arbete införskaffa och sammanställa här ifrågavarande uppgifter, synes detta därför böra ske.» Ja, det kan väl inte vara så förfärligt betungande. Det är väl ändå på det sättet, att varenda vägmästare här i landet har en ganska god kännedom om alla de enskilda vägar, som finns inom hans distrikt, och han kan ganska snart kartlägga dem. Jag tycker att det skulle vara en enkel åtgärd.

Förr i tiden sade man att väg bryter bygd, och lika säkert som att detta ordspråk är riktigt är det säkert att avsaknaden av vägar uttunnar landsbygden på ett betänkligt sätt och bidrar till att folk flyttar från landsbygden. Det finns många bra små hus, kanske upprustade med statens medel, i vilka folk tröttnar på att bo. När livsmedelsbilarna inte kan komma fram på grund av snöhinder, liksom inte heller skolskjutsarna, drar sig folk för att bo där, även om husen är bra. Då ställer de sig i bostadskön och sätter sig i skuld för mycket stora belopp, om de kan få ett hus i en ort där andra människor bor och dit det finns farbara vägar. Många trängs i tätorterna därför att de måst överge sina små ställen, som ibland säljes för underpris, därför att ägaren inte kan behålla båda husen. Staten får låna ut pengar till de nya husen, vilket inte skulle ha behövts, om det funnits farbara vägar till de gamla.

Det enklaste sättet vore kanske att anslå medel, så att de enskilda vägarernas underhållare kunde få hyra maskiner av vägkassorna. Jag förstår inte vad som skulle vara så svårt i att ordna det så, när dessa vägar faktiskt ofta ligger inom vägdistriktet och ibland sammanbinder stora vägar med varandra och t. o. m. används av vägmästarna som genvägar. Det kanske vore en alldeles för enkel åtgärd. Om de enskilda bara till rimliga kostnader kunde få

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

hyra vägkassans maskiner, skulle detta betydligt underlätta levnadsförhållandena för befolkningen på landsbygden. Det finns exempel på att folk, såsom jag har sagt, har sökt sig till tätorterna, bara för att deras barn inte kan komma fram till skolan och bilar med livsmedel och annat inte kan nå deras bostäder. Med dessa vägförhållanden avfolkas landsbygden mycket mera, än som annars vore nödvändigt.

Jag har inget annat yrkande än bifall till det förslag, som herr Nelander har ställt om bifall till reservationen.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Det finns ingen anledning för mig att gå i polemik mot de båda föregående ärade talarna om värdet av goda vägar på landsbygden. Inte heller tror jag att det råder olika meningar bland oss angående nödvändigheten av att stöda de enskilda väghållarna. Vi är nog ense om att de har en hård belastning. Däremot går tydligen meningarna isär om vilka medel vi skall utnyttja för att ge dem bättre stöd.

Jag noterar med viss tillfredsställelse att herr Nelander erinrade om att Kungl. Maj:t med utskottets tillstyrkan har föreslagit, att vi skall höja bidragsprocenten när det gäller såväl normalbidraget som det särskilda bidraget för underhåll av enskilda vägar. Detta är en av de huvudlinjer vi skall följa för att ge effektivt stöd åt de enskilda vägarnas målsmän, förutom »kungsvägen», att i allt större utsträckning ta in de enskilda vägarna under allmänt underhåll.

Det må vara mig tillåtet, herr talman, att i detta sammanhang betona det utomordentligt goda samarbetet mellan vägförvaltningarna och de enskilda väghållarna. Flera vägdistrikt har exempelvis i sina plogningsplaner intagit också de enskilda vägarna.

Vi har direkta statsbidrag för inköp av vägredskap för enskilda vägar, såsom vägladdar och snöplogar. Detta

bidrag har nu höjts liksom underhållsbidraget. Det utgick föregående budgetår med 550 000 kronor och kan nu beräknas till 600 000 kronor. Angående stödet åt de enskilda väghållarna i fråga om vägmaskiner har de ärade reservanterna och utskottsmajoriteten olika meningar. Sedan några år tillbaka har vi en garantilånefond, ur vilken de enskilda väghållarna kan få lån för inköp av maskiner. Denna har emellertid utnyttjats i ganska liten omfattning och detta är, säger man, bevis på att den icke ger ändamålsenligt stöd. Vi gör här klokt, herr talman, i att vänta och se. Det har även väg- och vattenbyggnadsstyrelsen betonat. Man bör inte utan vidare lämna en stödform, förrän man är grundligt övertygad om att den inte är ändamålsenlig och därför bör ersättas med en annan.

I reservationens kläm framställs krav om att väg- och vattenbyggnadsverkets vägförvaltningar skall tillhandahålla vägmaskiner för uthyrning. Vi har inte resonerat om den saken vare sig i avdelningen eller i utskottet. Det framfördes inte på sådant sätt i motionen, att det för oss framstod som ett alternativ. Det har senare utformats i reservationen, och det är sålunda först efter dennas avgivande som jag har haft tillfälle att fundera över just detta förslag.

Jag vill erinra om att uthyrning från vägförvaltningen till enskilda väghållare redan nu förekommer i viss utsträckning. Här krävs det tydligen, att detta skulle ske i större omfattning, men då får man inte glömma att det inte går att bara hyra ut vägmaskiner, utan det är också nödvändigt att ställa erforderlig personal till förfogande, och då uppstår ett personalproblem som inte är alldeles oväsentligt. Över huvud taget har vägförvaltningarna svårt att under sommaren tillhandahålla folk för den enskilda väghållningen. Man har ju utjämnat arbetstillgången mellan sommar- och vinterhalvåret för att effektivt kunna utnyttja arbetskraften även un-

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

der vintertiden. Annars skulle det bli övertalig personal på vintern och brist på sommaren. Det måste vara balans på detta område, och vägförvaltningarnas möjligheter att tillhandahålla personal är därför begränsade. Jag tycker alltså att man inte skall överdriva de möjligheter som härvidlag står till buds.

Herr talman! Jag har i sakens intresse velat anföra dessa synpunkter. Som herr Nelander erinrar om har utskottet tillmötesgått motionen på så sätt, att det skall företas en inventering av vägförhållandena, så att vi på grundval av den kan bilda oss en uppfattning om de åtgärder vi bör vidta. I det läge vi nu befinner oss menar jag, herr talman, att det är sakligt motiverat att biträda utskottets hemställan, och jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON:**

Herr talman! Jag skulle vilja stanna ett ögonblick inför ett par punkter i herr Nelanders anförande för att det som där sades inte skall ge upphov till någon missuppfattning.

Herr Nelander sade, att man inte skulle glömma de enskilda vägarna för de allmänna. Nej, det är inte min uppfattning att vi har gjort det. Jag vågar säga att det inte finns något av de andra väganlagen som proportionellt har ökat så mycket som byggnads- och underhållsanslagen till de enskilda vägarna. Jag hävdar alltså att vi inte har glömt dem.

När det gäller statsbidragen vill jag säga, att det inte är nödvändigt, såsom herr Nelander tycks förutsätta, att nöja sig med ett mindre statsbidrag om trafiken ökas under femårsperioden eller kostnaderna stiger. Man kan när som helst under femårsperioden påfordra ny förrättning för uppskattning av vägunderhållet, om trafiken ökar eller underhållskostnaderna stiger.

Inte heller är det riktigt att man ställer vinterväghållningen utanför. Om väghållarna själva vill ställa vinterväg-

hållningen utanför, får de göra det, men vill de ha den med, så får de statsbidrag till den. — Jag är angelägen att klargöra dessa saker för att det inte skall uppstå missförstånd på dessa punkter.

Så ett par ord till herr Johnsson i Kastanjegården, som oftast är en praktisk karl. Jag hörde med stort intresse vad han sade, och jag lyssnade efter om han hade några anvisningar att ge när det gällde dessa krafttag för de enskilda vägarna. Jag fann faktiskt i anförandet ingenting av praktiska anvisningar, som kunde vara oss till någon som helst nytta.

Inte ens det påståendet torde vara riktigt, att det är så lätt att göra en inventering, att vägmästarna kan utföra den. För några år sedan satt en utredning, sammansatt av representanter för skogsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och sökte bilda sig en uppfattning om hur stort det enskilda vägnätet här i landet var som bar allmän trafik. Efter att ha grubblat på det ett par år sade utredningen, att den inte utan mycket ingående undersökningar kunde komma lösningen närmare än att det antagligen fanns minst 90 000 kilometer enskilda vägar med allmän trafik och högst kanske 135 000 kilometer. Det har alltså visat sig vara svårt även för en med expertis utrustad kommitté att komma till bestämda resultat på den punkten.

Den andra fråga jag antecknade för att säga några ord om var den lilla reflexionen, att metoden att låta vägförvaltningarna hyra ut maskiner var för enkel för att användas. Herr Johnsson fick svar av herr Malmborg i Skövde, att man på många håll i landet klarar detta alldeles utmärkt.

Herr **NELANDER** (fp):

Herr talman! Herr statsrådet Hjalmar Nilson menade att statsmakterna inte hade glömt de enskilda vägarna. Nå, det kanske måste erkännas att statsmak-

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

terna naturligtvis inte har glömt dem fullständigt, men när intagningen av enskilda vägar till allmänt underhåll i stället för att ha stigit nästan har sjunkit under senare år, tycker jag inte man har anledning till så stor tillfredsställelse. Statsutskottet har ju också, såsom jag erinrade om, senast i fjol begärt att takten för intagning av enskilda vägar till allmänt underhåll skulle ökas.

Sedan sade statsrådet, att väghallarna inte nödvändigt behöver nöja sig med en för låg ersättning. Erfarenheten visar emellertid att det verkliga statsbidraget mycket sällan kommer upp till den procentsiffran som tidigare har angivits, utan det är oftast betydligt lägre.

Sedan sade avdelningens ärade ordförande att ett gott samarbete råder mellan vägförvaltningarna och de enskilda väghallarna, och det erkänner jag. Jag är viss om att så är fallet, men jag vill erinra om att samarbetet inte är riktigt lika gott inom alla distrikt. Det är en ganska väsentlig skillnad på de olika distrikten. Avsikten med vår motion var faktiskt att detta samarbete skulle utvidgas, och bästa vägen därtill vore enligt min mening att ge vägförvaltningarna ytterligare medel till maskiner, som kunde ställas till de enskilda väghallarnas förfogande. Jag anser detta vara bästa sättet att hjälpa dessa väghallare.

Herr **JOHANSSON** i Kastanjegården (fp):

Herr talman! Jag lyssnade med stor uppmärksamhet till herr statsrådets resonemang om en utredning på detta område, och jag tror att om statsrådet skall tillsätta en utredning här uppe i Stockholm med alla experter som nämndes, så skulle arbetet ta så lång tid att de enskilda väghallarna aldrig finge någon nytta av det. Det var av den anledningen jag försökte smyga in vägmästarna i sammanhanget, ty de skulle enligt min mening kunna klara denna sak mycket

bättre. Att det behövs en sammanhållande kraft är självklart. Utskottet säger ju att länsstyrelserna skall sköta detta. Dessutom är det av stort intresse för landsortskännarna, som gärna är villiga att hjälpa till med utredningen, det försäkrar jag.

När det gällde lån för vägmaskiner observerade statsrådet inte att jag sade, att det enligt min mening var viktigt att pengar anslogs för betalning av dessa vägmaskiner, ty de måste ju betalas. Motionen syftade till att bereda möjligheter till vissa bidrag. I många fall finns det inte mer än ett par, tre hus på en plats, men det är ändå nödvändigt att ha en framkomlig väg. Befolkningen där kan inte själv föranstalta om några större anordningar, utan staten måste väl lämna litet ersättning för deras kostnader. Jag vill poängtera att ett sådant förfarande skulle vara förståndigt i detta sammanhang. Även jag är övertygad om att samarbetet mellan vägkassorna och befolkningen är gott, men det finns också en annan väsentlig sak, och det är pengar.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! Med den skrivning utskottet här använt kan vi kanske få vissa ting klarlagda så småningom, och vi skall visst undersöka om man kan gå denna enkla väg, som herr Johnsson i Kastanjegården tror. Undersökningen får väl visa vem av oss som har rätt på den punkten.

Sedan skulle jag vilja säga ytterligare ett par ord till herr Nelander. Han tycks ha uppfattningen att intagningen av enskilda vägar till allmänna skulle ha minskat, men det har den statistiskt sett inte gjort. Jag har ännu inte fått 1955 års siffra, så om herr Nelander har tillgång till den kanske han finner att den talar ett annat språk, men eljest har det inte inträtt någon sådan minskning. Om de enskilda får mindre än de 60 respektive 75 procent av kostnaderna, som de egentligen skulle ha, beror det prak-

Statens bilinspektion: Utrustning

tiskt taget alltid på att man nöjer sig med vad som fastställts för femårsperioden. Man sätter inte i gång åtgärder för att få kostnaderna prövade under mellantiden, och då är det, med denna våldsamma ökning av trafiken, naturligt att slutresultatet blir ett för lågt bidrag de senare åren på perioden.

När det gäller intagningen av vägar till allmänna går man till länsstyrelsen, och så prövar länsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansökningarna. Ibland säger dessa myndigheter ja och ibland säger de nej. Då de säger nej finner de sökande sig i allmänhet däri, ty det är mycket sällan dessa ärenden går vidare till Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t avslår visst inte alltid de ansökningar som kommer dit.

I intet av dessa båda fall är det statsmakterna som har initiativet, utan det är de enskilda, och herr Nelander kan göra mycket god nytta genom att lämna upplysningar till de enskilda, som inte tycks ha riktigt klart för sig hur det ligger till på detta område.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Det kan väl vara som statsrådet säger, att det att man inte sätter i gång undersökningar under femårsperioderna beror på att detta inte påfordras. Jag har emellertid talat med vägmästare om denna sak, och de framhåller att det helt enkelt inte finns möjligheter att med tillgängliga resurser företaga andra undersökningar än de reguljära, som sker vart femte år.

Sedan säger statsrådet att intagandet av de enskilda vägarna inte har minskat. Inte heller jag har någon siffra för år 1955, men för åren dessförinnan var det en minskning. Jag kan erinra om att det under åren 1950—1955 endast var 85 mil av de enskilda vägarna som övertogs till allmänt underhåll.

Herr JOHNSON i Kastanjegården (fp):

Herr talman! Jag är tacksam för stats-

rådets svar att man kan besvära Kungl. Maj:t med sådana här småsaker. Vid ett par tillfällen, då jag blivit tillfrågad i dessa spörsmål, har jag tvärtom avrått vederbörande från att gå till Kungl. Maj:t med sådana småsaker, ty man vill inte besvära regeringen i onödan. Jag har nog också haft den uppfattningen, att om alla berörda myndigheter avslagit en ansökan, så är det inte stora utsikter att Kungl. Maj:t gör ändring. Nu skall jag emellertid lova statsrådet att pröva den här vägen, så får vi se om det går bra. Om jag får tolka statsrådets uttalande i positiv riktning tror jag i alla fall att en hel del skall kunna ske på detta område.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 16—23

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 24***Statens bilinspektion: Utrustning**

Kungl. Maj:t hade (punkt 24, s. 57 och 58) föreslagit riksdagen att till Statens bilinspektion: Utrustning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Huss* (I: 71) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander* (II: 147), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att till utrustning för statens bilinspektion under budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 75 000 kr.

Vid sin prövning av denna anslags-

Statens bilinspektion: Utrustning

fråga hade utskottet även till behandling upptagit vissa av riksdagens revisorer aktualiserade frågor rörande bilinspektionens organisation och lokalförhållanden samt tekniska utrustning m. m. Revisorerna hade bl. a. framhållit, att de förstärkningar i fråga om personal och tekniska resurser som skett sedan bilinspektionens förstatligande år 1947 på intet sätt stått i relation till motorfordonstrafikens kraftiga ökning under motsvarande tid och därmed sammanhängande ökning av arbetsuppgifterna för inspektionen.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 71 och II: 147, till Statens bilinspektion: Utrustning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att riksdagen måtte i anledning av vad riksdagens år 1955 församlade revisorer under § 15 i sin berättelse förordat, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Alfred Nilsson, Axel Andersson, Sunne, Ståhl, Löfroth* och *Nelander*, vilka ansett att utskottet under I. bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 71 och II: 147, till Statens bilinspektion: Utrustning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **NELANDER** (fp):

Herr talman! Till utrustning för statens bilinspektion har under sjätte huvudtiteln i år liksom under de tre senaste åren upptagits ett belopp av 25 000 kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som är tillsynsmyndighet, hade begärt ytterligare 25 000 kronor.

Statsrevisorerna har gjort en undersökning beträffande bilinspektionen. De erinrar i sin berättelse på sidan 167 om att under de åtta år, som förflutit sedan staten övertog ansvaret för bilinspektionen — alltså 1947 till 1954 — har antalet motorfordon ökat från 374 000 till 966 000. Antalet förrättningar för inspektionen har under samma tid vuxit från 153 000 till 285 000 om året. Trots denna stegring av arbetsuppgifterna har, säger revisorerna, jämförelsevis begränsade förstärkningar skett i fråga om inspektionens möjligheter att möta utvecklingen. Beträffande lokaler och teknisk utrustning arbetar inspektionen praktiskt taget med samma resurser som för 30—40 år sedan.

Som vi angett i vår motion I: 71 och II: 147 förfogar bilinspektionen för närvarande över en mycket ringa del specialutrustning. Jag kan exempelvis nämna, att man har 46 ljusmätare, 3 bullermätare, 3 koloxidprovare och ingen enda bromsprovare på de 32 olika distrikten.

Man bör kanske också erinra om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillsammans med institutet för folkhälsan i Uppsala har uppdrag att utreda frågan om bestämmelser för begränsning av motorbullret. Denna utredning är enligt tidningsuppgifter redan klar när det gäller institutet för folkhälsan. Men för fullföljandet av en sådan kontroll rörande motorfordonens bulleralstrande effekt förfogar alltså bilinspektionen över tre, säger tre bullermätare. Det ligger i öppen dag att ett årsanslag på 25 000 kronor för teknisk utrustning är alldeles för lågt, då man vet, att en enklare bullermätare för närvarande kostar 1 100 kronor och exempelvis en bromsprovare cirka 15 000 kronor.

Revisorerna meddelar också i sin berättelse, att statsverkets inkomster av förrättningarna vid statens bilinspektion, oaktat fordonsbesiktningar inte är avgiftsbelagda, hittills mer än väl räckt till att täcka utgifterna för inspektionen.

Statens bilinspektion: Utrustning

Trafiksäkerhetsutredningen, som också hörts i denna fråga, förklarar att en snar upprustning av inspektionens resurser bör komma till stånd.

Utskottet anser nu också, att en översyn är på sin plats men vill ändå inte höja det lilla anslaget för den tekniska utrustningen. Reservanterna är av den mening, att om man är överens om att en snar upprustning bör ske, skall man också göra denna lilla förhöjning av anslaget och därmed göra det möjligt för bilinspektionen att omedelbart skaffa sig de behövliga tekniska hjälpmedlen. Detta måste ju vara ett logiskt resonemang, som inte alls inverkar på den allmänna översyn som begärts.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid punkt 24 fogade reservationen av herr Alfred Nilsson m. fl. beträffande ett till 75 000 kronor förhöjt anslag.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Som herr Nelander erinrade om har utskottet vid denna punkt till behandling också upptagit en paragraf i riksdagens revisorers berättelse. Herr Nelander har undanjort en del av mitt anförande genom att så vältaligt och sakligt relatera vad revisorerna sagt i berättelsen. Jag kan därför nöja mig med att bekräfta vad herr Nelander härvid sagt. Revisorernas hemställan utmynnar i förslag om en omfattande undersökning och prövning av denna verksamhet, och utskottet har för sin del till alla delar instämt i vad revisorerna därutinnan anført.

Vad vi sedan i någon mån tvistar om är, huruvida anslaget skall höjas nu. Det är riktigt som herr Nelander sagt, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har hemställt om en höjning med 25 000 kronor, vilket Kungl. Maj:t inte anser sig böra tillmötesgå.

Jag vill då erinra om vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anført i sitt remissyttrande i anslutning till revisorernas berättelse. Man nämner där att

det här i Stockholm skall uppföras en försöksstation, som skall utrustas på ett tidsenligt och förnämligt sätt. Men man är ännu inte riktigt på det klara med på vilket sätt och i vilken omfattning det bör ske, och i avvaktan därpå har man låtit anslagsfrågan vila. Vi har därför i det sammanhanget inte aktualiserat densamma.

Vi har således, herr talman, kommit till den uppfattningen att det väsentliga här är att vi får denna utredning och ett beslut om en rationell upprustning på alla avsnitt av detta område. Det är självklart, att när utredningen är färdig och framläggs, måste den också åtföljas av en väsentlig höjning av anslaget. Det är således under förväntan att vi får detta högre anslag som utskottet anser sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Till herr Malmborgs i Skövde anförande har jag bara en sak att genmäla — vi är nästan överens. Men jag menar att när man gått med på att en snabb upprustning är av nöden, bör man inte spara på detta lilla anslag för teknisk utrustning.

Det är riktigt att man beträffande försöksstationen i Stockholm ännu inte är klar med planen. Men, herr talman, vad jag anför gäller ju den rörliga tekniska utrustningen ute på de olika distrikten, och den kan man säkert höja anslaget för utan att invänta den nämnda undersökningen.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Jag vill bara komplettera mitt föregående anförande med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen

Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nelander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 24:o) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 25—31

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 32***Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande**

Kungl. Maj:t hade (punkt 32, s. 64—66) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 350 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft fyra motioner.

I två likalydande motioner, väckta

den ena inom första kammaren av herrar *Boman* och *Bengtson* (I: 206) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström* och herr *Löfgren* (II: 371), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning om på vilket sätt NTF skulle kunna ges större resurser i arbetet på trafikolyckornas nedbringande.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 72 och II: 68, till Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 400 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att motionerna I: 206 och II: 371 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Fru **SANDSTRÖM** (fp):

Herr talman! I fråga om anslaget till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande har utskottet i år höjt det utöver vad departementschefen föreslagit, och det är i och för sig värt att notera med tacksamhet. NTF har fått litet mer än som var avsett men långt ifrån vad de själva begärt. Naturligtvis måste alla anslag behandlas ur synpunkten att vissa ramar inte bör överskridas, men när det gäller en sådan sak som trafiksäkerhet, bör måhända återhållsamheten inte vara så stor. Det står alltför mycket på spel för att försummelser på detta område skall i längden kunna tolereras.

När vi hade den stora kampanjen före folkomröstningen i höger- eller vänstertrafik, var ett av de bärande skälen mot en ändring av trafikregeln att man ville undvika en stegring av olycksstatistiken på trafikområdet. Samtidigt betonades också att allt som kan göras måste göras för att nedbringa denna mörka

Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

statistik. Som omröstningen sedan utvecklade sig, kvarstår alltså vänsterregeln, men vad som också kvarstår är den önskan anhängarna av båda riktningarna nu är förenade i, nämligen att gemensamt verka för större trafiksäkerhet. Inga divergenser råder på detta område, och det rådde inte heller några sådana divergenser före omröstningen.

Vad man nu hoppas på är att av de medel, man »sparade» med att fasthålla vid vänsterregeln, skall en del användas till kampanjen för större trafiksäkerhet. Härvidlag bör man kanske pröva sig fram på även andra linjer än dem man hittills följt. En läxa gav valkampanjen klart och tydligt: affischer och propagandatryck hade inte så stor verkan, som man kanske inbillat sig, att sådan propaganda i allmänhet har.

Vad vi velat i den motion, som framlämnats av mig och herr Löfgren, är att åt det organ vi har för främjande av trafiksäkerheten, NTF, skall ges större resurser. Vi har inte angivit några siffror för kostnaderna för de större resurserna — helt enkelt därför att vi anser att den saken måste bli föremål för undersökning, varvid också bör undersökas vilka eventuella nya vägar man kan gå på det här området. Att utskottet ställt sig kallsinnigt till den saken är att beklaga. Utskottet hänvisar till 1953 års trafiksäkerhetsutredning, dvs. den utredning som handhas av landshövding Mossberg. Den utredningen har framlagt betänkanden, av vilka en del redan blivit föremål för riksdagsbehandling och beslut i fråga om vår trafiklagstiftning. Det skall här inte riktas den minsta anmärkning mot utredningen, som tvärtom utför ett utomordentligt arbete. Läser man direktiven till utredningen, anges där bestämda områden gällande exempelvis hastigheter och annat som kan regleras genom lag. Det sägs vidare att utredningen har frihet att gå in på även andra områden. Det är väl detta som statsutskottet syftar på, när det i ut-

låtandet sägs att den sak, vi berört i motionen, är föremål för en snabbutredning. Vad som härvidlag menas med »snabbutredning» är emellertid svårt att förstå i sammanhanget. Vad vi begärt i vår motion är en utredning om NTF! Och härvidlag ber jag att få anföra några synpunkter.

NTF är ett stort, samlande organ för samordning av åtgärder på trafiksäkerhetens område. På papperet ser det mycket bra ut, men fråga är om det inte är mera på papperet än i verkligheten. Jag ber i detta sammanhang att få citera några rader ur ett nummer av Landskommunernas tidskrift. Där finns en artikel, skriven av NTF:s kanslichef, och jag skall be att ur den få citera följande: »År 1949 började NTF att intressera städer och kommuner att bilda lokala säkerhetsorgan. Detta arbete har NTF fullföljt så långt att numera sådana organ finns inregistrerade i nära nog alla städer och kommuner i landet. På papperet finns således en omfattande fältorganisation.»

Hur är det i verkligheten? Enligt uppgifter från samma källa skulle endast omkring en tredjedel av denna fältorganisation visa en tillfredsställande aktivitet.

Man frågar sig ibland, om NTF:s organisation har den struktur, som är den bästa. Man frågar sig, om det gjorts några jämförelser med vad som åstadkommit av liknande organisationer i andra länder — jag tänker då närmast på det amerikanska National Safety Council och det engelska Royal Society for Prevention of Accidents. Jag tänker vidare på den del av NTF:s fältorganisation, som utgöres av länsombuden, som gör sin insats inom NTF på fritid och mot mindre arvoden och där resultatet också blir ganska ojämnt. En fastare och helst heltidsanställd kär av länsombud skulle på detta område kunna göra helt andra insatser.

Jag har här endast pekat på en del av vad som finns att peka på i den här

Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

frågan. Jag gör, herr talman, intet yrkande, men jag är ändå glad över att ha fått fästa kammarens uppmärksamhet på att här finns en hel del punkter, som kan — och bör — bli föremål för överväganden i fortsättningen.

Trafikolycksfrekvensen på våra landsvägar är stor och området alltför viktigt för att inte bli föremål för ännu större uppmärksamhet än hittills. Med detta vill jag sluta mitt anförande. Jag upprepar, herr talman, att jag icke har något yrkande.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag skulle i många avseenden kunna instämma med fru Sandström nyss sagt, men jag finner anledning att komplettera med att säga något i anledning av att jag själv är medlem i en organisation, som sedan lång tid tillbaka har sysslat med problem av detta slag.

Jag har nog den uppfattningen att man inte kan säga, att NTF riktigt har förstått sin uppgift att samordna trafiksäkerhetsarbetet, och man måste ifrågasätta om resultatet av NTF:s eget arbete verkligen är så stort som man i allmänhet skulle kunna förvänta.

MHF, alltså Motorförarnas helnykterhetsförbund, har såsom organisation gjort en pionjärinsats för trafiksäkerhetsarbetet, för upplysnings- och propagandaverksamhet. Detta arbete, som bedrevs nära tio år innan NTF bildades, sker helt på ideell grund och bedrivs och bekostas till största delen av frivilliga krafter. MHF tog på sin tid initiativet till trafikundervisningen i skolorna och till trafiklekskolorna för barn i förskoleåldern. Det är hundratusentals ungdomar som fått sin trafikskolning genom MHF, som för närvarande har ett tiotal ombudsmän som bereser landet och anordnar trafikföredrag, filmvisningar, diskussioner etc. och hjälper de cirka 400 avdelningarna i deras samhällsnyttiga arbete. Ärligen samlar MHF cirka en halv miljon per-

soner till sina trafiksammankomster, och MHF har över hela landet anordnat trafikkurser med preliminärt cirka 20 000 deltagare.

Jag nämner detta för att visa på en enda organisation, som tillsammans med andra på frivillig grund gör insatser i trafiksäkerhetsarbetet, väsentligt större än dem NTF gör. Man skulle då kunna förvänta, att NTF med uppskattning av detta pionjärbetonade och i övrigt omfattande arbete av MHF skulle vara angelägen om ett gott samarbete med MHF. Jag vill inte påstå att ett samarbete saknas, men enligt min uppfattning kan det inte råda tillfredsställande förhållanden, då sådant kan inträffa som hände för några dagar sedan och som är av sådan art att jag inte kan underlåta att omnämna det särskilt.

Delegater för den i Norge nybildade Landsforeningen till fremme av trygg trafik besökte under en studieresa till Sverige och Finland vår huvudstad den 19 och 20 i denna månad. För detta besök var NTF delegationens värd. Under besöket bereddes delegationen tillfälle att besöka Motormännens riksförbund och Kungl. Automobilklubben, men Motorförarnas helnykterhetsförbund var inte ens underrättat om besöket och bereddes icke något tillfälle att redogöra för sitt omfattande trafiksäkerhetsarbete eller sin organisation. MHF måste i efterskott, sedan man fått reda på detta besök, skicka upplysningar angående den genom denna organisation bedrivna verksamheten till Norge, alltså ungefär som man skickar jätten efter degen. När en delegation varit här för att få reda på vad man genom officiella organ gör på detta område i Sverige, borde en organisation av MHF:s omfattning ha beretts tillfälle att lämna uppgifter angående sitt arbete. Man bör komma ihåg att medlemsantalet inom MHF starkt närmar sig siffran 100 000.

Vad jag här tidigare anført beträffande MHF:s insatser på trafiksäkerhe-

Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

tens område är av sådan art att denna organisation och dess arbete inte kan nonchaleras av NTF, om det råder tillräckligt goda förhållanden inom detta av staten understödda organ.

Nu skulle någon kanske tro, att jag har anfört detta för att komma NTF till livs, för att på något sätt vilja påstå att vi inte borde ha NTF, att man inte skall ge den anslag, men så är inte förhållandet. Vi behöver en samordnande organisation, som med hjälp av statsmedel utbildar personer för sina uppgifter, som centralt administrerar ett väl utarbetat material för arbetets effektivisering etc.

Vi behöver en organisation liknande NTF. Men det skall vara en organisation, som har personella och organisatoriska resurser för sin viktiga och livs-sparande uppgift. Det behövs en snabbutredning för att få ordning på NTF:s organisation. Vi kan peka på exempel i utlandet, där man förstått att sköta sin uppgift på ett rätt sätt.

Ett hänskjutande av dessa frågor till 1953 års trafiksäkerhetsutredning har utskottet angivit såsom den lösning man vill föreslå. Jag vill liksom fru Sandström starkt betyga den högaktning vi har för landshövding Mossbergs både kapacitet, vilja och intresse att göra det allra bästa av den utredning som han håller på med, men i detta fall bör vi kunna få till stånd en särskild snabbutredning. Vi har inte tid att vänta på att alla andra frågor löses. Här bör man handla snabbt och separat, och även om fru Sandström inte yrkade bifall till den motion vi har väckt vill jag faktiskt göra det av den anledningen, att jag anser detta arbete vara av så stor betydelse. Jag kan därför inte underlåta att yrka bifall till motionen, som syftar till att få organisationen inom NTF omprövad, samtidigt som vi vill ge den tillräckligt stora resurser för att kunna utföra sitt arbete i trafiksäkerhetens tjänst i en tid, då olyckorna hotar att ta sådan omfattning att vi inte står till svars utan ordentliga krafttag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr **MALMBORG** i Skövde (fp):

Herr talman! Herr Löfgren riktade en hård kritik mot NTF:s arbete. Det finns ingen anledning för mig att i denna situation och inför detta forum ingå på dessa spörsmål.

På denna punkt föreligger, som redan relaterats, två par motioner. I det ena avser man höjning av anslaget och i det andra hemställer man om skyndsamt utredning på vilket sätt NTF skulle kunna ges större resurser i arbetet på trafikolyckornas nedbringande.

Fru Sandström drog av utskottets utlåtande den slutsatsen att utskottet varit kallsinnigt inför dessa mycket angelägna frågor. Jag måste, herr talman, säga, att jag har svårt att fatta den betygsättningen. Vi har beträffande anslagsfrågan sagt, att ett tillstyrkande i full utsträckning av yrkandet om höjning av anslaget framstår i och för sig som motiverat, men att man nödgas ta vissa hänsyn också till det ekonomiska läget.

Vad sedan utredningskravet beträffar har vi tagit det med mycket stort allvar. Vi har trott, att vi bäst skulle tjäna syftet genom att föreslå, att denna utredning skulle verkställas av trafiksäkerhetsutredningen. Nu säger fru Sandström och likaså herr Löfgren, att detta är något malplacerat, då denna utredning upphört med sitt arbete. Jag vill med anledning härav meddela, att vi har fått en promemoria från NTF, där man anfört, att det vore mycket lämpligt att överlämna denna utredning till just trafiksäkerhetsutredningen. Vi har således varit i god tro, när vi föreslagit denna form för utredning.

Herr talman! Jag skall inte göra några ytterligare kommentarer. Med hänvisning till vad utskottet anfört och till dessa mina ord får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Ändring i förordningen om automobils katt m. m.

Fru SANDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill bara med några ord vända mig mot herr Malmborg i Skövde. För det första har jag inte sagt, att den mossbergska utredningen har upphört. Jag sade bara att den framlämnat ett flertal betänkanden, men att den skulle kunna göra någon snabbutredning just nu av det slag utskottet talar om, det tvivlar jag på.

Sedan sade herr Malmborg, att han förvånade sig över att jag sagt, att utskottet varit kallsinnigt. Han tillade, att utskottet tvärtom hade behandlat denna fråga med stort allvar. Jag skulle emellertid vilja fråga herr Malmborg: Kan man inte visa allvar även i kallsinnighet? Jag betraktar det som uttryck för en viss kallsinnighet när utskottet här, liksom i så många andra fall, som skäl för hemställan om avslag hänvisar ett krav till en pågående utredning, vilket ofta är ett utomordentligt sätt att begära och komma undan ett dylikt krav. Eftersom vi bara begärt en utredning beträffande den organisation, som vi nu diskuterar, är det inte säkert att det kravet blir tillgodosett, om man bara gör en hänvisning till en utredning, som kanske har en hel rad andra saker att först klara av. Jag ville bara påpeka detta och har, herr talman, fortfarande intet yrkande.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen II: 371; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 33—67

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 87, i anledning av Kungl Maj:ts

proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde, och

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12

Ändring i förordningen om automobils katt m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckta motioner om ändring i förordningen om automobils katt m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats bl. a. följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 318 av herrar *Mannerskantz* och *Svärd* samt II: 231 av herr *von Seth m. fl.*, vari hemstälts att riksdagen måtte antaga ett däri framlagt förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt;

2) de likalydande motionerna I: 320 av herrar *Spetz* och *Axel Andersson* samt II: 251 av herr *Kristensson* i Osby m. fl., vari hemstälts »att riksdagen måtte besluta sänka fordonsskatten för lastautomobil, släpvagn och omnibus till de skattesatser, som var gällande före den av 1954 års riksdag beslutade höjningen, att träda i kraft den 1 januari 1957, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext»;

3) motionen II: 577 av fru *Sandström* och herr *Nyberg*, vari hemstälts

»1. att riksdagen måtte besluta

a) sänka fordonsskatten för bussar, så att fordonsskattens vikt tillägg för samtliga vikt klasser av bussar skall utgå

Ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

med trettiotre kronor för varje påbörjat tal av etthundra kilogram av bussens tjänstevikt minskad med niohundra kilogram;

b) sänka skatten å brännolja med fem öre till tjugosju öre för liter samt

2. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext».

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 318 av herrar Mannerskantz och Svärd samt II: 231 av herr von Seth m. fl., de likalydande motionerna I: 320 av herrar Spetz och Axel Andersson samt II: 251 av herr Kristensson i Osby m. fl. ävensom motionen II: 577 av fru Sandström och herr Nyberg, såvitt motionen avsåge fordonsskatten för bussar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motionen II: 577 av fru Sandström och herr Nyberg, i vad den ej behandlats under punkten 1), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att de likalydande motionerna I: 319 av herrar Ragnar Bergh samt II: 232 av herrar Munktell och Agerberg icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

4) att motionen II: 250 av herr Löfgren icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Kristensson* i Osby, *Spetz*, *Söderquist*, *Velander*, *Nilsson* i Svalöv, *Christensson* i Malmö och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett, att utskottet under punkten 1) bort hemställa, att riksdagen måtte — med bifall till ovan nämnda motioner I: 318 och 320 samt II: 231, 251 och 577, motionen II: 577 dock endast i vad densamma avsåge fordonsskatten för bussar — antaga ett i reservationen intaget förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp):

Herr talman! Den höjning av bilbeskattningen som ägde rum genom riksdagens beslut 1954 föregicks av en lång debatt. På vårt håll ansåg vi det vara mycket allvarligt att höja bilbeskattningen på den tunga dieseldrivna trafiken med ungefär en tredjedel. Vi ansåg att detta beslut vilade på en bristfällig utredning. Sakkunniga stod emot sakkunniga. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjorde gällande att denna del av trafiken före höjningen betalade sin andel av vägstnaderna. Vi ansåg därför att frågan borde ytterligare utredas. Vi framhöll också att en höjning sådan som den föreslagna inverkade på transportkostnaderna och därmed också på produktionskostnaderna och över huvud taget på näringslivets konkurrensförmåga gentemot andra länder. Dessutom framhölls det i diskussionen, att en för hög beskattning bromsar utvecklingen på ifrågavarande trafikområde.

Jag vill nu framhålla och understryka, att den ökning av beskattningen på den tunga trafiken som skedde genom 1954 års beslut har bidragit till denna trafiks svårigheter. Det är ju ett känt förhållande, att omnibustrafiken i vårt land har det besvärligt. Svenska omnibusägareförbundet har framhållit detta i skrivelse till Kungl. Maj:t i januari i år. Man talar där om att intäkterna för många busslinjer minskat samtidigt som omkostnaderna stigit. Man beräknar att dessa senare stigit från 1952 med ungefär 15 procent, och hälften av denna stegring menar man beror på skattehöjningen. Man har av olika anledningar inte lyckats få kompensation för dessa kostnadsstegringar. Den minskade lönsamheten för busstrafiken innebär risk för sämre bussförhållanden särskilt på landsbygden. Jag vill gärna tillstå att vårt förslag här inte löser dessa problem, men vårt förslag innebär dock att bördan i någon mån lättas.

Ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

Jag vill framhålla att den tunga dieseldrivna trafiken i vårt land har en mycket högre beskattning än den i andra länder. För att bevisa detta vill jag anföra tre exempel. Det första gäller en landsvägsbuss med en tjänstevikt av 7 460 kg. Den är dieseldriven och har en maximilast av 46 personer plus bagage, en beräknad genomsnittslast av 30 personer plus bagage, bränsleförbrukning 2,2 liter per mil och en körsträcka beräknad till 5 000 mil per år. Den sammanlagda fordonsskatten och drivmedelsskatten för en sådan landsvägsbuss beräknas i vårt land till 6 358 kronor, i Danmark till 4 956, i Norge till 4 430, med den gummiskatt inräknad som finns i Norge, i Holland till 3 050 och i Belgien till 3 615 kronor.

Om jag uttrycker detta med indexsiffror och sätter Sveriges indextal till 100, så blir motsvarande siffror för Danmark 79, för Norge 70, för Holland 48 och för Belgien 57.

Tar vi däremot som exempel en lätt diesellastvagn med en tjänstevikt av 5 000 kg, med en maximal lastförmåga på likaledes 5 000 kg samt en genomsnittslast på 2 500 kg, och om man räknar med en drivmedelsförbrukning av 1,6 l per mil och en körsträcka på 4 000 mil per år, så blir den beräknade sammanlagda fordons- och drivmedelsskatten i vårt land 4 857 kronor, i Danmark 3 950, i Norge — med inräknad gummiskatt — 3 680, i Holland 1 980 och i Belgien 2 980 kronor. Uttryckt i indexsiffror med Sveriges indextal satt till 100 blir siffrorna för Danmark 82, för Norge 76, för Holland 41 och för Belgien 62.

Mitt tredje och sista exempel gäller en långtradare utan släpvagn med en tjänstevikt på 7 000 kg, en lastförmåga på 8 000 kg, en drivmedelsförbrukning på 2,6 l per mil och med en genomsnittlig körsträcka på 10 000 mil per år. För denna bil blir de sammanlagda fordons- och drivmedelsskatterna i Sverige 11 767 kronor, i Danmark 5 500,

i Norge — med inräknad gummiskatt — 7 220, i Holland 3 260 och i Belgien 4 480 kronor. Räknat efter index med siffran 100 för Sverige blir motsvarande siffror för Danmark 47, för Norge 61, för Holland 28 och för Belgien 38.

Jag har anfört detta för att belysa att vi i Sverige har en mycket hög beskattning på den tunga trafiken. I vår motion, II: 251, har vi yrkat om återgång beträffande fordonsskatten på omnibusar, lastautomobiler och släpvagnar till den beskattning som gällde före 1954 års riksdagsbeslut. Detta yrkande framställdes också i den reservation som fogats till bevillningsutskottets betänkande. Jag vill gärna understryka att detta är ett begränsat krav. Vi har begränsat det så därför att vi ansett, att majoriteten då borde kunna tillmötesgå vårt krav, vilket skulle i viss mån mildra 1954 års beslut. Enligt mitt sätt att se skulle det vara ett steg i rätt riktning. Det kan också ske utan att vi därför behöver skära ned anslaget till vägbyggen och vägunderhåll. Investeringarna i våra vägar är mycket angelägna och i hög grad produktiva, det är vi alla överens om, och vi har ju också ett överskott på automobilskattemedel, som ger rum för den skattelättnad vi yrkat på. Jag anser vårt krav på ifrågavarande skattelättnad vara starkt motiverat, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Beslutet vid 1954 års riksdag i automobilskattefrågan tog dels sikte på täckningen av utgifterna för vägväsendet under budgetåret 1954/55 och dels på täckningen av vägväsendets kostnader enligt upprättad investeringsplan, avseende femårsperioden 1955—1959, vilka beräknades uppgå till totalt cirka 4,3 miljarder kronor.

Från högerhåll hävdades den gången

Ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

att den av regeringspartierna genomdrivna höjningen av fordonsskatterna icke var nödvändig för att säkra medelstillgången för femårsplanens genomförande. Motorfordonsbeståndets utveckling samt väginvesteringarnas omfattning etc. har hittills icke jävat riktigheten av denna högerns inställning. På alla håll får man nog erkänna, att utvecklingen i fråga om avkastningen av motorfordonsskatterna till följd av fordonsparkens snabba tillväxt har varit gynnsammare än man tidigare räknat med och att detta förhållande i förening med en av konjunkturmässiga skäl betingad återhållsamhet beträffande investeringsvolymen för vägväsendet kommer att medföra ett i motsvarande mån ökat överskott av automobilskattemedel.

Bilskatterna kommer följaktligen att ge en större avkastning än som beräknats och väginvesteringarna blir mindre än som beräknats i investeringsplanen. Resultatet härav blir, att av bilismen utkräves större belopp än som under respektive år kommer att användas för de avsedda ändamålen. Automobilskattemedelsfonden kommer alltså att uppvisa växande överskott. Konsekvensen härav kan inte gärna bli någon annan än att man kan sänka skattepålagorna för bilismen, om man vill.

Reservanterna ansluter sig till den motionsledes från höger- och folkparti-håll framförda uppfattningen, att en sådan sänkning i nuvarande läge bör genomföras genom att fordonsskatterna bättre anpassas till det faktiska behovet av bilskattemedel. Detta är så mycket mer påkallat som 1954 års beslut innefattar en väsentlig skatteskärpning särskilt för den tyngre trafiken, vilken dessutom innebär en betydande omfördelning av skatteplikten olika fordonskategorier emellan. Fordonsskatten för bussar och lastbilar höjdes sålunda genomsnittligt med cirka 17 procent för att i särskilda fall beträffande de tyngre fordonen uppgå till inemot 40 procent.

På högerhåll har vi städse beklagat, att skattebelastningen av den tunga trafiken liksom också regleringen av bilismens beskattning i övrigt 1954 genomdrevs utan varje som helst utredning rörande de näringspolitiska och samhällsekonomiska verkningarna av de gjorda höjningarna. I avsaknad av en sådan utredning måste särbeskattningen av motortrafiken i dagens läge framstå såsom helt godtycklig.

I övrigt vill jag, herr talman, instämma med vad herr Kristensson i Osby anfört, och ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Mina ärade vänner reservanterna får verkligen ursäkta att jag när jag först tog del av alla de motioner som väckts i detta ämne, fick ett starkt intryck av att motionärerna bottenskratpat alla möjligheter att lägga ut en valpolitisk långrev med så många välagnade och feta krokar som möjligt. Det gällde således att sänka skatten på lastbilar, släpvnagnar och bussar, att sänka även brännoljeskatten och skatten på bärgningsbilar samt slutligen också att få till stånd en utredning om skatt på för långa och för breda personbilar, som förargar så många på alla parkeringsplatser. Reservanterna har tydligen funnit att det blev väl mycket av det goda, och de har därför koncentrerat sig på fordonsskatten på lastbilar och bussar, som de vill återföra till 1954 års nivå.

Rent sakligt sett tror jag emellertid att även denna begränsning är mycket svagt motiverad. 1954 genomfördes en höjning av skatten på tyngre fordon. Motiveringen var den, att de tyngre bilarna, bussar och lastbilar, krävde en högre vägstandard och dessutom ansågs de slita vägarna mera än lättare fordon, vilket också torde vara ostridigt. Relationen i skattebelastning mellan tyngre och lättare fordon ansågs dock genom

Ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

det beslut som då fattades icke vara rubbad. En kraftigt ökad tillgång på personbilar i förhållande till tyngre bilar bidrog till att behålla relationen sådan den varit tidigare. Förhållandet torde nu ha förskjutits till förmån för de tyngre fordonen, eftersom sedan 1954 personbilarnas antal sannolikt har ökat relativt mera än de tyngre fordonens.

De regler som genomfördes 1954 är emellertid att betrakta såsom ett provisorium. 1953 års trafikutredning har nämligen till uppgift att utreda motorfordonsbeskattningen ur allmänna trafik- och näringspolitiska synpunkter. När denna utredning föreligger får vi sannolikt tillfälle att ta definitiv ställning till hur dessa skatter skall avvägas. Att i väntan på detta utredningsresultat nu företa en ensidig sänkning av skatterna på bilar och bussar kan väl inte vara rimligt och det är i varje fall stridande mot de regler som tillämpas här i riksdagen, där man inte vill föregripa en pågående utredning.

1954 års reform har skildrats såsom en kostnadsstegrande faktor, och herr Kristensson i Osby har nyss anfört en hel del sifferserier, som han avsåg skulle bevisa detta. Jag tror emellertid att hans sifferserier — intressanta i och för sig — inte är på något sätt relevanta när det gäller att bedöma *vår* skattepolitik. Vi känner nämligen inte till hur skatterna är fördelade i de berörda länderna — hur förhållandet är mellan bilar och lastbilar. Allt beror ju dessutom på vilken vägtunga de olika länderna har. I Norge kan förhållandena vara ungefär likartade med våra svenska. Men det är uppenbart att fordonsskatten i länder som Danmark och Belgien kan vara lägre än här i Sverige och ändå täcka vägkostnaderna, ty vägmilen per capita är ofantligt mycket färre än i vårt land. Jag tror sålunda att de anförda siffrornas beviskraft är mycket begränsad.

Reservanterna tror också att den fördyring som ägt rum varit en av de verk sammaste faktorerna för kostnadshöj-

ningen. Jag anser emellertid att det är andra omständigheter som väsentligen har bidragit, och herr Kristensson har ju även medgivit, att det torde vara så. 1954 fanns ett material som visade, att fordonsskattehöjningen egentligen inte skulle föranleda någon större kostnadsökning, och jag tror att detta material är pålitligare än det herr Kristensson här redovisat.

Andra omständigheter har som sagt varit mera avgörande. Framför allt gäller detta i fråga om bussarna. Det är beklagligt att det är som det är med busstrafiken. Jag har en personlig erfarenhet av hur det ligger till. Jag kan tala om, att från 1952—53 har passagerarfrekvensen på bussarna stadigt minskat, och den kommer säkerligen att göra det ytterligare, allteftersom personbilsbeståndet ökar. Skulle vi komma upp till den amerikanska standarden med en bil på var tredje person, finge bussarna sannolikt svårt att klara sig. Detta problem löses ingalunda genom skattesänkningar av den storleksordning som föreslås. Trafikutredningen av 1953 måste verkligen undersöka bussarnas betydelse från näringspolitiska synpunkter.

Jag vill emellertid i detta sammanhang inte uraktlåta att ge uttryck åt den uppfattningen, att vad som mest bidragit till busstrafikens svårigheter är det kortsynta bekämpande av samordnandet av busstrafik och järnvägstrafik som förekommit. Järnvägsstyrelsen har på alla möjliga sätt försökt åstadkomma en samordning, men hur har dessa förslag mötts här? Jo, de har energiskt bekämpats vid varje tillfälle. Om man förstått att utnyttja möjligheterna till samordning, skulle busstrafiken nu, framför allt ur landsbygdens synvinkel, förvisso ha varit i ett förmånligare läge. Det är inte omöjligt, att de som ivrigast yrkat på att några busslinjer inte skulle få inköpas av SJ inom en ganska snar framtid får lov att kräva, att vi skall inlösa en rad busslinjer för att busstrafi-

Ändring i förordningen om automobils katt m. m.

ken över huvud taget skall kunna hållas i gång i avlägsna bygder.

Jag kan inte underlåta att också något beröra det sätt, varpå reservanterna vill finansiera denna skattesänkning. Den skall nämligen gå ut över automobils kattefonden. Denna är för närvarande mycket betydande — den 30 juni 1955 fanns det 53 miljoner kronor i den, och vid utgången av nästa budgetår beräknas den uppgå till 332 miljoner kronor. Men märk väl: av dessa 332 miljoner är 292 miljoner bilaccismedel, och drar vi bort dem återstår summa 40 miljoner. Detta är det reella överskottet i automobils kattefonden. Bilaccisen har ju inte tillkommit såsom en vägs katt, utan den har införts i penningpolitiska syften, och det skulle vara ganska egendomligt, om vi började dela ut bilaccismedel som skattelättnad för lastbilar och omnibusar. Dessa 40 miljoner som återstår, ärade kammarledamöter, är en mycket blygsam summa i vår vägstatt. Jag erinrar om det stora upprustningsprogrammet för vägarna, som under 15 å 20 år beräknas kräva 750 miljoner kronor årligen eller allt som allt ett belopp av mellan 11 och 15 miljarder. Då ter sig detta lilla överskott i bilskattefonden som en synnerligen blygsam slant.

Herr talman! Med det anförda har jag sökt visa, att det framställda förslaget saknar reellt underlag och sålunda inte bör av riksdagen antagas. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundström började sitt anförande med att tala om att det var riktigt, att den tunga trafiken fick den beskattning som 1954 års beslut innebar. Då det gäller den saken står, herr Sundström, sakkunniga mot sakkunniga. Såsom jag redan sagt ansåg väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att den tunga trafiken redan före denna

skatthöjning betalade sin andel av vägkostnaderna. Herr Sundström har en annan uppfattning därom än det sakkunniga ämbetsverket, men herr Sundström får ursäkta att jag i denna fråga tror mera på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utsago än på herr Sundströms.

Vidare sade herr Sundström att ett beslut enligt reservationen skulle föregripa utredningen på detta område, och han syftade då på den utredning som skall ske genom 1953 års trafikutredning. Men herr Sundström och jag är ju överens om en sak, nämligen att omnibusstrafiken i vårt land för närvarande kämpar med svårigheter. Dessa svårigheter är överhängande. Enligt mitt sätt att se är det viktigt att man så snart som möjligt åstadkommer en förbättring av lönsamheten för busslinjerna och inte bara hänskjuter frågan till en utredning, vars arbete kanske kommer att spänna över flera år. 1953 års trafikutredning har ett mycket digert program, och medan utredningen arbetar också med de problem, som berör busstrafiken, kommer säkerligen mycket att hända just på det området. Det går inte att vänta med åtgärder utan att det blir skadeverkningar. Medan gräset växer dör kon, och medan skatteinkomsterna flödar dör en del av busslinjerna, framför allt på landsbygden.

Det är därför jag menar att det är klokt av riksdagen att på denna punkt följa reservanterna.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Åsikt står mot åsikt, säger herr Kristensson. Det är nog bäst att vi överlämnar till åhörarna att bedöma vilket som är tillförlitligast: väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppgifter eller det material som låg till grund för 1954 års skattereform.

Herr Kristensson underströk att busstrafiken befinner sig i en akut kris-situation. Jag skall inte förneka att det i vissa fall förhåller sig på det sättet,

Ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

men jag tror att en sådan åtgärd som reservanternas föreslår är av ganska ringa betydelse för att hjälpa de bussföretag som har det besvärligt. Man bör hålla isär frågan om skatternas storlek och frågan om de stödåtgärder av olika slag, som kan bli nödvändiga, särskilt då det gäller busslinjer i avlägsna bygder. Det finns nämligen inte bara bussföretag med ekonomiska svårigheter utan också företag som har en mycket givande rörelse. En differentiering av stödåtgärderna till förmån för busslinjerna i avlägsna bygder är sålunda nödvändig. En generell sänkning av fordonsskatten för bussarna skulle icke nämnvärt hjälpa upp det hela för de bussföretag som är mest i behov av stöd. Däremot skulle den öka vinsten för bussföretag som redan är mycket bärkraftiga. En skattesänkning skulle alltså vara ett mycket irrationellt sätt att stödja den busstrafik som nu kämpar med svårigheter.

Jag vidhåller därför yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundström gör här gällande att den åtgärd, som reservanternas föreslår, inte skulle ha så stor inverkan på den tunga trafikens lönsamhet. Jag kan nämna att Svenska omnibusägareförbundet, som naturligtvis vet var skon klämmer, har framhållit att sedan 1952 omkostnaderna för deras medlemmars vidkommande ökat med 15 procent, varav hälften faller på skatteökningen, och förbundet har i sin framställning till regeringen anhängit om bl. a. lägre fordonsskatt. Omnibusägarnas egen organisation ser alltså denna fråga på ett annat sätt än herr Sundström.

Jag har medgett, att det inte är något särskilt vittgående förslag, som vi här framfört, men lönsamhet avgörs alltid vid marginalen och också den sänkning vi nu föreslagit är av betydelse för buss-

trafiken. Just att det är fråga om en måttlig begäran bör ju göra det så mycket lättare för majoritetspartierna att biträda den.

Herr Sundström var i sitt första anförande inne på frågan om finansieringen av skattelättnaden. Det räcker om jag slår fast, att det finns pengar bland bilskattemedlen därtill. Om vi följer reservanternas, blir anslagen till vägkostnaderna alltså desamma, och de täcks också i detta fall av bilskattemedel.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få framställa en fråga till herr Kristensson i Osby: Är det inte ganska självklart, om man frågar Omnibusägareföreningens medlemmar om de vill ha sänkt skatt, att de säger, att detta vore bra?

Vad beträffar finansieringen har jag redan visat upp, att det finns reellt 40 miljoner kronor till förfogande. Vi står inför ett långtidsprogram, som tar i anspråk mellan 11 och 15 miljarder kronor för vägarnas utbyggande. Är det då skäl att börja plocka ur denna lilla reserv på 40 miljoner kronor?

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Med anledning av herr Sundströms sista yttrande borde man kanske tillägga, att Omnibusägareföreningen inte har blivit tillfrågad om den vill ha någon skattelättnad, utan den har kommit själv och talat om, var skon klämmer, och då velat ha dessa lättnader.

Jag skall bara säga ett par ord beträffande motionen II:250, som upptages i punkt 4 i utskottets kläm. Å ena sidan blir man kanske litet nedslagen, om man bara läser vad utskottet skriver i klämman, alltså att motionen inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd. Å andra sidan får man glädja sig över vad utskottet i övrigt skriver; det förutsätter ju, att de synpunkter, som har

Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

framförts i min motion, skall upptagas av 1953 års trafikutredning. Jag vill då hoppas, att denna utredning skall behandla dessa frågor, ty jag tror, att det är av mycket stor betydelse att man beaktar synpunkterna i motionen, så att fordonsskatten för automobiler utformas med hänsyn till bilarnas storlek och inte bara går efter vikt. Vi vet hur utvecklingen går för närvarande; den tenderar mot bredare och längre vagnar, och vi får det trängre och trängre på gatorna, besvärligare och besvärligare på parkeringsplatserna. Om dessa synpunkter inte nu tas upp, kommer vi bara i fortsättningen att få ångra oss för att vi inte tidigare beaktat dem, på grund av den kraftiga trängsel, som kommer att accentueras alltmer som åren går. Då har vi försuttit möjligheten att göra åtminstone något, som hjälper till att hålla oss inom ramen för en vettigare fordonssstorlek, i den mån detta är möjligt utan att inkräkta på trafikens behov.

Herr talman! Jag skall inte ytterligare ingå på denna fråga.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han ansåge flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 67 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13

Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 292 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 240 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte för sin del antaga ett däri framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), innebärande att 24 §, 25 § 1 mom., 45 §, 46 § 1 mom. samt 47 och 58 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 ävensom anvisningarna till 19 §, till 24 § punkterna 2 och 3, till 25 §, till 36 § punkt 1, till 38 § punkt 2, till 47 §, till 54 § punkt 1, till 58 § samt till 60 § skulle erhålla ändrad lydelse samt 25 § 3 och 4 mom. ävensom anvisningarna till 24 § punkt 6 och till 39 § punkt 3 samma lag upphöra att gälla;

II) de likalydande motionerna I: 303 av herr *Spetz* samt II: 234 av herrar

Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

Sjölin och *Kristensson* i Osby, vari hemställt,

1. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en förnyad undersökning av den effektiva fastighetsskattens storlek och betydelse samt en plan för dess avveckling samt

2. att riksdagen måtte i avvaktan härpå som en provisorisk åtgärd besluta att 47 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) samt anvisningarna till 47 och 60 §§ kommunalskattelagen skulle erhålla ändrad lydelse.

I de förevarande motionerna hade framställts yrkanden avseende i huvudsak två områden av inkomstskattelagstiftningen, nämligen dels garantibeskattningen och dels schablontaxeringen av inkomst av en- och tvåfamiljsfastigheter, av fastigheter tillhörande bostadsföreningar eller bostadsaktiebolag samt av fastigheter tillhöriga s. k. allmännyttiga bostadsföretag.

I fråga om schablontaxeringen yrkades i de likalydande motionerna I: 292 och II: 240 att denna metod för taxering av fastighetsinkomst skulle upphävas och att en återgång skulle ske till tidigare för inkomstberäkningen gällande bestämmelser. Vad angår garantibeskattningen yrkades i de likalydande motionerna I: 303 och II: 234, att ett belopp av 20 000 kronor av fastighets taxeringsvärde måtte undantagas vid beräkning av garantibeloppet samt i de likalydande motionerna I: 292 och II: 240 att procenttalet för beräkning av garantibelopp för fastighet måtte sänkas från fyra till tre. I sistnämnda motioner yrkades härjämte viss justering av bestämmelserna i 58 § kommunalskattelagen rörande fördelning mellan olika kommuner av inkomst av rörelse, som bedrivs från fast driftställe i mer än en kommun. Slutligen yrkades i motionerna I: 303 och II: 234 skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en förnyad undersökning av den effektiva fas-

tighetsskattens storlek och betydelse samt en plan för dess avveckling.

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 292 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 240 av herr Hjalmarson m. fl. med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att de likalydande motionerna I: 303 av herr Spetz samt II: 234 av herrar *Sjölin* och *Kristensson* i Osby angående avveckling av fastighetsskatten m. m., i vad motionerna avsåge ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att de likalydande motionerna I: 303 av herr Spetz samt II: 234 av herrar *Sjölin* och *Kristensson* i Osby, i vad motionerna ej behandlats under punkten 2), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Velander* och *Edström*, vilka ansett att utskottet bort under punkten 1) hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 292 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 240 av herr Hjalmarson m. fl., för sin del antaga i nämnda motioner intaget förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med tillägg att lagen skulle träda i kraft den 1 januari 1957, dock att äldre bestämmelser fortfarande skulle gälla i fråga om 1957 års inkomsttaxering samt i fråga om eftertaxering för år 1957 eller tidigare år;

II) av herrar *Kristensson* i Osby, *Spetz*, *Söderquist*, *Sjölin* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett att utskottet bort under punkten 2) hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 303 av herr Spetz samt II: 234 av herrar *Sjölin* och *Kristensson* i Osby, i vad motionerna avsåge ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), för sin del

Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

antaga ett i reservationen framlagt förslag till lag om ändring i kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

III) av herrar *Kristensson* i Osby, *Spetz*, *Söderquist*, *Velander*, *Sjölin*, *Edström* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett att utskottet bort under punkten 3) hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 303 av herr *Spetz* samt II: 234 av herrar *Sjölin* och *Kristensson* i Osby, i vad motionerna ej behandlats under punkten 2), i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad undersökning av den effektiva fastighetsskattens storlek och betydelse samt en plan för dess avveckling.

Utskottets hemställan föredrogs, och anförde därvid:

Herr **EDSTRÖM** (h):

Herr talman! Nu behandlar vi återigen en fråga, som varit uppe under flera riksdagar; redan åren 1953, 1954 och 1955 har den nämligen varit aktuell. Skälen för och emot de nu motionsledes framförda yrkandena är således så kända för kammarens ledamöter, att det inte finns någon anledning för mig att i detta sammanhang ta upp dem på nytt.

Innan jag går närmare in på vissa spörsmål, beträffande vilka det föreligger skilda reservationer, vill jag understryka, att statsmakterna — alltså regeringen och riksdagen — redan tidigare intagit den principiella ståndpunkten, vad gäller fastighetsskatten, att denna skall avskaffas. Vad det här gäller är därför inte en fråga om huruvida fastighetsskatten över huvud taget skall avskaffas utan närmast om i vilket tempo och på vad sätt slopandet av skatten bör ske.

På högerhåll hävdar vi, att avvecklingen bör ske i en snabbare takt än vad från regeringens håll förordats. Denna speciella skatteforms bevarande kan knappast motiveras av principiella el-

ler praktiska skäl. Den är ojämn och har slumpartade verkningar. Skälen för dess avskaffande har vitsordats av alla parter, och det finns därför enligt vår mening inte någon anledning att bibehålla skatten längre tid än som kan anses vara absolut nödvändigt.

Utskottet har för sin del velat framhålla, att den successiva avvecklingen av fastighetsskatten måste ske så, att minsta möjliga rubbningar i kommunernas finanser åstadkommes. Jag vill instämma i denna uppfattning men jag finner på samma gång, att utskottet inte helt riktigt redovisat den effekt som vårt förslag om en sänkning av repartitionstalet från 4 till 3 i ekonomiskt avseende komme att innebära. Utskotts-majoriteten framhåller nämligen, att en sänkning av repartitionstalet från 5 till 4, vilken nu är genomförd, vid tiden för beslutet härom beräknades komma att minska den effektiva fastighetsskatten med cirka 40 miljoner, alltså från cirka 155 miljoner kronor till 115 miljoner kronor. Utskottet fortsätter vidare och säger: »En sänkning av repartitionstalet till 3 skulle medföra en nedgång i den effektiva fastighetsbeskattningen med cirka 75 miljoner kronor.» Läsaren får härav det intrycket, att den av oss nu motionsledes begärda sänkningen av repartitionstalet till 3 skulle medföra ett ytterligare bortfall av cirka 75 miljoner kronor av kommunernas intäkter. Detta stämmer emellertid inte med verkligheten. Repartitionstalet är numera sänkt till 4 och den ytterligare sänkning om 1 procent ned till 3 procent, som vi föreslår, kommer att medföra en nedgång inte med 75 miljoner kronor i den effektiva fastighetsbeskattningen, utan endast med cirka 35 miljoner kronor.

Som ett ytterligare skäl för avslag på vår motion har utskottet anført, att den eventuella reformen med en höjning av de kommunala ortsavdragen kan förväntas medföra ett utbrett behov av höjning av kommunernas utdebitering.

Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

Härigenom skulle enligt utskottet utrymmet för en fortsatt avveckling av fastighetsskatten begränsas. Enligt min mening talar just dessa förhållanden i stället för att fastighetsskatten snabbt bör elimineras. En höjning av ortsavdragen kommer nämligen att medföra en övervältring av skattebördan inom kommunerna från vissa grupper skattskyldiga till andra, i första rummet till fastighetsägarna. Man har då två olika vägar att gå för att undvika en sådan övervältring. Dels kan staten, som skedde vid 1952 års höjning av ortsavdragen, låta ersättning utgå till kommunerna. En sådan metod är emellertid knappast lämplig. Bättre är i stället att fastighetsskatten i snabbare takt avvecklas, varigenom man skulle kunna undgå de ojämna verkningarna av ortsavdragens höjning.

Slutligen må erinras om ett ytterligare skäl för fastighetsskattens avveckling. Vid den förenkling av deklarations- och taxeringsförfarandet som genomfördes av riksdagen föregående år avstod man bl. a. från vissa uppslag, som hade lett till en ytterligare förenkling, på grund av att fastighetsskatten fortfarande fanns till. De sakkunniga hade nämligen diskuterat ett avdrag från inkomst av annan fastighet om 200 kronor. Med hänsyn till att antalet en- och tvåfamiljshus i vårt land för närvarande torde uppgå till över 700 000 kunde ett sådant avdrag medföra en väsentlig lättnad i taxerings-, deklarations- och uppbördsförfarandet. Departementschefen avstod emellertid från ett förslag av sådan innebörd under hänvisning till att det alltid kommer att uppstå en viss skillnad mellan källskatten och den slutliga skatten i dessa fall så länge garantibeloppet beräknas på fastighetens taxeringsvärde. En avveckling av fastighetsskatten skulle således på detta område lämna möjligheten öppen till en ytterligare förenkling av uppbördsförfarandet och deklarationsförfarandet. Folkpartiets re-

servation innefattar förslag som syftar i samma riktning som våra, nämligen att dämpa de dåliga verkningarna av garantiskatten. Vi finner emellertid, att vår metod är riktig och mera rättvis, och kan därför i första hand inte biträda folkpartiets förslag.

I högermotionen har även tagits upp ett yrkande om en viss ändring i bestämmelserna om fördelning av inkomst av rörelse som skall tagas till beskattning i mer än en kommun. Yrkandet innebär att i det fall fastighet ingår i rörelsen bör en inkomst motsvarande 5 procent av fastighetens taxeringsvärde alljämt beskattas i den kommun där fastigheten är belägen. Samma andel av inkomsten skall således beskattas i denna kommun som när repartitionstalet för fastigheten var 5. Det är i främsta hand för vattenkraftsföretag som dessa bestämmelser har betydelse. Sedan fastighetsandelen avräknats för dessa företag, fördelas den återstående inkomsten enligt de nuvarande reglerna så, att den kommun där huvudkontoret finnes tilldelas 10 procent, 25 procent taxeras i kommun där företaget varit beläget och 65 procent i kommun där förbrukning ägt rum. Sänkes emellertid repartitionstalet kommer den kommun, där fastigheten är belägen, att få lägre skatteinkomst. Som en följd av vårt yrkande om sänkning av repartitionstalet bör därför en justering av de ifrågakvarande fördelningsreglerna ske.

Vad beträffar vårt yrkande om upphävande av metoden att i vissa fall beräkna inkomst av annan fastighet efter schablon, så har denna diskuterats ingående både vid 1953, 1954 och 1955 års riksdagar. Det var ju vid 1953 års riksdag som schablontaxeringsmetoden infördes beträffande en- och tvåfamiljsfastigheter. Vi har ånyo upprepat vårt krav om att schablontaxeringen skall slopas. Det förhållandet, att schablontaxeringsmetoden kan komma att leda till en påtaglig förenkling av taxeringsarbetet

Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

och deklarationsbestyren, motiverar inte dess bibehållande. Det gäller här att främja jämlikhet och rättvisa i beskattningen. Det gäller också att åstadkomma ett skattesystem som ansluter sig till skatteförmågeprincipen. Schablonmetoden har i åtskilliga fall lett till en skärpning av skatten för de många villaägarna. Ett återgående till principen, att villaägarna för verkligen åtnjutna inkomster skall få åtnjuta avdrag för de omkostnader de haft för sin fastighet, skulle säkerligen hälsas med stor tillfredsställelse av de tusentals villaägare som till sin förväning funnit att de inte får göra avdrag för de verkliga utgifter som de haft för underhållet av sin fastighet.

Jag ber få yrka bifall till den av herr Velandér och mig med nr I betecknade reservationen.

Utskottet önskar i likhet med oss att en undersökning företas för att utvärdera garantibeskattnings betydelse för de olika kommunerna, men vill bygga denna på de siffror som kommer fram vid 1957 års fastighetstaxering. Enligt vårt förmenande dröjer det på det sättet för länge innan resultatet blir användbart. Vi önskar denna undersökning snarast och önskar den förutsättningslös.

Jag ber därför, herr talman, att även få yrka bifall till den med III betecknade reservationen.

Herr SJÖLIN (fp):

Herr talman! Redan 1953 uttalade sig såväl riksdagen som Kungl. Maj:t för att fastighetsskatten skulle avskaffas, och vid olika tillfällen har också bevillningsutskottet givit uttryck för denna uppfattning. Men, som herr Edström påpekat, man har alltid sagt att det kunde ske i den mån det inte inverkar oförmånligt på kommunernas finanser. Utskottet har också anfört att man inte kan ge sig på en avveckling av fastighetsskatten utan en närmare undersökning av hela frågan. Vi har därför i

vår motion lämnat ett förslag till en sådan utredning och begärt skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förnyad undersökning av den effektiva fastighetsskattens storlek och betydelse samt en plan för dess avveckling. Utskottet motsätter sig emellertid för närvarande en dylik undersökning och hänvisar, som herr Edström nyss nämnde, till att den lämpligen bör ske på basis av den fastighetstaxering, som kommer att äga rum 1957. I likhet med herr Edström menar vi, att detta är att dröja alldeles för länge, och dessutom vill vi hävda den uppfattningen att det inte är riktigt som bevillningsutskottet anför, att en undersökning, baserad på andra siffror än de mest aktuella, skulle vara värdelös. Även om man inte uttrycker sig precis så, är tankegången denna. Tvärtom är det egentligen så att man borde göra denna undersökning på ett sådant tidigare stadium. Jag syftar nämligen på den omständigheten att, som vi alla vet, fastighetsskatten är bunden vid en femårsperiod, under förutsättning att taxeringarna sker normalt i femårsintervaller. Då är det sålunda fråga om en trappstegsformad höjning av fastighetsskatten, under det att inkomstskatten ger en ganska jämnloppande ökning till resultat. Egentligen borde fastighetsskatten för en viss period jämföras med medeltalet av inkomsttaxeringens resultat under samma femårsperiod och inte alls med det resultat, som föreligger vid periodens början, för att få ett mera rättvisande uttryck för vad saken gäller. Ju längre vi väntar, dess mindre betydelse har ju fastighetsskatten under femårsperioden, jämfört med den totala beskattningen. Jag tycker därför, att det hade varit mera logiskt, om utskottet gått med på motionens yrkande om en sådan utredning på basis av redan föreliggande siffror.

Jag ber med detta få yrka bifall till reservation III, som rör just den detaljen.

Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

När vi sedan kommer till en annan punkt i folkpartiets motion, som gäller ett skattefritt avdrag på 20 000 kronor för varje fastighet, ber jag också att få yrka bifall till det där gjorda förslaget genom att ansluta mig till reservation II.

Utskottet säger, att denna motion har varit före tre år å rad. Det är alldeles riktigt. Vi anser att tankegången är så rättvis, att man måste försöka vinna gehör för den. I och med att fastighets-skatten kommer att öka högst väsentligt genom den nytaxering som förestår och inte minst genom den väntade stora höjningen av ortsavdraget, kommer en betydande del av kommunalskatten att övervältras på fastighetsägarna, vilket ingalunda kan vara riktigt. Därför bör dessa få viss kompensation. En lämplig kompensation vore just detta avdrag på 20 000 kronor.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall dels till reservation II och dels till reservation III, båda av herr Kristensson i Osby m. fl.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Som här nyss sagts är denna fråga ingen nyhet. Riksdagen har behandlat samma sak flera gånger tidigare. Jag vill erinra om att riksdagen 1953 uttalade sig i princip för fastighetsskattens avskaffande. Man var då på det klara med att detta inte kunde ske omedelbart; det skulle nämligen vålla kommunerna svårt avbräck i form av en betydande minskning av skatteunderlaget och som följd därav höjd utdebitering. De beräkningar som då förelåg visade, att det i vissa fall skulle bli en höjning av utdebiteringen upp till 3:45. Detta skulle innebära en övervältring av skatt från en kategori till en annan, och man ansåg inte att man kunde ta ansvaret för en sådan övervältring. Man beslöt sig i stället för att försöka successivt avveckla fastighets-skatten.

Som första led i fastighetsskattens avskaffande inarbetades fastighetsskatten i den kommunala inkomstskatten. Den fristående fastighetsskatten slopades, och samtidigt sänktes repartitionstalet från 5 till 4. Den sänkningen ansåg man trots allt att man vågade företaga, ty fastighetsvärdena hade avsevärt upptaxerats vid 1952 års allmänna fastighetstaxering. Därmed fick kommunerna kompensation, låt vara inte hundra procentig sådan.

Det bör observeras, att denna sänkning från 5 till 4 procent beräknades innebära, som herr Edström här nämnde, att den effektiva fastighetsskatten, som uppgick till 155 miljoner kronor, skulle minska med 40 miljoner kronor. En sänkning till 3 procent, som man redan då yrkade på och som motionärerna nu föreslår, skulle betyda en nedgång i den effektiva fastighetsbeskattningen med cirka 75 miljoner kronor. Jag kan inte förstå, att det, som herr Edström säger, skall kunna bli något missförstånd, om man läser utskottsutlåtandet, att man skall få intrycket, att det skulle bli ytterligare 75 miljoner kronors minskning. Men det är mycket möjligt att det nu skulle bli högre siffror än som då beräknades.

1954 års bevillningsutskott manade till försiktighet vid avvecklingen på grund av konsekvenserna för kommunerna och ville inte gå med på ytterligare sänkning förrän praktiska erfarenheter vunnits av den tidigare sänkningen. Förra årets bevillningsutskott underströk önskvärdheten av möjligheter att ytterligare sänka fastighetsskatten, och man förutsatte, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet skulle följa utvecklingen.

Även i det förevarande betänkandet understryker utskottet detta och säger att det är angeläget att alla möjligheter till en sänkning av repartitionstalet för fastigheter tillvaratas. Men så hänvisar man till att det pågår utredning om de kommunala ortsavdragen, såsom ock-

Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

så herr Edström här nämnde. Om de kommunala ortsavdragen höjs, vilket vi väl får antaga, betyder det ett bortfall av skatteunderlag för kommunerna, och avsikten är ju att staten skall soulagera dem för det. Utskottet menar att man väl ändå bör få den utredningen klar, så att man får se konsekvenserna i form av skattebortfall, statsbidragsersättningar och utdebiteringshöjningar för kommunerna, innan man vidtar ytterligare en åtgärd som skulle sänka skatteunderlaget för kommunerna. Av den anledningen avstyrker utskottet yrkandet i denna del.

Folkpartimotionärerna yrkar en förnyad undersökning av den effektiva fastighetsskattens storlek och betydelse samt en plan för dess avveckling. Här har ju utskottet föreslagit i betänkan- det nr 37, som ligger på riksdagens bord, att en ny fastighetstaxering skall ske inom kort, och om riksdagen antar det förslaget, så finns det väl ingen anledning att företa en undersökning, grundad på 1952 års taxeringsvärde — en sådan undersökning vore väl i vart fall av tämligen ringa värde. Även om herr Edström säger att undersökningen kommer att ta lång tid — och det menar väl även herr Sjölin — så finns det ändå anledning att avvakta denna nya taxering.

Utskottet understryker emellertid att det kan vara skäl att när resultatet av den nya taxeringen föreligger göra en undersökning för att utröna garantibeskattnings betydelse för kommunerna. Det finns ju anledning att anta, säger utskottet vidare, att det kan vara lämpligt att använda en plan som motionärerna här yrkar, om man då kommer att överväga en ytterligare sänkning av repartitionstalet eller kanske en avveckling av garantibeskattningen.

Vidare är det ett yrkande om att man skall undanta 20 000 kronor från beskattning av fastighet — också det yrkandet har behandlats av tre tidigare riksdagar. Om riksdagen nu tillmötes-

gick motionärerna, skulle det innebära att en betydande del av de egentliga enfamiljshusen och därtill också många sommarvillor skulle bli befriade från fastighetsskatt, men däremot inte i samma grad tvåfamiljsfastigheter, och det kan ju inte vara riktigt. De som köpt lägenheter i bostadsrättsföreningar skulle inte erhålla någon nämnvärd skattelättnad — det gäller även hyresgäster i hyresfastigheter — utan de skulle i stället drabbas av en höjning av den kommunala utdebiteringen, som säkerligen skulle bli resultatet av en sådan åtgärd. I kommuner med omfattande sommarvillbebyggelse skulle dessutom ske en väsentlig övervärlring av skattebördan på andra fastigheter och på inkomstagare. Detta vill utskottsmajoriteten inte vara med om, utan den yrkar avslag på motionen även i denna del.

I två motioner rörande garantibeskattningen har samtidigt yrkats att i de fall fastighet ingår i rörelsen en inkomst motsvarande fem procent av fastighetens taxeringsvärde alltså bör beskattas i den kommun där fastigheten är belägen, d. v. s. att samma andel av inkomsten skall beskattas i nämnda kommun, som när repartitionstalet för fastighet var fem. Herr Edström har ju nyss talat för detta yrkande. 1954 års bevillningsutskott anförde beträffande denna sak, att om beslut fattades om avskaffande av fastighetsskatten eller om man sänker repartitionstalet mera avsevärt, kan det bli aktuellt att pröva denna fråga. Den företagna sänkningen från fem till fyra kunde emellertid enligt utskottsmajoritetens mening inte nödvändiggöra en justering av ifrågasvarande fördelningsregler i enlighet med motionärernas yrkande. Motionärerna har tidigare sagt att en sänkning till tre skulle göra två procent på taxeringsvärdet. Den företagna sänkningen till fyra gör ju ännu mindre. Då denna sänkning skedde med hänsynstagande till att taxeringsvärdena höjdes år 1952, är det mest överensstämmande med

Ändringar beträffande garantibeskattningen m. m.

ifrågavarande stadgandes dittillsvarande innebörd att inte företaga någon ändring i detsamma nu. Utskottet har fattat motionärernas yrkande i denna del som ett följdyrkande till deras yrkande om ytterligare lindring i fastighetsbeskattningen. Sistnämnda yrkande har utskottet avstyrkt, och det finns väl anledning att antaga att riksdagen kommer att göra detsamma. I varje fall saknar utskottet anledning att ta ställning till detta följdyrkande.

Till sist endast några ord om schablontaxeringsmetoden, som jag skall fatta mig mycket kort om. Denna metod infördes för att vi skulle få en förenkling i taxeringen, och ingen bestrider att så blivit fallet. Det är ovedersägligt att metoden medför en avsevärd och värdefull förenkling. Någon större skillnad i utslag mellan den tidigare metoden och denna schablontaxeringsmetod blir det ju inte. Schablonreglerna har emellertid utformats så, att de enligt gjorda beräkningar genomsnittligt leder till något gynnsammare utfall än taxering enligt tidigare gällande bestämmelser. Denna princip har, framhåller utskottet, fullföljts så långt att det förklarats att metoden inte skall äga tillämpning i de fall, där man kunnat förutse ett motsatt resultat, nämligen för vissa allmännyttiga bostadsföretag med äldre fastighetsbestånd. Metoden tillämpades första gången vid 1955 års taxering och har alltså verkat ganska kort tid, varför vi inte har någon erfarenhet av hur den fungerar i praktiken. Jag vill emellertid understryka att det inte lär kunna bestridas att metoden leder till påtagliga förenklingar i taxeringsarbetet och även i deklara-tionsbestyren. Med hänsyn härtill anser utskottet det inte finnas någon anledning att nu slopa denna metod.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets hem-

ställan i punkten 1), nämligen dels på bifall till utskottets berörda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade, med I) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Edström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) i utskottets betänkande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid denna punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Edström begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 26 nej, varjämte 27 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Härefter framställde herr talmannen i fråga om punkten 2) propositioner dels på bifall till utskottets däri gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Kristensson i Osby m. fl. beträffande denna punkt avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sjölin begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Interpellation ang. åtgärder till förbättring av fiskehamnarna

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 2) i utskottets betänkande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid denna punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Sjölin begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 110 ja och 60 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten 2).

Herr talmannen gav slutligen propositioner dels på bifall till utskottets i punkten 3) gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herrar Edström och Sjölin begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 3) i utskottets betänkande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid denna punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herrar Edström och Sjölin begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 110 ja och 64 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten 3) gjorda hemställan.

§ 14

Interpellation ang. åtgärder till förbättring av fiskehamnarna

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr NILSSON i Bästekille (h), som yttrade:

Herr talman! Enligt 1944 års hamnutrednings betänkande framgick, att omfattande förbättringar och utbyggnader av småhamnarna var erforderliga. Det statsfinansiella läget och kravet på återhållsamhet har emellertid under senare år inneburit, att endast de mest angelägna arbetena kunnat utföras. För fiskarbefolkningen har detta medfört besvärliga förhållanden vid ilandföringen av fisk. Även i övrigt har de bristfälliga hamnanläggningarna förorsakat svårbevästrade problem.

Vid kusterna kring Blekinge och Kristianstads län har flera av fiskehamnarna kommit i så dåligt skick, att de inte längre kan fylla sin ursprungliga funktion. Andra hamnar har i viss mån upprustats, men mycket återstår att göra för att förhållandena skall bli tillfredsställande. Det gäller exempelvis byggande av vågbrytare och kajer, muddring m. m.

Interpellation ang. ämnesområdet för professuren i klinisk experimentell allergologi

Även om jag är medveten om nödvändigheten av att iakttaga största möjliga restriktivitet i investeringsverksamheten synes mig upprustningen av fiskehamnarna vara så angelägen, att viss prioritet bör förekomma. Skall den nuvarande försämringen fortsätta riskeras allvarligt, att avflyttningen från skärgården och minskningen av antalet yrkesutövande fiskare accentueras. Förrentningen av det nedlagda kapitalet i båtar och redskap är beroende av hamnanläggningarnas tillstånd, och fiskerinäringens lönsamhet är över huvud taget så låg, att alla åtgärder som kan förbättra den bör vidtagas.

Enligt uppgift håller man inom sjöfartsstyrelsen på med en översyn av 1944 års hamnutrednings betänkande. Huruvida denna översyn kan förväntas bli färdig inom den närmaste tiden är ovisst. Det torde dock vara möjligt att vidtaga vissa förbättringsarbeten vid hamnanläggningarna utefter sydkusten utan att avvakta resultatet av den inom sjöfartsstyrelsen pågående översynen.

Med anledning av vad här anförts anhall jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet Hjalmar Nilson få framställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att inom den närmaste tiden vidtaga några åtgärder till förbättring av fiskehamnarna, framför allt på sydkusten?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Interpellation ang. ämnesområdet för professuren i klinisk experimentell allergologi

Ordet lämnades på begäran till

Herr von FRIESEN (fp), som anförde:

Herr talman! Efter beslut av 1954 års riksdag ledigförklarades den 4 september samma år en professur i klinisk experimentell allergologi. Redan före professurens tillkomst rådde stor oklarhet om såväl dess ämnesområde som

dess benämning. Genom att professuren från början förenades med överläkarbefattningen vid karolinska sjukhusets allergilaboratorium, som samtidigt är ett rutinlaboratorium för sjukhusets dermatologiska klinik, blev den förste innehavaren en dermatolog. Utan att underskatta betydelsen av den dermatologiska allergologien måste dock framhållas, att den utgör endast en del av allergologien i vidare bemärkelse, som har anknytning till i främsta rummet invärtesmedicin men också till specialiteter som barnsjukdomarna och öron-, näs- och halssjukdomarna. För att taga ett exempel torde den tämligen vanliga allergiska sjukdomen astma tillhöra främst invärtesmedicinen och bör icke med fördel behandlas av exempelvis hudläkare. Emellertid synes de för universitetskanslerns prövning underställda instruktionsförslagen för den nya professorn ge denne befogenhet att undervisa i allergilärens teori och praktik, alltså hela ämnesområdet. Till yttermera visso avser man att inrätta en docentur i experimentell allergologi avsedd för en dermatolog. Utvecklingen inom allergologien kan därför riskera att bli snedvriden om den sker ensidigt inom dermatologiens område och icke tillåtes expandera också inom den viktiga invärtesmedicinska allergologien. Det förefaller därför angeläget att man inom ecklesiastikdepartementet, som har att främst svara för forskning och undervisning, beaktar den nuvarande utvecklingen. Ingen missunnar förvisso dermatologien en utveckling inom dess speciella område, om det blott icke sker på bekostnad av utvecklingen inom andra discipliner. Önskvärt vore om man från det ansvariga statsrådets sida klart preciserade vad man avser med den nyinrättade professuren och att man skyndsamt utreder vilka möjligheter som står till buds att främja en allsidig utveckling inom detta vittomspännande forskningsområde.

Med stöd av vad sålunda anförts an-

Interpellation ang. ämnesområdet för professuren i klinisk experimentell allergologi

håller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framställa följande frågor:

Är herr statsrådet i tillfälle att precisera vilket ämnesområde den nyligen tillsatta professuren i klinisk experimentell allergologi skulle omfatta och vilka riktlinjer avser herr statsrådet att följa när det gäller allergologiens fortsatta utveckling?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Till bordläggning anmäldes

utrikesutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om omläggning av riksdagens budgetarbete, och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm;

statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde,

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande verksamheten vid Apelvikens och Kronprinsessan Victorias kustsanatorier,

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen

av polisväsendet i vissa delar av Norrbottens län, och

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en civil reservläkarkår;

bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt å bensin för vissa motordrivna fordon inom trädgårdsnäringen;

bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om näringslivets lokalisering m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 kap. 2 och 3 §§ rättgångsbalken, och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m.,

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av en konvention mellan Sverige och Italien rörande social trygghet, och

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående fondering jämlikt 39 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring dels ock en i ämnet väckt motion; samt

tredje lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av lagen den 30 juni

1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt angående fortsatt giltighet av samma lag, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 17

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Aktiebolaget Atomenergi m. m.;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av huvudmannskapet m. m. för garnisons-sjukhuset i Boden;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Norge rörande transittrafiken över hamnar i Trondheimsfjorden m. m.;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag för budgetåret 1956/57 under åttonde huvudtiteln till universiteten, den medicinska undervisningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av klinik för alkoholsjukdomar vid karolinska sjukhuset;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till skyddsympning mot polio;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till Svenska sjukhuset i Korea;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser ytterligare medel till kommittéer

och utredningar genom sakkunniga under elfte huvudtiteln;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser anslag till Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes; samt

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceeringen för vissa tjänster m. m.

Vidare anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första lagutskottet:

nr 196, i anledning av väckt motion om utredning för fastställande i vad mån svensk rätt strider mot de förpliktelser, som Sverige åtagit sig enligt Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna m. m.;

nr 197, i anledning av väckta motioner om höjning av vissa genom dom fastställda underhållsbidrag, m. m.; och

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter för fångvården å tilläggsstat II för budgetåret 1955/56; samt

från andra lagutskottet:

nr 194, i anledning av väckta motioner om höjning av bidragsförskottens och de särskilda barnbidragens maximibelopp; och

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående omreglering av vissa ersättningar på grund av statsunderstödd olycksfallsförsäkring för fiskare, m. m.

§ 18

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 165, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.,

nr 171, angående fortsatt samarbete mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, och

nr 174, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 19

Anmäldes följande till herr talman-
nen under dagens sammanträde avlämnade motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 168, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., motionerna:

nr 767, av herr *Engkvist m. fl.*,

nr 768, av herr *Gezelius m. fl.*,

nr 769, av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.*,

nr 770, av fröken *Wetterström*,

nr 771, av herr *Ståhl*,

nr 772, av herr *Ståhl m. fl.*, och

nr 773, av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 172, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande tyska tillgångar i Sverige m. m. motionen nr 774, av herr *Dickson*.

Dessa motioner bordlades.

§ 20

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.20.

In fidem

Gunnar Britth

Lördagen den 28 april

Kl. 9.30

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmanen, varjämte på grund av förfall för sekreteraren undertecknad jämlikt herr talmannens förordnande tjänstgjorde vid protokollet.

§ 1

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner, och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen nr 165, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.;

till statsutskottet propositionen nr 171, angående fortsatt samarbete mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund i Luossavaara—Kiiruna-vaara aktiebolag; samt

till bevillningsutskottet propositionen nr 174, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.

§ 2

Föredrogs var efter annan och remitterades till behandling av lagutskott följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen

- nr 767, av herr *Engkvist m. fl.*,
- nr 768, av herr *Gezelius m. fl.*,
- nr 769, av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.*,
- nr 770, av fröken *Wetterström*,
- nr 771, av herr *Ståhl*,
- nr 772, av herr *Ståhl m. fl.*,
- nr 773, av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*, och
- nr 774, av herr *Dickson*.

§ 3

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 2, konsti-

tutionsutskottets utlåtanden nr 6 och 7, statsutskottets utlåtanden nr 89—93, bevillningsutskottets betänkande nr 38, sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, bankoutskottets utlåtande nr 25, första lagutskottets utlåtanden nr 24 och 25, andra lagutskottets utlåtanden nr 26—28 samt tredje lagutskottets utlåtande nr 15.

§ 4

Föredrogs den av herr *Nilsson* i Bäste-kille vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet Hjalmar Nilson angående åtgärder till förbättring av fiskehamnarna.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av herr *von Friesen* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ekle-siastikdepartementet angående ämnesområdet för professuren i klinisk experimentell allergologi.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Ordet lämnades på begäran till

Herr **DICKSON** (h), som yttrade:

Herr talman! Herr Svensson i Stenkyrka och jag har gemensamt överenskommit, att vårt tilltänkta yrkande att kammaren vid detta tillfälle skulle behandla de två gånger bordlagda ärendena inte skall framställas.

§ 7

På förslag av herr förste vice talmanen beslöt kammaren, att bevillningsutskottets betänkande nr 37 skulle uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för kammarens nästkommande sammanträde.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 9.35.

In fidem
Per Bergsten

Onsdagen den 2 maj

Kl. 10.00

§ 1

Justerades protokollen för den 24 och den 25 nästlidna april.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Bankofullmäktige David Hall är på grund av hjärtsjukdom fortfarande i behov av tjänstledighet från riksdagen från och med den 1 till och med den 31 innevarande maj, vilket härmed intygas.

Malmö den 30 april 1956

Gunnar Biörck
Med. dr docent

Kammaren beviljade herr Hall fortsatt ledighet från riksdagsgöromålen under innevarande månad.

Herr talmannen meddelade, att herr Andersson i Björkäng, som vid kammarens sammanträde den 24 april med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen
m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring av förordningen den 1 juni 1951 (nr 440) med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion) jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 17 februari 1956 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 71, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring av förordningen den 1 juni 1951 (nr 440) med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion).

Propositionen innebar vissa ändring-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

ar i skogsvärderingsinstruktionen. Bl. a. hade föreslagits att den till grund för värdesättningen liggande prisperioden, som enligt gällande bestämmelser skulle vara de närmaste fem kalenderåren innan taxeringen påbörjats, skulle skjutas ett år bakåt i tiden samt, i syfte att er-hålla garantier mot högre taxeringsvärden än som svarade mot de verkliga avkastningsvärdena, att från det speciella toppkonjunkturåret 1951 skulle bortses samt bruttopriserna under de fyra övriga åren reduceras med 20 procent.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 505 av herr *Spetz m. fl.* och II: 662 av herr *von Seth m. fl.*, vari hemställdes, »att riksdagen måtte med avslag på Kungl. Maj:ts proposition besluta bibehålla de uppskattningsgrunder som fastställdes i skogsvärderingsinstruktionen den 1 juni 1951 (nr 437) med de justeringar utskottet kan finna skäliga»; ävensom

2) motionen I: 499 av herrar *Werner* och *Lodenus*.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit de vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 114 av herr *Spetz* och II: 161 av herr *Nilsson* i Svalöv, vari hemställdes, »att riksdagen må besluta att nästa fastighetstaxering skall äga rum år 1959 och därefter vart sjunde år samt att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig författningsändring».

Utskottet hemställde,

A) att de likalydande motionerna I: 114 av herr *Spetz* och II: 151 av herr *Nilsson* i Svalöv om uppskov med nästa fastighetstaxering icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 71 och med avslag å de likaly-

dande motionerna I: 505 av herr *Spetz m. fl.* och II: 662 av herr *von Seth m. fl.* — för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring av förordningen den 1 juni 1951 (nr 440) med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion); samt

C) att motionen I: 499 av herrar *Werner* och *Lodenus*, i vad motionen behandlats i detta betänkande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Kristensson* i Osby, *Spetz*, *Velander*, *Kronstrand*, *Nilsson* i Svalöv, *Sjölin* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett att utskottet bort under punkterna A) och B) hemställa:

A) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 114 av herr *Spetz* och II: 161 av herr *Nilsson* i Svalöv,

dels antaga av reservanterna framlagt förslag till förordning angående de tider, då allmän fastighetstaxering skall äga rum;

dels för sin del antaga ett i reservationen intaget förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § 1 mom. kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

dels ock för sin del antaga ett i reservationen intaget förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);

B) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 505 av herr *Spetz m. fl.* och II: 662 av herr *von Seth m. fl.* samt med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 71, för sin del antaga

dels ett i reservationen intaget förslag till förordning om ändring i förordningen den 1 juni 1951 (nr 437) med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion);

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

dels ett i reservationen intaget förslag till lag om upphävande av lagen den 1 juni 1951 (nr 438) om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

dels ock ett i reservationen intaget förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).

Punkten A föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! I likhet med vad utskottsmajoriteten gjort i sitt utlåtande skall jag här till behandling först ta upp frågan om uppskov med fastighetstaxeringen till år 1959. I motioner har herr Spetz i första kammaren och jag i denna kammare påyrkat ett sådant uppskov och dessutom hemställt, att fastighetstaxering i fortsättningen endast skall äga rum vart sjunde år. I motionerna påpekar vi inledningsvis, att de två sista fastighetstaxeringarna skett med sju års mellanrum och att — oss veterligt — inga olägenheter förelagat på grund av denna förlängning av tidsintervallen. Utskottsmajoriteten har ej heller i sitt betänkande framfört en enda sådan olägenhet. Den har bara försökt förklara varför man hade sju års intervaller vid taxeringarna 1945 och 1952.

Som motiv för uppskovet 1943 — alltså till 1944 — anför utskottet i första hand, att fastighetsmarknaden 1943 rönte stark inverkan av rikets avspärrning från ekonomiska förbindelser med utlandet, och att det särskilt beträffande priserna på skogsprodukter rådde så från det normala avvikande förhållanden att dessa priser inte gärna kunde läggas till grund för en fastighetstaxering. Det var alltså enligt utskottsutlåtandet ovissheten i prisfrågorna rörande jordbruksfastigheternas produkter — spannmål, animalier, skogsprodukter etc. — som då var skälet för uppskov.

Herr talman! Skulle inte samma mo-

tiv kunna anföras i dag? Riksdagen har för några månader sedan fattat beslut om ett nytt prissättningsystem för jordbrukets produkter, och hur detta kommer att påverka fastighetsmarknaden inom jordbruket vet vi inte alls. Såvitt jag har mig bekant har där uppstått en viss oro på fastighetsmarknaden. De unga jordbrukarna, som skall träda till, ställer sig avvaktande. De vill se hur det nya prissystemet kommer att verka innan de köper jordbruksfastighet. Det kan bli en press nedåt på fastighetspriserna, som medför att vi kommer för högt med taxeringsvärdena, om fastighetstaxeringen skall ske med utgångspunkt från material som insamlas och sammanställs nu i höst.

Som skäl för uppskoven från 1944 till 1945 och sedan från 1950 till 1952 anger utskottet, att förslag till nya normer för fastighetstaxeringen icke skulle medhinnas till den ordinarie tiden för fastighetstaxeringen. Ja, herr talman, även om utskottet då syftade på att Kungl. Maj:t och riksdagen ej hann att få allt färdigt så frågar jag: Hur är det med förberedelserna för fastighetstaxeringen i dag? Vi skriver i dag den 2 maj. Enligt skogsvärderingsinstruktionen skall bl. a. statens skogsforskningsinstitut senast den 1 maj året före taxering fastställa för den följande taxeringsperioden gällande centrala skogstaxeringsanvisningar. Dessutom skall skogsstyrelsen, likaså före den 1 maj, lämna uppgifter rörande bruttohöstpri-set för olika sortiment m. m. Vidare har länsstyrelserna också vissa funktioner att fylla i samband med förberedelserna till fastighetstaxeringen. Är det inte så att alla dessa olika organ är överhoppade med arbete, som gör det svårt för dem att i efterhand kunna utföra sitt arbete? Detta tycker jag för min del motiverar ett uppskov med fastighetstaxeringen.

Innan jag går vidare vill jag rikta en erinran mot att propositionen kom så sent på riksdagens bord. Förberedelser-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

na för taxeringsarbetet har måst vidtagas på länsstyrelserna och även på andra håll, utan att riksdagens beslut ännu föreligger, om fastighetstaxering skall ske eller ej. Herr Spetz' och min motion om uppskov väcktes redan vid riksdagens början och kunde följaktligen ha varit behandlad tidigare.

Propositionen bordlades den 6 mars, och den 20 mars utgick motionstiden. Redan den 22 mars, innan motionerna var tryckta, var det föredragning i utskottet, varefter beslut fattades utan någon längre diskussion. Betänkandet justerades den 19 april, för att om möjligt få ett riksdagsbeslut i april månad, så att icke författningen skulle träda i tillämpning innan riksdagen hade fattat sitt beslut. Beslutet kom ej i april månad utan skall fattas först i dag. Enligt min mening bör inte en fråga behandlas på det sättet, som här nu skett, framför allt som denna fråga berör ett så stort antal myndigheter. Jag kan inte underlåta att beteckna det sena framläggandet av propositionen som ett åsidosättande av rimliga hänsyn både till riksdagen och till berörda myndigheters arbetsbörd.

Beslut om reglerna och sättet för en fastighetstaxering bör, som vi har framhållit i motionen, fattas andra året före taxeringsåret, icke som nu sker året före taxeringsåret.

Jag vill också framhålla att vår motion om uppskov borde ha behandlats tidigare. Det var väl inte så självklart att motionen skulle avstyrkas av bevillningsutskottet. Om alla i utskottet hade utnyttjat sin rösträtt, så hade kanske lotten fått avgöra huruvida utskottet skulle ha förordat uppskov till 1959 eller inte.

Utskottet säger att motionärernas huvudargument för uppskov är att fastighetstaxeringen numera har ringa betydelse. Detta är emellertid en feltolkning av motionerna, vilket jag strax skall återkomma till. Utskottet spinner emellertid på denna sin tolkning och slår

fast att fastighetstaxeringens betydelse snarare ökat än minskat. Varför det? Jo, säger utskottet, därför att 1953 och 1954 års riksdagsbeslut rörande schablontaxering av inkomst från en- och två familjfastigheter och vissa andra fastigheter är grundad på taxeringsvärdet. Sedan tillägger utskottet: »Även de kraftiga allmänna prisstegringar, som inträffat efter den senaste allmänna fastighetstaxeringen och som kan antagas ha gjort sig gällande inte minst beträffande skogsfastigheter, talar enligt utskottets mening för att den nu förestående fastighetstaxeringen icke bör uppskjutas.»

Vad betyder nu detta utskottets uttalande? Jo, enligt vad jag kan finna betyder det att utskottet vill ha en ökad inkomstbeskattning av egnahemsägare och en ökad förmögenhetsbeskattning av skogsägare och andra fastighetsägare samt en skärpt effektiv fastighetsbeskattning. En sådan ökad beskattning ligger inte i linje med den skattepolitik, som vi från högerhåll anser bör föras. Framför allt anser vi att egnahemsägarna redan nu är orättvist beskattade. Att denna orättvisa blir ännu större och ännu mera framträdande med de förhöjda taxeringsvärden, som utskottsmajoriteten synes vilja ha fram, är uppenbart.

I detta sammanhang skulle jag velat rikta en direkt fråga till finansministern, om han hade varit närvarande här i kammaren, huruvida finansministern har för avsikt att lägga fram förslag, som medför att de olika skatter som är beroende av taxeringsvärdena blir justerade nedåt, om nu riksdagen i dag beslutar att fastighetstaxering skall ske 1957 och om vid densamma taxeringsvärdena skulle bli väsentligt höjda.

Jag sade nyss att utskottet har feltolkat våra motioner, när utskottet säger att vi framför allt har framhållit att taxeringsvärdet har ringa betydelse. Vårt huvudargument för uppskovet är emellertid inte vad utskottet angivit.

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

Vi har som huvudargument anfört att en fastighetstaxering kräver både mycken tid och direkta penningutgifter. Det allmänna kan, menar vi, spara både tid och pengar, om tidsintervallerna för fastighetstaxeringen blir sju i stället för fem år. Dessutom påpekar vi i motionerna vilken belastning fastighetstaxeringen utgör för skattedomstolarna. Hos dem är en lättnad i arbetsbördan i hög grad eftersträfvansvärd. Dessa våra argument har utskottet helt förbigått med tystnad. Jag tolkar detta som att utskottet finner våra argument bärande.

I den allmänna diskussionen rörande längre tidsintervaller mellan fastighetstaxeringarna har framförts att en längre tidsintervall möjligen kunde komma att påverka förekommande jordbruksräkningar. Detta är icke fallet, eftersom jordbruksräkningarna kan ske oberoende av fastighetstaxeringen.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till punkt A) i den reservation, som har avgivits av herr Kristensson i Osby m. fl., och som innebär förslag till förordning angående de tider då allmän fastighetstaxering skall äga rum, avseende i första hand uppskov med fastighetstaxeringen till år 1959, och att den sedermera skall ske vart sjunde år.

Om riksdagen ej beslutar i enlighet härmed, blir frågan om taxeringsmetoden aktuell. I utskottsutlåtandet behandlas alltså även den metod, efter vilken fastighetstaxeringen skall ske då det gäller skogsmark och växande skog. Frågan är av gammalt datum. Man har alltsedan 1941 diskuterat två olika metoder, benämnda helt enkelt den »gamla» metoden respektive den »nya» metoden. Den metod som nu användes, d. v. s. den gamla, tillämpades första gången vid fastighetstaxeringen år 1922. Den går ut på att ett avkastningsvärde fastställes för skogsmarken och den växande skogen, ett värde som baseras direkt på det för framtiden beräknade avkastningsvärdet vid uthålligt och ef-

ter rationella grunder bedrivet skogsbruk. Avkastningsvärdet å mark och därå växande skog fastställes så, att värdet av den årliga virkesavkastningen från marken vid normal skogstillgång uppskattas, varefter detta värde kapitaliseras efter en viss procentsats. Även enligt den nya metoden för taxering av skogsfastighet fastställes avkastningsvärdet, men man utgår då från det genomsnittsskogsbruk, som genom statistisk bearbetning av riksskogstaxeringens material visats föreligga. Man värderar den s. k. genomsnittsskogen genom beräkning av årlig värdeavkastning och kapitaliserar sedan detta värde liksom vid den gamla metoden.

Den nya metoden utarbetades 1941 och förelades riksdagen 1944. Vid detta tillfälle diskuterades livligt vilken metod som var den bästa, om man tog hänsyn till riktigt värderesultat och till enkelhet vid användningen. I stort torde kunna sägas, att riksdagen 1944 ställde sig frågande inför den nya metoden, och beslutet blev därför, att vid 1945 års fastighetstaxering skulle den gamla metoden fortfarande användas. Riksdagen gjorde dock samtidigt ett principuttalande, att den nya metoden sedermera efter omarbetning skulle komma till användning.

År 1951, alltså sju år senare, framlade Kungl. Maj:t i proposition åter förslag till regler för taxering av skogsmark och växande skog enligt den nya metoden. Meningarna bröt sig då starkt i riksdagen i fråga om vilken metod som var den bästa. Egendomligt nog blev denna *tekniska fråga* — jag anser den vara uteslutande teknisk — en *politisk fråga*. Högern, folkpartiet och bondeförbundet höll 1951 allesammans på den gamla metoden, medan de flesta socialdemokraterna gick på den nya metoden. I bevillningsutskottet fick lotten avgöra, vilken åsiktsgrupp som skulle bli utskottsmajoritet.

Första och andra kammaren fattade olika beslut år 1951, och en samman-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

jämkning kom till stånd, varvid man enades om att den gamla metoden fortfarande skulle tillämpas vid 1952 års fastighetstaxering men att den nya metoden sedan skulle komma till användning. Beslutet innefattade dock, att under den tid som stod till buds före nästa fastighetstaxering skulle den nya metodens utformning i förenklande riktning ägnas fortsatt uppmärksamhet. En annan överenskommelse vid sammanjämningsbeslutet var, att under tiden fram till nästkommande fastighetstaxering skulle upprättandet av hushållsplaner och andra uppskattningar av våra skogar på allt sätt stödjas, och vid 1952 års taxering skulle i viss utsträckning sådana uppgifter lämnas, att möjligheter skapades för en jämförelse mellan utfallet av taxeringen enligt den gamla respektive den nya metoden.

Hur har det nu blivit med de överenskommelser, som träffades vid sammanjämningsbeslutet? Jo, såvitt jag vet har ingenting annat skett än att man vid 1952 års fastighetstaxering på vissa platser taxerade efter båda metoderna för att få en jämförelse. De båda andra överenskommelserna har inte lett till någonting.

Även nu, när vi på nytt behandlar bestämmelserna för fastighetstaxeringen, råder delade meningar om vilken metod som är bäst. Höger- och folkparti-representanterna i utskottet hävdar fortfarande att den gamla metoden är bäst, medan socialdemokraterna alltså håller på att den nya metoden är bäst. Bondeförbundet synes mig vara villrådigt i denna sak. Det synes mig som om man inom detta parti hölle på den gamla metoden men ändå kommer att här i riksdagen stödja den socialdemokratiska uppfattningen, att den nya metoden bör genomföras. Dagens debatt kan möjligen ge klarhet om hur bondeförbundet verkligen ser på problemet.

Jag skall inte här, herr talman, ta upp till diskussion alla de argument som i den allmänna debatten fackfolk

emellan anförts för och emot de båda metoderna; jag antar att sådana kommer att framföras av mera sakkunnigt folk på skogsägarsidan. Jag vill bara konstatera att såväl de flesta skogliga experter som de flesta taxeringsexperterna håller på den gamla metoden därför att den är enklare att använda och att de värderesultat som den ger är lika säkra som de värden, vilka erhålles genom den nya metoden. De flesta är nog också ense om att t. ex. fastigheter med övervägande yngre skogar, där en viss del av tillväxten såväl ur ekonomisk synpunkt som enligt skogsvårdslagstiftningens krav uppsparas, blir feltaxerade enligt den nya metoden och att den gamla i sådana fall ger säkrare värden.

Personligen har jag samma uppfattning i denna fråga som jag hade 1951. Jag håller således på att den gamla metoden bör bibehållas, eftersom den är enkel och klar. Den är i princip riktig, den är inarbetad hos taxerings- och skogsmyndigheter. Länsanvisningarna har, enligt vad utredningsmännen konstaterar, väl följts i de olika distrikten. Den nya metoden är däremot obegriplig för de flesta. Den är krånglig och tidsödande på grund av de många räknepoperationer som behöves. Den är en blandning av matematisk-vetenskapliga tankegångar och grova schabloniseringar. Den ger värden som i vissa fall verkar onormala — exempelvis en siffra som 29 öre per hektar skogsmark. Det är inte bevisat att den nya metoden ger bättre individuella värden än den gamla.

Herr talman! Med detta skall jag också be att få yrka bifall till reservation B.

I detta anförande instämde herrar *Staxäng* (h) och *Nilsson* i Bästekille (h).

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Det blir gärna så när flera talare uppträder i samma ärende, att fältet av argument i väsentlig mån

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

avbetas av den förste talaren. Jag vill därför säga till mitt försvar, i den mån jag måste upprepa en del av de argument som redan anförts av herr Nilsson i Svalöv, att jag gör det för att bringa sammanhang i min framställning.

Liksom herr Nilsson vill jag säga några ord om reservationen. I dess första del föreslås att nästa allmänna fastighetstaxering skall ske 1959 i stället för 1957 och att fastighetstaxeringarna därefter skall göras med sju års mellanrum. Det största intresset anknyter sig väl i det sammanhanget till tidpunkten för nästa fastighetstaxering.

Kommunalskattemässigt har fastighetsskatten under den senare tiden kommit att spela en allt mindre roll. Dess procentuella andel av det kommunala skatteunderlaget har blivit allt mindre. Tanken på att i sinom tid avveckla fastighetsskatten är därför inte heller främmande vare sig för bevillningsutskottet eller för riksdagen. Ur kommunalskattesympunkt har det alltså knappast någon större betydelse, om nästa fastighetstaxering skjutes ett eller annat år fram i tiden.

Jag tillåter mig erinra om att den uppräknig av fastighetsvärdena som gjordes 1952 i viss mån neutraliserades i skattehänseende genom att repartitionstalet sänktes från 5 till 4. Samtidigt infördes den s. k. schablontaxeringen för en- och tvåfamiljshusen, sedermera även för lägenheter i s. k. bostadsrättsfastigheter i syfte dels att förenkla taxeringsarbetet, dels och väl framför allt för att mildra inkomstskatten på dessa fastigheter, som ju har till huvudsaklig uppgift att bereda ägaren bostad. Det är därför ganska överraskande att bevillningsutskottet såsom *ett* skäl — t. o. m. det *främsta* skälet, som anföres i betänkandet — mot ett uppskov med nästa fastighetstaxering just åberopar omläggningen av taxeringen av en- och tvåfamiljshusen. Utskottet trycker därvid mycket hårt på att fastighetstaxeringens betydelse har ökat »främst där-

för att beräkningen av inkomst från en- och tvåfamiljshusen och vissa andra fastigheter efter lagstiftning härom åren 1953 och 1954 skall direkt grundas på taxeringsvärdena». Införandet av schablontaxeringen för vissa fastigheter har alltså enligt utskottets mening snarare ökat än minskat behovet av en ny fastighetstaxering. — Därefter räknas upp de argument för att fastighetstaxeringen skall ske 1957, som herr Nilsson i Svalöv nyss berörde.

Det förefaller mig som om just omläggningen av taxeringen av en- och tvåfamiljshusen utgör ett skäl för att skynda långsamt med den nya fastighetstaxeringen. Den erfarenhet som hittills vunnits av schablontaxeringen är alltför ringa för att vi skall kunna överblicka verkan av en uppräknig av taxeringsvärdena. För åtskilliga villaägare kommer det förmodligen att innebära en direkt skärpning av inkomstskatten. Enligt mitt sätt att se utgör detta det starkaste skälet för att fastighetstaxeringen bör uppskjutas till år 1959.

I motionen anföres såsom ett skäl för uppskov den arbetsbelastning som en fastighetstaxering alltid innebär. Naturligtvis är jag medveten om att den ökade arbetsbelastningen inte i och för sig utgör något fullgott skäl för ett uppskov med taxeringen — en ökad arbetsbelastning uppkommer ju närhelst fastighetstaxeringen skall ske — men med hänsyn till att det nu föreslås, att en helt ny metod skall tillämpas vid skogstaxeringen, anser jag, att det hade varit önskvärt med något längre tid än som nu blir fallet för taxeringsmyndigheterna att vidta de omfattande förberedelser, som är nödvändiga.

Herr talman! I anknytning till dessa synpunkter yrkar jag bifall till punkt A i reservationen.

Vad sedan beträffar den andra delen av reservationen, den del som berör frågan om vilken värderingsmetod som nästa gång bör komma till användning vid skogstaxeringen, är det inte min av-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

sikt att försöka mig på någon jämförelse mellan de två metoderna i fråga om deras konstruktion eller tekniska detaljer. Diskussionen om den nya värderingsmetoden avverkades för övrigt i allt väsentligt redan vid 1951 års riksdag. Jag vågar tro att det skulle vara föga fruktbärande att i detalj upprepa vad som då anfördes.

Vid genomläsning av propositionen och utskottsbetänkandet har jag emellertid inte kunnat undgå att fästa mig vid den utomordentligt stora tveksamhet, med vilken den nya metoden har mottagits av institutioner och organ på det skogliga området, alltså av folk som besitter sakkunskap på detta speciella område. Riksdagens tveksamhet har ingalunda varit mindre och riksdagen har hittills avvisat förslaget. Tveksamheten inför den nya metoden illustreras just av den långa lidandes historia, som metoden genomlöpt. — Herr Nilsson i Svalöv har i detalj refererat denna och jag behöver alltså inte ingå därpå.

Det beslut som riksdagen fattade år 1951 innebar som bekant en sammanjämkning. Vid taxeringen 1952 skulle den gamla metoden användas och därefter den nya. Men innan den nya metoden skulle komma till användning skulle en viss överarbetning av densamma ske. Det skulle upprättas hushållsplaner, det skulle ske en förenkling av metoden och man skulle verkställa provtaxeringar. Av dessa villkor, som riksdagen på bevillningsutskottets förslag då uppställde, är det väl egentligen endast det om provtaxeringarna som har uppfyllts, om man bortser från att det skett ett par smärre förenklingar av metoden. Det nya som inträffat sedan 1951 är alltså de jämförande provtaxeringar som ägt rum. De primära uppgifter, som insamlades i samband med skogstaxeringen 1952, har bearbetats av särskilda sakkunniga, och resultatet redovisas i Kungl. Maj:ts proposition nr 71 vid årets riksdag.

Det hade naturligtvis varit önskvärt,

i synnerhet i en så pass tveksam fråga som denna, att de sakkunniga låtit sina undersökningar utmynna i ett bestämt förord till förmån för endera av metoderna. Så har emellertid icke skett. Resultatet av undersökningen visar att man uppnått större spridning av fastighetsvärdena med den nya metoden än med den gamla. Den nya metoden ger också i allmänhet högre värden än den gamla, enligt den redovisning som lämnas i propositionen. Detta säger emellertid inte så mycket om vilken metod, som ger de riktiga värdena, något som också understrykes i en del av remissyttrandena, bland annat från lantbruksstyrelsen. Jag tillåter mig att ur lantbruksstyrelsens remissutlåtande citera ett kort stycke, där det säges: »Den omständigheten att metoderna visade stora divergenser i vissa avseenden, särskilt beträffande markvärdena och i övrigt för enstaka fastigheter, innebar inte med nödvändighet att den ena metoden var riktigare än den andra.»

För att komma till klarhet om vilken metod, som ger de mest rättvisande värdena, skulle det behövas jämförande provtaxeringar av ett helt annat slag än de, som nu har verkställts. Bland annat skulle krävas jämförelse med värderingar, grundade på uppmätning och räkning av skogen. Innan en sådan jämförelse kommit till stånd kan knappast någon avgöra, vilken metod, som ger rättvisande resultat. Ett flertal av remissinstanserna är nu som tidigare ytterst tveksamma och kritiska. Särskilt stora förutsättningar tycks föreligga, enligt remissinstansernas uppfattning, för felvärdering beträffande grovskog och beträffande marker med en bestockning, som genomsnittligt ligger över vad som anses normalt, samt för ädel lövskog. Flera remissinstanser anmärker på att den nya metoden i detta avseende ger alltför höga värden.

Anmärkningsvärt är att domänstyrelsen, som en gång utarbetade den nya metoden, alltjämt ställer sig mycket kri-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

tisk till densamma. Den anför i sitt yttrande — jag citerar efter propositionen — följande: »Sålunda kände sig styrelsen fortfarande ej övertygad om att den nya metoden kunde på ett tillfredsställande sätt avväga värdena för olika fastigheter i de fall, då det aktuella skogstillståndet mera väsentligt avvек från den normaliserade genomsnittsskogen. Metoden syntes vidare vara mindre lämplig för skogar med onormal sammansättning, såsom vissa norrländska skogar, där metoden förutsatte en större avkastning än som var möjlig att under överskådlig tid uttaga.»

Åtskilliga remissinstanser rekommenderar också en återgång till den gamla metoden, däribland lantbruksstyrelsen, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Sveriges länsskogsvaktareförbund och Sveriges lantbruksförbund.

Den nya taxeringsmetoden är alltför invecklad och svårförståelig, vilket också understrykes av remissinstanserna. Dessa låter sig inte nöja med förklaringen, att en taxeringsmetod inte behöver förstås, bara den kan rätt tillämpas, ett omdöme, som bör kännas föga betryggande för taxeringsmyndigheterna. Efter den kritik, som den nya skogsvärderingsmetoden blivit utsatt för även sedan provtaxeringen verkställdes, finns det enligt reservanternas mening anledning att alltjämt överväga huruvida den bör lagfästas. Visserligen beslöt riksdagen år 1951 att den nya metoden skulle komma till användning vid den allmänna skogstaxering, som skedde efter år 1952, men de villkor, som riksdagen fogade till beslutet år 1951, måste anses innebära att riksdagen då menade, att riksdagen på nytt skulle realbehandla frågan, sedan förutsättningar för jämförelse mellan taxeringsutfallen enligt de två metoderna förelåg.

Jämförelserna har inte entydigt utfallit till den nya metodens förmån. Denna torde knappast komma att omfattas med förtroende, vare sig av dem, som skall handskas med metoden i taxe-

ringsarbetet, eller av dem, på vilkas egendom den skall tillämpas. En gammal metod skall naturligtvis inte användas, om den ger felaktiga värden, men en ny metod skall inte heller införas, förrän man på ett betryggande sätt fått bevis för att den ger rättvisare värden än den gamla.

Jag anser, att detta inte är bevisat, åtminstone inte av de handlingar, som finns tillgängliga i propositionen och utskottsutlåtandet. Av den anledningen ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till den under punkt B) avgivna reservationen.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Reservanternas talesmän har ju alldeles nyss framställt yrkanden om att nästa fastighetstaxering skall uppskjutas till år 1959 och att dylik sedan skall hållas vart sjunde år. Motivet därför är inte starkt. Man säger i motionen, och det har upprepats här, att det skulle medföra fördelar, därför att man skulle ha längre tid för att träffa förberedelser, och dessa kräver mycken tid. Ett annat motiv är att kostnaderna blir så stora.

Ja, herr talman, jag vet inte om det förhåller sig så, men jag tror, att herr Anderson i Sundsvall var inne på rätt väg åtminstone den gången, när han konstaterade, att kostnaderna blir höga men det kommer de väl alltid att bli. Det är naturligtvis intet sakligt motiv för ett uppskov.

Herr Nilsson i Svalöv sade i detta sammanhang att bevillningsutskottet endast hade kommit med ett motiv mot uppskovet. Jag tycker inte att det är något fel i det, herr Nilsson. Varför skall man ha flera motiv när ett räcker? Man behöver inte rada upp en mängd motiv bara för antalet skull när det räcker med det som bevillningsutskottet anför.

Sedan visar herr Nilsson i Svalöv — som i övrigt är så pessimistisk i denna fråga — en alldeles ovanlig optimism på ett ställe. Han beklagar att motionen

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

från honom och herr Spetz inte kommit att behandlas tidigare. Om den skulle ha föredragits tidigare och blivit bifallen, så hade man kanske inte behövt skriva någon kungl. proposition. Jag vill inte underskatta motionärerna, men tror herr Nilsson i Svalöv att ställningen är sådan att motionen skulle ha rönt ett annat öde om den tagits upp någon eller några veckor tidigare? Det är klart att det är herr Nilsson obetaget att tro det, men han är nog alldeles ensam när han anser att det skulle ha stärkt uppskovslinjen om man behandlat motionen tidigare i bevillningsutskottet och inte tagit den i samband med denna proposition.

Huvudargumenten för uppskovet från herr Nilssons i Svalöv och herr Andersons i Sundsvall sida är förberedelserna och kostnaderna. Det är de enda argument man har kunnat hitta på. Kostnadsargumentet kan givetvis, som herr Anderson redan erkänt, inte vara så starkt. Jag skall, herr talman, inte ägna mig mera åt uppskovslinjen. Jag tycker att det inte är nödvändigt att offra mera tid på den.

Herr Nilsson i Svalöv sade på tal om den allmänna fastighetstaxeringen att det av bevillningsutskottets utlåtande framgår, att bevillningsutskottet vill ha högre taxeringsvärden. Herr Anderson i Sundsvall var inne på precis samma linje och talade om villaägarna. Han tolkar utskottets utlåtande som om det skulle vara motståndare till ett uppskov därför att det vill ha högre taxeringsvärden. Jag har aldrig tolkat bevillningsutskottets utlåtande på det sättet, utan endast så att fastighetstaxeringen skall fylla den uppgiften, att taxeringsvärdena så riktigt som möjligt skall ansluta sig till de värden som gäller ute i marknaden.

Sedan jag sagt detta kan jag övergå till dagens egentliga huvudfråga, nämligen förslaget om vissa ändringar av skogsvärderingsinstruktionen av 1951. Här yrkar motionärerna och reservan-

terna på att Kungl. Maj:ts förslag skall avvisas av riksdagen och att den gamla metoden för taxering av skog även i fortsättningen skall gälla. Detta var egentligen det ursprungliga yrkandet från motionärerna. Sedan man studerat ämnet litet mera upptäckte man emellertid, att vi 1951 faktiskt antog en ny skogsvärderingsinstruktion. Den nya metoden skulle första gången komma till användning vid den ordinarie fastighetstaxeringen 1957. Skulle man i dag avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 71, så skulle bestämmelserna från 1951 gälla oförändrade. Man skall lägga märke till vad som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition där det heter, att det är fråga om förslag till förordning om ändring av förordningen. Vissa ändringar har således nu föreslagits i denna instruktion, och de har ansetts skäliga bl. a. på grund av det betänkande, som de särskilda skogssakkunniga på detta område framlagt. Dessa förändringar — jag skall inte gå in på dem i detalj — innebär i vissa fall uppmjukningar, där det bl. a. skapas garantier mot att högre taxeringsvärden erhålles än som svarar mot det verkliga avkastningsvärdet. Om man alltså hade följt motionärernas första yrkande så skulle det tvivelsutan ha varit till nackdel för skogsägarna själva. För att nu inte komma i detta läge föreslår man i reservationen, att beslutet från 1951 skall upphävas och att man skall återgå till den gamla metoden.

Här har både herr Nilsson i Svalöv och herr Anderson i Sundsvall radat upp massor av skäl som skulle tala för att den gamla metoden är den bättre. Jag har aldrig, herr Nilsson i Svalöv, förut hört någon göra gällande, att den gamla metoden är klar och enkel att tillämpa. Det är tvärtom så, att båda metoderna otvivelaktigt är tekniskt rätt krångliga, och jag tror inte man kan påstå att den nya metoden i det avseendet skiljer sig mera avsevärt från den gamla.

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

Herr Nilsson i Svalöv är skeptisk mot den nya metoden, det förstår vi. Vid 1951 års behandling av denna fråga här i riksdagen talade han om, att han redan 1944, innan han kom hit till riksdagen, varit skeptisk mot denna nya metod och att han alltjämt var det. Han är det fortfarande, så på honom biter givetvis ingenting. Den gamla metoden är bättre för honom. Likadant säger herr Anderson i Sundsvall.

Jag skulle ha förstått invändningarna emot den nya metoden, om man hade haft verkligt påtagbara bevis för att den inte fyller sin uppgift. Om den hade tillämpats vid ett visst antal fastighets-taxeringar, och man hade sett att det uppstod olägenheter, hade det varit starka motiv för dem som håller på den gamla metoden att säga, att det här finns bevis för att den gamla metoden var rättvisare. Men när man nu föreslår att avskaffa en metod, som beslöts 1951 och som skall tillämpas första gången nu, har man inte andra eller nya bevis för att den är olämplig än man hade 1951. Utan att läget har förändrat sig, föreslår man alltså att vi skall besluta att inte pröva den nya metoden utan bara säga att vi skall hålla fast vid det gamla.

Alla sakkunniga på detta område är ju tämligen ense, herr talman, om att den gamla metoden har så stora brister, att den måste kompletteras. Både de sakkunniga och remissinstanserna är ganska överens om att kompletteringar skall ske på det sättet, att man »lyfter ut» ur den nya metoden det som ostridigt är bättre än den gamla och flyttar över detta till den gamla metoden. Jag tror, herr talman, att om man fortsätter på det sättet skall man så småningom få huvudparten av den nya metoden överflyttad till den gamla.

Även remissinstanser, som är tveksamma eller inte alls vill vara med på ett tillstyrkande nu, nödgas medge att den nya metoden har mycket stora förtjänster. Jag kan citera några rader från

domänstyrelsens yttrande. Domänstyrelsen säger: »Från teoretiska och vetenskapliga synpunkter var den nya metoden obestridligt överlägsen den gamla. Den nya metoden möjliggjorde beräkningsmässigt sett fint utmejslade resultat och en långt driven differentiering av värdena. Alltsedan den första gången framlades år 1941 torde den i hög grad ha bidragit till att fördjupa insikterna på skogstaxeringsområdet. Därjämte har denna metod obestridligen vid skilda tidpunkter åstadkommit ständiga förbättringar i den gamla metoden.» Men, herr talman, när nu domänstyrelsen, som slutligen visserligen kommer fram till att den inte vill vara med om att tillstyrka att den nya metoden skall tillämpas, ändå erkänner, att under den tid denna har funnits har fördelarna i den nya metoden vid skilda tidpunkter åstadkommit förbättringar i den gamla, kan detta remissutlåtande egentligen vara ett försvar för den gamla metodens bibehållande även i fortsättningen?

Jag skulle också kunna citera skogsvårdsstyrelsen i Uppsala län som framhåller att bland den nya metodens förtjänster är att den säkrare leder till riktig taxering på skogsfastigheter där skogstillståndet inte är normalt, för att nu inte citera skogsvårdsstyrelsen i Jämtland, som bestämt håller på den nya metoden och säger att man givetvis inte skall gå tillbaka till den gamla igen.

Det är riktigt att de skogssakkunniga, som under tiden har utrett frågan och som skulle göra jämförelse av hur de båda metoderna utfallit, inte tagit ställning till vilken metod man skall använda, men deras utlåtande innehåller så mycket kritik mot den gamla metoden, att man ändå kan läsa sig till vad de anser.

I sin promemoria säger de bland annat: »En påtaglig svaghet i den gamla metoden är att, även om anvisningar för jämkningsfaktornas bestämmande finnas utformade, denna metod ändock kan medföra en slentrianmässig tillämpning.

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

Detta har visat sig vara fallet för vissa kommuner såväl provtaxerade som andra och framträder på sådant sätt att något egentligt försök att variera jämningsfaktorn icke gjorts. Den nya metoden skulle i detta avseende mera tvinga fram ett ställningstagande, därigenom att den utslagsgivande grovskogsprocenten måste angivas i längden.»

Även av detta yttrande, herr talman, framgår ju att man har den uppfattningen, att den nya metoden är bättre än den gamla då det gäller avvägning av värdena olika fastigheter emellan. En av de stora svagheter i den gamla metoden var väl för övrigt också, att det inte gick att komma fram till en tillräcklig differentiering med hänsyn till rådande olikheter beträffande skogstillståndet på de särskilda fastigheterna. Här är, och det är viktigt, den nya metoden alldeles klart överlägsen den gamla; det framgår väl av yttrandena från alla de remissinstanser som också anlitas som sakkunniga i denna fråga.

Det har ibland gjorts gällande, och det har sagts också här i dag, att den nya metoden skulle ha något att göra med höga eller låga taxeringsvärden. Motivet till att man inte vill ha ett uppskov med frågans behandling nu har uppgivits vara, att man önskar få den nya metoden, som skulle ge högre taxeringsvärden. Metoden i sig själv kan naturligtvis inte ge högre värden; syftet är väl endast att åstadkomma en så riktig taxering som möjligt. Om man får höga eller låga värden beror ju inte på den metod som användes utan säkerligen på vad man i det aktuella läget lägger i botten på den metod som skall vara normgivande för just värdesättningen.

Då jag, herr talman, kommit till att varken reservanterna eller de som i dag har talat för reservationen har kunnat förebringa några som helst motiveringar av den styrka, att de skulle kunna föranleda riksdagen att upphäva sitt år 1951 fattade beslut, och med hänsyn till

att det inte heller i övrigt är något som styrker reservanternas yrkande, skall jag be att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan i detta betänkande.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort gemäle:

Jag har utverkat talmannens tillstånd att säga ett par ord såsom ett tillrättaläggande i anledning av herr Nilssons i Svalöv yttrande. Vi bör ju här i detta hus inte använda sådana argument som kan tänkas förekomma under valrörelsen i september. När av Kungl. Maj:t bebådats att en proposition skall föreläggas riksdagen, så har jag icke vid något tillfälle varit med om att riksdagen har använt metoden att passa på att avverka motioner, som självfallet hörde till behandlingen av denna proposition, och därmed satt Kungl. Maj:t i ett läge som näppeligen är vanligt. Att sedan ärendet kanske på grund av vissa omständigheter blev fördröjt några dagar i utskottet, det skall jag inte yttra mig om. Jag tvivlar på att utskottets vice ordförande haft något som helst intresse av, herr Nilsson i Svalöv, att delta i en fördröjningskampanj, och jag var ju så långt borta från utskottet att jag givetvis inte kunde medverka i det sammanhanget. Jag tror nog att herr Nilssons i Svalöv resonemang på denna punkt är ett *dagdrömmeri* och ingenting annat, och herr Nilsson i Svalöv får väl finna sig i att, liksom 1951 några socialdemokrater i denna kammare skapade det läge som då uppstod, bondeförbundet i dag, respekterande de anvisningar som 1951 års riksdag gav, kvarblir vid det beslut som då fattades.

Jag har bara velat lämna denna lilla förklaring, så att man i fortsättningen slipper att tala om vad bevillningsutskottet har gjort, vad regeringen har gjort och vad eventuellt andra har gjort.

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det måste bero på någon missuppfattning, då herr Kärrlander talar om kostnaderna för fastighetstaxeringen. Jag nämnde faktiskt inte kostnaderna utan arbetsbelastningen, om vilken jag anförde, att den i och för sig inte utgör något skäl för ett uppskov, eftersom en arbetsbelastning uppkommer när helst taxeringen verkställs.

Sedan vill jag på nytt understryka, att det kommer att uppstå en del besvärligheter för villaägarna. Det hade därför varit önskvärt, att man hade fått studera verkan av schablontaxeringen under ytterligare ett eller annat år, innan en ny värdering av dessa fastigheter företas. Jag är icke säker på att det kommer att gå bra på den punkten. Jag är övertygad om att de höjda värdena kommer att innebära höjda skatter i en utsträckning som kanske varken villaägarna eller vi här i riksdagen avsett, när schablontaxeringsmetoden infördes. Det finns inte något vare sig i propositionen eller i utskottsbetänkandet som berör detta problem.

Jag begärde egentligen ordet, när jag hörde herr Kärrlander citera domänstyrelsens yttrande beträffande metoden. Det är riktigt att domänstyrelsen anför, vad herr Kärrlander citerade, men herr Kärrlander slutade citatet på en mycket lämplig punkt. Domänstyrelsen fortsätter nämligen på följande sätt: »Emellertid ansåg sig styrelsen allttjämt böra vidhålla vad styrelsen i sitt yttrande över 1947 års skogstaxeringsakkunnigas betänkande invänt mot den nya metoden.» Därefter följer de invändningar som jag i mitt första anförande åberopade, nämligen att den nya metoden ger otillfredsställande resultat, när det aktuella skogstillståndet avviker mera väsentligt från det normala, och att metoden synes ge orättvisa resultat bl. a. beträffande vissa skogar i Norrland.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Trots vad herr Adolv Olsson här yttrade återkommer jag med ett par ord till motionen om uppskov.

Herr Adolv Olsson framhöll att vi väntade en proposition rörande fastighetstaxeringen, och han ansåg att det därför inte hade funnits någon anledning att ta upp denna motion till behandling tidigare. Men kan man inte sätta ett litet frågetecken för huruvida denna motion direkt knyter an till propositionen? Propositionen behandlar skogsvärderingsinstruktionen, men den behandlar icke den fråga som är upptagen i motionen nämligen tidsintervallerna för fastighetstaxeringarna.

Till herr Kärrlander vill jag säga, att jag nog inte tror att motionen skulle ha rönt ett annat öde i utskottet, om den hade blivit behandlad tidigare, men nog ser det litet illa ut att man på länsstyrelserna skall sitta och göra förberedelser för taxeringsarbetet, utse beredningsnämndsordförande etc., när det på riksdagens bord — visserligen bara motionsledes — ligger ett förslag om uppskov med fastighetstaxeringen. Det verkar litet konstigt.

I frågan om den gamla och den nya metoden sade herr Kärrlander att vi reservanter vill behålla den gamla metoden utan att den nya fått prövas. Men, herr Kärrlander, den är ju prövad vid provtaxeringar, och särskilda utredningsmän har bearbetat resultaten utan att kunna ge sitt förord åt den nya metoden. Jag tycker att detta faktum säger en hel del.

Herr KÄRRLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är möjligt att jag missuppfattade herr Anderson i Sundsvall, när han sade att arbetsbelastningen inte i sig själv utgör något motiv för ett uppskov, i det att jag gjorde gällande att det var kostnaderna som han

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

hade menat. Men det gör väl inte så stor skillnad, herr Anderson i Sundsvall, om man skall använda det ena eller det andra som motiv för ett uppskov.

Vidare förstår jag inte, herr Anderson i Sundsvall, att det skall vara något motiv för uppskov, att man bör ha längre tid på sig för att se hur schablon-taxeringen för villafastigheter och för bostadsfastigheter, som nu är underkastade schablontaxering, kommer att slå ut. Jag tror inte att man med framgång kan hävda att detta är ett motiv för uppskov med hela fastighetstaxeringen.

Beträffande mitt citat från domänstyrelsens yttrande vill jag påpeka för herr Anderson i Sundsvall att jag, när jag hade slutat citatet, angav att domänstyrelsen ändå kom fram till slutresultatet att den inte ville vara med om den nya metoden; jag begick således inte något sakligt fel, då jag inte fortsatte citatet.

Herr Nilsson i Svalöv trodde inte att motionen skulle ha fått något annat öde, om den hade behandlats i den ordning som han hade önskat, men han ansåg att det ser illa ut och är besvärligt att länsstyrelserna skall sitta och göra förberedelser när det ligger en motion i riksdagen, underskriven av två ledamöter, med hemställan om uppskov. Ja, herr Nilsson i Svalöv, om länsstyrelserna skulle vänta med att i olika hänseenden göra vissa förberedelser, som åligger dem, varje gång två av oss här i riksdagen råkade skriva en motion om någonting som skulle betyda en förändring i arbetet på länsstyrelserna, om den gick igenom, så undrar jag vad länsstyrelserna egentligen skulle göra. Jag tror inte att länsstyrelserna har haft några besvär i det här fallet, och jag skulle kunna trösta herr Nilsson i Svalöv med att den omständigheten, att motionen inte blev behandlad tidigare, inte lär ha ställt till några besvärligheter för länsstyrelserna ute i olika delar av landet. Jag tror absolut inte att man har fäst ett så stort avseende vid den motionen.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Som skäl för att den här motionen inte skulle föranleda någon åtgärd anför herr Kärrlander, att det bara är två personer som har skrivit under den. Hade det varit bättre om det hade varit en petition med ett tjugotal motionärer? Mången gång är det ju just sådana motioner som inte blir tagna riktigt på allvar. Och även om vi nu bara är två motionärer vill jag dock erinra herr Kärrlander om hur många personer som denna motion samlade i utskottet. Där var det vid voteeringen tio röster mot sju, och hade alla utnyttjat sin rösträtt, ja, då vet man inte hur det hade gått. Då kunde motionen ha blivit tillstyrkt.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr KÄRRLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror inte alls att det hade varit bättre om det hade varit en petition. Jag har bara konstaterat det felaktiga i herr Nilssons i Svalöv påstående att motionens behandling skulle se illa ut ute bland människorna och att det skulle föranleda länsstyrelsen besvär. Jag har sagt att två motionärer skrivit under denna motion, och även om det skulle ha varit fyra tror jag inte att det kunde ha blivit någon förändring. Utgången i utskottet kan man ju spekulera över hur mycket som helst. Herr Nilsson litade ju på lotten i sitt förra anförande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! När regeringen har bedömt frågan huruvida en allmän fastighetstaxering skall äga rum 1957 eller inte, har regeringen sagt sig att det helt naturligt måste vara alldeles speciella skäl för att man skall frångå den i laglig ordning fixerade tidpunkten

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

för en allmän fastighetstaxerings avhållande. Något sådant specifikt skäl har vi faktiskt inte kunnat härleda i år, och då — man må tycka vad som helst — kunde det ur vissa synpunkter vara skönt att skjuta på denna fråga till ett politiskt mera pacificerat år än 1956. Men det har ändå inte varit något som vi har betraktat som ett tillräckligt starkt skäl för att göra uppskov.

Efter att ha lyssnat till herr Nilssons i Svalöv indignation över att det nu försiggår vissa förberedande arbeten i länsstyrelserna, trots att det är delade meningar i kammaren, vilket bl. a. har sin upptakt i den motion som herr Nilsson i Svalöv och en annan värderad ledamot av riksdagen står för, vill jag trösta herr Nilsson i Svalöv med att det säkerligen inte är någon som helst bristande aktning för herr Nilsson i Svalöv och hans medmotionär som ligger bakom det förberedande arbetet i länsstyrelserna. Men länsstyrelserna måste väl se på denna fråga ungefär som regeringen har sett på den. Det skall vara ett alldeles specifikt skäl, om det skall bli uppskov, och det vore ju rätt fattalt för länsstyrelserna om man efter ett riksdagsbeslut, som till äventyrs följer regeringen, skulle ha försuttit den tid som man nu ändå har haft på sig att göra vissa förberedelser bara av respekt för herr Nilsson i Svalöv och hans medmotionär. Jag tror således inte att man skall göra denna fråga större än vad den är.

Nu är det väl ändå så, att en skogstaxering 1957 kommer att föranleda högre taxeringsvärden. Huruvida det är så pregnant på de vanliga villafastigheterna, vågar jag inte ha någon uppfattning om. Det gjordes ju en ganska kraftig höjning av taxeringsvärdena där förra gången, och någon speciell konjunktur för villafastigheter har det ju inte varit under den sista femårsperioden. Att däremot den nya taxeringen kommer att innebära höjda värden för skogsägarna, är ju ställt utom all dis-

kussion. Då kan det naturligtvis utifrån trånga synpunkter — jag använder ett så pass rätt uttryck — vara politisk opportunistiskt i att gå ut bland skogsägarna och tala om att man har yrkat på en förskjutning av 1957 års taxering. Det är däremot inte lika politiskt opportunt att gå ut bland löntagare och tala om att man har yrkat på en förskjutning av skogstaxeringen. Man får ju se taxeringsfrågorna utifrån den rättvisesynpunkten, att alla medborgare och olika intressegrupper lämnar sin kontribution till samhället, och det den ene inte rättvist lämnar får den andre orättvist betala. Jag har följaktligen ingenting emot att herr Nilsson i Svalöv presenterar sin motion i den kommande offentliga debatten, bara han gör det på det korrekta sättet och talar om även för löntagarna vad en sådan uppskjutning skulle innebära. Det är naturligtvis inte några stora orättvisor, men det är ändå viktigt att understryka denna synpunkt.

Det primära i dagens debatt är man väl ändå i stort sett ense om. Det är själva värderingsfaktorerna som de har presenterats i regeringens proposition. Det är följaktligen frågan om vilken prisperiod som skall vara bakgrunden för den kommande prisberäkningen. Det är vidare frågan om räntefoten, kapitaliseringsprocenten. Jag har inte hört några delade meningar på den punkten heller. Det gäller också den allmänna reduktionsregeln för drivningskostnader och omkostnader. Det är de tre huvudfaktorerna, som väl kommer att utlösa höjda taxeringsvärden för skogsfastigheterna på ifrån 70 procent upp till kanske 85 procent. Om man sedan använder den nya eller den gamla värderingsmetoden, kan det, enligt vad experterna och de sakkunniga kommit fram till, på sin höjd föranleda variationer i taxeringen, som initialmässigt har uppskattats till 5, 6 eller 7 procent men som förmodligen efter en viss tid även med den nya metodens hantering kommer att betyda plus mi-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

nus noll i förhållande till den gamla metoden.

Och sedan, ärade kammarledamöter, skadar det inte att understryka det för alla kända faktum att det här är fråga om en garantiskatt, som efter repartitionstalets sänkning från 5 till 4 inte har sådan betydelse som diskussionen kanske ger vid handen. Så som skogsbruket bedrivs i vårt land med ett jämnt och kontinuerligt uttag och med skogsvården såsom riktmärke är det i regel endast i undantagsfall som en garantiskatt får praktisk betydelse vid den allmänna taxeringen.

Efter allt detta skulle jag naturligtvis inte behöva uppehålla mig så mycket vid den ena eller andra metoden. Jag roade mig emellertid härom kvällen — det var faktiskt både roande och intressant — med att läsa igenom båda kamrarnas protokoll från den debatt som fördes om denna fråga 1951. Det är intet tvivel om att alla argument då anfördes som kan anföras i debatten, och jag skulle bli ytterst överraskad, om någonting nytt kommer fram i dagens debatt om de båda metoderna.

Om jag får ägna ett ögonblick åt den historiska gången vill jag erinra om att man redan 1941 var på det klara med att den gamla metoden, som byggde på det relativa virkesförrådet och den relativa skogstillgången och deras förhållande till den normala eller ideala skogstillgången, som beräknades efter en schablon för hela landet, var alltför grov och inte tillfredsställande. Resultatet av hela den debatt om olika typer av gissningar som fördes här i riksdagen 1951 blev väl att den nya metoden ändå ger ett mer substantiellt underlag för gissningar än den gamla metoden gav.

Man var redan 1941 på det klara med att den gamla metoden inte var tillfredsställande och diskuterade här i riksdagen 1944 att gå över till vad vi kallar den nya metoden. Riksdagen var emellertid tveksam. I riksdagen sitter

ju åtskilliga ledamöter av beredningsnämnder och skogstaxeringsnämnder, och jag har gjort mig underrättad om att det i varje fall i medkammaren till och med sitter någon ordförande i en beredningsnämnd. Man håller ju gärna fast vid någonting som man har lärt sig och tycker det är bekvämare än att behöva tillägna sig en helt ny lärdom på detta mycket invecklade område. Skogstaxeringen har nämligen en specifik natur och skiljer sig från all annan fastighetstaxering däri, att taxeringsvärdet inte beräknas efter ett saluvärde, som man kan få ut, utan på ett avkastningsvärde, som efter vissa avdrag för driftkostnader kapitaliseras till nuvärde. Bakom detta ligger tanken på ett uthålligt och jämnt skogsbruk.

Den gamla metoden hade sina förespråkare här i riksdagen, och resultatet av 1944 års debatt var att man fann, att det nya metoden hade sina företrädare, och riksdagen gjorde det principiella uttalandet, att den nya metoden skulle tillämpas vid nästa taxering, som företogs år 1952, men den gamla metoden skulle användas vid taxeringen 1945. Man gav alltså redan 1944 principiellt förord åt den nya taxeringsmetoden, och man beslöt att utföra provtaxeringar för att vi skulle få litet mera praktisk erfarenhet av den nya metoden. Sådana provtaxeringar ägde rum i slutet av 1940-talet, och tar man del av deras resultat kan man, tror jag, inte dra någon annan slutsats än att denna nya, mera konkreta metod slog väl ut och borde ges förord.

Vid 1951 års riksdag repeterades i stor utsträckning diskussionen. Även då var riksdagen tveksam men gick ett steg längre. Medan man 1944 sade att den nya metoden i princip skulle gälla, sade man år 1951 att den nya metoden skulle tillämpas vid nästa taxering, som företogs år 1957. Den gamla metoden skulle användas 1952, men riksdagen tog definitiv ställning för att den nya metoden skulle tillämpas 1957. Om man

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

har respekt för riksdagens utslag måste man väl förutsätta att problemen hade penetrerats allvarligt och att den penetreringen givit till resultat, att vi år 1957 skulle vara färdiga att gå över till den nya metoden.

Även mellan åren 1951 och 1956 har det företagits ytterligare en del fältarbete i syfte att pröva de båda tekniska metodernas jämförbarhet. I varje län har det lagts ut provtaxeringsdistrikt där man jämsides har taxerat efter den gamla och den nya metoden. Resultatet av detta arbete och den översyn och bearbetning av det som gjorts av skogssakkunniga har varit föremål för remissbehandling, en remissbehandling där man på nytt kan finna, hur remissinstanserna har tagit upp den gamla kardinalfrågan: skall vi ha den gamla eller den nya metoden? Märk väl, att sakligt och ekonomiskt sett skiljer de sig från varandra med mycket små obetydligheter. I den sista remissen kan man säga, att opinionen är ungefär fifty-fifty. Skogsforskningsinstitutet har odelat talat för den nya metoden, domänstyrelsen har varit tveksam men stannat till favör för den gamla metoden, skattemyndigheterna, skatteexpertisen, har praktiskt taget utan undantag stannat för den nya metoden, och de intressebetonade organisationerna, såsom Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, har stannat för den gamla metoden. Ser jag på skogsvårdsstyrelserna, kan jag dela upp utslaget av deras opinionsyttring i en viss favör för den nya metoden i Norrland och de norra delarna av Svealand och i en viss favör för den gamla metoden i Götaland och de södra delarna av Svealand. Det är således inte så lätt att av detta material säga vilket som är vilket, men i vart fall har inte materialet givit vid handen, att riksdagens beslut 1951 skulle vara oriktigt, snarare motsatsen.

Jag har, herr talman, bara velat lämna dessa allmänna upplysningar. Jag

drar mig faktiskt för att ge mig in på en mera detaljbetonad diskussion om de båda metoderna, dels därför att jag inte är expert på området, dels och framför allt därför att det inte kan bli annat än en upprepning av vad varje intresserad ledamot kan läsa sig till i 1951 års riksdagsprotokoll.

Herr Nilsson i Svalöv har ställt några direkta frågor till mig, och jag skall självfallet svara på dem. Han frågade: Hinner de centrala skogsanvisningarna utfärdas, när beslutet i riksdagen kommer så relativt sent? Ja, herr Nilsson, det torde inte vara någon tvekan om att det kommer att gå bra. De ligger praktiskt taget klara för närvarande. Det kanske är litet oartigt enligt herr Nilssons uppfattning, men de är praktiskt taget färdigarbetade av skogsforskningsinstitutet, skogsstyrelsen och domänstyrelsen. Vidare kommer det att här i Stockholm hållas ett stort taxeringsmöte den 18 maj, där man skall ta ställning till alla de frågor, som för anledes av ett riksdagens beslut om en ny fastighetstaxering 1957. Det gäller bl. a. anvisningar för skogsprisernas fixerande. Till detta sammanträde är kallade länsjägmästare, länsstyrelsernas skatteexperter, landskamrerare och taxeringsintendenter. Vid sammanträdet får ju dessa frågor ytterligare slipas. I de praktiska anvisningar, som utformas av myndigheterna, har man ju möjlighet att utnyttja hela den erfarenhet som denna ytterst sakkunniga konferens kommer att besitta.

Det hela kommer således att formellt löpa som vi hade avsett. Förutsättningen för att det skulle ske har naturligtvis varit ett visst förberedande arbete före riksdagens definitiva ställningstagande. Emellertid måste jag säga att det skulle varit fatalt, ifall de administrerande myndigheterna i efterhand skulle fått konstatera, att de inte kunde hinna med det förberedande arbete som måste ske. Det är förklaringen till att man vid sidan av riksdagens arbete har på sak-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

kunnigt håll och bland de ansvariga myndigheterna förberett sig för vad som komma skulle.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern framhöll, att jag kanske tog upp det som en oartighet att frågan blivit behandlad så sent. För min egen del betyder det inte så mycket, men jag tycker det är oartigt mot riksdagen att ett beslut som skall tillämpas från den 1 maj behandlas den 2 maj.

Sedan hoppades finansministern, att jag skulle tala om även för löntagarna vad en förskjutning av tiden för en fastighetstaxering skulle innebära. Det skall jag göra. Jag skall tala om för löntagare och även för andra, att för villaägare kommer det bl. a. att betyda, att de får en högre inkomstbeskattning genom att värdet av den fria bostaden beräknas på ett högre underlag. För många kan det också komma att innebära att fastighetsskatten blir större. Jag skall så objektivt jag kan tala om mina synpunkter på vad ett uppskov med fastighetstaxeringen skulle ha betytt.

Vad metoderna beträffar är det alldeles klart, att den gamla metoden inte är helt tillfredsställande. Det är nog alläns om. Men den frågan kan ställas: Varför har man inte koncentrerat arbetet på att förbättra den gamla metoden, när man vid ett par tre tillfällen varit så skeptisk mot den nya metoden, så att riksdagen ej omgående velat acceptera den. Det konstaterades vill jag minnas, vid föredragning i utskottet, att den gamla metoden har förbättrats under de senare åren rätt väsentligt. Kunde man koncentrera sitt arbete på att förbättra den gamla metoden kunde, tror jag, denna metod bli bra. Det är ingen, herr finansminister, som bestrider, att den nya metoden har vissa fördelar. Det vi bestrider är, att dessa fördelar är så stora, att de skulle uppväga de nackdelar, som ligger i den nya metodens

krånglighet och svårbegriplighet och som kommer att medföra, att taxeringsarbetet ute i bygderna blir en rent mekanisk sak. Många beredningsnämndsordförande och ledamöter i beredningsnämnderna kommer inte att känna sig belåtna med att de bara skall sitta och vara mekaniska redskap och slå i tabeller, utan de vill begripa vad de egentligen sysslar med.

Herr von SETH (h):

Herr talman! Innan finansministern går skulle jag vilja säga till honom, att det är självklart att finansministern pläderar för 1951 års riksdagsbeslut i denna sak. Finansministern anser nämligen, som jag fattade det, att detta beslut är ett heligt beslut. Men, herr finansminister, vi har väl ändå under de sista åren blivit ganska vana vid att, även om det inte kommer fram sakliga skäl, har riksdagen och finansministrarna ändrat mening. Jag tänker t. ex. på bilaccisen, investeringsavgiften och investeringsskatten.

I fråga om fastighetstaxeringen kan åtminstone jag, som är motionär, reservanternas och många skogsägares och skogssakkunniga med mig inte finna annat än att under den tid som förflutit från 1951 har man blivit mer och mer tveksam om den nya metodens tillförlitlighet. Vad jag med bestämdhet vågar säga är, att man är absolut på det klara med att den nya metoden kommer att förstås bra litet av menige man. Det är matematikprofessorerna som här får det mesta att säga.

Herr Nilsson i Svalöv var i sin sista replik inne på detta. Jag skulle vilja fortsätta och säga, att det är ju bara nyttigt att vi får maskiner för att underlätta arbetet. Men räknemaskinerna kommer att bli det huvudsakliga i beredningsnämnderna, och det praktiska förståndet liksom det sunda förnuftet kommer där att anse sig åsidosatt.

När jag säger att man under de gångna åren på vårt håll har kommit till in-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

sikt om att den nya metoden ingalunda ger bättre utslag, skulle jag vilja hänvisa till domänstyrelsens utlåtande. Detta utlåtande uttydde herr Kärrlander på sitt vis, men om man läser vidare står dock: »Sålunda kände sig styrelsen fortfarande ej övertygad om att den nya metoden kunde på ett tillfredsställande sätt avväga värdena för olika fastigheter i de fall, då det aktuella skogstillståndet mera väsentligt avvek från den normaliserade genomsnittsskogen.»

Längre ned på sid. 21 i propositionen slutar domänstyrelsen med följande: »Två frågor ansåg styrelsen fortfarande vara oklara och i behov av utredning genom statens skogsforskningsinstitut. Den ena gällde beräkningen av de in- och utväxande förråden och den andra tillväxtens samband med virkesförrådets storlek.»

Vill man se på vad exempelvis Riksförbundet landsbygdens folk och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund säger, som vi får förutsätta representerar skogsägarna i högsta grad, så erkänner de att den nya metoden medger större noggrannhet vid värderingen, men de säger å andra sidan, att denna torde komma att bli mera illusorisk än verklig.

Man kan ju diskutera dessa metoder, men man får väl ändå erkänna att även om den gamla, av professor Jonsson utarbetade metoden, som varit tillämpad under många år, är behäftad med brister och oklarheter, så har man dock enligt denna metod jämningsmöjligheter. När det gällt att kunna få en jämkning, har den gamla metoden dock medgivit detta.

Jag är på intet vis sakkunnig i denna fråga, men jag har sysslat med skog, skogsfrågor och skogstaxering ganska mycket, och jag vill till kammarens ledamöter säga, att vid användandet av den nya metoden får man huvudsakligen handskas med tabeller och schabloner. Vad jag anser som den största anledningen att gå emot denna metod är,

att det blir så svårt för att inte säga omöjligt att i vissa fall rätta till fel.

Här har vi alltså den gamla metoden, där man dock har vissa jämningsmöjligheter, och den nya metoden, som i sin vetenskaplighet kanske är bättre men där det åtminstone enligt den skogliga sakkunskapen blir till ytterlighet svårt att rätta till fel.

Finansministern säger i propositionen, att i själva verket råder det ganska stor likhet mellan de båda taxeringsmetoderna. Han säger också att det enligt hans mening är betydligt lättare att ange likheterna i dem än att beskriva hur de avviker från varandra. Det kan man visserligen säga, men å andra sidan vill jag ställa frågan: Är det inte ändå en oerhört stor skillnad mellan den gamla metoden, som anger att man skall bestämma värdet »på ett efter rationella grunder bedrivet skogsbruk», och den nya metoden, där man skall räkna fram »det värde skogen kan anses äga vid ett uthålligt skogsbruk»? Det är ändå, herr talman, en ganska stor skillnad på värdet av ett efter rationella grunder bedrivit skogsbruk och det värde, enligt den nya metoden, som skogen skall anses äga vid ett uthålligt skogsbruk! Likaså skall enligt den nya metoden skogsbruket bedrivas så att de nuvarande förråden, sådana de befunnits vid riksskogstaxeringen, bibehålles oförändrade för all framtid.

Detta är ett skogspolitiskt mål, som är ganska svårt att uppnå. Just denna passus har utsatts för en åtminstone enligt min mening mycket stark och befogad kritik i åtskilliga remissyttranden. Vad sedan beträffar beredningsnämndernas arbete har man nu — jag undantar härvidlag de nya krångliga deklara-tionsblanketterna — strävat efter att de som skall deklarerat förstår blanketterna och att nämnderna förstår den fråga som är för handen. Här blir beredningsnämnderna mer eller mindre avkopplade och, om jag så får uttrycka mig, utlämnade till räknemaskiner och mate-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

matikexperter. Man överlämnar åt nämnderna endast att bedöma virkesförrådet och en del faktiska förhållanden, medan den gamla metoden överlämnade åt nämnderna en viss bedömning av hur de uppskattade faktiska data och de verkliga värdena. Skogsägarna och enkannerligen då de mindre skogsägarna får utan tvekan den uppfattningen, att rättvisan är mycket svår att komma underfund med genom den nya metoden.

Jag säger inte att den nya metoden kommer att slå orättvist i det stora antalet fall, men jag vågar påstå att den kommer att slå ojämnt och att den kommer att framstå såsom orättvis i jämförelse med den gamla metoden.

För min del anser jag det vara av alldeles särskilt stort intresse för metoden, att beredningsnämnderna inte har en känsla av att vara tillsatta bara för att sitta där och säga ja och amen utan har en känsla av att de förstår sin sak enligt den metod som, såsom finansministern antydde, riksdagen nu står i begrepp att införa. Då blir — det säger jag ännu en gång — beredningsnämndernas ledamöter helt i händerna på matematikerna. Man går över, om jag så får uttrycka mig, från »ålderstänkandet» till att tänka »i dimensioner», och det är en återgång till en sämre princip. Den dag vi har skogshushållningsplaner för både större och mindre skogsbruk och vi fått bort den nya metodens felaktigheter skall jag vara den förste att återigen söka sätta mig in i om metoden kan antagas eller icke. Men att vi i dag skulle införa den nya metoden därför att 1951 års riksdag beslutade därom, det finner jag inte sakligt betingat. I vad jag här sagt anser jag mig vara i mycket gott sällskap med en stor del av skogsvetenskapens män, som anser att den gamla metoden bör tillämpas, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid föreliggande betänkande fogade reservationen.

Herr KÄRRLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! I anledning av herr von Seths lovsånger över att det sunda förnuftet gör sig gällande i tillämpningen av den gamla metoden ber jag, herr talman, att få säga några ord. Enligt den gamla metoden gäller det för det första, att det relativa virkesförrådet uträknas. Därvidlag torde man kunna säga att det är fråga om rena höftningen, om nu detta är ett utslag av det sunda förnuftet. För det andra skall den relativa skogstillgången fastställas, och för det tredje skall antalet hektar multipliceras med ett ur tabell erhållet värde per hektar avseende markvärde. För det fjärde skall antalet hektar multipliceras med ett ur tabell erhållet värde för hektar avseende skogsvärdet, och för det femte och sista skall den vid sista räkneoperationen framkomna produkten multipliceras med talet för relativa skogstillgången. Det är detta som herr von Seth betecknar som möjligheterna för det sunda förnuftet att göra sig gällande och där man inte behöver ha några räknemaskiner. Enligt den nya metoden gäller

1) Virkesförrådet fördelas på barrskog och lövskog.

2) Grovskogsprocenten (och ev. granprocenten) för barrskogsförrådet fastställs.

3) Antalet hektar multipliceras med ett ur tabell erhållet belopp, avseende markvärdet.

4) Antalet kubikmeter barrskog multipliceras med ett ur tabell erhållet värde, avseende sådan skog.

5) Antalet kubikmeter lövskog multipliceras med ett ur tabell erhållet värde, avseende lövskog, och

härtill kommer som det sjätte och sista, alltså en operation utöver den sista enligt den gamla metoden, nämligen att de båda sista produktionsciffrorna adderas.

Detta är sammanfattningen av vad herr von Seth menar med sitt tal om

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

att den ena metoden låter det sunda förnuftet göra sig gällande, medan den andra bara är till för matematikprofessorer.

Och så till sist, herr talman, framgår det beträffande den gamla metodens jämningsfaktorer, att vid de provtaxeringar som gjorts man antingen inte tillämpat den, eller att, där så skett, densamma ändå slagit fel.

Herr von SETH (h) kort genmäle:

Herr talman! Det skulle ta alldeles för lång tid att här närmare ingå på skogsmarksareal, bonitet, rotvärde, genomsnittsskogsbruk och avkastningsvärde. Det är omöjligt i en kort replik.

Vad beträffar det som herr Kärrlander sade om den relativa skogstillgången förhåller det sig emellertid så — åtminstone i södra och mellersta Sverige — att länsskogvaktarna har mycket väl reda på dessa saker. Att länsskogvaktarna i Norrland inte så ofta har möjligheter att överblicka sina arealer vet jag fuller väl, men söder om Dalälven och i Bergslagen har man som sagt mycket väl reda på den relativa skogstillgången.

Även om beredningsnämndens ledamöter inte kan känna till den relativa skogstillgången, så lär de sig dessa saker. Jag har själv varit med i detta arbete och funnit att länsskogvaktarna har en mycket stor praktisk kunnighet och erfarenhet härvidlag. Där möter därför inga svårigheter.

Vad jämningsfaktorn däremot beträffar möter självklart vissa svårigheter. Men där säger den matematiska sakkunskapen att jämningsmöjligheterna med den nya meoden är sämre än med den gamla.

Till sist vill jag också säga till herr Kärrlander, att vi väl ändå inte på detta område skall skapa lika stor oklarhet som beträffande jordbrukskalkylen, om vilket det säges att siffrorna kan framräknas endast av två eller tre personer i toppen. Jag påstår ingalunda att denna nya metod kan jämföras med jordbruks-

kalkylen i fråga om krånglighet, men jag vågar påstå att den står efter den gamla metoden i klarhet. Därför håller jag på den gamla metoden, till dess den nya har blivit mera fulländad.

Herr JANSSON i Aspeboda (bf):

Herr talman! När vi år 1951 diskuterade denna fråga, blev debatten mycket långvarig. Som finansministern här har framhållit, redovisades den gången skäl för och emot, och vi ansåg då att om tillämpningen av den gamla metoden medförde svårigheter, så skulle dessa inte bli mindre med den nya metoden. Vi kom 1951 inom utskottet fram till en sammanjämkning, som också blev riksdagens beslut. Det innebar att den nya metoden inte skulle tillämpas vid taxeringen 1952 utan först vid nästkommande taxering. Nu står en ny fastighets-taxering för dörren, och frågan är nu om vi skall tillämpa ett beslut, som tillkommit kompromissvägen. Skall vi envis fasthålla vid detta beslut, som inte grundar sig på någon stor majoritet, eller skall vi se vad den nya metoden innebär och vad den ger för resultat?

Jag har själv deltagit i beredningen och taxeringsarbetet i fyra omgångar, under en tidrymd som omspannar mer än 20 år, och jag får kanske tillfälle att vara med även i år. Jag vet därför att svårigheter möter. Det är då inte bara svårigheter i samband med de rent skogliga frågorna utan även beträffande lagstiftningens innebörd. Man skall taxera en fastighet till vad en förständig köpare vill ge för den. Men när vi åter samlas här till hösten, har vi kanske erfarenheter av att läget på bostadsmarknaden har spelat en viss roll i sammanhanget. Nödvändigheten av att skaffa sig tak över huvudet kan där ha spelat in och återverkat på priset. Sådana svårigheter försvinner inte med den nya metoden heller.

Hur många av beredningsnämndernas ledamöter har för övrigt tidigare varit någorlunda säkra på att ha kommit fram

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

till de riktiga siffrorna, när det gäller att bedöma boniteten och den relativa skogstillgången? Ju mindre distriktet varit och ju skickligare skogvaktare man haft till hjälp, desto bättre har man kommit till rätta med problemen — och så kommer det att bli också med den nya metoden. Här gäller det att bedöma hur stor procent grov skog som finns, alltså sådan skog av vilken vi får timmer, gagnvirke och massaved av olika trädslag, men vi har inte det rätta underlaget härför. Jag kan därför inte förstå annat än att vi även med den nya metoden i stor utsträckning kommer att få arbeta på samma sätt som tidigare, d. v. s. göra schablonuppskattningar. Det kommer att bli intressant att se hur den nya metoden utfaller. Förordningen har, som jag sade, antagits efter en kompromiss, men detta innebär inte att man behöver mana fram någon panikstämning. Jag ser inte så mörkt på denna fråga, utan jag menar att vi mycket väl kan tillämpa den nya metoden och se vad den ger för resultat. Låt oss försöka och se vad det leder till! Då har vi åtminstone hållit fast vid vad vi en gång beslutat, nämligen att tillämpa metoden i år. Vi får lov att stå fast vid de principer, efter vilka vi beslutar om saker och ting här i riksdagen.

Finansministern sade att han inte funnit något skäl för att uppskjuta taxeringen. Det har inte jag heller, men jag har däremot funnit ett skäl för att gå emot ett uppskjutande av taxeringen. Varje år skall taxeringsnämnderna undersöka fastighetsbeståndet, och vi får ständigt taxeringar av nya byggnader som uppförts. Då inställer sig frågan: Skall vi taxera enligt i stort sett samma grunder som vid förra taxeringen, eller skall vi, med kännedom om de ökade kostnaderna, göra en höjning för de nya byggnaderna? Vi har valt metoden att försöka göra en något så när jämn taxering allt eftersom byggnaderna kommit till och så jämföra med föregående taxering, även om det legat frestande nära 6 — *Andra kammarens protokoll 1956. Nr 16*

att företa en höjning för de nya byggnaderna. Vi har tröstat oss med att den nya fastighetstaxeringen snart skall komma, och vi får då mera av en norm för att i fortsättningen kunna åsätta nyuppförda byggnader taxeringsvärden. Det tillkommer ju många nya byggnader varje år, som vi måste åsätta taxeringsvärden.

Herr talman! Det är av detta skäl som jag anslutit mig till utskottets förslag att inte skjuta på taxeringen.

Huruvida vi skall ha sjuårsintervaller kan naturligtvis diskuteras. Jag tror dock att det bör få anstå med ett ställningstagande till den frågan. Vid normala konjunkture är det inte så särskilt viktigt att hålla på fem år, om det skulle behövas, då ingen förskjutning sker. Men när konjunkturen går i den riktning som de nu gjort och det uppkommer verkligt stora skillnader från 1952 och till dess nya taxeringsvärden blir fastställda, menar jag att vi inte skall hysa tanken att ha alltför långa intervaller mellan taxeringarna. Det är därför som jag inte kunnat i dag ansluta mig till förslaget om intervaller på sju år.

Vad matematiken och matematikmaskinerna beträffar vill jag säga, att vi lär oss nog varken den gamla eller den nya metoden så grundligt, att vi kan komma absolut rätt. Det fordras alltför stor kännedom om det material som vi skall stoppa in i maskinerna för att de skall kunna ge ett riktigt utslag.

Som jag sade diskuterade vi fram och tillbaka i denna fråga år 1951, och jag skall därför inte förlänga debatten. Jag tror att det räcker med det sagda, och jag slutar med att yrka bifall till utskottets hemställan i punkterna A och B.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Det var ganska intressant att höra herr Jansson i Aspeboda tala i dag. När man studerar riksdagsprotokollet från 1951 finner man nämligen, att ett av de mest kritiska anfö-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

randena i frågan om den nya metoden hölls av, låt mig säga ledaren för reservanterna vid det tillfället, herr Jonsson i Skedsbygd, och sedan kom, tror jag, ett lika kritiskt anförande från herr Jansson i Aspeboda. Därför frågar man sig: Varför denna omsvängning? Är ställningstagandet ett offer på koalitionen altare?

Herr SKÖLD (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt deltaga i denna diskussion, men när jag hörde herr von Seth, kunde jag inte låta bli att begära att få säga ett par ord.

Herr von Seth talade om vad »vi skogsägare och menige man» hade för uppfattning om denna fråga. Ja, herr von Seth är ju skogsägare, och det är jag också. Huruvida herr von Seth kan räknas till menige man vet jag däremot inte — man brukar inte räkna in grevar i den kategorien — och jag tror inte heller att jag själv precis kan räknas som menige man. Som skogsägare kan emellertid både herr von Seth och jag ha en mening i frågan.

Herr von Seth sade, att det var svårt för skogsägarna att komma underfund med den rättvisa i taxeringen, som skulle uppstå med den nya metoden. Jag frågar då: Har vi någonsin kommit underfund med rättvisan i den gamla metoden? Har jag inte fått lov att se under många år, hurusom skogarna bara i en liten socken i Skåne varit så ojämnt taxerade, att det är rena karikatyren, detta trots att vi ju har länsskogvaktare, som känner skogarna tämligen väl? Det är ganska meningslöst att komma och säga, att den skogstaxering vi nu har skapar jämnhet i taxeringarna — raka motsatsen är fallet.

Och varför är det så? Jag skall inte göra någon lång utläggning om saken. Det är därför att många skogar i själva verket måste taxeras på grund av gissning. Enligt den metod som nu tillämpas och som jag var med om att utarbeta år 1920 skall man när det gäller

skogar, där det inte finns uppskattningshandlingar, gissa på någonting som kallas för den relativa skogstillgången. Detta innebär virkesförrådets förhållande till virkesförrådet på en idealskog. Har någon av beredningsnämndens ledamöter eller har herr von Seth eller har jag någonsin sett en idealskog? Skall vi gå omkring och skryta med att vi förstår den gamla metoden, när vi aldrig har sett en idealskog?

Därefter skall man i detta begrepp, relativ skogstillgång, lägga in allting av avkastningsvärde med hänsyn till hur den ena skogens virkesförråd förhåller sig till den andras. Begreppet i fråga är så otroligt sammansatt. Det är så många faktorer som griper in i sammanhanget, att det finns inte möjlighet för någon som inte är, som herr von Seth sade, matematikprofessor eller räknemaskin att kunna klara ut allt det där. Man går ut i skogen, och så gissar man, och så taxerar man efter den gissningen. Det är klart att ju mer virkesförrådet avviker från idealskogens, desto sämre slår det in därför att genomsnittet blir allt mer och mer felaktigt. Det är den gamla metoden.

Vad är det som skiljer den gamla metoden från den nya? Jo, det är att man går inte längre ut ifrån idealskogen, herr von Seth, man går ut ifrån skogen sådan som den är genomsnittligt, enligt riksskogstaxeringarna. De skogar, herr von Seth, som ligger till grund för sådana taxeringar, dem har vi sett. Då vet vi vad det är fråga om.

Även enligt den nya metoden skall man gissa, men man skall inte gissa på något så mångtydigt som spörsmålet: Vad är den relativa skogstillgången? Man skall göra en skönsuppskattning och svara på frågan: Hur stor del av virkesförrådet består av träd under 15 cm brösthöjd och hur stor del är över 25 cm brösthöjd? Det förstår vi oss på att gissa på, det vet vi vad det är. Vi skall också gissa på hur stor procent av en blandskog som består av gran och hur

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

stor procent som består av tall. Därvidlag vet vi också vad det är vi gissar på. Ingen skall säga annat än att den nya metoden för oss i förbindelse med verkligheten på ett helt annat sätt än den förra.

Å andra sidan är det klart att varje taxeringsmetod som går ut ifrån att man skall försöka räkna fram avkastningsvärdet måste slå fel. Ju mer en skog enligt den nya metoden avviker från genomsnittet av den i dag växande skogen inom området, desto mer kommer alltså också taxeringen att avvika från det riktiga. Det finns bara ett medel att komma ifrån detta missförhållande och det är att slopa taxeringar efter avkastningsvärde och i stället taxera efter saluvärde. Vill man hellre det? Nej, det vill man inte. Det vore för övrigt inte riktigt heller, eftersom vi har en skogslagstiftning som säger, att det skall föras ett uthålligt skogsbruk på våra skogar. Den nya eller gamla metoden har ingenting att betyda i frågan hur hög taxeringen skall bli. Det är de grundläggande faktorerna som avgör detta, och deras avvägning kan man bestämma.

Nu invänder man: Men till och med en auktoritet som domänstyrelsen har ju gått emot den nya metoden. Ja, det förvånar mig inte. Det ligger i sakens natur att med den konservativa skogsskötsel domänverket driver finns inom dess områden många skogar som närmar sig idealtillståndet, och för dem passar den gamla metoden bättre än den nya. Domänverket har också många skogar som på grund av att de ligger i fjälltrakterna avviker mycket från genomsnittet. Även detta betyder att statens skogar utsättes för risken att få en ojämnare taxering.

För övrigt skall väl domänstyrelsen såsom representant för staten som skogsägare tillvarata ägarens intressen, och därför förvånar mig som sagt inte detta ställningstagande. Domänverkets argument gäller emellertid inte för de enskilda skogsägarna, ty våra bondskogar

ligger betydligt närmare genomsnittet, och därför är det också möjligt att för vår del räkna med en jämnare taxering. Jag måste därför för min del säga att det är ett självbedrägeri, när herr von Seth tror, att han och andra skogsägare väl förstår den gamla metoden; det hörde jag på honom att det var nog inte så mycket bevänt med den saken. Men även ett självbedrägeri kan för all del vara nyttigt ibland, för en själv.

Har man sett så mycken ojämnhet i skogstaxeringen som jag har gjort och retat mig så mycket över den, så hälsar man med tillfredsställelse att man nu kan få fram en metod som i varje fall gör det möjligt för menige man i beredskapsnämnderna att gissa på ting, som vi alla känner till i stället för att hålla på att gissa på någonting som vi inte vet vad det är. Det blir otvivelaktigt ett framsteg med den nya metoden, sedan må man säga vad man vill. Det är lätt att vara konservativ och hålla på det gamla, och det kan nog också kännas tryggt, men det kan inte bli vid det gamla alltid.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr JANSSON i Aspeboda (bf) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Nilsson i Svalöv lyssnade sade jag, att vi i fortsättningen, som hittills, går schablonvägen — eller skall vi kalla det gissningsvägen. Därom är jag fullt medveten, men jag vill fråga herr Nilsson: Skall man envisas med att yrka avslag, sedan man år 1952 har redovisat alla de synpunkter, som man mäktat, och då riksdagen har fattat beslut om att vi nästa gång skulle försöka den nya metoden?

Jag hoppas, att herr Nilsson har något skäl, eftersom han påstått, att min omsvängning skulle bero på att jag vill offra på koalitionen altare. Något så-

Ändring av skogsvärderingsinstruktionen m. m.

dant altare har inte herr Nilsson i Svalöv, men däremot finns det något som heter partipolitikens altare, och det tycks som om herr Nilsson & Co gång efter annan har råd att offra precis vad som helst på detta, ty det kostar ingenting.

Jag har redovisat min åsikt i detta fall, väl medveten om de svårigheter som har funnits och som kommer att möta.

Herr von SETH (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja erinra herr Sköld om att det hänt mycket sedan år 1920. Jag vill också erinra om att jag ingalunda har sagt, att den gamla metoden skapar full jämnhet i taxeringen. Däremot har jag framhållit, att intill dess vissa utredningar blir gjorda och intill dess vi får skogshushållningsplaner — idealet vore ju en skogshushållningsplan för varje skogsfastighet — kan inte jag komma fram till att den nya metoden skulle skapa större rättvisa än den gamla.

Sedan kan man ju tvista om dimensionsuppskattning och åldersklassuppskattning — hur det därvidlag ligger till får väl praktiken utvisa, när beredningsnämnderna satt i gång sitt arbete. Det är emellertid min övertygelse att när 1957 års fastighetstaxerings värden på skog blir kända kommer många att anse, att den nya metoden inte är rättvisare än den gamla.

Till sist måste jag säga att det var ett svagt argument herr Sköld använde när han sade att jag inte representerar menige man. I denna kammare är jag liksom herr Sköld invald såsom representant för menige man.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten A, nämligen dels på bifall till utskottets berörda hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen i motsva-

rande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets betänkande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej,

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 75 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkterna B och C föredrogos härpå i ett sammanhang; och yttrade därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Sedan kammaren har avslagit förslaget om uppskov med fastighetstaxeringen vill jag yrka bifall till den reservation som är anförd under punkt B).

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början pro-

Enhetligt ortsavdrag för hela riket

positioner dels på bifall till utskottets i punkten B gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) i utskottets betänkande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 109 ja och 77 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten B gjorda hemställan.

På framställd proposition bifölls härefter utskottets i punkten C gjorda hemställan.

§ 4

Enhetligt ortsavdrag för hela riket

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av väckta motioner om införande av enhetligt ortsavdrag för hela riket.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydan-

de motionerna I: 447 av herrar *Fritiof Karlsson* och *Alvar Andersson* samt II: 570 av herr *Jansson* i Benestad m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att införa ett för hela landet enhetligt ortsavdrag vid såväl den statliga som den kommunala inkomstbeskattningen.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 447 av herrar *Fritiof Karlsson* och *Alvar Andersson* samt II: 570 av herr *Jansson* i Benestad m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Niklasson*, *Bengtson* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av de likalydande motionerna I: 447 av herrar *Fritiof Karlsson* och *Alvar Andersson* samt II: 570 av herr *Jansson* i Benestad m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att införa ett för hela landet enhetligt ortsavdrag vid såväl den statliga som den kommunala beskattningen i enlighet med motionernas syfte.

Utskottets hemställan föredrogs, och anförde därvid:

Herr **VIGELSBO** (bf):

Herr talman! I motion nr 447 i första kammaren och 570 i andra kammaren har framställning gjorts om en utredning angående införande av enhetliga ortsavdrag för hela riket. Bevillningsutskottets majoritet har emellertid inte ansett sig kunna tillstyrka denna hemställan. Tillsammans med några kamrater i utskottet har jag reserverat mig mot detta beslut. Vi reserverar anser att bevillningsutskottet och även riksdagen borde kunna vara med om att utreda frågan om enhetliga ortsavdrag för hela riket.

För närvarande pågår en utredning angående de kommunala ortsavdragen. Vi kan inte finna annat än att det före-

Enhetligt ortsavdrag för hela riket

ligger ett visst samband mellan de statliga och de kommunala ortsavdragen och att man därför i samband med utredningen om de kommunala ortsavdragen borde kunna undersöka möjligheterna att göra ortsavdragen enhetliga för hela riket.

Enligt vår mening måste man se till förhållandena sådana de är. Utskottet har framhållit att i fråga om de statliga ortsavdragen spännvidden minskat från tidigare 16 till 12, och vi reserverar oss gärna att denna sammanpressning av ortsavdragen utgör ett framsteg. Men vi måste väl med tanke på den utveckling vi dagligdags bevittnar i det svenska samhället vara på det klara med att det måste vara något fel med systemet. Den sammanpressning, som skedde i och med att man slopade ortsgrupp 1, grundade sig på socialstyrelsens kostnadsundersökning. Vi reserverar oss vill inte underkänna socialstyrelsens beräkningar, men vi är rädda för att det finns en del saker, som socialstyrelsen vid sina undersökningar inte tillräckligt har beaktat. Vi har nämnt bland annat avstånds-kostnaderna och den sämre service, som man har på landsbygden och i mindre landsortssamhällen.

I dag är en deputation från ett litet samhälle i Mellansverige uppe hos statens brandinspektion för att beklaga, att detta samhälle inte har kunnat få bygga en brandstation. De har länge haft medel avsatta för ändamålet, men deras försök att få bygga en brandstation har strandat på att det inte finns kvot för ändamålet. Men i Stockholm förefaller det inte som om det skulle vara någon brist på kvot. Där förbrukar man kvot på tunnelbyggen och alla möjliga andra anläggningar, som kanske är nödvändiga på grund av den alltjämt ökande folkströmmen, som ställer sin kosa mot Stockholm. Anhopningen av människor här ställer Stockholm inför tekniska och sociala problem, som så småningom utvecklar sig till att bli nära nog omöjliga att lösa. Man frågar sig om

inte något skulle kunna göras för att förhindra denna anhopning i Stockholm. Bland det som har föreslagits för att nå detta syfte är åtgärden att införa enhetligt ortsavdrag för hela riket.

Stockholmarna säger, att det inte är bättre i Stockholm än på andra håll, men när t. ex. kontraktsprostar och kyrkoherdar söker komminister- och adjunktjänster i Stockholm, har dessa då så liten förmåga att bedöma de verkliga förhållandena på den plats där de bor och på den plats dit de vill komma? Man frågar sig detsamma, när man hör att vid en Gallupundersökning, som företogs bland vattenfallsstyrelsens tjänstemän, när det var tal om att detta verk skulle flyttas från Stockholm, 60 procent svarade: »Vi flyttar aldrig härifrån. Om ni flyttar ämbetsverket, säger vi upp vår anställning.» Jag utgår från att riksdagen nästa vecka får finna sig i att besluta i enlighet med de 60 procent tjänstemäns önskemål och göra detta i strid med arbetsmarknadsstyrelsens bestämt uttalade förväntan, att verket skall flyttas utanför Stockholm.

Jag skulle kunna peka på många sådana fall. En vacker dag blir man t. ex. utan stationskarlar i Hallsberg, därför att de hotar att flytta till Stockholm eller Göteborg allihop, då dessa städer bjuder sådana förmåner.

När det är så, skulle det då inte vara riktigt att åtminstone undersöka — mer har reservanterna inte tänkt sig — huruvida man inte genom att utjämna ortsavdragen skulle kunna rätta till dessa missförhållanden?

När ortsgrupp 1 slopades, skyntade till och med hotet, att man för Stockholm skulle införa en ortsgrupp ovanför ortsgrupp 5 eller införa ett extra tillägg för Stockholm med anledning av att man hade slopat en ortsgrupp i botten. Jag vet inte hur många som ansluter sig till den tanken, men jag hoppas i vart fall, att stockholmarna inte skall få sina önskemål i det avseendet tillgodosedda.

Jag är av den uppfattningen att de

Enhetligt ortsavdrag för hela riket

anspråk, som motionärerna här har ställt och som reservanterna har anslutit sig till, ur alla synpunkter är så befogade, att det vore riktigt att riksdagens andra kammare biföll reservationen sådan som den föreligger i detta utskottsbetänkande. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna.

I detta anförande instämde herr Andersson i Björkäng (bf).

Herr JANSSON i Benestad (bf):

Herr talman! Vi motionärer begär en omprövning av nu tillämpade skattegruppering. Vi menar att denna uppgift kunde ha hänskjutits till den utredning som granskar de kommunala ortsavdragen. Utskottet har emellertid inte velat bifalla denna vår begäran. Man anför att det inte finns tillräcklig grund för antagandet att levnadskostnaderna utjämnats så att enhetliga ortsavdrag skulle kunna tillämpas.

Mot detta vill jag anförda, att 1947 års och 1951 års dyrortsundersökningar är bristfälliga. De är speciellt bristfälliga därför att de inte redovisar avståndskostnaderna. Dessa kostnader har ju under de senare åren blivit alldeles särskilt markerade. Jag vill särskilt erinra om de vanliga klagomålen till våra prövningsnämnder i samband med taxeringarna. De som bor en eller två mil från sitt arbete får inte göra avdrag annat än billigaste färd sätt när de t. ex. begagnar sina bilar.

På samma sätt är det med alla andra servicekostnader som ingår i livets nödtorft. Allting blir dyrare för människorna, och de besvärliga förhållandena blir mer och mer markerade ute i glesbygderna. När folk flyttar därifrån slopar man rimliga serviceanordningar som brödbilar och mycket annat. Man slutar upp med sådan service därför att människorna blir för få. På detta sätt blir avståndskostnaderna ännu mer markerade för människorna där ute. Det är därför alla skäl att ompröva dessa pro-

blem. Här finns faktiskt just nu ett omvänt dyrortsproblem, och svårigheterna växer för varje år som går om människorna ute i glesbygden skall ha samma service och en rimlig del av ett väl sorterat varulager. Allting kostar mer för dem som bor i glesbygderna om man gör jämförelser med kostnaderna för människorna i städer och andra tätorter.

Allt detta gör att vi menar, att man borde kunna bryta ut lönegrupperingen ur frågan om skattegrupperingen och allvarligt undersöka om inte enhetliga ortsavdrag kan vara lämpliga att införa. Man bör naturligtvis ha — detta vill jag särskilt understryka — särskilda tillägg för övre Norrland, där sådana av klimatiska orsaker är berättigade.

Man säger att våra krav i första hand vänder sig mot de högsta ortsgrupperna, framför allt storstäderna. Jag har aldrig tänkt mig att man skulle flytta ner Stockholm i ortsgrupp 3. Det är inte någon realistisk tanke. Man skall i stället undan för undan flytta upp de lägre ortsgrupperna så att de så snart som möjligt når de högsta grupperna. Även vid ett sådant läge fick man säkerligen ordna med särskilda tillägg för övre Norrland.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herrar Niklasson m. fl.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! 1953 års lagstiftning på detta område innebar, att man minskade spännvidden både beträffande lönegrupperingen och skattegrupperingen från 16 till 12 procent. Detta skedde genom att man slopade den lägsta dyrortsgruppen. I fjol motionerade herr Jansson i Benestad om enhetliga ortsavdrag. Jag vill minnas att summan gällde 4 000 kronor vid den statliga beskattningen och 2 000 vid den kommunala beskattningen. I år motionerar herr Jansson om en utredning i syfte att in-

Enhetligt ortsavdrag för hela riket

föra ett för hela landet enhetligt ortsavdrag. Jag vill särskilt understryka, att utredningen skulle ha som direktiv att införa enhetliga ortsavdrag.

Detta har bevillningsutskottet inte kunnat gå med på. Majoriteten anser att det inte anförts tillräckliga skäl för meningen att levnadskostnaderna utjämnats så mycket att man helt kan slopa ortsgrupperingen. Jag skall gärna medge, herr Jansson i Benestad, att man kan diskutera metoden för dyrortsgrupperingen. Här finns många problem. Yrkandet i motionen gäller emellertid en utredning som direkt tar sikte på enhetliga ortsavdrag.

Den skattegruppering som beslöts 1953 skall enligt beslutet gälla i fem år framåt. Det kommer alltså nya utredningar på detta område. Skulle det då visa sig att det skett en utjämning av levnadskostnaderna mellan olika orter så förutsätter bevillningsutskottet helt naturligt, att man då skall beakta detta vid skattegrupperingen. Jag vill särskilt understryka att bevillningsutskottet för sin del säger att det under sådana förhållanden får övervägas om man på nytt kan slopa någon ortsgrupp. För min personliga del tror jag att man har att gå denna väg steg för steg och inte ta hela trappan på en gång.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JANSSON i Benestad (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag ville bara poängtera att vad vi här begärt endast är att frågan skulle hänskjutas till den kommitté som arbetar med de kommunala ortsavdragen. Kommittén kunde då också få till uppgift att undersöka i vad mån det är möjligt att införa enhetliga ortsavdrag, och värdefulla synpunkter på denna fråga kunde säkerligen komma fram vid en sådan prövning.

Herr BERGGREN (fp):

Herr talman! Det torde inte vara nå-

got att invända mot de sakliga skäl som utskottets talesman givit till känna, men jag skulle ändå vilja säga att den utredning dessa motioner syftar till säkerligen är en av de åtgärder som förr eller senare måste vidtagas för att åstadkomma större likställighet mellan landsbygd och stad. Jag skulle alltså i detta sammanhang vilja uttala min sympati för motionerna, även om jag i likhet med utskottets talesman finner läget för dagen vara sådant att jag inte kan rösta för reservationen.

Herr HENRIKSSON (s):

Herr talman! Motionärerna och reservanterna har vid detta tillfälle lämnat åt sidan frågan hur det skall vara med lönegrupperingen. Det finns därför inte anledning för mig att ta upp någon diskussion med herr Vigelsbo, som varit inne på denna sak i sitt anförande. Jag vill bara säga några ord om vad reservanterna här föreslagit när det gäller skattegrupperingen.

Det kan väl då först understrykas att den gruppering vi fick genom 1953 års beslut i långt mindre utsträckning är en gruppering, där man gör skillnad mellan stad och landsbygd, än en gruppering där hänsyn tas till skillnader som kan vara betingade av de geografiska olikheterna i vårt land. Var och en som velat se på hur grupperingen slår finner ju att det är en lägre gruppering i södra Sverige, en något högre gruppering i Mellansverige och därefter den högsta grupperingen i norra Sverige. Man kommer då också fram till att allt detta tal om den stora skillnaden mellan stad och landsbygd, i stora delar av vårt land inte längre har någon relevans. Vi kan ta många län där placeringen är lika på landsbygden och i städerna och där det alltså inte finns utrymme för talesättet att dyrortsgrupperingen skulle ha betydelse för den omflyttning av befolkningen som kan ske från landsbygden till städerna. Så har vi det exempelvis i Örebro län och i Västmanlands län och

Enhetligt ortsavdrag för hela riket

över huvud taget i länen här i Mellansverige och till en del också i södra Sverige.

Sedan har det från herr Fridolf Janssons sida sagts att det enda man önskar är att den pågående utredningen om de kommunala ortsavdragen skulle ta upp denna fråga till prövning. Men så enkelt är det väl inte. Om man skall få möjligheter att pröva denna fråga måste det förutsättas att det görs en ny prisundersökning om de förhållanden som nu kan gälla i levnadskostnads-hänseende. Vi kan inte bara säga oss nu tro att det skulle vara riktigt att företaga en ytterligare sammankrympning, utan det måste väl finnas material till förfogande för ett bedömande av dessa frågor. Vi vet att den kommitté som sysslar med de kommunala ortsavdragen skall arbeta snabbt för att komma fram till resultat som innebär höjda ortsavdrag. Det är då rätt orimligt att tänka sig att hela frågan om dyrortsgrupperingen skulle tas upp till prövning inom denna kommitté. Det rimliga är väl att det nu som vid tidigare tillfällen får gå till så, att det får bli en ny prisundersökning när den gamla dyrortsgrupperingen har gällt ett antal år och att denna undersökning får läggas till grund för den nya gruppering som därefter skall få gälla. Är det så, att prisundersökningen kommer att visa att det har inträtt en ytterligare sammanpressning får naturligtvis detta beaktas vid ett sådant tillfälle. Det är inte riktigt att nu utan att ha något underlag för sina påståenden ändra i den rätt hyfsade dyrortsgradering som vi för närvarande har.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JANSSON i Benestad (bf):

Herr talman! Endast en kort replik till herr Henriksson. Han gör gällande att den nuvarande dyrortsgrupperingen inte har någon betydelse för den folkomflyttning från land till stad som på-

går. Jag vill inte på något sätt säga att den enbart har skuld till denna omflyttning, men den är en detalj bland en rad andra detaljer som tillsammans gör att folkströmmen går i den riktning som den nu gör. Jag tycker att man bör slå fast detta. Och det är inte så små saker det rör sig om. Bara skatteavdraget spänner över 480 kronor mellan högsta och lägsta dyrort. Med en uttagningsprocent av 110 och en skattesats av 13,2 procent betyder det för en vanlig arbetare 60 kronor mera i skatt per år. Det är klart att han inte vill flytta till staden enbart för detta, men det är en orättvisa mot honom att han på samma inkomst inte skall ha samma skatteavdrag var han än bor, alltså med undantag för Norrland.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr HENRIKSSON (s):

Herr talman! När herr Jansson i Benestad säger att det är en orättvisa att det skall medges högre ortsavdrag för dem som tillhör högre dyrortsgrupper utgår han ifrån att det inte är någon skillnad i levnadskostnaderna de olika dyrortsgrupperna emellan. Varje undersökning hittills har emellertid visat att sådana skillnader föreligger och att det följaktligen skulle vara en orättvisa om man hade lika stora ortsavdrag i de olika grupperna. Först när man kommer fram till att det har skett en fullständig utjämning är det berättigat att tala om att man skall ha likadana ortsavdrag överallt.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Jansson i Benestad begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Ersättning till J. Rasmusson och hans maka

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han ansåge flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Jansson i Benestad begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 157 ja och 30 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5

Föredrogs vart efter annat:

bankoutskottets utlåtande nr 24, angående regleringen för budgetåret 1956/57 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1956/57 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6

Ersättning till J. Rasmusson och hans maka

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion om viss ersättning för lidna förluster till J. Rasmusson och hans maka.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till jordbruksutskottet hänvisad

motion, nr 611, av herr *Svensson* i Ljungskile hade hemställts, att riksdagen av billighetsskäl måtte bevilja John Rasmusson och hans maka en ersättning för lidna förluster med förslagsvis 10 000 kronor. Förlusterna hade enligt motionären föränletts av att ett av makarna Rasmusson under våren 1946 startat hönseri på grund av restriktiv fodertilldelning från livsmedelskommissionens sida icke kunnat drivas i beräknad omfattning med resultat att makarna Rasmusson i november 1949 nödgats gå i konkurs.

Utskottet hemställde, att motionen II: 611 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord*, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 611, medgiva att Kungl. skulle äga från det under nionde huvudtiteln för budgetåret 1955/56 uppförda reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till J. Rasmusson och hans maka utbetala ett belopp av 10 000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs, och yttrade därvid:

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning av den föreliggande motionen och det utlåtande som är avgivet i anslutning till denna.

Vad det här gäller är ett par gamla makar — i 65-årsåldern — som år 1946 försökte starta ett hönseri i Romelanda socken i Bohuslän. Dessa människor — makarna Rasmusson — hade tidigare haft en verkstadsrörelse, men både på grund av svårigheter med råmaterial under kriget och på grund av att de började bli gamla och inte längre var så starka hade de fått sluta sin förra rörelse, och de ville nu försöka att klara sin försörjning på detta sätt. De hade sparat en del pengar, så att de hade bortåt 20 000 kronor i kapital. De fick

Ersättning till J. Rasmusson och hans maka

av arbetsmarknadsstyrelsen byggnadstillstånd för byggnader åt 600 å 700 höns, och kristidsnämnden i Backa, som de hade förbindelse med, tillstyrkte mycket varmt att de skulle få fodertilldelning i erforderlig utsträckning. Det var emellertid på den punkten som det klickade. Livsmedelskommissionen ansåg sig inte kunna lämna foder så att detta hönseri kunde komma i gång. Jag skall inte här försöka följa saken i alla olika instanser. Resultatet blev att dessa människor gjorde konkurs 1949 och förlorade sitt kapital, och andra förlorade givetvis en del också. Det är ju inte så underligt om ett par gamla människor, som har gjort denna erfarenhet, känner sig en smula desorienterade och ledsna och kanske också förbittrade ibland, och de har försökt att på ett eller annat sätt få resning i målet.

Jag är fullt på det klara med — det har jag också sagt i min motion — att här inte finns någon formell grund för att föra en process emot de statliga organ som har handlat. Visserligen kan både makarna Rasmusson och vem som helst annan tycka att det är underligt, att ett statligt organ lämnar byggnadstillstånd för ganska stora och dyra hus för hönsskötsel och att ett annat statligt organ säger nej när det gäller fodertilldelning med det resultat som jag nyss nämnde. Men säkerligen har dessa två organ, arbetsmarknadsstyrelsen och livsmedelskommissionen, handlat formellt riktigt. De har inte haft några instruktioner som har föreskrivit samarbete i ett fall som detta. Det går därför inte att från formell synpunkt rikta någon anmärkning emot dem, även om man tycker att det hela snärjt sig samman på ett ledsamt sätt.

Nu säger livsmedelskommissionen, att dessa människor utan svårighet borde ha kunnat ur kommissionens cirkulär inhämta, att det inte fanns möjlighet att få en tillräcklig fodertilldelning. Nu kan det ju hända, att livsmedelskommissionens cirkulär inte var lika solklara

eller genomskinliga för människor ute i bygderna som de var för kommissionen själv. Jag har för övrigt upplevat även sådana fall, då kommissionen själv inte har kunnat tolka sina egna cirkulär, men det må vara sagt i marginalen. Att det inte alltid är så lätt att hitta rätt tror jag nog vi kan vara överens om.

Kristidsnämnden i Backa hade som sagt tillstyrkt. Den skrev bland annat att den sökande på något sätt måste finna sin utkomst, och på grund av hans ålder och tidvis bristande hälsa tillstyrkte nämnden på det varmaste sökandens framställning. I ett cirkulär, nr 2 524, heter det på sidan 2, att man kan göra undantag då det föreligger särskilt ömmande omständigheter och sökanden på grund av lyte eller sjukdom är oförmögen till tyngre arbete och hönsskötsel kan förutses i väsentlig grad komma att bidra till hans försörjning. Själva hade de nog menat, att de hörde hemma under detta fall.

Nu skall jag som sagt inte försöka öppna någon process emot livsmedelskommissionen eller arbetsmarknadsstyrelsen. Även om man tycker att de skulle ha kunnat handla en smula generösare i detta fall, går det som sagt ändå inte att föra någon klandertalan utifrån formella synpunkter.

I livsmedelskommissionens yttrande framhålls på ett ställe, att svårigheterna för större hönsrier ett par år senare var så stora, att dessa människor förmodligen inte skulle ha kunnat klara sig i alla fall. Det är en andra våning i motiveringen, där man nästan skymtar aningen av ett samvete bakom det hela.

Jag vill också erinra om att detta hände 1946/47, alltså när kriget var slut och man i alla fall hade förhoppningar om att hela denna ransoneringshistoria inte skulle bli så särskilt gammal.

Emellertid tycker jag att livsmedelskommissionen på en punkt är en smula överambitiös i sitt yttrande. Det heter nämligen — nu är det jordbruksnämnden som yttrar sig — att »enligt jord-

Eftergivande av återbetalningsskyldighet

bruksnämndens mening kan inte några billighetsskäl åberopas för utbetalande av statlig ersättning till makarna Rasmussen för de förluster, de härigenom ådragit sig». När det gäller att uttala sig om billighetsskäl har väl knappast detta statliga organ några speciella förutsättningar framför vem som helst annan. Arbetsmarknadsstyrelsen har heller inte gått så långt i sitt yttrande.

Det är ju alltid en skillnad för oss var och en, om vi möter en princip eller ett cirkulär och om vi möter en levande människa. När vi i förra veckan hörde bevilningsutskottets ärade ordförande tala för en motion som han hade väckt, hade vi nog en känsla av att det bakom detta anförande låg en upplevelse och ett möte med en människa. Då blir tongångarna annorlunda än när man diskuterar enbart på det principiella planet.

Jag har mött de här människorna, och jag har inte kunnat känna mig till freds utan att taga upp ärendet i riksdagen. Att jag har handlat på det sättet beror bland annat på att vi både i denna kammare och i första kammaren i samband med jordbruksreglering och annat stundom har handskats med mycket pengar på ett sätt, som kanske inte har varit försvarligt i varje sammanhang. Det har hänt att enskilda människor på grund av beslut som här har fattats har fått 50 000 och 60 000 kronor, som de varken har begärt eller behövt. I det stora sammanhanget tycker jag inte det vore så farligt, om riksdagen av billighetsskäl och med klart uttalande, att det inte är fråga om något prejudikat, ersätter dessa gamla människor för någon del av den förlust de har lidit. De är nu i 75-årsåldern och sjuka. För övrigt fick mannen sin hälsa bruten under den tid detta pågick, och enligt ett lämnat läkarintyg har detta förhållande uppenbarligen bidragit till att de måste gå i konkurs.

Herr talman! Jag skall inte trötta kammaren längre. Jag vill med vad jag

nu har sagt yrka bifall till reservationen av herr Nord m. fl. till detta utskottsutlåtande.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! I reservationen åberopas billighetsskäl, men att reservanterna inte är så tvärsäkra på att ett bifall till herr Svenssons i Ljungskile motion inte skulle bli prejudicerande framgår av det försiktiga ordet »knappast». Det sägs att ett dylikt beslut knappast behöver få några mera vittgående konsekvenser, och det är nog det minsta som kan sägas. Det må vara riktigt och sant, att de människor som motionären här bönar för har råkat i en mycket svår situation på grund av kristidsrestriktionerna, men det ginge säkert lätt att plocka fram en diger förteckning på liknande fall, som skulle ge herr Svensson i Ljungskile överfull sysselsättning i januari månad flera år framåt.

Jordbruksnämnden har undersökt fallet i detalj och avstyrkt motionen, och arbetsmarknadsstyrelsen har gjort likadant. Statskontoret har inte kunnat finna att skäl föreligger att tillmötesgå motionen. Utskottet har heller inte funnit tillräckligt vägande, särskilda omständigheter som kunde motivera ett bifall till motionen, och med detta torde väl motionären tyvärr få låta sig nöja.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7

Eftergivande av återbetalningsskyldighet

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergivande av viss återbetalningsskyldighet till statsverket.

I anledning av en till riksdagen den 9 mars 1956 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 115, hemställde utskottet, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, lantbruksstyrelsen att intill ett sammanlagt belopp av högst 300 000 kronor efter framställning från lantbruksnämnd eftergeva den statsverkets fordringsrätt, som i av utskottet angivna fall uppkommit i anledning av felaktig utbetalning av bidrag enligt kungörelsen den 11 juni 1948 om producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Bara ett par ord i anledning av den Kungl. Maj:ts proposition som riksdagen nu har att ta ställning till. Det kanske förvånar kammarens ledamöter att jag tar till orda i denna fråga, då det inte föreligger vare sig någon motion eller någon reservation i utskottet. Att det inte föreligger någon motion beror på förbiseende från min sida, och att det inte föreligger någon reservation i utskottet kan jag inte lastas för.

Frågan gäller efterskänkande av felaktigt uppburna producent- och kontantbidrag. Det är inte mindre än 448 människor, som felaktigt har uppburit sådana kontant- och producentbidrag, i några fall sedan de slutat med det jordbruk, till vilket producentbidraget var knutet.

Såsom framgår av statskontorets yttrande har man icke provat återbetalningsmöjligheterna för dem, som felaktigt har uppburit dessa bidrag. Beloppen uppgår till 610 kronor per mottagare i 73 fall, 433 i 27 fall, 696 i 178 fall, 576 i 26 fall, 386 i 109 fall och 182 i 35 fall. Sammanlagt har i 448 fall sådana bidrag utbetalats felaktigt.

Vi har i dagarna i pressen kunnat

Eftergivande av återbetalningsskyldighet

läsa, hurusom människor, som felaktigt uppburit hjälp från sjukkassa, har dragits inför rätta och ålagts återbetalningsskyldighet och även ådömts böter för detta. Man kan väl i detta sammanhang göra en jämförelse med dessa felaktigt uppburna belopp.

Jag vill ingen syndares död, men nog tycker jag, att man, innan man kommit med denna framställning om att dessa belopp skulle efterskänkas, borde ha undersökt samtliga dessa fall för att konstatera, i vilka fall det finns återbetalningsmöjlighet. I en del fall har man gjort undersökningar och konstaterat, att det inte finns utmätningsbara tillgångar, men det gäller inte samtliga fall. Det kan framför allt inte gälla de fall, beträffande vilka riksdagen nu i förväg skall besluta att efterskänka felaktigt utbetalade bidrag. De belopp, som man kommit underfund med blivit felaktigt utbetalade, uppgår till ca 250 000 kronor, men dessutom begär man 50 000 kronor för de fall, beträffande vilka man ännu inte fått klarhet i om de varit berättigade till att ta emot bidragen eller inte.

Herr talman! Jag vet inte, om det går att ställa något yrkande i denna fråga. Går det att ställa ett yrkande, så skall jag be att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 115 och jordbruksutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 23.

Jag motiverar detta med att man icke, som jag tidigare framhållit, gjort de undersökningar som man borde ha gjort för att konstatera, om icke återbetalningsmöjlighet föreligger i de fall, då vederbörande felaktigt uppburit dessa bidrag.

Herr JONSSON i Strömsund (s):

Herr talman! Då det är ett enhälligt utskottsutlåtande, torde det inte vara nödvändigt med någon större debatt i ärendet, även om den siste ärade talarren här har yrkat avslag.

Det är ju, som väl de flesta i kam-

Eftergivande av återbetalningsskyldighet

maren känner till, så att en del småbrukare under en tid erhållit dessa producent- och kontantbidrag. Det gällde ett stort antal människor. Det var nödvändigt med en snabb behandling och utbetalning av pengarna. Allt detta gjorde det rätt förklarligt, om det uppstod en del fel. Jag tror inte man kan i högre grad lasta småbrukarna som fick pengarna än dem som utbetalade beloppen för detta, därför att många av dessa småbrukare hade säkerligen inte så stor möjlighet att kunna bedöma lagstiftningen i detta fall.

Det är att uppmärksamma, att producentbidragen betalades ut av mejerierna i anslutning till deras mjölklikvider. Det var inte alla, som kunde skilja på vad som var producentbidrag eller vanligt mjölk tillägg, som alla fick. Under sådana förhållanden får man nog anse det lämpligt och riktigt, att man i detta sammanhang helt enkelt stryker ett streck över de få felaktigheter som blivit begångna. Det är nämligen ett stort antal ärenden som det här gäller. Det skulle bli en besvärlig procedur att finna ut syndabockarna i dessa fall, huruvida det är vederbörande jordbrukare som tagit emot pengarna eller om det är de tjänstemän på lantbruksnämnderna som handlagt ärendena eller om det är mejerierna som har utbetalt pengarna.

Herr Johanson i Västervik åberopar statskontorets yttrande som ett stöd för sin uppfattning. Jag skall på grund därav be att få referera vad riksräkenskapsverket säger. Riksräkenskapsverket finner det med hänsyn till det stora antalet ärenden och den snabba handläggning, som ansågs vara erforderlig, förklarligt att producent- och kontantbidrag i viss utsträckning kommit att utgå till jordbrukare, som av en eller annan anledning icke varit bidragsberättigade. Kontrollsvårigheter får enligt ämbetsverket särskilt anses ha förelegat i fråga om producentbidragen, där något ansökningsförfarande från de bidragsberätti-

gade i princip icke skulle tillämpas. Jag tror att den ena myndigheten är väl så mycket värd som den andra i detta sammanhang och att riksräkenskapsverkets uttalande kan få anses rätt vägledande för ärendets behandling i riksdagen.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Jag förstår och kan instämma med herr Jonsson i Strömsund, när han framhåller att det varit besvärligt för dem som skulle utbetala dessa producent- och kontantbidrag. Men herr Jonsson påstod, att det här gällde småbrukare. Hur kan man veta att det är småbrukare, när man inte är på det klara med vem som mottagit dessa bidrag? I 27 fall säger man, att man inte vet, om det är den som avträtt eller den som övertagit jordbruket som mottagit beloppen.

I de ytterligare fall som man nu skall besluta om, alltså de 50 000 kronorna, hur vet man där att det gäller småbrukare? Visserligen var bidraget knutet till småbruk, men det är ju människor som icke varit berättigade att uppbara dessa bidrag som fått dem, och då kan man väl inte fastslå a priori att det är småbrukare det gäller.

Jag skall be att få citera vad statskontoret anfört i sitt utlåtande, eftersom herr Jonsson i Strömsund åberopade vad riksräkenskapsverket sagt: »Statskontoret framhåller vidare, att villkoren för erhållande av producent- eller kontantbidrag noga angivits i de förbindelser, som vederbörande lantbrukare fått underteckna före utfående av bidrag, samt att i förbindelserna särskilt angivits, att bidragstagare omedelbart skulle underrätta lantbruksnämnd eller dess ortsombud, därest omständighet inträffade, som medförde bidragsrättens upphörande. Med hänsyn härtill torde det enligt statskontorets mening icke kunna

Eftergivande av återbetalningsskyldighet

göras gällande, att vederbörande mottagit bidrag i god tro, oavsett i vilken form bidragen må ha uppburits. Statskontoret finner sig vid sådana förhållanden böra bestämt motsätta sig en eftergift av kronans fordringar i förevarande fall. Enligt ämbetsverkets mening bör i stället undersökas, om icke bedrägligt förfarande förekommit i vissa fall. Slutligen framhåller statskontoret angelägenheten av att utbetalningen av bidrag i framtiden ordnas så, att felutbetalningar undvikas.»

Herr talman! Jag tror det skulle vara klokt om riksdagen fattade ett beslut i enlighet med det yrkande som jag framställt, så att man fick pröva samtliga felaktiga utbetalningar. I de fall där det icke finns återbetalningsmöjlighet för dessa felaktigt uppburna bidrag tror jag att riksdagen kommer att utan vidare efterskänka beloppen.

När man gör jämförelse mellan dem som dras inför domstol för att de felaktigt utfått sjukersättning från sjukkassa och här angivna fall, kan man inte säga att det föreligger någon likhet inför lagen.

Herr JONSSON i Strömsund (s):

Herr talman! När herr Johanson i Västervik gör jämförelse med dem som felaktigt fått pengar från sjukkassa, så är det väl inte riktigt hållbart. Att de fått pengar felaktigt beror väl på att de felaktigt uppgivit sig vara sjuka. Det måste där föreligga ett medvetet bedrägeri. I nu förevarande fall har det inte ens varit nödvändigt med ett ansökningsförfarande, åtminstone vad gäller producentbidrag.

Det var emellertid inte för att säga detta jag begärde ordet utan därför att herr Johanson ställde en direkt fråga till mig, hur jag kunde veta att det gällde småbrukare. Lagens bestämmelser är ju sådana, att det endast är de som har 10 hektar odlad jord och därunder som kunnat få dessa bidrag. Det har givetvis i en del fall förekommit,

att några fått bidrag efter det att de sålt sina jordbruk, men även dessa har ju en gång varit småbrukare. Att jag särskilt poängterade att det gällde småbrukare berodde inte på att jag ansåg att det var speciell anledning att ta större hänsyn till dem än till övriga människor i samhället, utan på att jag fann det förklarligt, om just den gruppen inte alltid haft så lätt för att sätta sig in i dessa bestämmelser som man kunde ha begärt, ifall det gällt jordbrukare med något större jordbruk.

Det är sedan att beklaga, att herr Johanson i Västervik inte begagnat den möjlighet som mig veterligen alla suppleanterna i jordbruksutskottet har, nämligen att få komma fram till bordet och framföra speciella synpunkter, om så anses önskvärt. Jag tror att vi då skulle ha kunnat göra de undersökningar som behövts inom utskottet, så att vi sluppit uppta kammarens tid med denna fråga.

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Bara en kort replik.

Herr Jonsson i Strömsund framhåller, att man inte kan jämföra de felaktigt utbetalda bidragen med vad som felaktigt uppburits från sjukkassa. Vad är det för principiell skillnad mellan en människa, som slutat med sitt jordbruk och uppbär producent- och kontantbidrag för ett jordbruk som han inte har, och en person som går i arbete och fortsätter att uppbära sjukbidrag?

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag såväl därå som å Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8

Föredrogos vart efter annat:

jordbruksutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

tion angående avgiftsfri upplåtelse av kronoegendomen 3 mantal Arnö 1^a (Biskops-Arnö) i Övergrans socken till stiftelsen för föreningen Nordens institut;

utrikesutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om omläggning av riksdagens budgetarbete, och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm;

statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde,

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande verksamheten vid Apelvikens och Kronprinsessan Victorias kustsanatorier,

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av polisväsendet i vissa delar av Norrbottens län, och

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en civil reservläkarkår; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 9**Restitution av skatt på bensin för jordfräsar**

Föredrogs sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt å bensin för vissa motordrivna fordon inom trädgårdsnäringsen.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 118 av herrar *Åkesson* och *Anders Johansson* samt II: 164 av herr *Åhman m. fl.*, vari hemställts »att riksdagen måtte besluta att återbäring skall ske av skatten på bensin, förbrukad inom trädgårdsnäringsen, enligt de grunder i motionen angivits»; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 119 av herrar *Yngve Nilsson* och *Eskilsson* samt II: 205 av herr *Nilsson* i Göingegården *m. fl.*

Till jordbruksutskottet hade hänvisats de inom riksdagen väckta likalydande motionerna I: 316 av herr *Herbert Hermansson m. fl.* och II: 474 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, vari hemställts »att riksdagen måtte besluta

att medge trädgårdsnäringsen gottgörelse för av dess yrkesutövare erlagd bensinskatt i huvudsaklig överensstämmelse med de regler, som gäller för motsvarande återbäring på fiskets område;

att den intill utgången av budgetåret 1956/57 erlagda bensinskatten på inom trädgårdsnäringsen förbrukad bensin må föras till en särskild fond till trädgårdsodlarnas disposition att användas för åtgärder och anordningar av gemensamt intresse för berörda yrkesutövare;

att i enlighet med vad som i motionen

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

anförts för budgetåret 1956/57 ställa till trädgårdsnäringens förfogande ett anslag av 100 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen;

att hos Kungl. Maj:t hemställa, att ifrågavarande medel för budgetåret 1956/57 må förvaltas av lantbruksstyrelsen; samt

att hos Kungl. Maj:t anhålla om utseende av representanter för berörda näringsgrenar inom trädgårdsodlingen att biträda vid medlens fördelning».

Enligt överenskommelse mellan bevillningsutskottet och jordbruksutskottet hade ovannämnda motioner hänskjutits till behandling av sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott.

Sammansatta utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 118 och II: 164 ävensom de likalydande motionerna I: 316 och II: 474 besluta

1) att medgiva trädgårdsnäringen gottgörelse för av dess yrkesutövare erlagd bensinskatt från och med den 1 juli 1955 i överensstämmelse med de grunder, som utskottet förordat i utlåntandet;

2) att den intill utgången av budgetåret 1956/57 inom trädgårdsnäringen erlagda bensinskatten skulle tillföras en särskild fond att avräknas mot automobilskattemedlen;

3) att antaga av utskottet framlagt förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

4) att för senare avräkning mot den under punkt 2) härovan omförmälda fonden till Gottgörelse till trädgårdsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 100 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen;

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i övrigt anfört i anledning av de likalydande motionerna I: 118 och

II: 164 samt de likalydande motionerna I: 316 och II: 474;

C. att de likalydande motionerna I: 118 och II: 164 ävensom de likalydande motionerna I: 316 och II: 474, i vad desamma icke besvarats under A och B här ovan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att de likalydande motionerna I: 119 och II: 205 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Sköld, Sundström, Anderberg, Jacobson* i Vilhelmina, *Brandt, Jonsson* i Strömsund, *Allard, Snygg, Mossberger* och *Oscar Carlsson*, vilka hemställt att motionerna I: 118 och II: 164, I: 119 och II: 205 samt I: 316 och II: 474 icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr SKÖLD (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten förelägger här kammaren ett märkligt förslag. Man föreslår att riksdagen skall besluta en kollektiv restitution av bensinskatt för motorredskap, som används inom trädgårdsnäringen. Det beslutet skall riksdagen fatta utan att veta hur denna restitution skall beräknas eller hur stor den kommer att bli eller vartill den skall användas. Dessa ting skall enligt utskottsmajoritetens mening utredas i efterhand, men hur än denna utredning går skall det ändock bli en kollektiv restitution.

På vissa punkter anser sig utskottsmajoriteten emellertid kunna ta ståndpunkt utan att det finns någon utredning. Sålunda intar utskottsmajoriteten den ståndpunkten, att det skall bli en restitution och att den skall vara kollektiv och inte individuell. Det finns motionärer från högern som yrkat på en individuell restitution, men de har fallit till föga och släppt den saken. Om utskottets förslag vinner majoritet kan riksdagen alltså inte efter utredning

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

pröva frågan om det skall bli en individuell eller en kollektiv restitution.

Vidare är det ju så, att när det gäller den kollektiva restitutionen av bensinskatt för fiskerinäringen så går det återburna beloppet tillbaka till varje län alltefter bensinskattens storlek. Här intar utskottsmajoriteten den ståndpunkten, att så skall man inte göra i detta fall. Här skall alla pengarna i en klumpsumma användas utan hänsyn till vilka trädgårdsodlare det är som betalat in pengarna. Den saken anser man inte heller bör utredas, utan där erbjuder man riksdagen att fatta beslut utan att egentligen veta vad skälen för det ena eller det andra är.

Men som sagt, det mest märkliga med detta förslag är att vi skall besluta något, som vi inte vet vad det innebär. Hur skall man till exempel kunna räkna ut restitutionen? Ja, det har vissa motionärer föreslagit skall ske på det sättet, att hushållningssällskapen skall inventera de jordfräsar som används i trädgårdsnäringen, och på det sättet skall man få ett antal att gå ut ifrån. Nu har emellertid de hushållningssällskap som skulle göra detta arbete sagt, att det kan de inte utföra, det blir en alldeles för vidlyftig affär. Ja, då går genast utskottsmajoriteten över på en annan linje och säger: Restitutionen skall grundas på uppgifter av försäljarna av jordfräsar. Här skall alltså utbetalandet av statliga medel grundas på uppgifter om antalet sålda jordfräsar, som lämnas av privata affärsidkare. Dessa affärsidkare har emellertid ingen skyldighet att lämna dessa uppgifter. Om de lämnar felaktiga uppgifter — och man kan förstå att den risken finns — så blir det inget straff för det. Det kommer givetvis att medföra rätt mycket besvär för ifrågavarande firmor att lämna dessa uppgifter, och därför kanske vederbörande slarvar ifrån sig. Detta spelar emellertid ingen roll, restitutionen skall ändå grunda sig på de lämnade uppgifterna.

Men alla försålda jordfräsar används ju inte i trädgårdsnäringen. Somliga är kasserade och nedskrotade, och andra användes i städernas parkväsende. Hur skall man få reda på dessa saker? Jo, säger utskottsmajoriteten, lantbruksstyrelsen får i samarbete med statens maskin- och redskapsprovningsanstalter göra stickprovundersökningar för att utröna ungefär hur många fräsar som fallit bort. Motionärernas linje har alltså förkastats, därför att den leder till för mycket besvär, och sedan har man infört en ny metod, som ålägger statliga myndigheter vissa uppgifter, utan att man har en aning om vad detta kommer att betyda för de statliga institutionerna, vilka kostnader det medför, om det behövs ytterligare tjänstemän o. s. v. Men ändå får man bara en ungefärlig uppgift om hur många fräsar det bör restitueras bensinskatt för. Det gör ingenting om antalet blir litet för stort, säger utskottsmajoriteten — det kan aldrig bli för stort, ty det finns även andra felkällor. Ungefär så lättsinnigt handskas utskottsmajoriteten med allmänna medel.

Nå, hur mycket pengar skall nu tagas från vägväsendet och lämnas till trädgårdsodlingen? Ja, det vet man inte. Det är inte utrett hur stor den summan är, men det skall utredas, säger utskottet.

Trots att utskottet inte vet vilka summor det kan bli fråga om, föreslår utskottet också att restitutionen skall bli retroaktiv och lämnas från den 1 juli 1955. Man skall alltså räkna ut hur många jordfräsar det fanns i förgången tid, hur många som är kasserade, hur många städerna använde i sina parker o. s. v. Det går kanske att komma i närheten av ett riktigt resultat, när det gäller den aktuella tiden, men hur blir det med den förgångna? Vilka människor kan hålla reda på förhållandena då? Men trots detta skall restitution utgå retroaktivt.

Och vartill skall pengarna användas?

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

Motionärerna hade föreslagit, att de skulle användas för upplysningsverksamhet i största allmänhet — bland trädgårdsidkarna antar jag. Vidare till avsättningspropaganda. Om det skall vara privatekonomisk propaganda eller generell propaganda vet man inte — det är inte närmare utrett.

Vidare skulle man ge bidrag till trädgårdsorganisationerna för avlönande av specialkonsulenter. Men har man anställt folk och betalar man löner, får man också sörja för pensionsrätt och andra sociala förmåner. Är det någon som kan överblicka de konsekvenser, som här skulle uppkomma?

Detta är ju inte pengar som man kan fylla på hur mycket som helst, men de föreslås också bli använda som bidrag till trädgårdslaboratorier. Detta betyder bidrag till avlöningar, till pensioner och till driftkostnader — det innebär att staten påtar sig ett ansvar för dessa laboratorier. Hur skall staten kunna ta detta ansvar inom ramen för en viss bestämd summa pengar?

Så skall pengarna också användas till forskning på så sätt, att lantbruksstyrelsen som ett slags extra forskningsråd skulle utdela bidrag. Borde inte pengarna då lämpligen gå genom jordbrukets forskningsråd? Jag föreställer mig att lantbruksstyrelsen inte är så sammansatt, att den har några speciella kvalifikationer för att bedöma forskning.

Nåja, detta var ju närmast motionärernas tankar, och de föreföll tydligen utskottsmajoriteten alltför äventyrliga, ty utskottsmajoriteten strök ett streck över dem och för i stället fram förslaget, att pengarna skulle användas till åtgärder, som är till nytta för trädgårdsnäringsmen för vilka trädgårdsnäringsmen inte kan räkna med att få pengar på riksstaten. Vad är det för ting? Vad menar utskottet? Ja, det vet inte utskottet — det skall utredas, och så skall det komma förslag till nästa års riksdag och så skall väl riksdagen be-

stämman, om riksdagen kan godtaga utredningens förslag. Kan den inte det, får det väl bli en utredning till och ett nytt förslag, och så får man se, om riksdagen kan godtaga det.

Men trots att man sålunda inte har den blekaste aning om vartill pengarna skall användas föreslår man, att redan innan man tagit ståndpunkt till och fått klarhet i beräkningen av den summa som skall återbäras, så skall i förskott anvisas 100 000 kronor att tas i anspråk omedelbart. Det är ett ganska underligt förfaringssätt, och det måste väl finnas skäl för denna brådska. När man läser utskottets motivering, kan man kanske också få ett intryck av att så är fallet. Utskottet skriver, att med hänsyn till behovet av ekonomiskt stöd åt trädgårdsodlarna föreslår utskottet ett förskottsanslag på 100 000 kronor.

Herr talman! Det kan inte vara mycket med en näring, som skall få ekonomiskt stöd i brådska fall med 100 000 kronor! Men det blir ännu värre, när man ser hur det ekonomiska stödet skall ges i form av bidrag till trädgårdslaboratorier. Tänk vad detta snabbt skall hjälpa upp trädgårdsnärings ekonomiska läge, för att inte tala om anslagen till forskning! Det måste vara stora uppgifter, allt måste vara väl förberett, och vi måste vara säkra på att det blir snabba resultat för att en sådan brådska skall vara motiverad, att pengarna förskottsvis skall ges till något som man egentligen inte vet vad det blir av i framtiden.

Jag har för min del aldrig varit med om ett så lättsinnigt hopkokat förslag som detta. Jag kan inte förstå, att ens den som är utomordentligt starkt inställd på att det skall bli en återbäring kan gå på ett bifall till utskottets förslag, som innebär att riksdagen skall binda sig för något som man inte vet vad det blir av. Det måste väl vara uppenbart för var och en, att om det skall kunna bli något av allt detta måste en utredning äga rum, och vi måste få

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

se resultatet av denna, innan vi tar ståndpunkt till formerna.

Vi reserverar inte kunnat gå med på förslaget. Vi hemställer, att i avvaktan på den utredning om restitution av bensinskattmedel, som är annonserad, skall de väckta motionerna avslås. Jag anser att detta är det klokaste, och framför allt tycker jag anständigheten kräver, att riksdagen vet vad riksdagen beslutar, innan förslaget godkännes.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Det är uppenbart, att meningen med bensinskatten är att medlen skall användas till vägkostnaderna. Det är därför helt naturligt att man vill till trädgårdsnäringsen restituera medel, som tas ut därifrån i form av bensinskatt ehuru det inte är fråga om vägtransporter. Det sker också en restitution för traktorer, som utnyttjas vid fältmässig odling av köksväxter och vid yrkesmässig fruktodling å jordbruksfastighet. Men det förekommer inte någon restitution då bensinen användes vid jordfräsar, som nu i ökad utsträckning kommer till användning vid handelsträdgårdar och plantskolor. Detta innebär en uppenbar orättvisa.

I det sammansatta utskottet har vi såvitt jag vet i princip varit överens om att en restitution för den bensinskatt, som utgår i samband med användande av jordfräsar i trädgårdsnäringsen, bör ordnas. Att detta är principiellt riktigt kan inte av någon bestridas. Jag har också fattat saken på det sättet, att vi i utskottet varit överens om att man bör gå in för en kollektiv återbäring och inte en individuell. Frågan om den individuella återbäringen har tidigare varit uppe här i kammarken, men den har av olika skäl avvisats. Vi är, skulle jag förmoda, så långt i princip överens, nämligen om en kollektiv restitution på

ifrågavarande område, medan meningarna går isär i fråga om utformningen.

Motionärer från bondeförbundet och folkpartiet har menat, att denna utformning borde ske i huvudsak på samma sätt som beträffande restitutionen till fisket. Majoriteten i utskottet har anslutit sig till denna uppfattning liksom också lantbruksstyrelsen har gjort i sitt remissvar. Jag vill alltså understryka, att lantbruksstyrelsen för sin del tillstyrker en restitution, som i huvudsak är av samma form som praktiserats beträffande fisket.

När det sedan gäller att beräkna restitutionsbeloppet har utskottsmajoriteten följt lantbruksstyrelsens förslag om årliga beräkningar. Metoden därvidlag skulle vara den, att lantbruksstyrelsen inhämtar upplysningar från generalagenter om försålda bensindrivna jordfräsar. Lantbruksstyrelsen skulle sedan i samråd med statens maskin- och redskapsprovninganstalter varje år göra stickprovskontroll för att undersöka det register, man kommer att föra, beträffande ägandeförhållandena, maskinernas livslängd, bensinförbrukningen och dylikt. Det är möjligt att man kan få fram en något så när tillförlitlig beräkning av restitutionsbeloppet genom att inhämta kontrolluppgifter från en tiondel av detta register varje år, men det är också möjligt att man får utvidga kontrollen till något över denna siffra.

Vi har sagt, att när man har gjort denna beräkning behöver man inte göra något avdrag, därför att bensin inom trädgårdsnäringsen också användes till andra redskap än jordfräsar. Lantbruksstyrelsen — jag ber att få understryka detta — säger att uppskattningen kan göras med minst samma grad av säkerhet som inom fisket, och styrelsen framhåller vidare att arrangemanget bör vara lätt att administrera. Reserverterna — och bland dem herr Sköld som nyss har talat — anser att metoden bl. a. lider av den bristen, att firmorna

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

saknar uppgiftsskyldighet och inte kan ställas till ansvar för att ha lämnat oriktiga uppgifter.

Jag måste för min del säga, att jag är fast övertygad om att denna miss-tänksamhet mot firmorna är ogrundad. I stället är det väl så, att företagen med hänsyn till sin kundkrets gärna lämnar ifrågavarande uppgifter, och jag vågar också räkna med att de uppgifter som firmorna lämnar blir tillförlitliga.

När det gällde restitution av tilläggs-skatten på fisket beslöt riksdagen att en retroaktiv restitution av dessa medel skulle gå till en särskild fond. Majoriteten i utskottet har ansett, att man borde förfara på samma sätt beträffande denna restitution till trädgårdsnäringen, och man har då valt den 1 juli 1955 som det datum man skulle gå tillbaka till. Vi har inom majoriteten inte velat gå längre tillbaka därför att gör man det blir beräkningen mer oviss och mer komplicerad. Lantbruksstyrelsen har också för sin del föreslagit den 1 juli 1955. Lantbruksstyrelsen påpekar, att en sådan beräkning inte är förenad med några större svårigheter, och jag tror för min del att herr Skölds och reservanternas oro på detta område är ogrundad.

För att systemet snarast skall kunna träda i funktion har vi föreslagit att det skall bli ett anslag att avräkna från bilskattemedel på 100 000 kronor för nästa budgetår. Detta skulle sedan dragas ifrån det restitutionsbelopp som senare beräknas.

Liksom i fråga om fisket menar vi, att det vid sidan av fonden också skall finnas ett årligt anslag. Beträffande storleken av restitutionsbeloppet är det vår mening, att lantbruksstyrelsen skall göra den beräkningen efter utredning och sedan inför Kungl. Maj:t framlägga förslag därom i samband med sina äskanden av medel till bensinskatterestitutionen för budgetåret 1957/58. I så fall har vi alltså att vänta förslag i saken till nästa års riksdag.

Vad sedan gäller frågan om medlens användning har majoriteten gått in för att man skulle följa samma princip, som ligger till grund för fiskerinäringens bensinskattfond. Vi anser, att man bör vidta åtgärder, som är av praktisk betydelse för trädgårdsnäringen, och vidare, att man skall välja sådana ändamål, för vilka anslag inte kan påräknas på riksstaten. Vi har för vår del föreslagit, att dessa 100 000 kronor skulle användas till trädgårdslaboratorier och tillfälliga försöks- och forskningsuppgifter på trädgårdsnäringens område. När vi gjort detta, har vi haft lantbruksstyrelsen bakom oss. Den menar, att medlen på det sättet bör komma till god användning.

Vidare tillhör det vårt förslag, att lantbruksstyrelsen i samband med framställningar för budgetåret 1957/58 skall göra ett förslag om fondmedlens och de årliga restitutionsmedlens användning. Det finns många områden, där dessa pengar kan användas på lämpligt sätt. Vi föreslår, att lantbruksstyrelsen i samråd med av Kungl. Maj:t utsedda representanter skall ha hand om förvaltningen och fördelningen av fondmedlen och att Kungl. Maj:t skall utfärda närmare föreskrifter därom.

Nu påstår reservanterna, att detta saknar motsvarighet i svensk förvaltning. Jag kan inte finna annat än att något liknande gäller i fråga om fiskerinäringen, inte vad det årliga anslaget beträffar men i samband med fondmedlen. Dessa står nämligen under en styrelse, som har hand om förvaltningen med full beslutanderätt. Denna styrelse består av fyra ledamöter ifrån näringen och tre, som Kungl. Maj:t utser.

Jag kan inte undgå att finna, att herr Sköld i sitt anförande såväl som reservanterna i sin reservation skjuter över målet i kritiken. Deras huvudmärkning är ju, att frågan bort närmare utredas, innan riksdagen fattar ett principbeslut. På detta vill jag svara, att finansministern — det var finansminis-

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

ter Sköld — i proposition till 1954 års riksdag skrev, att bl. a. frågan om restitution av bensinskattemedel till trädgårdsnäringen finge ytterligare övervägas. Jag har inte försport, att herr Sköld under sin finansministertid vidtog några åtgärder för denna omprövning, som han då skrev om, och jag har heller inte försport, att det vidtagits några åtgärder på detta område senare. Jag vill alltså göra gällande, att herr Sköld inte har visat något större intresse för denna frågas lösning, vare sig nu eller tidigare. Dessutom vill jag understryka, att 1950 års beslut om kollektiv restitution av tilläggsskatt på bensin, som använts vid yrkesmässigt fiske under tiden 1 april 1948—31 december 1950, föregicks av ett liknande principbeslut från riksdagens sida. Denna gång var socialdemokraterna i bevillningsutskottet överens med oss andra om ett sådant beslut.

Jag kan för min del inte finna, att den väg, som majoriteten i utskottet har angett, är äventyrlig. Enligt min uppfattning är den farbar, och man bör beträda den, om man vill en snar lösning. Trädgårdsnäringen har det besvärligt, det är erkänt av alla, såvitt jag vet. Det är då av vikt, att åtgärder till dess fromma snart kan göras och inte uppskjutas på obestämd tid.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen tog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SKÖLD (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara göra ett par invändningar mot två punkter i herr Kristenssons i Osby framställning. Han vill göra gällande, att hela utskottet var ense om restitution. Reservanterna har icke tagit någon ståndpunkt, därför att de anser, att frågan dessförinnan måste vara utredd, så att man vet, vad man beslutar om.

Herr Kristensson i Osby skjuter fram den frågan, huruvida jag som finansminister vidtog åtgärder för att få i gång utredningen. Jag vill för min del fråga: Om jag uraktlåtit något därvidlag, befriar det herr Kristensson från att ha underlag för sina förslag i riksdagen? Befriar det herr Kristensson från att de förslag, som han framställer, skall vara utredda? Jag kan inte förstå, att det skulle vara fallet.

Det andra, som jag vill påtala, är när herr Kristensson säger: »Vi föreslår, att vi skall göra precis på samma sätt som i fråga om fisket.» Detta är icke något riktigt påstående, ty när det beslöts, att pengar retroaktivt skulle tillföras fiskerinäringens bensinskattfond, hade riksdagen tagit ståndpunkt till både hur medlen skulle beräknas och vartill de skulle användas. Det är detta, som gör skillnaden så stor.

Likaså får väl herr Kristensson medge att en sak är att göra en fond och konstituera en styrelse, som sköter fonden, och att en annan sak är att i lantbruksstyrelsen sätta in tre representanter som skall ha rösträtt i styrelsen vid fördelningen av ett riksstatsanslag. Nog saknar detta förebild i svensk förvaltning, herr Kristensson, och jag tror inte att man skall försöka göra gällande att vad man föreslår är bara vad som skett i fråga om fisket. När riksdagen fattade sitt beslut beträffande fisket, visste man hur restitutionen skulle beräknas och vartill pengarna skulle gå — de skulle användas till bryggor ute i de olika distrikten, till säkerhetsanstalter och till andra självklara ting, där varje utgift var en engångsutgift. Det är något helt annat än den nebulosa som utskottsmajoritetens förslag utgör.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi inom utskottsmajoriteten har vid uppgörandet av vårt förslag i stort sett följt de föreskrifter som

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

gäller för fiskets fondmedel. Enligt jordbruksutskottets förslag och riksdagens beslut 1952 skulle dessa medel användas till forskning och försöksverksamhet, organisationsarbete, studieverksamhet och åtgärder för främjande av avsättningen av fisk. Detta beslut fattades alltså först år 1952, men redan 1950 förelåg det ett principbeslut från riksdagens sida i restitutionen av tilläggs-skatten.

Jag vill understryka att det är ett rättvisekrav att trädgårdsnäringen nu också får en restitution. Jag tror inte att herr Sköld kan på något sätt bestrida detta. Det går inte heller för herr Sköld att bestrida att om man följer hans linje med en utredning, som kommer att ta flera år, kommer det att dröja mycket länge innan trädgårdsnäringen får del av de medel som bör restitueras till denna näring. Det är ju inte vägarnas pengar som vi här diskuterar, herr Sköld.

Herr HANSSON i Skegrie (bf):

Herr talman! Jag skall inte i samma raljerande ton, som herr Sköld här använde, polemisera mot honom. Jag vill bara säga att herr Sköld nog förenklade problemet rätt avsevärt och gjorde sig skyldig till en del överdrifter. Det är inte så besvärligt att lösa frågan om denna restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen som herr Sköld ville göra gällande. Jag tror för min del att såväl de regeringsledamöter, som skulle komma att syssla med saken efter ett eventuellt positivt beslut av riksdagen, som de myndigheter, vilka är berörda därav, har gått i land med värre uppgifter än denna. Frågan kan enligt min mening lösas utan att det skall företas en ny utredning bara för att man skall precis veta, hur man i praktiken skall gå till väga. Det finns tillräckligt med förebilder genom vad som gäller i fråga om både jordbrukets individuella restitutionsrätt och fiskets kollektiva re-

stitutionsrätt. Det har gått alldeles utmärkt att tillämpa bägge dessa system, trots att det vid deras införande uttalades ganska starka tvivelsmål därom.

Det finns alltså inte ur denna synpunkt någon anledning att se negativt på frågan om en restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen.

Herr Skölds viktigaste argument — det lyste igenom i hela hans anförande — var att riksdagen inte vet vad den ger sig in på, när den beslutar om denna restitution till trädgårdsnäringen. Men vi vet ju ungefär lika mycket som vi gjorde, när riksdagen beviljade en liknande restitution för fisket och jordbruket. Vi visste inte då ett dugg om vilka belopp det skulle röra sig om. Vi visste inte alls hur många bensindrivna traktorer som skulle komma att användas inom det svenska jordbruket. Det gör vi inte heller nu. Vi vet inte huruvida utvecklingen därvidlag kommer att bli och vilka restitutioner det kommer att röra sig om. Det kan bli så att man går ifrån de bensindrivna traktorerna, men man kan också börja använda dem i större utsträckning än som nu sker. Likaså vet vi inte någonting om utvecklingen på fiskets område och de belopp som det där kan bli fråga om.

Vad användningen av medlen beträffar finns det både i motionerna och i lantriksstyrelsens remissyttrande tillräckligt med anvisningar om lämpliga ändamål. Pengarna skulle kunna användas på motsvarande sätt som inom fisket, d. v. s. till ett ekonomiskt samarbete och till sådana uppgifter som alla utövare har ett gemensamt intresse av — herr Kristensson i Osby har nyss nämnt exempel därpå.

När herr Sköld här säger att beräkningarna av de medel, som skulle inflyta, är så osäkra och att man inte vet vad man skall bygga på, så vill jag erinra om att osäkerheten i detta fall inte är större än då det gäller fiskebåtarna. Men det var ingen som förden-skull ville ifrågasätta den självklara rät-

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

ten för fisket att få restitution av bensinskatt.

Det är riktigt som herr Sköld säger att reservanterna inte har tagit ståndpunkt till själva frågan om restitution eller icke. Tyvärr har inte så skett. Jag får säga att det är sällan man träffar på ett mera negativt uttalande än den reservation som här föreligger. Den ger icke ett ord på hand när det gäller rättvisepincipen, och det är ändå den som det i första hand är fråga om. Ett mycket viktigt faktum, som vi inte får glömma bort, är ju att riksdagen redan har fastslagit den principen, att den vägtrafikavgift som bensinskatten utgör inte skall erläggas för bensin som inte har med vägtrafik att göra. Den principen har riksdagen slagit fast tidigare, och jag skulle inte tro att någon kan bestrida, att den bör tillämpas också när det gäller den bensin som användes inom trädgårdsnäringen. Det är på detta enkla rättvisekrav som dessa motioner bygger.

Jag tror inte man kan uppvisa något mera typiskt jordbearbetningsmedel, åtminstone inte bland de motoriserade maskinerna, än just jordfräsarna. Det är väl inte möjligt att säga att en jordfräs är ett transportmedel, som kan användas på väg. Kravet på återbäring i detta fall stämmer därför hundraprocentigt med rättvisepincipen. Det är lika riktigt att bevilja återbäring av skatt på bensin till en jordfräs inom trädgårdsnäringen som att restituera skatt på bensin som använts till en fiskebåt, vilken inte heller duger till att användas för vägtransport. När vi nu beviljar restitution till jordbruket och till fisket för bensin som där används till jordbrukstraktorer och fiskebåtsmotorer, bör det vara en klar konsekvens att trädgårdsnäringen får motsvarande rätt. Det finns inget sakligt försvar för att belasta just denna näringsgren med en skatt, varifrån man har befriat motsvarande förbrukare av bensin

inom andra grenar av livsmedelsproduktionen.

Det rör sig här inte om stora belopp, det vill jag gärna erkänna, men vi vet också allesamman att trädgårdsnäringen i dag har det ekonomiskt bekymmersamt, och all hjälp som den kan få i form av minskade omkostnader är välbehövlig. Enligt de siffror, som redovisades i fjol i propositionen om trädgårdsnäringens rationalisering, påträffar man just inom trädgårdsnäringen verkliga låglönegrupper. Jag kan illustrera detta med att nämna, att av de trädgårdsodlare som hade högst 2 000 kronor i utbetalda arbetslöner, följaktligen de allra minsta, hade 25 procent en inkomst på endast 3 000 kronor och därunder. I samma grupp hade 30 procent inkomster mellan 3 000 och 5 000 kronor. Den extra belastningen på omkostnaderna ter sig därför orimlig.

Inkonsekvensen i reservanternas ställning är, att enligt deras förslag de största trädgårdsodlarna, som i det stora hela har betydligt bättre ekonomi, har möjlighet att erhålla restitution med 325 kronor om året, eftersom de har så stora odlingar att de kan använda en riktig traktor, medan de mindre odlarna, som bäst behöver pengarna, ingenting får, då de endast kan utnyttja en jordfräs. Vari ligger rättvisan i en sådan fördelning?

För att anknyta igen till fjolårets beslut om rationaliseringsåtgärder kan jag erinra om att huvudtemat i detta beslut var, att vi främst skulle hjälpa de mindre trädgårdsodlarna, som bäst behövde hjälpen, och därför begränsa denna till dem. Men i denna fråga är faktiskt reservanterna inne på rakt motsatt väg. De godkänner stöd åt de största och bäst situerade men förvägrar det till dem som bäst behöver det.

Jag tror inte mycket på invändningarna, att det skulle bli så besvärligt att ordna denna restitution. Det torde som jag sade gå att lösa denna uppgift lika lätt som de bägge andra. Huvudsaken

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

är att det finns vilja att lösa den. Finns denna vilja, finns här inga svårigheter att rygga tillbaka för.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Denna fråga är ju en gammal bekant, som anmält sig vid nästan varje riksdag. För oss motionärer är det mycket intressant att konstatera, att det motstånd som tidigare under åren mött undan för undan har mjukats upp. Nu vill en majoritet inom utskottet — det skall villigt erkännas att den är knapp — rätta till den orättvisa som tidigare varit befintlig för denna näring. Man kan heller inte direkt utläsa att reservanterna är motståndare till en ändring till det bättre — om jag så får säga — eller en rättvis utjämning. Inte heller kunde jag utläsa det ur reservanternas talesman herr Skölds uttalande, även om han var helt emot utskottets beslut och besk i sin kritik. Här är det ju — som sagts i de båda motionerna och i utskottsutlåtandet och även framhållits i remissvaret från lantbruksstyrelsen — fråga om en grupp näringsidkare i samhället med mycket små inkomster som begär dessa rättviseåtgärder.

Då jag satt och lyssnade till herr Sköld erinrade jag mig att han tidigare såsom jordbruksminister och även finansminister varit med om att besluta en dylik åtgärd för fisket och för jordbruket. Varför skall det nu vara så besvärligt för herr Sköld att gå med på denna lilla förmån för dessa näringsutövare?

Herr Sköld skyller på svårigheten att fördela dessa medel, och reservanterna säger att det kommer att bli en besvärlig apparat att sätta i gång för att få det hela rättvist fördelat. I likhet med herr Hansson i Skegrie vill jag säga, att om man har litet god vilja i detta fall så kommer nog inga större svårigheter

att möta. Det är väl också ett underkännande av lantbruksstyrelsens kapacitet på området, eftersom man från detta håll ger anvisningar på utvägar. Jag tror det skulle vara allra enklast att låta respektive hushållningssällskap inom länen registrera de befintliga jordfräsarna och traktorerna som används inom näringen. Det skulle inte behöva bli någon stor och dyrbar apparat för att klara upp den saken.

I den motion som jag varit med om att bära fram i denna kammare hänvisar vi till en individuell restitution av dessa medel. Jag tycker, herr talman, att detta absolut är det mest rättvisa. Jag förstår för min del att herr Sköld så oerhört reagerat emot kollektivismen då det gäller anslaget och betonat svårigheten att få det rättvist fördelat. Jag håller med honom på den punkten, och det är ju liknande synpunkter som föranlett anvisningarna i den motion som vi kommit med.

Herr Sköld slutar med att säga att vanlig anständighet kräver att man yrkar avslag på utskottets hemställan i berörda ärende. Jag tycker för min del att herr Skölds anförande var ägnat att gå ut på ett bifall till kravet i de båda motionerna. Då det är fördelningen som herr Sköld ur rättvisesynpunkt anser vara oanständig, så borde han ha yrkat bifall till motionernas framställning om en individuell restitution av denna bensinskatt.

Det har tidigare sagts, att skatten i huvudsak skall användas till vägarna — det har riksdagen tidigare tagit ställning till. Detta beslut kan, tycker jag, ligga till grund för den rättvisesynpunkt som man här för fram.

Detta är, herr talman, ingen stor fråga, och det har väl sagts tillräckligt nu. Jag vill dock för min del vädja till kammaren att bifalla utskottets hemställan i detta fall. Jag skulle helst velat yrka bifall till de båda motionerna — i första hand till den motion jag själv varit med om att skriva under — men då

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

utskottet för sin del nu gått in för detta anslag och hänvisar till lantbruksstyrelsens möjligheter till en rättvis fördelning, så vill jag yrka bifall till utskottets hemställan. Jag tror, herr talman, att detta vore en rättvis åtgärd mot trädgårdsnäringen, och riksdagen borde långt tidigare ha fattat beslut om detta.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (bf):

Herr talman! Herr Nilsson i Göingegården uttalar sympatier för den individuella restitutionsprincipen i enlighet med hans motion. Utskottet, som går in för kollektiv återbäring, åberopar därvid 1955 års bevillningsutskott, som tog avstånd från förslaget om individuell restitution, och likaså remissyttranden, som också har gått emot detta förslag, och i utskottet har inte heller yrkats bifall till detsamma. Herr Nilsson i Göingegården sade, att han inte direkt kan utläsa ur reservationen, om reservanterna är motståndare till denna princip för återbäring. Skall man komma till det resultatet, herr talman, får man läsa reservationen och avlyssna herr Skölds ganska fräna angrepp mycket välvilligt, det måste jag säga.

Jag lägger i stället en helt annan inebörd i såväl reservationen som herr Skölds anförande här. När det gäller aggressivitet och motstånd lämnar de enligt mitt förmenande faktiskt inte något övrigt att önska.

Jag kan helt instämma i vad som anförts av utskottets ordförande, herr Kristensson i Osby, och herr Hansson i Skegrie, att det gäller väl här om själva principen är rättvis eller inte.

Herr Sköld säger att man här handskas lättsinnigt med allmänna medel, så lättsinnigt att han aldrig varit med om maken. Det kan ju diskuteras. Detta är ingen ny sak. Principfrågan är icke ny, herr Sköld, utan den har knäckts tidigare då det gällt fisket. Jag tycker därför inte man skall använda för starka

ord i detta sammanhang. Frågan är dock: Vems är dessa pengar som trädgårdsnäringen här har betalat? Det finns väl ingen möjlighet att påstå att pengarna tillhör vägarna, ty jordfräsarna används ju inte på vägarna, och de fordon det här är fråga om kan inte slita vägar. Principen måste väl i rimlighetens namn vara precis densamma som i fråga om restitution för traktorer i jordbruket och beträffande restitution för fisket. Det kan väl inte vara rättvist att trädgårdsnäringen här skall belastas mera än andra. Att det är en uppenbar orättvisa trodde jag faktiskt var erkänt i den debatt vi hade i utskottet, när vi behandlade denna motion. Där tyckte jag mig t. o. m. från herr Sköld höra att detta var frågor som borde lösas. Som finansminister sade ju herr Sköld i en proposition att han övervägde att låta utreda dessa ting, och han sade även precis detsamma i utskottet.

Reservanterna slutar med att säga att frågan bör bli föremål för överväganden vid den fortsatta utredningen. Vad är det för utredning? Det finns ju ingen utredning. Om reservanterna varit positivt inställda och velat få någon ändring borde de väl ha slutat med att hos Kungl. Maj:t begära en skyndsam utredning så att ett förslag kunde föreläggas exempelvis nästa års riksdag. Det har reservanterna emellertid inte gjort. Jag kan inte förstå annat än att ett bifall till reservationen skulle innebära ett direkt avslag, punkt och slut. Jag kan inte utläsa något annat, och då kan väl detta förslag inte komma fram i annan mån än om riksdagen kanske blir sammansatt på ett annat sätt. Om så blir fallet kan det finnas utsikter till ett bifall, åtminstone om det blir representanter som inte är så negativt inställda till denna sak som många ledamöter nu visat sig vara.

Det är här fråga om en näring, trädgårdsnäringen, som såvitt jag kan bedöma inte behöver komma i någon strykklasse. Jag tror tvärtom att vi har

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

all anledning att stödja den i den mån det är möjligt. Om trädgårdsnäringen kan bli mera bärkraftig och produktionsduglig bör det ur hela landets synpunkt hälsas med mycket stor tillfredsställelse.

Herr talman! Alla de argument, som kan åberopas till stöd för utskottets förslag på denna punkt, har tidigare anförts, och jag har ingen anledning att upprepa dem. Jag tycker man kan säga, att när denna princip gäller för fisket, så är det också en självklar rätt för trädgårdsnäringen att få tillbaka dessa pengar. Det finns ingen anledning att måla Hin på väggen i detta fall, utan jag tror att det är möjligt att lösa denna fråga. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SKÖLD (s):

Herr talman! De föregående ärade talarna har uppehållit sig vid två ting, som jag tycker att jag kanske bör litet närmare belysa. Det ena är principen om bensinskattemedlens användning och det andra är frågan om rättvisa i det förevarande fallet.

Man säger från utskottsmajoritetens sida att det är en godtagen princip att bensinskattemedlen skall föras dit där de har använts, d. v. s. att bensinskattemedel som har betalats för användning inom områden, som icke har med vägväsendet att göra, så att säga skall föras tillbaka till de ändamål varifrån de kommit. En sådan princip har riksdagen aldrig fastslagit. Det är ju något fullständigt otänkbart. Det finns väl så många fall där bensin används för annat än fordon på vägarna. Vilket restitutionssystem skulle vi väl få om vi skulle vara nödsakade att restituera alla dessa medel? Det går inte. Däremot är det riktigt att riksdagen i vissa fall, där det funnits särskilda skäl, har beslutat att en sådan restitution skall ske. När så är fallet är det, åtminstone när det gäller en kollektiv återbäring, oerhört

viktigt hur den anordnas, ty det är allmänna medel som användes till privata ändamål. Därmed kommer jag in på frågan om rättvisa.

Herr Hansson i Skegrie säger att reservanterna, som varit med om att en person med fältodling av trädgårdsalter och traktor får återbäring med 325 kronor, har velat ge återbäring till de stora och välsituerade odlarna men inte till de små odlarna som har jordfräsar. Vill herr Hansson ge återbäring till de små odlarna som har jordfräsar? Nej, det vill han inte. Han vill i stället ta de pengar, som dessa odlare betalt i bensinskatt, till kollektiva åtgärder för trädgårdsnäringen, åtgärder som kanske mera kommer de stora odlarna till godo.

Man skall skilja på vad individuell och vad kollektiv återbäring i själva verket innebär. Individuell återbäring innebär, att den som får pengar får tillbaka sina egna pengar. I och med att pengarna betalas till honom är de inte längre allmänna medel utan hans pengar. Det är väl klart att om man beslutar införa individuell återbäring, kan man aldrig veta t. ex. hur många traktorer som kommer att anmälas för restitution, men detta är inte viktigt, ty de som får individuell restitution får tillbaka sina egna pengar. Detta anser man inte möjligt i förevarande fall. Även herr Nilsson i Göingegården har ju släppt tanken på individuell restitution och låter bli att yrka bifall till sin motion.

Kollektiv återbäring däremot betyder att man beslutar att skattepengar, som är avsedda för vägväsendet, i stället skall användas för andra ändamål. I det fallet är det icke den som har betalat pengarna som får dem tillbaka. Ni kan ju gå ut och fråga de små trädgårdsodlarna, om de tycker att de får tillbaka sina pengar, när dessa anslås till forskning, vars resultat kanske ligger långt ute i det blå.

Det är alltså den omständigheten, att det här är fråga om kollektiv återbäring, som gör att man måste ställa krav på

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

hur pengarna skall beräknas och att man inte kan säga som herr Kristensson i Osby, att detta är en orättmätig misstro mot försäljarna. Jag betvivlar inte, att dessa vill göra sina kunder till viljes med att lämna uppgifter, men om de slarvar och ger felaktiga uppgifter? Det gör ingenting, tycker herr Kristensson. Det är också ett sätt att handskas med allmänna medel, herr Kristensson. Nog är det väl ett bra lättsinnigt system.

Då herr Hansson i Skegrie säger att vi väl kan lita på myndigheterna, är det rörande att se vilket förtroende han har för myndigheter och statsråd. Men vi har varit vana vid här i riksdagen att inte svära på magistrernas ord. Vi har varit vana att pröva påståendena. Beträffande lantbruksstyrelsen i detta speciella fall, vad vet vi då? Vi vet för det första att en byrådirektör där, som sysslar med trädgårdsfrågor, har skrivit en promemoria, som herr Hansson i Skegrie har byggt en motion på. Den motionen har gått på remiss till lantbruksstyrelsen, och då tog lantbruksstyrelsen avstånd från motionen. Mera hållfasta är inte övervägandena i lantbruksstyrelsen.

Herr Hansson säger att det finns anvisningar nog för hur pengarna skall användas, både i lantbruksstyrelsens yttrande och i motionerna. Ja, herr Hansson, och sedan har utskottsmajoriteten sagt att man inte vågar bygga på detta. Så gick det med de anvisningarna.

Nej, det går inte att komma ifrån att här föreligger ett förslag som saknar de mest elementära förutsättningar att vila på en hållbar grund. Det kommer ni inte att kunna prata er ifrån. Och det är så mycket märkvärdigare att ni envisas att driva detta yrkande när man särskilt från deras sida, som i alla fall är något ärliga — såsom herr Nilsson i Göingegården — säger att detta inte är någon stor fråga. Nej, det kan väl inte vara någon fråga om trädgårdsnäringsens bestånd, om detta beslut fat-

tas i år eller något senare år, efter utredning.

Och så frågar man varför reservanterna är så besvärliga, varför de inte kan gå med på detta. Ja, det är därför att reservanterna är motståndare, säger herr Pettersson i Dahl på sitt säkra sätt. Jag kan säga här som jag sade i utskottet, att det är ganska troligt, att om här efter utredning och Kungl. Maj:ts prövning, varvid man har fått fram hållbara grunder, kommer ett förslag om en kollektiv restitution åt trädgårdsnäringsen kommer jag att rösta för ett sådant förslag. Men jag vägrar bestämt att gå med på att rösta för ett förslag när jag icke kan genomskåda vart det leder, ett förslag som skapar komplikationer och svårigheter som alla måste kunna se och som lanserar principer vilka måste anses som ohållbara. När man vet att detta inte är en fråga om trädgårdsnäringsens väl eller ve, då förstår jag icke att man inte kan avvakta en utredning.

Varför, säger herr Pettersson i Dahl, har då inte reservanterna begärt en utredning? Nej, därför att det från regeringshåll — av mig själv — har sagts att en sådan utredning bör komma till stånd. Bevillningsutskottet har ett föregående år anslutit sig till den synpunkten, och vi brukar väl aldrig gå åstad och begära utredningar när frågan redan är anhängiggjord. Men det som står fast här, det är att man i iver att göra någonting — det må vara en berömvärd iver eller ej, det skall jag inte yttra mig om — lägger fram ett förslag som är sådant att man inte vet vad det är som riksdagen inbjuds att besluta om, och det kan inte vara riktigt att göra på det sättet.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

Herr HANSSON i Skegrie (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall först be att få säga till herr Sköld, att jag inte sett någon PM från lantbruksstyrelsen. Jag har skrivit motioner i detta ämne långt innan det avgivits någon PM från lantbruksstyrelsen. Så mycket begriper jag av frågan själv, herr Sköld, att jag kan skriva en motion om detta utan att läsa vad andra skrivit.

Sedan skulle jag vilja fråga herr Sköld i en principiell sak. Varför skall inte återbäring gälla för trädgårdsnäringen, när vi anser att det är riktigt att den gäller för jordbruket och fisket? Vad är det som gör att inte detta skulle vara lika relevant för trädgårdsnäringen? Jag menar att vi inte skall sätta till onödiga utredningar. Vi bör nog begränsa dem också, och vi går här in för en onödig utredning om vi följer reservanterna.

Sedan sade herr Sköld, att jag inte vill ge någonting till de mindre odlarna. Jag känner till att detta är inte någon individuell restitution utan en kollektiv. Men jag vet också, herr Sköld, att det är de mindre odlarna som har den största nyttan av ett ekonomiskt samarbete, och det är till hjälp till ekonomiskt samarbete som dessa pengar delvis skall användas. Jag tror att här liksom på andra områden de större företagarna klarar sig lättare än de mindre, och det är därför de mindre behöver det stöd de kan få genom detta. Faktum är, som jag sade, att de stora odlarna kan få 325 kronor i restitution. Men de mindre odlarnas skatt på bensin går inte ens till kollektiv användning inom näringen. Det är ju där den stora skillnaden ligger: allt förloras för de mindre under det att de stora får sitt åter.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sköld anmärkte att firmorna, som skulle lämna uppgif-

ter när det gällde att beräkna storleken av restitutionsbeloppet, kunde lämna felaktiga uppgifter, och herr Sköld upprepade det nu. Men har inte herr Sköld lagt märke till att det skall bli stickprovskontroll på detta område? Den stickprovskontrollen kan bli mer eller mindre vidlyftig, men den kommer ju i alla fall att rätta till en stor del av de felaktigheter, som kan uppstå i ett dylikt register. Jag tror att den saken skall beaktas.

Jag vill ytterligare säga, att om herr Sköld hade velat i utskottet medverka till en praktisk utformning av lösningen av denna fråga, hade herr Sköld tillfälle till det. Men det tillfället har herr Sköld försuttit.

När det gäller metoden för uträkning — säger lantbruksstyrelsen, att vad som här har föreslagits är lättare och enklare än den väg, som skulle innebära att man ginge över hushållningssällskapen. Den säger också att denna beräkningsgrund är minst lika säker som beträffande fisket. Här står alltså herr Skölds uppfattning å ena sidan och lantbruksstyrelsens å den andra. Vi har ju i majoriteten — herr Sköld får ursäkta det — fäst oss mer vid lantbruksstyrelsens uppfattning än vid herr Skölds.

Det har varit en huvudanmärkning från herr Skölds sida, att han finner det oriktigt att vi här fattar ett principbeslut utan att känna alla detaljer. Jag vill då, utöver vad jag förut sagt beträffande beslutet av 1950 angående fisket, erinra om att 1948 års riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t att ordna med restitution av tilläggsskatt på bensin, som använts till jordbrukstraktorer under tiden 1 april 1948—31 mars 1949. Detta bemyndigande upprepades sedan av 1949 och 1950 års riksdagar och gällde fram till slutet av december 1950.

Jag vill också erinra herr Sköld om att i proposition nr 25 till 1952 års riksdag kunde statsrådet inte redovisa den

Restitution av skatt på bensin för jordfräsar

exakta avsättningen till fiskets bensinskattemedelsfond, utan det skedde senare i en tilläggsproposition. Men både statsrådet och riksdagen ansåg att detta inte var något hinder för att fatta beslut. Man behövde inte fördenskull uppskjuta frågan. Principbeslut om restitution var tidigare fattat.

Herr SKÖLD (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl inte mycket lönt att fortsätta att resonera med herr Kristensson i Osby. Jag försökte ju i mitt förra anförande klargöra den skillnad som föreligger mellan en individuell och en kollektiv återbäring, och det herr Kristensson talar om beträffande jordbrukets traktorer är en individuell återbäring.

Vidare sade herr Kristensson att man på sin tid inte kände till summan för restitutionen av bensinskatt till fiskare, men det kunde ju inte vara någon huvudsak, eftersom man redan på förhand hade fastställt reglerna.

Herr Kristensson vill inte bestrida att firmorna kan lämna felaktiga uppgifter, men då har man möjligheter till stickprovskontroll, säger han, och den kan göras hur stor som helst. Ja, när man gör den tillräckligt stor får man dubbelkontroll, och då blir den kanske både mera vidlyftig och mera dyrbar än det system man har ratat. Huvudfrågan är dock om uppgifterna skall lämnas under ämbetsansvar eller ej. Det gäller fördelning av allmänna medel. Detta är en så viktig principiell fråga, att man inte kan förbigå den.

Vad beträffar herr Hanssons i Skegrie anförande vill jag först be om förlåtelse, om jag har tagit fel. Jag fann att uttryckssätten var så lika i den där promemorian och i motionen, men det kan ju vara tvärtom, så att promemorian är skriven på grundval av någon av herr Hanssons tidigare motioner. Då förfaller mitt påstående, men inte beträffande hållbarheten i lantbruksstyrelsens utredningar.

Vidare vill jag säga, att herr Hansson har fört fram ett nytt ändamål. Nu skall pengarna användas till att skapa ekonomiskt samarbete mellan de mindre trädgårdsodlarna. Det har vi inte hört förut.

Herr Hansson frågar slutligen, varför inte trädgårdsodlarna skall kunna få restitution. Jag anser att vi kan pröva den saken när vi har en hållbar grund att stå på men inte bör göra det på grundval av det hopradsade förslag som i dag ligger på kammarens bord.

Herr HANSSON i Skegrie (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara konstatera, att herr Sköld inte har läst den motion på vilken utlåtandet är byggt. Det står nämligen på s. 4: »De ökade möjligheter till en utveckling av ekonomiskt samarbete dem emellan, som härigenom skulle kunna uppnås, skulle vara till båtnad för näringslivet i dess helhet.» Där talas om ekonomiskt samarbete. Det var alltså ur motionen jag hämtade det uttrycket.

Herr PETERSSON i Dahl (bf):

Herr talman! Jag skulle bara vilja beröra den princip som herr Sköld här har aktualiserat om kollektiv eller individuell återbäring. Såvitt jag kunde förstå herr Sköld rätt menade han att den individuella återbäringen var rättvisare, eftersom den person fick tillbaka pengarna som faktiskt hade lagt ut dem.

Nu har vi väl ganska mycket av kollektiva åtgärder i detta samhälle. Vi för gärna över en stor del pengar till kollektiv, som kan medverka till utvecklingen för en hel grupp. Så har det gjorts i jordbrukets ekonomiska föreringsrörelse, och så har det gjorts inom fackföreringsrörelsen, vilket väl herr Sköld inte är alldeles främmande för.

Nu säger herr Sköld att om vi finge en utredning, som syftade till kollektiv

Näringslivets lokalisering m. m.

återbäring, och utredningsresultatet förelades riksdagen, skulle herr Sköld inte gå emot det. Vad återstår då för bärighet i herr Skölds resonemang? Då har ju herr Sköld sagt att systemet är rättvist och att han i princip kan gå med på det. Jag tycker det är en stor svaghet i reservationen att man inte begär en utredning som skyndsamt skall framlägga ett förslag.

Herr Sköld sade att den skall ha återbäringen som har givit ut pengarna. Jag kanske får föra tanken tillbaka ganska långt i tiden. Vi hade vid tiden för det första världskriget en hästexport till Tyskland. Man fick höga priser den gången, så höga att det inte ansågs rättvist att hästägarna fick ut hela beloppet, utan en stor del av detta fonderades för att användas till hästavelns främjande. Skulle man här följa herr Skölds resonemang, skulle de privata säljarna ha rätt att återfå sina pengar, och då skulle jag personligen ha rätt att begära tillbaka en slant. Herr Sköld har såsom finansminister varit med om att förvalta denna fond och ta en del av den till helt andra ändamål än hästaveln. Den princip vi nu diskuterar har alltså tillämpats långt tidigare.

Jag har ingen anledning att ändra mitt yrkande, herr talman.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sköld begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 103 ja och 87 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10

Näringslivets lokalisering m. m.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av väckta motioner om näringslivets lokalisering m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **NORDQVIST** i Karlskoga (h):

Herr talman! På denna punkt har en blank reservation avgivits av högerns och folkpartiets ledamöter i bankoutskottet. Denna blanka reservation innebär, att vi inte har något att erinra mot utskottets hemställan, som går ut på att de motioner som behandlats i utlåtandet, inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd för närvarande. Det är utskottets skrivning som vi inte vill instämma i, och härvidlag är det egentligen en punkt, som vi opponerar oss emot, nämligen vad som indirekt sägs i lokaliseringsfrågan vid hänvisningen till propositionen nr 85 om tillståndstvång för byggnadsarbete. Den propositionen kommer att behandlas senare i dag under tredje lagutskottets utlåtande nr 15, och då blir det ju anledning att återkomma till principfrågan om tvångslokalisering av näringslivet. Om inte diskussionen på den punkt som vi

Näringslivets lokalisering m. m.

nu behandlar kan ge anledning till att ta upp frågan redan nu, skulle vi sålunda kunna vänta med den diskussionen.

Tills vidare skall jag alltså nöja mig med att hänvisa till de motioner, som både högern och folkpartiet avlämnat i samband med behandlingen av propositionen nr 85 och till den reservation som avlämnats av herr Osvald m. fl. till tredje lagutskottets utlåtande nr 15.

Jag yrkar alltså bifall till bankoutskottets hemställan i utlåtandet nr 25.

Häruti instämde herr *Boija* (fp).

Herr SVENSSON i Vä (bf):

Herr talman! I förevarande utlåtande behandlas en av mig väckt motion, där bland annat har framhållits nödvändigheten av att de lånemedel som finns tillgängliga fördelas på ett rättvist sätt mellan de olika kommunerna. Vidare har i samma motion yrkats, att riksdagen måtte hemställa, att Kungl. Maj:t i samarbete med kommunerna må söka främja bebyggelse och näringsliv på landsbygden.

Vad kommunernas lånepolitik beträffar märker man, att Stockholm är den första på lånemarknaden under 1956 och att staden måhända blir den störste låntagaren under året. Stockholm har ett väldigt byggnadsprogram, vilket väl alla här i kammaren känner till. Vid närmare påseende förefaller det som om Stockholm med detta sitt väldiga byggnadsprogram skulle ta en opropor­tionerligt stor andel av rikets tillgängliga sparkapital i anspråk till förfång för andra mera ekonomiskt berättigade investeringar. Denna andel blir större därigenom att Stockholm i allmänhet rör sig på en högre kostnadsnivå än landet i övrigt. När man år 1950 diskuterade generalplanen för Stockholm, framhölls det bland annat i denna generalplan, att Stockholm håller på att göras till en av världens glesast bebyggda storstäder och följaktligen blir

en av de dyraste att bo i. Det är helt naturligt att med glesbebyggelse i en stad följer utsträckta vägar, långa gator och långa ledningar, som är dyrbara att bygga, dyrbara att underhålla och dyrbara att trafikera. Det blir också ganska dyrbart för människorna med långa resor till och från arbetsplatserna. Det blir både dyrbart och tidsödande. Man har också kommit fram till att byggen­skapen i Stockholm blir onormalt dyr eller dyrare än annorstädes.

En undersökning rörande byggnads­kostnaderna för normalhus gav vid handen, att kostnaden för kvadratmeter våningsyta i Stockholm är 45 procent högre än i Malmö t. ex. och att arbets­lönerna är mer än 50 procent högre. Det beror givetvis på att arbetstillgången är stor och penningtillgången så riklig, att dylika löner kan betalas. De skadliga verkningarna av detta sprider sig från Stockholm ut över hela landet.

När man nu ser på denna utveckling och ser skillnaden mellan tillståndet i storstäderna, vad framför allt utvecklingen av bostadskostnaderna i övrigt angår, och ser på samma problem ute på landsbygden, så frågar man sig, om inte tidpunkten nu borde vara inne, att någonting gjordes för att på allvar försöka hindra landsbygdens utarmning i fråga om både människor och skatte­objekt. Denna utarmning försvårar och nära nog omöjliggör lösningen av lands­bygdens problem i fråga om skolor, åldringsvård, sjukvård, kommunikation, kulturella anordningar och dylikt. Vid jordbruket pågår allt fortfarande en rationalisering. Den har ju pågått under en lång följd av år. Denna rationalisering har friggjort en stor massa människor. Man frågar sig då vart dessa människor har tagit vägen. Hade de stannat eller fått möjlighet att stanna där ute på landsbygden, så hade väl inte så stor skada varit skedd, men nu har det i stora delar av landet inte funnits möjlighet att behålla denna friställda arbetskraft kvar på landsbyg-

Näringslivets lokalisering m. m.

den, utan den har varit hänvisad att söka sig till stadsnäringarna för sin utkomst.

Det är, menar vi i denna motion, av stor betydelse att för den genom jordbrukets fortgående rationalisering frigjorda arbetskraften beredes möjlighet att stanna i hemtrakten. Möjlighet bör beredas landsbygdskommunerna att uppmuntra hantverk och småindustri. Det finns intresse ute i landsbygdskommunerna för denna sak, därom torde jag vara vittnesgill, då jag kommer från ett av våra mest utpräglade småindustri- och hantverksområden i landet.

Möjligheterna att förlägga större industrier till landsbygden bör undersökas samt möjligheterna att skaffa och iordningställa mark för egnahemsbygge prövas. Just detta med iordningställande av mark för egnahemsbebyggelse är inte det minst viktiga.

HSB utförde för en tid sedan en undersökning om, hur människor ville bo. Denna undersökning gav vid handen att 80 procent av dem som tillfrågades bestämt uttalade sig för egnahem i stället för hyresvåningar. Denna sunda och riktiga inställning borde tillgodoses, men de stora städerna har mycket små möjligheter att tillfredsställa detta önskemål till följd av den där rådande stora efterfrågan på tomtmark och de utsträckta och dyrbara kommunikationer som blir följden.

Vad det senare yrkandet i den av mig avlämnade motionen angår, nämligen att riksdagen måtte hemställa att Kungl. Maj:t i samarbete med kommunerna må söka främja bebyggelse och näringsliv på landsbygden i enlighet med motionens syfte, så erinrar utskottet om den planeringsverksamhet som redan har organiserats i förutom arbetsmarknadsstyrelsens även landstingens och kommunernas regi och som utskottet tidigare, särskilt i utlåtandet nr 36 år 1954, uppmärksammat. Utskottet fortsätter: »Det synes önskvärt att detta planeringsarbete ytterligare intensifieras

och att därvid på sätt motionärerna framhållit de mindre tätorternas problem ägnas särskild uppmärksamhet. Utskottet vill även betona, att utskottet från sina utgångspunkter tillmäter stor betydelse åt en fortsatt utveckling av den rådgivnings- och upplysningsverksamhet som, delvis i samverkan, bedrivs av arbetsmarknadsstyrelsen och industriens produktionsråd.»

Herr talman! Allt detta är gott och väl. Det är så riktigt som det är skrivet. Det är nödvändigt med både rådgivning och upplysning, men den första förutsättningen för att denna rådgivning och upplysning skall komma till någon nytta är, att man försöker följa de råd och upplysningar som man får. En annan nödvändig förutsättning är att, sedan man givit dessa upplysningar och råd, de ekonomiskt svaga landsbygdskommuner, som det här är fråga om, får tillgång i tillräcklig utsträckning till tillgängliga lånemedel.

Herr talman! Jag har med dessa ord velat framföra mina personliga synpunkter på det föreliggande problemet. Vad utskottet sålunda skrivit om planeringsverksamheten kan jag till fullo instämma i. Jag skulle dock gärna sett att utskottet även berört de ekonomiska problemen litet mera ingående än som skett. Nu har man utan vidare gått förbi detta i avvaktan på kommande utredningar. Jag vill här bara uttala den förhoppningen, att dessa utredningar måtte bli klara i en så snar framtid som möjligt så att det inte går med detta såsom det heter i det gamla ordspråket: medan gräset växer dör kon.

Herr JÖNSSON i Rosshol (bf):

Herr talman! Herr Nordqvist i Karlskoga har klarlagt vad reservanterna menar med sin blanka reservation, nämligen att de inte kunnat godkänna den skrivning utskottet presterat med hänsyn till att en kungl. proposition nu föreligger, vari i stora drag regleras de

Näringslivets lokalisering m. m.

önskemål och spörsmål, som berörs i en del av dessa elva motioner. Jag måste säga att jag är förvånad över att reservanterna inte kan godkänna en skrivning, sådan som den jag i detta sammanhang skall återge. Det föreligger som jag nyss nämnde en proposition, som också berör nu föreliggande spörsmål. Det heter härom i utskottsutlåtandet: »I detta sammanhang vill utskottet i likhet med föredragande statsrådet i den berörda propositionen framhålla, att om det ur hela samhällets synpunkt kan betraktas som angeläget att vidtaga åtgärder för att hejda den ytterligare tillväxten av främst de största tätorterna, är det även angeläget att motverka orealistiska och överdrivna föreställningar om fördelar av näringslivets spridning som icke sällan gör sig gällande. Det primära i strävandena till ett i skilda delar av landet allsidigt utvecklat näringsliv är givetvis att företagsekonomiska förutsättningar finnes för företagens förläggning till en viss ort eller viss del av landet.»

Bankoutskottet har med sin skrivning försökt att sätta kyrkan mitt i byn. Den har velat betona nödvändigheten av att storstäderna inte ytterligare får växa ut genom en okontrollerad industribyggelse i desamma. Samtidigt har vi velat göra vederbörande uppmärksamma på att man måste anlägga företagsökonomiska synpunkter på problemet och att man inte kan förlägga industrierna på för desamma olämpliga orter, även om detta skulle vara önskvärt befolkningspolitiskt sett.

Jag är som sagt förvånad över att reservanterna inte kunnat godkänna detta som jag anser mycket vederhäftiga påpekande från utskottets sida. Utskottet hade att i detta sammanhang behandla elva motioner bland dem en av herr Svensson i Vä m. fl., vilken herr Svensson nyss gjorde sig till talesman för, jämte även andra med den motionen närbesläktade. Jag vill göra herr Svensson i Vä och andra motionärer upp-

märksamma på att bostadsstyrelsen på grund av ett bankoutskottets uttalande redan 1934 med en hemställan om en utredning i liknande ärenden numera verkställt en sådan utredning. Den ligger delvis till grund, såsom redan antytts, för propositionen nr 85, men bostadsstyrelsen är inte färdig med problemet i dess helhet. Vi understryker detta förhållande i bankoutskottets utlåtande, där vi säger att utskottet förutsätter, att bostadsstyrelsen alltjämt har sin uppmärksamhet riktad på detta problem och att utredningen bör fortsätta. Det är väl tacknämligt att kunna notera, att av den industrikvot, som nu ställs till förfogande för industrien, har 15 miljoner kronor undantagits för just sådana här lokalinvesteringsönskemål, för att man med de pengarna skall kunna skapa industrier på andra lämpliga orter än storstäderna. För övrigt har herr Svensson i Vä ordagrant återgivit vad utskottet i denna del skrivit och, såvitt jag kan förstå, samtyckt till bankoutskottets skrivning om hans motion i denna del. Jag vill understryka att det är klart uttryckt från bankoutskottets sida att vi förväntar, att dessa utredningar dels av bostadsstyrelsen och dels av landsting och kommuner, av vilka i vart fall de två senare varit inne på inventeringar av dessa problem, så småningom skall ge det resultat som motionärerna önska sig.

Med dessa korta erinringar ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Ronneby (s):

Herr talman! De tidigare anförandena ger mig inte anledning att här ingå på någon längre debatt, men eftersom jag medverkat vid tillkomsten av föreliggande utskottsutlåtande, ber jag ändå att få framhålla några saker.

Reservanterna har egentligen endast anmält från utskottsmajoriteten avvi-

Näringslivets lokalisering m. m.

kande meningar beträffande utskottets motivering, och debatten där återkommer vi ju till i samband med ett annat ärende längre ned på dagens föredragningslista. Jag har därför ingenting att erinra i det stycket utan vänder mig mot vad herr Nordqvist sade om tvångslokaliseringen av näringslivet. Om man använder ett sådant språkbruk, blir svårigheterna i detta sammanhang troligen större i framtiden, så fort det gäller att åstadkomma den utflyttning av industrier till landsbygden, som alla här tycks vara ense om.

Ingen vill väl i dag förneka att de åtgärder, som vidtagits i anledning av byggnadsregleringslagen och med arbetsmarknadsstyrelsens medverkan, har varit till utomordentligt gagn för landsbygden i vad gällt att nå en bättre differentiering av näringslivets lokalisering. Denna omflyttning har visst inte alltid skett under tvång, utan den har säkerligen i de flesta fall kommit till stånd efter debatter och diskussioner med respektive företagare, vid vilka man påvisat det omöjliga i att över huvud taget utvidga verksamheten på en ort, där varken byggnads- eller annan arbetskraft varit tillgänglig, medan all behövlig arbetskraft funnits att få ute på landsbygden. Jag kan där ta ett exempel från Blekinge län. Där har L. M. Ericsson förlagt en industri till Karlskrona, och de industrianställda där uppgår nu till tusentals personer. Detta har i hög grad bidragit till att förbättra befolkningens försörjning där nere, och den förflyttningen vill jag inte alls beteckna som en tvångslokalisering. Den har varit till gagn för människorna, industrien och samhället.

Ingen i detta land och troligen heller ingen i något annat kulturland torde vara nöjd med den befolkningsomflyttning som nu sker. De väckta motionerna täcker faktiskt mycket bra hur vi alla ser på dessa frågor. Under 25 år har befolkningen flyttats om här i landet i en utsträckning som aldrig tidi-

gare. För 25 år sedan bodde två tredjedelar av vårt lands invånare på landsbygden, och i dag bor en lika stor del i städerna som på landsbygden, och då är inte i städerna medräknade alla dem som bor i »övriga tätorter». Det är uppenbart att de investeringar som gjorts i de större städerna i sin tur har dragit med sig följdinvesteringar, men det är inte så enkelt som herr Svensson i Vä sade, att man i Stockholm kommer att behöva lån av en helt annan storleksordning än i andra kommuner. Jag har inte glömt den gamle kommunalman, som vi på riksdagsresan till Norrbotten träffade på i Töre. Han sade: »Det är inte skatteutjämning vi behöver utan näringar, så att människorna får bättre inkomster och blir levande delar i samhället.»

Staten har genom Norrbottens järnverk och Statens skogsindustrier gjort goda insatser i Norrbotten, och den verksamheten får väl så småningom byggas ut ytterligare.

Om det verkligen ligger allvar bakom talet om att förhindra landsbygdens avfolkning, måste åtgärder vidtagas inte bara av landstingen och kommunerna utan också av staten. Man måste på alla håll anstränga sig för att åstadkomma en bättre utveckling på detta område. Jag tror också vi skall vara mycket försiktiga, innan vi slår fast att staten inte behöver verktyg i händerna. Det är nog mycket bra att diskussionsvägen komma överens, så långt detta är möjligt — och det går i flertalet fall — men det är också möjligt att staten behöver vidtaga andra åtgärder för att stimulera näringslivet och skapa bättre förutsättningar för människorna ute på landsbygden. Skatteunderlaget ute i kommunerna är otillräckligt och ojämnt. Det växlar så starkt, att man ibland faktiskt undrar hur kommunalmännen i små skattetyngda kommuner kan föra en aktiv kommunalpolitik. Det är uppenbart att vi på lång sikt måste skapa en tillfredsställande kommunal organisa-

Näringslivets lokalisering m. m.

tion och kommunal service för människorna, så att dessa inte flyttar ut därför att de är vanlottade i det hänseendet. Boten är näringarna. Därför är det angeläget att vi diskuterar dessa frågor utan förutfattade principiella meningar. Det är här fråga om att komma ifrån byggnadsregleringslagen, så att den inte behöver användas i framtiden. Det är då alldeles uppenbart — i varje fall delar jag där Kungl. Maj:ts uppfattning — att vi behöver en lagstiftning, som ger bättre möjligheter till en effektiv lokaliseringspolitik än vi haft hittills.

Kungl. Maj:ts proposition nr 85 har i hög grad tillgodosett motionärernas önskemål. Det är därför naturligt att motionärerna har instämt i utskottets mycket positiva skrivning, som utmynnar i en hemställan till Kungl. Maj:t om en effektivare näringspolitik, i syfte att nå åtminstone motionärernas huvudmål, ett syfte som vi väl alla kan förena oss i.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru LEWÉN-ELIASSON (s):

Herr talman! Som representant för en del av landet, som skapar så mycket bekymmer i dessa sammanhang, nämligen Stor-Stockholm, skall jag be att få göra några reflexioner.

Jag kan väl förstå och värdera de ansträngningar som göres för att stoppa avfolkningen av vissa delar av landet. Även i Stockholms län görs för övrigt en del i samma syfte, eftersom vi också för vissa länsdelar har denna olyckliga utveckling tydligt markerad.

Men å andra sidan är det nödvändigt att skapa klarhet för de kommuner som finns inom en sådan räjong som Stor-Stockholm om vad som åsyftas med lokaliseringsverksamheten av näringslivet beträffande denna räjong.

Skissen till regionplan för stockholmstrakten är nu ute på remiss hos berörda kommuner, den skall sedan un-

derkastas ny prövning av regionplanenämnd och direktion, den skall utställas o. s. v., men nästa år kommer den väl att vara färdig för vidare befordran till Kungl. Maj:t.

Målsättningen i detta arbete har varit att skapa samhällen med såväl bostäder som arbetsplatser och service för invånarna och därmed komma ifrån de ur många synpunkter olyckliga sovstäderna. Man har inriktat sig på särskilt vissa områden med en stark underförsörjning av arbetsplatser. Det s. k. självförsörjningstalet, d. v. s. antal arbetande i stadsnäringarna inom området per 100 yrkesverksamma som bor där, är nere i så låga tal som 26 i Enskede, 28 i Huddinge, 30 i Täby och 31 i Sollentuna. Bättre relationer har man i Solna med 63, Sundbyberg 79 och Nacka 109.

De sysselsättningsobjekt man då siktar på är i första hand de som av sanningsskäl skall bort från innerstaden. Och det är här de viktiga avgörandena lokaliseringsmässigt kommer in.

Det måste i den situationen vara angeläget för statsmakterna att bidra med ett klarläggande av målsättningen för sina åtgärder i dessa stycken. Man får inte glömma bort att de industrier, som arbetar i stockholmsräjongen, också har sin marknad där och i många fall inte utan olägenhet kan flyttas utanför denna räjong. Detta understrykes för övrigt även i den proposition, som strax skall behandlas, där det heter: »Det primära i strävandena till ett i skilda delar av landet allsidigt utvecklat näringsliv är givetvis att företagsekonomiska förutsättningar finnes för företagens förläggning till en viss ort eller viss del av landet.»

Det kanske också kan förtjäna en påminnelse, att antalet sysselsatta inom industri och hantverk i Stor-Stockholm är betydligt lägre än i övriga städer med mer än 30 000 invånare. Proportionen 1950 var 39,1 procent mot 53,7 procent. Att vi däremot har en stark koncentration av handeln med nä-

Näringslivets lokalisering m. m.

ra hälften av landets grosshandel i Stor-Stockholm och en detaljhandel, som är större än vad som svarar mot befolkningstalet, är fakta; procentsiffrorna var 1950 29,9 mot i övriga städer med över 30 000 invånare 21,1. Att i offentlig tjänst anställda är proportionellt större i Stockholm är likaså ett känt förhållande — proportionen är 20,1 procent mot 14,6 procent.

När det nu gäller arbetskraftrekryteringen föreligger inte skäl att räkna med något behov av inflyttning, eftersom den unga arbetskraften ökar i så hög grad inom den nu befintliga befolkningen. Antalet 15—20-åringar var 1950 45 100 och blir 1960 omkring 90 000 för år 1970 — en nedgång visserligen — uppgå till så pass många som 81 000. Det kan väl inte vara avsikten att flytta denna arbetskraft från den plats, där vederbörande har sina hem, varigenom vi ju får samma omställningsproblem som vi haft tidigare just i Stockholm. Den alltmer utnyttjade arbetskraftreserv som vi har i de gifta kvinnorna kan inte heller gärna tänkas utnyttjad på någon annan plats.

Enligt mitt förmenande talar dessa fakta för att man måste göra allt för att undvika osäkerhet i den pågående planeringen inom detta område. Endast om så sker kan man påräkna en fullgod insats från alla berörda parter, kommuner, landsting och andra, för att åvägbringa balans i fråga om bostäder, samsättningsmöjligheter och allmän service.

Som jag inledningsvis framhöll förstår jag väl vikten av att man uppmärksammar folkminskningen i vissa delar av vårt land, men trots detta har jag med dessa ord velat framhålla, att även områden med motsatt utveckling har problem och behöver stöd i sina strävanden att lösa dem.

Herr NORDQVIST i Karlskoga (h):

Herr talman! Fastän jag yttrade mig mycket kort och mycket försiktigt i mitt

anförande, råkade jag göra herr Jönsson i Rosshol och herr Andersson i Ronneby om inte missnöjda så dock förvånade. Det gällde en enda punkt i skrivningen, nämligen hänvisningen till proposition nr 85, där vi anmält en något avvikande mening. Jag kan hålla med om att bankoutskottets skrivning i detta avseende inte är på något sätt demonstrativ, utan också den är mycket försiktig. Försöken att enas om en skrivning misslyckades emellertid på grund av att om vi inte reserverat oss här och skrivningen blivit annorlunda, skulle det ha kommit en reservation från annat håll. Jag var också nog försiktig att säga, att vi mera vänder oss mot vad som indirekt sägs än vad som direkt uttalas.

Jag tror fortfarande att vi skall låta diskussionen vila tills vi kommer över till utlåtandet om proposition nr 85. Båda de frågor, som de av mig nämnda talarna var inne på, passar bättre där än i detta sammanhang.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11

Föredrogos vart för sig:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken, och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m.,

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av en konvention mellan Sverige och Italien rörande social trygghet, och

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående fondering jämlikt 39 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, dels ock en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av dels Kungl.

Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt angående fortsatt giltighet av samma lag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 2 mars 1956 dagtecknad proposition, nr 85, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt angående fortsatt giltighet av samma lag

Härigenom förordnas, dels att 1 § lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete skall erhålla följande ändrade lydelse, dels ock att lagen, vilken enligt lag den 15 april 1955 (nr 127) gäller till och med den 30 juni 1956, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1958.

(Gällande lydelse)

1 §

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, i den mån det finnes erforderligt för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft, förordna, att 2—7 §§ i denna lag skola äga tillämpning.

(Föreslagen lydelse)

I den mån det finnes erforderligt för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft, äger Konungen förordna, att 2—7 §§ i denna lag skola äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1956.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft dels tre före propositionens avlämnande väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 425 av herr *Lindblom* m. fl. samt inom andra kammaren nr 286 av herr *Andersson* i Brämhult och nr 517 av herr *Ohlin* m. fl. dels ock fyra i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen inom första kam-

maren nr 506 av herr *Ohlon* m. fl. och nr 507 av herr *Ewerlöf* m. fl. samt inom andra kammaren nr 665 av herr *Hjalmarson* m. fl. och nr 666 av herr *Ohlin* m. fl.

Motionerna I: 506 och II: 666, vilka voro av samma lydelse, utmynnade i ett förslag »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om dels att tillståndstvånget för byggnadsarbete

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

helt avskaffas från och med den 1 april 1957, dels att förslag om åtgärder för säsongutjämning inom byggnadsverksamheten snarast möjligt förelägges riksdagen».

I motionerna I: 507 och II: 665 — även de likalydande — hemställdes, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 85 måtte

A. besluta, att byggnadsregleringen skulle upphävas från och med utgången av år 1956,

B. uttala,

dels att den ekonomiska politiken, skattepolitiken — ej minst vad gäller bilbeskattningen — bostadspolitiken och kommunikationspolitiken borde utformas så, att man främjade en företagslokalisering, varigenom en lämplig befolkningsbalans mellan större städer och landsbygd kunde åstadkommas,

dels att den rådgivande verksamheten i lokaliseringsfrågor som redan nu bedrevs borde ytterligare intensifieras.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 506 och II: 666 samt I: 507 och II: 665 — de två sistnämnda i vad de innefattade förslag om byggnadsregleringens upphävande — bifalla förevarande proposition;

B. att motionerna I: 507 och II: 665 i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II: 286 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 425 och II: 517 måtte anses besvarade med vad utskottet anfört i motivering.

Reservation avseende utskottets hemställan under A hade avgivits av herrar *Ospvald*, *Ebbe Ohlsson*, *Carlsson* i Stockholm, *Munktell* och *Nestrup*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte, med avslag å förevarande proposition, i anledning av motionerna I: 506 och II: 666 samt

I: 507 och II: 665 för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Härigenom förordnas att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete, vilken enligt lag den 15 april 1955 (nr 127) gäller till och med den 30 juni 1956, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 mars 1957.

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förslag om åtgärder för säsongutjämning inom byggnadsverksamheten snarast möjligt förelades riksdagen.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Det utlåtande vi nu har att ta ställning till inrymmer ett gammalt debattämne i denna kammare. Motiveringarna för ett bibehållande av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbetare har skiftat år från år. Vid lagens tillkomst anfördes, att det gällde åtgärder vid krig eller krigsfara eller eljest utomordentliga, av krig föranledda förhållanden. Sedan har strävan att upprätthålla den samhällsekonomiska balansen och faran för inflation anförts som motiv, och man har även lagt huvudvikten vid säsongutjämningen inom byggnadsindustrien. I år åberopas önskan om en bättre lokalisering av näringslivet som det främsta motivet för lagens bibehållande. Detta problem har ju redan något diskuterats här i kammaren nyss.

När man följer lagens behandling år från år kan man inte undgå det intrycket, att regeringen vill ha denna ingripande reglering för att behärska en mängd områden. Krig eller krigsfara vill man nu inte längre åberopa som

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

motivering för att lagen skall ha gällande kraft, och det är givetvis riktigt. Men å andra sidan blir lagen härigenom, synes det mig, permanent. Med den struktur vårt samhälle har kan man ju fråga sig, hur den samhällsekonomiska balans skall vara beskaffad, som kan motivera ett upphörande av byggnadsregleringen, för dem som vill ha denna reglering kvar. Den allmänna kreditpolitiken och en sträng återhållsamhet med statliga och kommunala investeringar torde annars i minst lika hög grad som byggnadsregleringen vara medel att nå den återhållsamhet som anses önskvärd.

I övrigt hänvisar jag för att förkorta debatten, herr talman, i detta avseende till de i reservationen anförda motiveringarna och till vad som vid tidigare debatter i saken framhållits från reservanthåll här i kammaren. Jag skall i stället be att få uppehålla mig vid några av de praktiska problem, som återopats för lagens bibehållande.

Vad först angår säsongutjämnings-spörsmålet så har jag tidigare här i denna kammare påvisat hur den tekniska utvecklingen, den ökade stordriften och angelägenheten av — även från byggnadsföretagens sida — att få behålla en fast arbetarstam hela året om har bidragit till en jämn sysselsättning. Men trots detta råder fortfarande en viss arbetslöshet inom byggnadsfacket under vintermånaderna. Man kan sålunda fastslå att byggnadsregleringen inte har lyckats klara detta problem. Det kan påvisas hur tvärtom kreditrestriktionerna och byggnadsregleringen tillsammans i vissa fall har bidragit till att öka denna vinterarbetslöshet. Jag skall lämna ett par exempel härpå.

En kyrka har sedan länge varit planerad vid Brommaplan, och i anslutning till denna byggnation skulle en del bostäder komma till stånd. Många och långa förhandlingar fördes om detta bygge. För att göra en lång historia

kort slutade det med att myndigheterna ställde i utsikt att byggnadstillstånd skulle erhållas, om man i stället för bostäder byggde ett fyrtiotal hotellrum. Från den kyrkliga församlingens sida var man så angelägen att få i gång kyrkobygget att man omprojekterade hela bygget så att hotellet skulle kunna uppföras. Byggnadstillståndet erhöles också i september månad 1955.

Under samma tid — på våren och sommaren 1955 — arbetade Stockholms stads myndigheter med att få fram ett hotellbygge på samma plats, alltså vid Brommaplan, och av ganska betydande storleksordning: det rörde sig om ett par hundra rum. Men staden hade inga pengar, och många svårigheter tornade upp sig. Fastighetsnämnden lyckades emellertid lösa kapitalfrågan. Hotellet var projekterat och allt var klart att sättas i gång på hösten 1955 så att hotellet skulle kunna stå färdigt att tagas i bruk den 1 juni 1956.

Vi vet alla vilken enorm hotellbrist det är i Stockholm och vilka oerhörda påfrestningar det blir på detta område från början av juni och sedan hela sommaren framöver. Detta projekt hade varit ett mycket lämpligt vinterbygge som säkerligen skulle verksamt ha bidragit till att skapa arbetstillfällen för en del av dem som inom stockholmsområdet redovisats som arbetslösa. Men de statliga myndigheterna sade nej till ansökan om byggnadstillstånd och har ställt ett sådant i utsikt först hösten 1956.

Jag kan inte låta bli att reagera emot denna inkonsekvens. I ena fallet ger man tillstånd under förutsättning att ett hotell kan byggas i stället för bostäder. I andra fallet säger man nej, trots att det är fråga om samma ändamål och ett bygge på samma plats och trots att de ekonomiska förutsättningarna i övrigt förefinns.

Att kreditpolitik och tillståndsgivning inte alltid går att samordna på det sätt,

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

som man tänkt sig, och att detta kan få icke önskvärda konsekvenser ur arbets-synpunkt, vill jag också belysa med ett exempel. Det finns säkerligen många fler sådana exempel.

I augusti 1955 träffades en överens-kommelse mellan staten å ena sidan och bankföreningen å andra sidan, enligt vilken föreningens medlemmar förband sig att lämna byggnadskreditiv för ett visst antal bostadslägenheter, som skulle börja byggas under andra halvåret 1955. Det förekom då, att en bank i Stockholm lämnade kreditivlöften för 500 lägenheter åt ett större företag i staden. Dessa lägenheter skulle igångsättas i början av september 1955. Banken inräknade dem i sin del av det av bankföreningen gjorda åtagandet. Företaget anmälde till staden, att kreditiv för dessa 500 lägenheter var garanterade med beräknad igångsättning av arbetet i början av september, och detta räknade givetvis också arbetsnämnden med. Såväl kapital som tillstånd var härigenom, kan man säga, blockerat för motsvarande antal lägenheter. Sedan kom emellertid av olika anledningar produktionen inte i gång på beräknat sätt. Kreditivavtalet tecknades i slutet av december, för att banken skulle kunna redovisa lägenheterna under året, alltså år 1955. Byggnad- det har icke framskridit så, att »normala» lyft — i varje fall inte i förhållande till vad som beräknats i början av augusti, när ansökningen lades in — kunde påräknas till årsskiftet 1955/56.

Jag ville nämna detta för att påvisa, att genom denna blockad andra företagare, som stod till reds med kapital och arbetskraft och var färdiga att sätta i gång, hindrades från att starta arbetet. Vid en fri produktion hade motsvarande byggen kunnat komma i gång hos de andra företagen. Härav framgår, hur regleringar kan verka i rak motsats mot vad som åsyftas vid tillämpningen i det praktiska livet. I likhet med vad fallet är vid alla andra regleringar, torde farhågorna över konsekvenserna

av ett slopande av byggnadsreglering- en vara överdrivna.

En utredning i syfte att få fram förslag till åtgärder för den önskade säsongutjämningen, såsom reservanterna föreslagit, torde emellertid vara av behovet påkallad, då byggnadsregleringen härvidlag inte är till fyllest och inga andra hittills vidtagna åtgärder helt har kunnat klara detta problem.

Ett av huvudargumenten i år för bi-behållande av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbeten är det, som vi har diskuterat här tidigare och som skall tjäna som ett instrument för samhället att skaffa sig avgörande inflytande över näringslivets lokalisering. Detta synes mig vara en farlig väg, ty även om det ur alla synpunkter är önskvärt med spridning av industrien och att samhället på allt vis bör medverka till att industriens utbyggnad sker på ett sätt, som gagnar hela landet, kan det väl ändå inte vara riktigt, att den lag, som avser att reglera arbetstillgången för endast ca 30 procent av byggnadsarbetarkåren, skall få för hela samhällets utbyggnad så stor betydelse. Visserligen noterar jag med tillfredsställelse, att såväl departementschefen som bankoutskottet och tredje lagutskottet slagit fast, att det primära i lokaliseringssträvandena måste vara de företagsekonomiska förutsättningarna för företagets placering i en ort eller en viss del av landet, men jag frågar mig dock: Hur blir det vid tillämpningen? Kommer alltid de företagsekonomiska förutsättningarna att bli det avgörande, det dominerande eller eljest det mest framträdande?

Svaret kan vi finna i ett annat ärende, som ligger på riksdagens bord och som redan har nämnts ett par gånger i dag i andra sammanhang. Det är visserligen inte fråga om en industri, men det hela ger ändå en antydning om hur ett ärende av denna art kan komma att behandlas. Saken gäller ett statligt verk, som alltså har goda kontakter med regering och riksdag. Jag

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

syftar på vattenfallsstyrelsen och dess tilltänkta byggnation vid Räcksta inom storstockholmsområdet. Företaget kan påvisa, att en rationalisering är nödvändig och att förutsättningen för att det skall kunna behålla större delen av sin nuvarande, högt kvalificerade personal är att det får ligga kvar inom stockholmsområdet. Utan denna personal kommer företaget i stora svårigheter, och detta i en utbyggnadstid, då det för hela landets framåtskridande spelar en betydande roll. Om man läser propositionen, finner man, att den myndighet, som har det avgörande inflytandet på tillämpningen av byggnadsregleringen, nämligen arbetsmarknadsstyrelsen, avstyrker vattenfallsstyrelsens framställning om att få stanna kvar i stockholmsområdet. Jag kan inte underlåta att göra den reflexionen: Vad skulle hända, om det hade varit ett enskilt företag av kanske lika stor betydelse för landet? Hade detta haft samma goda kontakter med regering och riksdag? Förvisso icke. Följden hade blivit att man icke kunnat rationalisera sin verksamhet och att man efter hand som behov av utvidgningar förelegat måst i likhet med många andra företag köpa in sig litet här och var i olika fastigheter i staden. Vilka icke önskvärda konsekvenser som detta skulle ha haft, vet vi som varit utsatta därför. Fastighetsvärdena skulle ha drivits i höjden och stora summor offrats på att skaffa erforderliga kontorslokaler i en brist-situation som den nuvarande.

För att ta ett annat exempel skulle jag vilja nämna AGA:s utbyggnad i Täby. Detta företag ämnade i en planerad ny fabriksbyggnad ta upp en komplicerad tillverkning, och en viktig förutsättning för denna produktion var att man kunde hålla en intim och daglig kontakt med huvudföretaget på Lidingö och utnyttja den tekniska expertis som företaget där förfogade över. Då en utbyggnad av anläggningen på Lidingön inte kunde ske, stannade man efter nog-

granna utredningar för Täby, som kommunikationsmässigt låg bra till. De kommunala myndigheterna i Täby var givetvis intresserade av saken, särskilt som man planerade en stor utbyggnad av samhället och därför önskade få till stånd en utvidgning av näringslivet på platsen. Även ur marksynpunkt var en förläggning till Täby lämplig.

Vid behandlingen av frågan om byggnadstillstånd ställde sig socialministern avvisande och rekommenderade företaget att lägga fabriken på någon plats utanför Stor-Stockholm. Företaget framhöll å sin sida att en sådan lösning skulle medföra stora extra kostnader för dubblering av personal och annat och att man därför, om byggnadstillståndet inte beviljades, måste ta hela byggnadsfrågan under omprövning och eventuellt måste tänka sig att bygga fabriken i USA. Först efter långvariga förhandlingar fick företaget tillstånd att uppföra anläggningen i Täby. I detta fall gick det alltså bra för vederbörande, men jag ifrågasätter, om det skulle ha gjort det med den avfattning som lagen nu skall få.

I ett annat fall skulle ett företag starta en tillverkning av byggnadsplattor i Göteborg, som ur olika synpunkter var den lämpligaste platsen. Arbetsmarknadsstyrelsen ansåg sig inte böra motsätta sig att fabriken fick uppföras på den tomt som företaget disponerade. Socialministern ställde emellertid företaget inför alternativen att antingen relativt snabbt få tillstånd att bygga på en annan plats eller att under obestämd tid framåt vänta på byggnadstillstånd i Göteborg. Då företaget var starkt beroende av att så snart som möjligt få i gång tillverkningen, såg man sig tvingad att acceptera förläggningen till annan ort, ehuru den icke var ur företagets synpunkter riktigt lämplig.

De här anförda exemplen visar att statsmakterna sökt hindra lokalisering till storstäderna även i sådana fall då företagsekonomiska skäl klart talat för

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

en sådan förläggning. När det i propositionen talas om effektiva åtgärder på lokaliseringsområdet och att byggnadsregleringen i ökad utsträckning måste användas som ett lokaliseringsspolitiskt instrument, ger detta därför anledning till stor oro inom industrien och näringslivet över huvud taget. Det måste nämligen tolkas så, att man kommer att mer eller mindre låta de företagsekonomiska intressena stå tillbaka för förmenta samhällsintressen. Uppenbart är emellertid att en sådan dirigering icke kan få annat än ogynnsamma återverkningar på företagets utvecklingsmöjligheter och konkurrensförmåga och därmed på våra möjligheter att höja levnadsstandarden. En av statsmakterna framtvingad olämplig lokalisering måste leda till att företag lägger ned verksamheten. Det är en orealistisk tanke att företagen skulle av sociala eller andra skäl tvingas välja en plats som icke är ur företagsekonomiska synpunkter den lämpligaste. Även om man vid regleringen söker tillgodose principen att de företagsekonomiska synpunkterna bör vara avgörande för lokaliseringen, blir ändock en reglering ett otillfredsställande instrument, eftersom det torde vara en olöslig uppgift för myndigheterna att bedöma, om en förläggning till en annan plats än den som företaget tänkt sig ger lika gynnsamma ekonomiska resultat och om man alltså av denna anledning bör neka företaget byggadstillstånd i exempelvis Stockholm. Det måste med nödvändighet bli fråga om schablonmässiga värderingar, som ger utrymme för ett betydande inslag av godtycke med fellokaliseringar som följd. Resultatet kan även bli att en nybyggnad eller utbyggnad inte kan komma till stånd.

Såsom framgår av Industriförbundets remissyttrande finns det inte heller sakliga motiv för en dirigering på detta område. I de stora städerna har tillgången på arbetskraft varit och kommer i fortsättningen att bli en trång sektor

inom näringslivet. Då detta leder till större rörlighet, press på lönerna och svårigheter över huvud taget att bemanna fabrikena, har företagarna själva intresse av att i den mån så är möjligt förlägga nybyggnader och utbyggnader till andra platser. Så har även under de senaste åren skett i betydande omfattning. Det finns sålunda inte någon motsättning mellan samhällets och industriens intressen som skulle göra en statlig reglering på detta område erforderlig. Vad som är betydelsefullt här är att man genom rådgivning och upplysning kan stimulera och hjälpa företagen att slå sig ned på sådana platser, som är lämpliga ur företagets egna synpunkter och där det av allmänna skäl är angeläget med en expansion av näringslivet.

Den verksamhet som har bedrivits i samverkan mellan arbetsmarknadsstyrelsen och industriens egna organisationer genom industriens produktionsråd kan också visa på betydande resultat. Den uppenbara fördelen jämfört med en reglering är, att avgörande om var produktionen skall förläggas finns kvar hos företaget men att man samtidigt positivt kan medverka till att lokaliseringen sker i en för såväl industrien som samhället gynnsam riktning. Från industriens sida har man ju signalerat, att man är beredd att intensifiera verksamheten. Samma inställning har kommit till uttryck i propositionen beträffande den statliga lokaliseringsverksamheten. Jag tror alltså att denna rådgivande verksamhet, rätt skött, skall kunna ge minst lika goda resultat som en reglering kan ske.

Slutligen vill jag säga några ord i anledning av folkpartiets motioner om rätt att uppföra s. k. klassrumspaviljonger. Många kommuner har stora svårigheter att klara skollokalfrågan vid en toppbelastning. Denna belastning är nu — och den kommer att bli det i ännu högre grad under de närmaste åren — mycket kännbar dels på grund av de

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

stora årskullarna som inträder i skolåldern, dels på grund av tillskapandet av nya stadsdelar och övriga utbyggnader i vissa kommuner. Belastningen blir enorm under några år för att sedan, när stadsdelen stabiliserat sig, gå ner till ett normalt läge. I dessa fall skulle de i motionen föreslagna fabriksmässigt tillverkade klassrumspaviljongerna kunna uppföras med en ytterst ringa arbetskraftsbelastning. Dessa paviljonger skulle bli kostnadsbesparande och skulle utan större svårigheter och kostnader kunna flyttas till ett annat område då toppbelastningen är över på det område där de först placerats. På detta sätt skulle man kunna använda dem på flera håll.

Jag beklagar att utskottet inte helt har kunnat tillstyrka motionen. Jag har dock inte velat reservera mig i utskottet. Utskottet uttalar nämligen som ett allmänt önskemål att »Kungl. Maj:t vid sin fortsatta prövning av hithörande spörsmål måtte finna möjlighet att genom en utvidgning av tillståndsramen eller på annat sätt tillgodose intresset av att sådana klassrumspaviljonger i lämplig omfattning uppföres». Jag vill livligt hoppas att Kungl. Maj:t beaktar detta och att alltså syftet med motionen — att uppföra dessa nödvändiga skollokaler på ett billigt och praktiskt sätt — blir tillgodosett.

Med uttalande av denna förhoppning vill jag alltså i denna del yrka bifall till utskottets hemställan. I övrigt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Osvald m. fl.

Herr ANDERSSON i Löbbo (s):

Herr talman! Herr Carlsson i Stockholm har såsom talesman för reservanterna till största delen uppehållit sig vid vissa förhållanden som är rådande här i Stockholm och även anfört en del synpunkter på lokaliseringspolitiken. Jag skall för min del i största koncen-

tration ange min ståndpunkt och mitt ställningstagande till utskottets förslag.

Jag vill börja med att nämna, att byggnadsregleringen har kommit att bli en av de krisregleringar som vi ännu ej vågar oss på att avskaffa. Vid skilda tillfällen har emellertid väsentliga uppmjukningar skett i den fullmaktslag som reglerar byggnadsverksamheten. Jag erinrar därvid om att detaljregleringarna beträffande byggnadstillstånd av en- och tvåfamiljsvillor samt jämväl annan bostadsbyggnadsverksamhet har kunnat avskaffas. Detsamma gäller jordbrukets ekonomibyggnader och en hel annat. Alltjämt kvarstår dock att en stor del av den totala byggnadskvoten är underkastad särskilt byggnadstillstånd. Detta är, enligt mitt förmenande, ännu så länge välbefogat.

Det frågas ofta vad orsakerna kan vara att vi måste behålla byggnadsregleringen. Varför vågar vi ej släppa den helt fri? Orsakerna härtill är självfallet flera, och jag skall bara beröra några av dem. Den stora kön av bostadssökande har ofta anförts som en anmärkningsvärd företeelse, då vi ju sedan rätt lång tid tillbaka bedrivit en ökad nyproduktion av bostäder och dessutom i betydande utsträckning kunnat ombygga och förbättra det redan befintliga bostadsbeståndet. Förklaringen kan säkert till stor del ligga i den omständigheten, att kravet på bättre bostäder oavslått har ökat. Om vi exempelvis skulle nöja oss med den bostadsstandard som fanns för blott några årtionden sedan här i landet, då skulle dagens bostadskö inte på långt när vara så stor — den skulle kanske vara helt borta, men det vill vi inte. Nu nöjer vi oss inte längre med de gamla och föråldrade bostadsförhållandena. Den ökade sociala och ekonomiska standard, som huvudsakligen följt på grund av ett bättre inkomstläge för de breda folklagren, har gjort att man vill bo bättre och ha flera bekvämligheter än tidigare. Detta är en naturligt utveck-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

ling. Jag utgår ifrån att denna påtagliga vilja att få bo i bättre, rymligare och mera tidsenliga bostäder från alla håll anses vara ej bara önskvärd utan högst nödvändig. Jag förutsätter att jämväl reservanterna är ense med oss andra om att en allmän lyftning av bostadsstandarden enbart är av godo och förtjänar det allmännas stöd, även om det råder delade meningar om sättet och de lämpligaste vägarna härför.

Sedan är det en helt annan sak, att vi tyvärr inte förmått hålla samma takt i bostadsbyggandet som ökningen av efterfrågan på bättre bostäder. Orsaken till att önskemålet om en höjd bostadsstandard inte gått så fort som vi velat, ja, därom tvistar de lärda och även lek-männen. Jag medger att det inte är så särdeles lätt att rätt bedöma den saken. Kanske en bidragande orsak är den att vi i gemen — frånsett bostadsbyggandet — levat något över våra tillgångar. Har vi måhända importerat en hel del ej oundgängligen nödvändiga saker utifrån och på så sätt försvårat den önskvärda ökningen av våra kapitaltillgångar? Vi bör komma ihåg att i det långa loppet kan en nation inte konsumera mera än den producerar. En hel rad andra aspekter kommer här in i bilden, synpunkter och saker som jag inte här skall ta upp och göra något försök att analysera.

Utskottet har anslutit sig till departementschefens mening, att det för upprätthållande av ett fast penningvärde är välbetänkt att fullmakten för regeringen att tillämpa lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete bör förlängas. Att förutsättningen för lagens tillämpning »vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden» har utmönstrats i det nu föreliggande lagförslaget, finner jag helt naturligt, ty i dagens läge kan vi dess bättre ej göra gällande att vårt land befinner sig i ett sådant läge. Lagens användning göres nu beroende

av behovet att upprätthålla penningvärdet och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft. Utskottet har dock velat ge till känna, att denna ändring ej får ses som ett led i byggnadsregleringens permanentande utan blott som en bekräftelse på att den förut nämnda förutsättningen sedan flera år faktiskt upphört att vara ett avgörande villkor för lagens förlängning. Jag kan i detta sammanhang understryka att jag personligen inte vill vara med om att bibehålla någon som helst reglering av denna karaktär en dag längre än som är oundgängligen nödvändigt. Men jag kan inte finna, att läget ännu har kommit dithän, att vi vågar ta det steg, som reservanterna föreslår, nämligen att besluta om lagens upphävande redan den 31 mars nästkommande år. Inte heller anser utskottet, att lagen bör bibehållas *enbart* i säsongutjämnande syfte. Det är stabiliseringspolitiken, lokaliseringspolitiken och åtskilligt annat m. m. som här kommer in i bilden. Då emellertid de spörsmål, som sammanhänger med den fulla sysselsättningens ekonomi, för närvarande överväges inom 1955 års stabiliseringsutredning, har utskottet inte funnit anledning att nu närmare uttala sig om hur eller när byggnadsregleringens avveckling bör ske. Nämnda utredning har att taga ställning till byggnadsregleringen som ett instrument i den ekonomiska politiken. I avvaktan på utredningsresultatet har utskottet tillstyrkt förslaget om att lagens giltighetstid bör förlängas till och med den 30 juni 1958, under det att reservanterna vill förlänga lagen blott till den 31 mars 1957. Jag tillåter mig här understryka, att lagen ger en fullmakt, som regeringen har möjlighet att när som helst använda, men inte innebär någon skyldighet för regeringen att använda i större utsträckning än de ekonomiska betingelserna erfordrar.

Vad beträffar frågan om byggnadsregleringens utnyttjande — som heri

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

Larsson i Stockholm mycket uppehåll sig vid — för att åvägabringa en lämplig lokalisering av näringslivet, så bör kammaren ihåggomma, att lagen redan under ett flertal år använts i sådant syfte. Det är ingen egentlig nyhet. Med en försiktig användning — och jag är förvissad om att den kommer att tillämpas försiktigt — kan lagen utan tvivel ha ett betydande värde åstadkommande av en ur allmän samhällssynpunkt behövlig lokalisering av visst näringsliv.

Utskottet har därför ansett, att det ej bör komma i fråga att under lagens giltighetstid begränsa de tillståndsgivande myndigheternas möjligheter att begagna byggnadsregleringen i lokaliseringsspolitiskt syfte.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **NORDQVIST** i Karlskoga (h):

Herr talman! Jag skall nöja mig med att tala om lokaliseringsdelen av den fråga det här gäller, och jag skall fatta mig mycket kort.

Den föredragande departementschefen har, som den kloke man han är, skrivit mycket försiktigt när han kopplar ihop lokaliseringsfrågan med byggnadsregleringen och när han talar om en eventuell framtida lagstiftning, som skulle komma när byggnadsregleringen, såsom vi ju alla hoppas, så snart som möjligt försvinner, en ny lagstiftning alltså, som skall ge samhället, som det heter, ett avgörande inflytande på näringslivets lokalisering.

Jag nämnde här departementschefens försiktiga uttalande. Det har citerats i bankoutskottets utlåtande, det har citerats av herr Jönsson i Rossbol, och jag tycker det kan vara värt att citera det en gång till.

Departementschefen framhåller alltså angelägenheten av att »motverka orealistiska och överdrivna föreställningar

om fördelar av näringslivets spridning, som icke sällan gör sig gällande. Uppfattningen att så gott som varje kommun skall kunna industrialiseras är verklighetsfrämmande».

Han säger vidare i detta sammanhang att det primära i strävandena till ett i skilda delar av landet allsidigt utvecklat näringsliv givetvis är att företagsekonomiska förutsättningar finns för företagens förläggning till en viss ort eller en viss del av landet.

Även om allt detta är mycket försiktigt hållet, så utmynnar det dock i tanken på en tvångslagstiftning på detta område, och det måste vi opponera oss emot.

Att näringslivets lokalisering är en ur samhällets synpunkt mycket viktig fråga förnekar ingen. Men det finns ju andra vägar att gå än tvångsvägen. Det finns ju möjligheten att gå över upplysning och rådgivning. Från olika håll har det vitsordats att mycket betydande resultat redan har uppnåtts genom den samverkan som förekommer mellan industriens produktionsråd och arbetsmarknadsstyrelsen i rådgivande syfte. Bland andra har herr Andersson i Ronneby vitsordat detta.

Detta samarbete i rådgivningssyfte borde ju kunna i hög grad utbyggas och intensifieras, och jag anser liksom herr Carlsson i Stockholm att detta säkert är den rätta vägen att gå fram på. Det är ju här så utomordentligt svårbedömliga frågor det gäller, att man i det allra längsta måste söka sig fram på andra vägar än tvångslagstiftningens.

Vid en statlig reglering av företagens förläggning finns det naturligtvis stor risk för att de företagsekonomiska synpunkterna kommer att få stå tillbaka för mer eller mindre oklart definierade samhällsintressen, varigenom företagens utvecklingsmöjligheter och konkurrenskraft givetvis kommer att försvagas.

Även om man vid regleringen i princip säger att man skall ta all möjlig

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

hänsyn till de företagsekonomiska intressena måste det ändå vara en mycket svår uppgift för myndigheterna att bedöma om en planerad produktion kan bedrivas lika bra på en annan plats än den dit företagen själva vill förlägga den. Det kan knappast undvikas att myndigheternas ställningstagande i hög grad måste grundas på subjektiva värderingar och att det kommer att lämna utrymme för godtycke, vilket kan leda till fellokalisering av företagen, en sak som ju innebär en minst lika stor fara för samhället som för företagen och för de anställda vid företagen.

En reglering på detta område kan för övrigt också medföra risk för att planerade utbyggnadsprojekt i en del fall kommer att falla bort och att tillkomsten av nya företag försvåras.

Jag vet av personlig erfarenhet från min verksamhet inom industrien hur utomordentligt svårt det kan vara att ta ställning i sådana här frågor även om man är mycket väl inne i alla angränsande problem. Det kan vidare sägas att utvecklingen under de senaste decennierna inte heller har varit sådan att man kan finna att det nu skulle vara motiverat med någon ytterligare form av statlig reglering i fråga om industriens förläggning.

Jag skall nöja mig med vad jag nu har sagt och be att få yrka bifall till reservationen av herr Osvald m. fl.

Herr REGNÉLL (h):

Herr talman! Utskottets talesman var i sitt anförande inne på den föreslagna ändringen av lagens första paragraf. Tvångslagar är vanebildande, det vet vi förut. Har man en gång börjat nyttja dem, så frestar det hårt på att avstå från dem, också om inte den gamla motiveringen håller. Tvångslagen om byggnadstillstånd har i 13 år varit etiketterad: tages till vid krig eller krigsfara. Nu önskar patienten, den sjuka samhällsekonomin, en annan etikett:

tages till i den mån så behövs för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft. Utskottet skriver, och det underströks också nyss av dess talesman, att den ändrade motiveringen inte får fattas så, att man nu vill göra lagen permanent. På den punkten kan jag kanske utan kommentarer i övrigt få citera vad statsrådet Sträng yttrade till andra kammarens protokoll när denna lag förra året diskuterades. Han sade: »Om man emellertid tar bort den ingressen, har man kanske givit en avisering om att man börjar misströsta även på lång sikt.»

Det kan vara skäl att koncentrera uppmärksamheten på frågan huruvida byggnadsregleringen över huvud taget är nödvändig eller ens tjänlig för det nu på nytt sätt definierade syftet.

Jag skall be att få börja resonemang- et med den senare delen av ändamåls- paragrafen: befrämja en ändamålsen- lig användning av förnödenheter och ar- betskraft. Beträffande byggnadsmaterial har situationen som vi vet skiftat under de 13 år lagen varit i kraft. För när- varande kan man väl inte göra gällan- de att försörjningsläget i fråga om byggnadsmaterial inger farhågor av den art att de kan dras fram som skäl för en byggnadsreglering. I fråga om till- gången på arbetskraft har lagen be- traktats som ett botemedel mot vinter- arbetslöshet. På den punkten har jag svårt att förstå resonemang- et. Lagen av- ser ju att hålla tillbaka den överväldi- gande byggnadsverksamhet som man tror man skulle få om lagen slopades. Om verkligen ett väsentligt större byg- geri skulle komma till stånd vid en fri marknad skulle det ju rimligen re- sultera i att byggnadsarbetarna, så långt den nu förbättrade tekniken medger, skulle sysselsättas också vintertid. Detta teoretiska resonemang vill jag komplet- tera med att jag vid flera tillfällen be- vittnat hur arbetsgivare inom bygg-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete m. m.

nadsfacket måst permittera arbetare därför att byggnadstillstånd inte erhållits till byggen som i övrigt varit fullt klara att sättas i gång. Sammanhanget mellan siffrorna för den minskade vinnerarbetslösheten i byggnadsfacket och byggnadsregleringslagen tror jag är högst diskutabelt.

Får jag så övergå till det skäl som anförts som det främsta i ändamålsparagrafen — upprätthållandet av penningvärdet — så tror jag att man också här vågar sätta ett frågetecken inför ordinationens riktighet. Jag ber först att få säga att det råder endast en mening om att det nuvarande läget rymmer avsevärda risker för en fortsatt penningvärdeförsämring. Att därav dra slutsatsen att byggnadsregleringen inte kan släppas är knappast korrekt. Riktigare är det att påpeka att byggnadsregleringen visat sig ur stånd att hålla penningvärdet fast. Fråga är om inte byggnadsregleringen vid sidan av högbeskattningen hör till de åtgärder som på längre sikt enbart undergräver penningvärdet. Att man med hjälp av byggnadsregleringen skulle komma närmare en bestående naturlig balans är föga troligt. Tvärtom redovisas ju i propositionen hur bakom byggnadsregleringens dämme är från år uppstått ett allt större tryck. Tyvärr får man här som så ofta när det gäller att slopa regleringar bevittna, hur just detta uppdämda efterfrågetryck används som motiv för att behålla regleringen. Särskilt gärna pekar tvångslagens anhängare givetvis på de objektivt mindre önskvärda projekt som finns i väntekön. Mindre förståeligt finner jag det vara när man med bekymmer ser på sådana tilltänkta investerare som kan anses ha förmåga att övervinna de övriga investeringshindren, kreditåtstramningen och investeringsskatten. Får näringslivet och enskilda personer den uppfattningen, att inte ens den omständigheten att man själv skapat finansieringsmöjligheter ger större chanser att förverkliga

byggnadsplaner, ja då kan det hända att samhället till förfång för penningvärdet avsäger sig en drivkraft för nyttig kapitalbildning, en kapitalbildning som är erforderlig bl. a. för att vi skall få fram flera bostäder.

Herr talman! De synpunkter som framföres i reservationen har jag i övrigt ingen anledning att muntligt upprepa, utan jag ber att med dessa ord få instämma i det redan framförda yrkandet om bifall till reservationen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! När regeringen nu på nytt har förelagt riksdagen en proposition om förlängning av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete, är det naturligt att oppositionspartierna här söker bevisa att denna proposition innebär ytterligare ett bevis för vår kärlek till regleringar. Det har tidigare i debatten från herr Anderssons i Lööbo sida framhållits, att man inte syftar till regleringar i och för sig utan till att med hjälp av denna lagstiftning försöka uppnå stabilitet inom samhälls-ekonomien.

Här har ju ifrån denna plats i ett par tre anföranden framhållits att det inte går att med tvångslagar nå ett sådant mål. Vi har tidigare många gånger hört från oppositionspartierna, att vi skall använda andra medel för att nå denna samhällsekonomiska balans. Man skulle använda penningpolitiska och kreditpolitiska medel, och då skulle man få en effekt som vore mera tillfredsställande. Jag vet inte om herrarna inom oppositionen är lika säkra när de nu framför dessa meningar som för låt oss säga ett par år sedan. Ett faktum är, att investeringsintresset bibehålles, att det föreligger ansökningar om byggnadstillstånd, som med miljarder kronor överstiger de belopp man har ansett sig kunna ge tillstånd för. Det har tagits som ett uttryck för att det finns så stark

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

press på vår investeringssektor, att om man inte hade denna reglering i kraft skulle många ting, som vi anser absolut nödvändiga, komma att sättas tillbaka.

Gång på gång hör man ju att bostadsbyggandet skall ges ett större utrymme. Oppositionspartierna har inte undanhållit kammaren sina meningar när det gäller ett ökat bostadsbyggande. När man ställer frågan på vilket håll man då skall begränsa investeringarna, får man alltid svävande svar. Det är ju på det sättet att vår byggnadsarbetarkår ökar år från år. 4 000—5 000 nya byggnadsarbetare per år kommer till, och alla har arbete.

Nu sade herr Carlsson i Stockholm, att säsongutjämningen är värdefull, men den kanske kan nås på annat sätt. Om en arbetsgivare har en fast arbetarstam, vill han inte gärna splittra den, och därför kommer han att sträva efter att bygga året runt, och då behöver man inga regleringar för att åstadkomma denna utjämning. Men herr Carlsson erkände till slut, att det kan finnas vissa skäl som talar för att samhället skulle kunna få möjlighet att öva inflytande när det gäller sysselsättningen och söka utjämna arbetstillgången mellan säsongerna.

Jag skall inte bli mångordig, men jag kanske bör framhålla en sak, som mer än någonting annat dokumenterar vad som har hänt under efterkrigstiden, nämligen att den kår det här är fråga om i första hand, byggnadsarbetarna, före kriget hade mycket stor arbetslöshet inom sina led. Det har varit arbetslöshet också efter kriget, och man har inte försummat att från olika håll tala om att det nu blev arbetslöshet igen. Jag vill inte förneka, att när vi får utomordentligt hård vinter och andra omständigheter som tillkommer, är det mycket svårt att hålla sysselsättningen uppe inom byggnadsverksamheten. Vi fick sådana besvärligheter i början av detta år. Men om vi ser på den genomsnittliga arbetslöshetsprocenten för året,

finner vi att vi har kommit långt under de arbetslöshetssiffror som vi hade på 30-talet. Som ett bevis på hur långt vi har kommit i säsongutjämning syfte för byggnadsarbetarna kan jag meddela kammaren, att en byggnadsarbetare i dag har ungefär 500 arbetstimmar mer per år än han hade före kriget. Att detta är till fördel för i första hand den enskilde byggnadsarbetaren men också för samhället bör väl denna kammare vara helt ense om.

Kan man då nå detta utan att samhället har möjligheter att påverka arbetsmarknaden just på detta område? Vi tror inte detta, och det är i och för sig glädjande att folkpartiet kommit till klarhet om att samhället behöver nya instrument för att bibehålla den favör, som vi har uppnått. Det enda jag ser vara fel i folkpartiets yrkande är att man säger, att denna lag inte behöver gälla längre än till mars månad nästa år, då man kan vara färdig med ett nytt förslag. Jag vet ju att folkpartiets ledare i kammaren brukar säga: Nog förmår regeringen bara den vill. Jag kan inte utlova att man skall hinna fram med en utredning och bli klar med ett lagförslag så snabbt att man, om man bifaller folkpartiets yrkande, skulle ha de möjligheterna klara redan i mars månad nästa år. Menar sålunda folkpartiet allvar med sina resonemang om angelägenheten av att bibehålla möjligheterna att påverka arbetskraften mellan säsongerna, så tycker jag nog att det verkar litet brådstörtat att komma med ett sådant yrkande som här har skett.

I fråga om motiven för en förlängning av denna fullmaktslag har ju här från utskottets talesman framhållits väsentliga ting, och jag behöver inte uppehålla mig vid det. När man begär en förlängning på två år, är det med hänsyn till de utredningar som pågår. Jag bestrider inte att det är en skillnad mellan den tidigare motiveringen för lagen och den motivering, som regeringen föreslår att gälla nu, men om så är för-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

hållandet gäller det inte i fråga om lagens användning.

I propositionen framhåller man angelägenheten av att påverka företagsverksamhetens lokalisering. Det har då sagts, senast av den siste talaren här, att om man får tvångslagar har man känslan av att de tillgrips jämt och ständigt, då de inte behövs. Denna lag har varit gällande många år, och det har inte varit någon hemlighet för denna kammare att man har anlagt lokaliseringspolitiska synpunkter, när man har bedömt frågorna om byggnadstillstånd. Jag har inte hört någon opposition mot det. I allmänhet säger man att det är förnuftigt att beakta sådana synpunkter.

Herr Carlsson i Stockholm hade några exempel, som jag inte kan undgå att vidröra. Först talade han om ett hotellbygge i Bromma i samband med ett kyrkobygge, där statliga myndigheter skulle ha ålagt vederbörande att i stället för bostäder bygga hotellrum. Jag har ju inte haft hand om detta departement så länge, men jag har frågat medarbetare i departementet vad saken gäller, och de känner inte igen beskrivningen. Det kan väl inte vara så att herr Carlsson tar fel på statliga myndigheter och kommunala och riktar anklagelsen åt fel håll?

Men herr Carlsson hade ett ännu mer intressant exempel. Han talade om att man hade klarat kreditfrågorna och därmed finansieringsmöjligheterna för en viss bostadsbyggnadsverksamhet i Stockholm, men på grund av olika omständigheter kom inte den byggnationen i gång, och så missade Stockholms stad en viss kvotdel. Ja, det är nog riktigt att detta hänt i Stockholms stad, att man inte kommit i gång i tid. Släpper vi i gång alla byggen vid ett tillfälle, blir det brist på arbetskraft under sommarmånaderna, och det skulle vi ju undvika. Vi var överens om att det inte går att dra ännu fler byggnadsarbetare till Stockholm, vilket skulle omöjliggöra byggnation på andra håll,

där det också behövs exempelvis bostäder.

Herr Carlsson hade ytterligare ett exempel på hur illa denna lagstiftning användes. Han sade att det fanns ett företag i Stockholm som hade planerat en produktion — han kunde ha tillagt att det gällde en ny patenterad uppfinning — och det hade varit en hård kamp mellan företaget och mig om man skulle få bygga en fabrik och var den i så fall skulle ligga. Han skildrade saken så, att jag till slut gav med mig och att företaget fick som det ville, men dessförinnan hade företaget hotat att flytta produktionen till Förenta staterna, sade herr Carlsson.

Jag vill ställa den frågan till herr Carlsson, från vilka ansvariga personer herr Carlsson har fått denna uppgift. Jag har nämligen fört resonemang med detta företag i mycket vänskaplig anda. Företaget har lokaliserat sina fabriker runt om i landet och erkänner att det kan finnas starka skäl för att bedriva produktionen på flera håll. Jag förmärkte ingenting av hot från Agas ledning när vi samtalade om lämpligheten av att förlägga denna industri till Stockholm eller dess förorter. Att jag till slut fann det lämpligt föreslå regeringen att Aga skulle få bygga fabriken i Stockholm berodde på att man måste använda samma tekniska personal som man har på fabriken i Lidingö. Det var ett nytt patent som skulle exploateras, och uppfinnaren finns inom Aga. Det var detta som gjorde att jag fann skäl att rekommendera regeringen att tillåta att fabriken byggdes i Täby.

Jag har gjort den erfarenheten under de år som gått, att många företag gärna vill åberopa tekniska skäl såsom avgörande för att produktionen måste utföras på en viss plats. Därmed kommer jag till herr Carlssons sista exempel, som hänför sig till tiden innan jag fick ledningen av socialdepartementet — det var min företrädare, nuvarande finansministern, som handlade ärendet. Ock-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

så där gällde det en ny tillverkning för Sverige. Vederbörande företag hade en bestämd vilja att förlägga produktionen till rikets andra stad, där man hade mycket ont om arbetskraft och hade besvärigheter av allehanda slag. Min företrädare var inte särskilt hågad att ge prioritet åt en sådan byggnation, i synnerhet om den skulle utföras i Göteborg. Företaget talade om hur angeläget det var att få i gång produktionen, man hade expertis från det land med vilket man träffat kontrakt om utnyttjande av patentet i fråga, och man hade intyg som visade omöjligheten av att utföra produktionen på annan plats än just Göteborg. Men, ärade kammarledamöter, någon tid efter blev detta möjligt, inte därför att man var tvingad, utan därför att man inte ville vänta ut turordningen. Min företrädare fann att det kunde finnas skäl att släppa fram ett tillstånd om produktionen kunde ske på en sådan plats där man hade ett uppenbart behov av att få en ny industriänläggning. Så långt jag vet, har det inte uppstått några svårigheter. Om det företag, som det då var fråga om, känt sig tvingat, så har vi i varje fall inte hört något om det. Företaget tog i anspråk en möjlighet att gå före andra sökande genom att till slut förklara sig villigt att bygga på den ort som anvisats.

Jag vill gärna för kammaren förklara, att jag tänker fortsätta med den metod som i detta fall tillämpats. Vi har nu avdelat lokaliseringkvoter, som vi uttrycker det, för ungefär 15 miljoner kronor. Kommer det en företagare och säger, att han vill bygga en fabrik i Blekinge eller i Jämtland eller varför inte i södra Älvsborgs län, varifrån det för närvarande inte finns en enda ansökan om byggnadstillstånd för industriföretag, hyser jag inga betänkligheter mot att säga, att det skall vi pröva välvilligt, därför att där har man möjlighet att ta i anspråk arbetskraft och material, som inte stör på samma sätt som tidigare. Om man kan ge männi-

skorna en hygglig inkomst genom en produktion som är lönande och slippa en omställning av människorna till nya boendecentra, måste det vara en fördel ur allmän synpunkt och en fördel för människorna.

När jag i propositionen försöker betona, att man skall akta sig för att överdriva dessa ting och att man skall akta sig för en orealistisk föreställning om att varje kommun skall ha sitt eget industriföretag, så är det allvar bakom de orden. Det är nämligen klart att varje företag, som blir lokaliserat på ett felaktigt sätt, innebär en förlust för nationen, för att inte tala om att de som medverkar till lokaliseringen förlorar i anseende. Det behöver jag inte påpeka. Jag tror att av denna redovisning inför riksdagen som det här är fråga om bör framgå, att vi har för avsikt att kanske i ännu högre grad än tidigare försöka ta denna lag i anspråk för att få en förnuftigare lokalisering och att den skall tillämpas på sådant sätt att vi har nationens bästa för ögonen.

Jag har ingen lust att inför kammaren diskutera detaljer om den ena eller den andra kommunen fått det eller det. Det hör strängt taget inte hit. Här gäller det principerna. Jag känner mycket väl till att man på olika håll kan säga, att vi behöver ingen lagstiftning på detta område; det enskilda näringslivet klarar det här.

Om jag säger, att vi inte precis är nöjda med att gå tillbaka till den gamla ordningen före kriget med stor arbetslöshet för byggnadsarbetarna som följd, kanske man begriper, att vi håller på detta, tills vi fått ett bättre instrument att använda härvidlag. Sedan jag har sagt så, har jag ingenting att invända emot dem som menar, att själva byggnadsregleringen som sådan och tillståndslagstiftningen skall vi inte permanenta för all framtid, utan jag vill betona just detta: tills vi får något bättre än det vi har nu, som är användbart

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

för det syfte som vi vill uppnå. Vi tänker inte ha för oss något, som vi inte vågar redovisa i dagsljus, det vill jag betona. Här kommer det inte att bli några möjligheter att hindra allmänheten från insyn, utan dessa ärenden kommer att handläggas på vanligt sätt, så att man kan redovisa motiven, och där riksdagen helt naturligt får sin möjlighet till granskning.

Om det nu är så, att högern och folkpartiet intagit den ståndpunkten, att man inte vill vara med om detta, och att man förklarar att här inte behövs någon lagstiftning på detta område, får vi konstatera som ett faktum, att folkpartiet och högern inte har något intresse för dessa ting, fränsett att folkpartiet säger, att det kanske kan bli nödvändigt med någon möjlighet för samhället att ingripa i säsongutjämnande syfte. I princip anser man tydligen, att denna lag kan avskaffas, och vill därmed ställa samhället utan möjlighet att påverka utvecklingen. Det finns ju ett flertal ledamöter i denna kammare liksom i medkammaren, som hyser en annan uppfattning. Vi vågar inte tro på att det enskilda näringslivet kan ordna det så förnuftigt som dess företrädare i kammaren vill göra gällande, och därför har regeringen framlagt denna proposition. Jag uttalar en förhoppning om att man skall kunna med dess hjälp åstadkomma nyttiga och nödvändiga ting, åstadkomma en sådan säsongutjämnning, som vi tycker är värdefull, och i den mån det blir möjligt påverka näringslivets lokalisering i sådan riktning, att det tjänar samhället och då i sista hand de enskilda människorna.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag underströk redan i mitt första anförande, att jag ville uttala min tillfredsställelse över att såväl departementschefen som utskottet sagt

ifrån, att de företagsekonomiska förutsättningarna skulle vara det väsentliga och avgörande för var företagen skulle förläggas. Jag noterar med tillfredsställelse, att statsrådet också här betonar, att ett felaktigt lokaliserat företag ger förlust för nationen och att han skulle se till att något sådant inte kom i fråga.

Jag nämnde några exempel på hur det kan bli i tillämpningen. Bland annat nämnde jag Agas utflyttning till Täby. Jag ber att som svar på statsrådets direkta fråga, varifrån dessa uppgifter kommit, få säga, att det är från en ansvarig tjänsteman i industriens produktionsråd, med vilken jag samtalat om dessa saker.

Jag nämnde sedan ett fall, där det var fråga om 500 lägenheter, för vilka kapital och arbetsstillstånd under fyra månader i höst inte helt kunde utnyttjas. Att man inte kunde komma i gång berodde på andra oöverstigligen omständigheter. Jag nämnde det som exempel på hur regleringen kan orsaka, att man låser fast pengar och arbetsstillstånd, som skulle kunnat utnyttjas på andra områden, om det varit en fri marknad.

Vad beträffar kyrkobygget i Bromma har jag så pass goda kontakter med dem som är ägare till detta, att jag hoppas, att statsrådet tror mig på mitt ord, då jag säger, att det är från arbetsmarknadsstyrelsen som man uttalat önskemålet att detta kyrkobygge skulle omprojekteras så att en del hotellrum i stället för bostäder skulle komma till stånd i samband med detta bygge.

Jag kan inte underlåta, medan jag har ordet, att säga några ord ytterligare om säsongutjämningsspörsmålet. Jag erkänner villigt att statsrådet har rätt när han säger, att det ändå har skett en betydande förbättring härvidlag under de senare åren. Men anledningen till denna förbättring är ju de helt ändrade förhållanden, som råder nu mot före kriget.

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Det är viktigt att vi nu fått bekräftat, att ingen inom detta företags ansvariga ledning har uttalat till herr Carlsson i Stockholm att företaget var benäget att flytta till Förenta staterna med sin produktion. Detta har kommit från annat håll.

Jag är förhindrad att här i kammaren redovisa personliga samtal med företagare, men jag vill i den här formen slå fast, att vederbörande företag alltså inte har sagt, att om det inte fick detta tillstånd, skulle det bedriva verksamheten på annat håll. Den saken var inte under diskussion. Vad det var fråga om var vad som var lämpligt eller inte. När man sedan fann, att vissa skäl talade för att företaget skulle få detta tillstånd, beviljades det.

Jag vill betona, herr talman, att om riksdagen bifaller denna proposition, så innebär det bara en förnyelse av de fullmakter som regeringen tidigare haft att tillämpa. Vi får inga nya befogenheter. Vi hade alltså redan förut befogenhet att vägra detta företag, men vi gjorde det inte.

Det blir alltså ingen ökad makt åt regeringen, om man vill framställa det så. Vi hade möjlighet att säga: »Ni får inte utföra detta bygge», men vi gjorde det inte.

Jag tror det är angeläget för att förhindra en mytbildning att slå fast, att företagets ansvariga ledning har icke givit herr Carlsson i Stockholm den ifrågavarande upplysningen. Den har kommit från annat håll.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har aldrig sagt att företagets ansvariga ledning har lämnat dessa uppgifter, men jag har fått dem från sådant håll att jag icke har anledning att betvivla deras riktighet.

Jag ville med dessa exempel slå fast,

vilka svårigheter som ändå föreligger för ett företag att kunna genomföra ett byggnadsprojekt, som av företaget bedömes såsom nödvändigt och angeläget.

Herr BENGTTSSON i Halmstad (s):

Herr talman! Jag förstår att man frestar kammarens uppmärksamhet, om man fortsätter den här diskussionen, men jag skall föra in ett annat argument i debatten som inte tidigare i dag har nämnts.

Vi har under sista tiden i internationella sammanhang blivit ganska uppmärksammade med anledning av den insats som vi gjort för vinterbyggandet. Även om vi inte tror på vad statistik och annat säger oss här hemma, nämligen att vi lyckats bemästra arbetslösheten i mycket stor utsträckning, i varje fall om vi jämför med vad som rädde tidigare i fråga om byggnadsarbetarnas sysselsättning på vintern, så bör väl åtminstone det säga oss något att österrikare, holländare och tyskar samt representanter för OEEC varit här för att studera vad vi här i höga Norden gjort för att hålla sysselsättningen i gång. Ty det är ändå på det sättet, att här är klimatet kallare än i övriga Västeuropa. Man kan inte säga att den tekniska utvecklingen när det gäller byggnadsresurser är samma på kontinenten, och därför tycker jag att det borde vara anledning att föra in också detta i diskussionen. Vi har gjort ett ganska gott arbete för att komma ifrån den gamla ordningen, som ju var den som socialministern har framhållit, nämligen att vi inte lyckades hålla sysselsättningen på vintern. Vi kan väl säga att erfarenheterna under den gångna vintern lärt oss, att det inte hjälper med tekniska resurser. Vad som är avgörande för att hålla byggnadsarbetet i gång är att man väljer rätt tidpunkt för igångsättningen, så att när de kalla månaderna kommer, när det blir 10—15 grader kallt, man har inomhusarbete åt byggnadsarbetar-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete m. m.

na. Det går inte vidare bra att utföra byggnadsarbete utomhus i 15—20 graders kyla.

Därför, herr talman, tror jag att byggnadsregleringen på denna mycket väsentliga punkt fyller en mycket stor uppgift och ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få uttala min tillfredsställelse över att tredje lagutskottet intagit en välvillig hållning till tanken på att bygga skolpaviljonger för att därigenom avhjälpa några av de mest kännbara bristerna på skollokaler. Eftersom utskottet, såsom numera är för sed inom utskott, gör detta med en bugning för Kungl. Maj:t, så skulle jag ju gärna vilja här efterlysa från regeringsbanken ett uttalande, att Kungl. Maj:t är villig att i positiv anda tolka och tillämpa tredje lagutskottets på denna punkt enhälliga uttalande. Jag tror att t. ex. socialministern här skulle ha tillfälle till ett värdefullt klargörande.

Herr talman! Jag har inte tänkt att vi här skulle upprepa den allmänna debatten om den samhällsekonomiska balansen och vad därtill hör. Man kan ju säga att utlåtandena mest sysslar med lokaliseringsfrågor, men eftersom socialministern så pass utförligt berört det, som också finns i utskottsutlåtandena om säsongarbetslösheten och den samhällsekonomiska balansen, skall jag tillåta mig ett yttrande i förbigående kring dessa ting. Då vill jag först till socialministern säga, att statsrådet läste förmodligen tidningsreferatet från den bostadskonferens som var anordnad i Stockholm, om det nu var av socialdemokrater eller HSB:are, där det slogs fast av en erfaren talare, att det enligt hans mening går att bygga väsentligt flera bostäder med nuvarande tillgång på byggnadsarbetare. Jag tror det är viktigt, att detta understrykes. Det är ju samma påstående som tidigare gjorts

av oppositionen. Man skall inte som regeringen utgå ifrån att det inte går att bygga mer än som sker. Jag skall bara be att ännu en gång få hänvisa till att även om allt inte är på bästa sätt t. ex. i England — man har där haft sina svårigheter, f. ö. liksom vi fastän vi inte varit med i ett långt krig — så är det dock ett faktum, att det gick att öka bostadsproduktionen med 70 procent utöver den kvantitet som den föregående labourregeringen uppgivit vara maximum. Jag undrar om inte regeringen gjorde klokt i att lyssna till sådana uttalanden av sina egna som det nyssnämnda, där det på goda grunder påstås att det skulle gå att bygga mera.

Beträffande säsongarbetslösheten har ju reservanterna till tredje lagutskottets utlåtande fastslagit vissa ting, som föregående talare inklusive herr statsrådet tydligen inte fann mödan värt att ta upp till behandling. Det är att många olika omständigheter har medverkat till att säsongarbetslösheten i byggnadsfacket nu är mindre än före kriget. Jag förstår mycket väl att det är bekvämare att låtsas som om byggnadsregleringen är det enda som inverkar, men det kan väl socialministern ändå inte på allvar hävda. För det första: när det råder brist på arbetskraft är det väl klart att säsongen förlänges; för det andra: om man i stor utsträckning har fast anställd arbetskraft bland annat i de stora firmorna medför det också att det lönar sig att bygga i större utsträckning på vintern; för det tredje: den tekniska utvecklingen har varit sådan, att det nu går lättare att bygga på vintern än det gjorde förr i tiden; och för det fjärde: det allmänna har genom sin kreditgivning möjlighet att påverka byggandet under vintersäsongen.

Allt detta är påpekat sedan fem år tillbaka av en statlig kommitté, som såvitt jag minns åtminstone var enhällig när det gällde dessa ting. Men allt fortfarande är det egendomligt att man från socialdemokratiskt håll liksom inte mär-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

ker dessa ting, detta givetvis därför att om man talar om dem försvagar det argumenteringen för byggnadsregleringen. Skulle inte herr statsrådet vid något tillfälle kunna tala om för oss vilka slutsatser regeringen dragit av investeringskommitténs nu cirka fem år gamla betänkande? Det hänvisas där också till att parterna i byggnadsbranschen skulle ha ett naturligt intresse att söka nå sådana avtalsbestämmelser, som fordras för en jämn sysselsättning. Jag tycker inte att man skall vända uppmärksamheten bort från att parterna på arbetsmarknaden numera har en sådan styrka och expertis, och jag vill också säga besitter en sådan klokhet, att man väl kan hoppas att åtskilligt skall kunna uppnås genom avtal.

Men socialministern säger att vi behöver byggnadsregleringen för säsongutjämning. Jag tillåter mig då påpeka, att regeringen själv understryker liksom utskottsmajoriteten, att byggnadsregleringen skall vara en *tillfällig* sak. Vad har då statsrådet och regeringen gjort för att utforma en politik av annat slag, som skulle kunna avhjälpa säsongarbetslösheten? Vi skall inte för framtiden lita på byggnadsregleringen, har ni förklarat. Jag lyssnade uppmärksamt på socialministern, men jag märkte ingenting annat än att han sade: När vi får ett bättre instrument att förebygga vinterarbetslöshet i byggnadsfacket, skall vi använda det. Herr statsråd, sitter Ni och väntar på jultomen, eller var skall Ni få detta bättre instrument? Skall inte Kungl. Maj:ts kansli eller någon särskild utredning utforma detta? Vi har ett fem år gammalt betänkande. Vad har gjorts åt problemet under denna femårsperiod? Ja, det skulle verkligen vara mycket, mycket intressant att få höra. Är det inför denna passivitet egendomligt om man från oppositionens sida säger: All right, behåll byggnadsregleringen, som vi inte alls tror har den stora betydelsen i detta sammanhang som Ni tillmåter densamma och

som har svåra nackdelar, behåll den till den 1 april nästa år och använd mellantiden till att äntligen utforma en sammanhängande politik mot vinterarbetslöshet i byggnadsfacket! Nog är det berättigat med en liten påtryckning på regeringen, som har visat så utomordentligt svagt intresse för att lösa detta problem. Inte kan det vara vittnesbörd om ett sådant intresse att bara lita till byggnadsregleringen, som man själv säger är en tillfällig sak som skall avvecklas.

Herr C. W. Carlsson, vars många värdefulla synpunkter jag inte skall upprepa, har påpekat att det är bara en tredjedel av byggnadsverksamheten som är reglerad. Reparationsarbeten och dylikt regleras inte, och det måste väl i rätt hög grad minska lämpligheten att använda regleringen som ett huvudinstrument i detta sammanhang.

Det är alltså inte så som socialministern sagt, att oppositionen inte vill göra något åt denna säsongarbetslöshet. Det är tvärtom så, att oppositionen har klart angivit en rad faktorer, som verkar minskande på vinterarbetslösheten, och har begärt att Kungl. Maj:t äntligen skall låta utföra en utredning och lägga fram förslag till en rationell politik. Regeringen kan ju inte säga, att den inte tror att det finns en sådan politik, ty då skulle man inte säga att byggnadsregleringen är tillfällig. Följaktligen måste ni i regeringen ha den uppfattningen att det finns en annan politik. All right — grip Er då verket an, herr statsråd!

Sedan vore det frestande att också säga något om regleringsekonomien i allmänhet, men jag skall stå emot den frestelsen och nöja mig med att berätta en liten episod, som hände mig för en tid sedan. Jag stannade en dag på gatan och tittade på en amerikansk bil. Då kom en herre fram och frågade, om jag var Mr. Ohlin. »Ja, det är jag», svarade jag. »Jag har hört Er som föreläsare vid ett amerikanskt universitet»,

Ändrad lydelse av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete m. m.

sade han. Vad gör Ni här då, frågade jag. På det svarade mannen att han representerade en amerikansk koncern, som skulle upprätta ett dotterföretag i Europa. Det gällde en produktionsgren, i vilken man arbetar med hög teknik och med högt produktionsvärde per arbetare. »Vi tvekar mellan Holland och Sverige», sade mannen, »och jag har haft i uppdrag att undersöka läget i de båda länderna.» Efter att ha hört sig för här i Sverige fann han emellertid ganska snart, att ett besked rörande olika ting, bl. a. byggandet av den planerade inte särskilt stora fabriken i bästa fall kunde lämnas om flera månader. Då reste han ner till Holland och talade med vederbörande minister — och på två dagar var saken klar! »Så det är klart att vi byggde fabriken och startade tillverkningen i Holland», slutade mannen.

Till detta kan man genmäla, att vi i Sverige i alla fall har full sysselsättning. Men det gäller väl inte bara den fulla sysselsättningen, herr statsråd. Det gäller väl också en effektiv och väl avlönad sysselsättning — och i detta fall var det fråga om ett företag, för vilket något högre eller lägre löner spelade mycket ringa roll.

Detta var endast ett exempel, som visar att regleringsekonomien har sina nackdelar. Den har inte bara fördelar — som för övrigt ofta överdrives — utan också nackdelar, som man på socialdemokratiskt håll gärna vill bagatellisera. Jag väntar ännu med spänning på den dag, då jag skall få höra från regeringsbänken inte bara att fördelarna inte skall överdrivas utan också att det finns allvarliga nackdelar med regleringspolitiken.

Sedan vill jag säga några ord också om lokaliseringpolitiken och samhället, en sak som vi inte så ofta har haft tillfälle att diskutera. Det är givet, att samhället har viktiga uppgifter när det gäller den ekonomiska verksamhetens lokalisering. Vi har stads- och regionplaner

och planering av kommunikationerna beträffande vägbyggen o. s. v. Med den åskådning jag företräder anser jag, att samhället som huvudprincip bör ha att låta de enskilda individerna bestämma fritt inom den ram som samhället sålunda drar upp.

Man kan då genmäla, att vi väl måste bevaka att samhällsintresset blir tillgodosett. Frågan är emellertid, om inte det företagsekonomiskt riktiga är det samma som ett effektivt utnyttjande av arbetskraft och materiel, och om inte detta a priori kan antagas i *allmänhet* överensstämma med samhällsintresset. Om man lägger ett företag på fel plats och om det på grund härav senare måste nedläggas, så står den förläggnings i hög grad i strid med samhällets intressen, även om åtgärden vidtagits på grund av en tillfällig arbetslöshet.

Sedan kommer jag till det, som närmast föranledde mig att begära ordet, nämligen för att i första hand till herr statsrådet ställa frågan: Vad menar Ni med samhällsintresset? Vilken målsättning har Ni, när Ni inte vill godkänna den så att säga företagsekonomiska bedömningen? Kan vi inte få höra lite närmare om hur detta samhällsekonomiska intresse skall bedömas?

Beträffande lokaliseringsfrågan sägs det, att vi för närvarande saknar det behövliga materialet. Låt gå för det — även om det nu inte är den allra bästa motiveringen för att föreslå en ökad utbyggnad av samhällsapparaten, vilket man gör när man rekommenderar ett ökat samhällsligt ingripande — men det måste väl ändå finnas *några* principiella synpunkter att redovisa rörande innehållet i den vaga och ofta missbrukade termen samhällsintresset.

Vilka är f. ö. de erfarenheter Ni hänvisar till, som skulle stödja ett utvidgande av samhällets ingripanden på detta område? Jag måste säga att jag blev litet överraskad, när jag läste vad utskottsmajoriteten skrivit på sidan 12 i tredje lagutskottets föreliggande utlå-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

tande. Utskottet anger där varför det är bra att ha tvångsmedel i bakgrunden för att skapa tillbörlig respekt vid övertalningsförsöken. Här har vi alltså åter förhandlingar med höjda pistoler — i detta fall har man kanske så att säga pistolen i fickan, den är inte höjd, vilket ju är en förbättring — och då säger utskottsmajoriteten följande: »Som exempel anföres det fall att ett höglöneföretag ansett sig ha goda utsikter att rekrytera arbetskraft i stockholmsregionen trots knapphet på arbetskraft inom området.»

Kan man tänka sig en sådan förbrytelse! Företaget anser sig kunna betala höga löner. Det måste alltså ha en effektiv användning av arbetskraften och kunna locka arbetskraft från andra företag. Det framstår som högst betänkligt! I sådana fall har det varit bra att ha vissa påtryckningsmedel mot företaget, som handlat så i strid med samhällsintresset, menar utskottet. Men är det inte så, herr statsråd, att det ligger i samhällets intresse att företagen har en så effektiv produktion som möjligt och därigenom blir i stånd att betala höga löner, även om detta betyder att produktionen i andra företag måste inskränkas? Hur skall vi annars kunna hålla en dynamisk utveckling i samhället?

Jag vill för övrigt hänvisa till att riksdagen 1954, och jag tror även 1955, godkände ett utlåtande, där det sades ifrån, att innan ytterligare erfarenheter vunnits rörande lokaliseringpolitiken — en verksamhet som har bedrivits främst genom upplysning och rådgivning — skulle det anstå med en omprövning av principerna för lokaliseringsverksamheten.

Herr statsråd! Om det, sedan riksdagen gjorde detta uttalande, endast samlats erfarenheter, som inte redovisas, är då detta en stark motivering för att nu begära ökat hänsynstagande till dessa lokaliseringspolitiska önskemål? Vad är det som skett, som skulle

föranleda riksdagen att nu ändra den ståndpunkt som intogs 1954 och i viss mån bekräftades 1955? Jag uppberor: vilka är dessa erfarenheter?

Det räcker inte med att säga, att det är bra att öka samhällsinflytandet, ty här föreligger verkligen ett olöst problem. Får jag göra en parallell beträffande sjukdomen cancer! Det räcker inte med att säga, att det är önskvärt att man gör något åt cancer — alltså måste samhällsinflytandet ökas. Nej, man måste veta *vad* det är man vill att samhället skall göra och varför man tror att samhället skall göra mera i fråga om forskning o. d.

Att det är väldiga *risker för misstag* i fråga om lokaliseringpolitiken har ett par föregående talare påpekat. Om en ledare för en enskild firma gör ett misstag är det allvarligt nog, men det får han själv och hans företag sota för. Om emellertid en byråchef i arbetsmarknadsstyrelsen, som har ett avgörande inflytande, gör misstag i fråga om lokaliseringpolitiken, kan detta ske i fall efter fall, ty han kan göra sig skyldig till en *systematisk* felbedömning och utöva ett mycket skadligt inflytande på den ekonomiska utvecklingen. Det är väl knappast möjligt ens för byråchefer att vara sådana specialister, att de bättre än andra bedömer de företagsekonomiska faktorerna. Efter vilka grunder de skall bedöma det samhälls-ekonomiska intresset hoppas jag om en stund få erfara av socialministern.

För övrigt bör man väl inte underlåta att beakta, att i den mån samhället på mycket vaga grunder ingriper mer och mer när det gäller lokaliseringen av företag, blir det risk för politiska påtryckningar och politiska hänsyn av olika slag.

Man svarar kanske, att när det råder arbetslöshet inom ett visst område, är det självklart berättigat att där grunda nya företag. Jag vill då säga, att det är inte säkert att man omedelbart skall lägga vissa företag i en trakt med ar-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

betslöshet och därmed binda dem där för låt mig säga 50 år framåt, ty det kan hända att just *dessa* företag inte passar i området, utan att det vore klokare att vänta kanske sex månader tills en näringsgren funnits, som lämpar sig för trakten. Det går inte, när det rör ett beslut vars konsekvenser kan sträcka sig årtionden framåt, att anlägga ett så kortsiktigt perspektiv som hänsynstaganden till en måhända tillfällig arbetslöshet. — Jag vill dock gärna tillägga, att jag anser att det i och för sig är riktigt att det allmänna tar hänsyn till sysselsättningsförhållandena, men vad byggnadsregleringen beträffar bör det ske med försiktighet.

Herr talman! Jag skall motstå frestelsen att närmare beröra det resonemang, som i motionerna föres om befolknings-svaga områden, om storstäderna etc. Jag nöjer mig med att påpeka, att när det uppställs som ett självklart önskemål att folk skall stanna i hemtrakten, så förefaller det mig vara någonting pauvert över en sådan inställning. Jag tror att det många gånger är önskvärt att människorna, och inte minst ungdomarna, får röra på sig och söka arbete utanför hemtrakten.

I sista hand kommer man här fram till en synpunkt, som det förefaller mig att regeringspartierna alltför litet beaktar — den enkla synpunkten nämligen, att det även när det gäller att grunda t. ex. en småindustri kan vara rimligt att ta hänsyn till människornas *frihet*, deras rättighet att själva bestämma, om de vill ha en verksamhet i Stockholm, i Trosa, i Göteborg eller i Boden. Det finns något som heter individens rätt att välja bostadsort, och till detta skall man ta hänsyn även när det gäller frågan om lokalisering av företag. Denna synpunkt får inte komma bort bland alla andra, när man så vackert talar om samhällsintresset. Som jag ser det är det ett samhällsintresse, att individernas rörelsefrihet här inte beskäres i onödan.

Min vän och kollega herr Waldemar Svensson har när det gäller rätten att bygga fört fram en del synpunkter som, om de tillämpades, skulle vidga individens frihet och förmodligen öka befolkningen i de för närvarande befolkningssvaga områdena.

Det är inte så, att storstäderna har vuxit främst på grund av industriens tillväxt, men den saken skall jag gå förbi. Antalet inom industrien sysselsatta har i Stockholm inte vuxit alls lika fort som t. ex. antalet sysselsatta inom jordbrukets organisationer eller antalet sysselsatta inom ämbetsverken.

Över huvud taget är det naturligtvis riktigt att s. k. trivselanordningar — sportanläggningar, samlingslokaler, bibliotek, biografier — är viktiga ting att ta hänsyn till vid lokaliseringen av bebyggelsen. Men jag vill skynda mig tillägga, att när motorcyklarna och bilarna blivit så vanliga som de är och ändå mera kommer att bli, skall man betänka vilken förändring de har medfört i fråga om människornas möjligheter att uppsöka sådana trivselanordningar i tätorterna. — Det finns många möjligheter att förbättra förutsättningarna för glesbygdernas utveckling: bättre vägar, kommunalskattutjämning, uppmuntran åt egnahemsbebyggelse och det som herr Svensson i Ljungskile föreslog i fråga om rätten att få bygga, bättre möjligheter att få vatten och avlopp, lägre bilbeskattning etc. Ja, det finns mycket, mycket som på sådana områden behövde göras och som icke innebär något tvång på människorna. En positiv landsbygdspolitik tror jag bättre grundas på uppmuntran än på tvång.

Herr talman! Slutsatsen av allt detta blir för min del, att det är naturligt att man nu samlar ihop erfarenheterna från den hittillsvarande verksamheten i den mån de gäller näringslivets lokalisering, redovisar materialet offentligt samt bearbetar det omsorgsfullt, vilket arbetsmarknadsstyrelsen tydligen är angelägen att göra. Vidare att man fortsätter

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

den vetenskapliga forskningen på detta område, som verkligen har sin mycket viktiga roll att spela, och att man därigenom söker komma till klarhet på viktiga punkter. Sedan får man också försöka tänka igenom och redovisa vad det är man menar med ordet samhällsintrasse i dessa sammanhang. När så problemet och dess förutsättningar klargjorts på dessa olika väsentliga punkter, då, men också först då bör man ta upp frågan huruvida samhällets inflytande på detta område skall utvidgas eller minskas, på vad sätt det eventuellt skall utvidgas eller på vad sätt det eventuellt skall inskränkas. Jag tror det är att sätta vagnen före hästen, att nu först besluta att öka samhällsinskränkningarna och *därefter* ta reda på hurudana erfarenheterna hittills varit.

Herr REGNÉLL (h) kort genmäle:

Herr talman! Av statsrådet Ericssons framställning fick man den uppfattningen, att statsrådet ville fränkänna högerns intresse för lokaliseringsfrågor. Intresset finns men behöver inte ta sig det uttrycket, att man vill tillstyrka tvångslagstiftning. I högermotionen ges en rad konkreta motförslag, som syftar till bästa möjliga företagslokalisering inom ramen av lagar och bestämmelser, som inte har tvångskaraktär.

Inte heller tror jag vi kan fränkännas intresse för full vintersysselsättning. Däremot anser vi inte att sambandet mellan byggnadsreglering och en förbättrad sysselsättning är vare sig bevisat eller troligt. Det vore väl underligt om en nedskärning av verksamheten — och det är ju detta som byggnadsregleringen innebär — skulle kunna öka sysselsättningen.

Kärnpunkten i motsättningen härvidlag kom väl fram, när statsrådet förklarade sig inte tro på att det enskilda näringslivet kan ordna så förnuftigt som dess företrädare velat göra gällande. Från vårt håll vill vi gärna hysa tilltro

inte bara till näringslivets folk utan också till medborgarna i övrigt.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag kanske borde börja med att be om ursäkt för att jag tar till orda på nytt. Jag är inte lika känd som herr Ohlin, och det är klart att de amerikaner som kommer hit frågar herr Ohlin, vad han tycker om det ena och det andra. Herr Ohlin har då alltid möjlighet att lämna upplysningar på alla punkter och efter ett ömsesidigt utbyte av tankar kommer man till det resultatet, att här i Sverige är det besvärligt och krångligt, ty här tar det en väldig tid innan myndigheterna ger besked, och här kan ingen amerikansk firma etablera sig därför att här för man en felaktig politik över huvud taget. Jag begriper att herr Ohlin kan ha intresse av att föra fram detta här i kammaren i det interna politiska kabblet, men inte bidrar det till att styrka vederbörande amerikan i hans planer att etablera sig här. Jag utgår ifrån att herr Ohlin inte fullföljde resonemanget med att tala illa om sig själv. Det gjorde han säkert inte.

Men det är ju ändå så, herr Ohlin, och det kan jag ge exempel på, att det kan finnas många amerikanska företag som har intresse av att bli representerade i Sverige. Men om Holland eller andra länder medger bättre förmåner än Sverige och anser sig behöva göra så, därför att deras reala tillgångar inte har tagits i anspråk i samma utsträckning som Sveriges, finner jag detta naturligt ur deras men också ur våra synpunkter. När vi kan utnyttja våra materiella resurser, alltså arbetskraft, materiel, teknik och organisation, på sådant sätt, att vi kan öka nationalinkomsten varje år — låt vara inte så mycket som vi skulle önska eller så mycket som herr Ohlin brukar uppställa som målsättning, men ändå så pass att vi åstadkommit en starkare

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

stegring än vi hade på 1930-talet — är det klart, att då blir det också andra förutsättningar för företag från ett annat land att etablera sig i Sverige och göra investeringar här. Jag har närmast kommit till den uppfattningen, att om det är fråga om varor som ett amerikanskt företag vill sälja på den europeiska marknaden, så är Sverige ingalunda uteslutet bland de länder som skulle kunna komma i fråga utan snarare tvärtom. Efter den debatt jag har haft med herr Carlsson i Stockholm här tidigare vågar jag väl antyda så mycket som att när det gäller det företaget är förutsättningarna att tillverka produkterna i Sverige långt gynnsammare än att tillverka dem i Förenta staterna.

Allt detta är emellertid elementära ting för herr Ohlin såsom ekonom, men han talade ju inte här i denna egenkap utan såsom partiledare, och därför började han sitt anförande med att, såsom han sade, slå fast att regeringen företräder ett fullständigt statistiskt betraktelsesätt. Vi tror t. ex. inte på möjligheten att öka bostadsbyggandet. Vem har sagt herr Ohlin det? Någon gång bör väl även en regeringsledamot kunna kräva att herr Ohlin lyssnar — herr Ohlin kräver ju ofta att vi skall lyssna på honom. Under remissdebatten framhöll jag, att jag fann det mycket önskvärt att så snart som möjligt få tillstånd en bostadsproduktion på 65 000 lägenheter. I statsverkspropositionen står det skrivet att 53 000 bostäder skall produceras i år, varav 50 000 statsbelånade. Detta är emellertid ett minimiprogram, och i den mån det finns reella möjligheter att öka produktionen är regeringen inställd på att göra det.

På samma sätt förhåller det sig med den sak, som herr Ohlin begärt att jag här skulle ge honom ett besked om, nämligen barackbyggnader för provisoriska skollokaler, som utskottet talar om i sitt utlåtande. Jag är inte beredd att säga att vi omgående skall bifalla de

ansökningar om sådana barackbyggnader som kan komma in, men vi är beredda att undersöka, om det finns förutsättningar att öka investeringsvolymen på detta område.

Detta behöver inte innebära att vi har ett statistiskt betraktelsesätt. Jag tycker tvärtom att det ligger mycket i det resonemanget, att om vissa önskemål inte kan realiseras, får vi väl undersöka, huruvida vi inte kan finna på nya metoder för att ännu mer rationellt utnyttja tillgängliga resurser och på det sättet nå snabbare resultat.

Det är alltså icke så, som herr Ohlin vill göra gällande, att regeringen inte tror på möjligheten att öka bostadsproduktionen. Vi hoppas att kunna göra det, men eftersom det finns så många områden, där vi vill ge människorna bättre förhållanden, kommer investeringsönskemålen att trängas med varandra. Det är emellertid klart, att detta är en angenämare situation än en arbetslöshet av samma slag som på 1930-talet. När jag säger detta vill jag gärna tillägga, att herr Ohlin på den tiden hade en från sina partivänners avvikande mening i åtskilliga stycken rörande arbetslöshetspolitiken.

Av vad jag här sagt om att vi skall pröva vad vi orkar med både när det gäller bostäder och annan byggnation följer att vi är inställda på att utnyttja alla tillgängliga resurser för att öka investeringsvolymen. Men det bör samtidigt sägas ifrån, att vi inte vill att denna investeringsvolym skall bli så stor, att det i olika avseenden uppstår en knapphet som leder till prisstegringar, vilka i sin tur medför andra olägenheter ur samhällsekonomisk synpunkt. Det ansvaret måste vi ta, och jag utgår ifrån att regeringen är beredd att göra det. Men därigenom begränsas också möjligheterna att öka investeringsvolymen.

Herr Ohlin begär vidare, att regeringen skall ge besked om sin uppfattning om möjligheterna att påverka sä-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

songerna på arbetsmarknaden, och han frågar, om vi inte redan nu kunde ha gjort något för att tillgodose de önskemål i det avseendet, som en kommitté framförde för fyra, fem år sedan. Såvitt jag kan minnas kom inte denna kommitté — som var enhällig med undantag av att en reservant ville ha tillstånd ett arbetsmarknadsdepartement — med några positiva praktiska förslag om hur man skulle lösa problemet om säsongutjämning. Om så hade skett, hade vi nog tagit upp dem.

Men tror då inte regeringen, frågar herr Ohlin, på möjligheterna att på annat sätt påverka investeringarna? Ja, man bör naturligtvis vara optimist och försöka ta vara på de möjligheter som föreligger. Herr Ohlin rekommenderar, att vi skall se till att parterna på arbetsmarknaden tar kontakt med varandra för att på den vägen komma fram till samma resultat som vi nu har nått med lagstiftningens hjälp.

Jag skulle vara mycket glad, om det kunde bli så, att t. ex. företagare och arbetare inom byggnadsbranschen satte sig ned runt ett bord och diskuterade, låt mig säga arbetena under nästa vinterhalvår, och träffade en överenskommelse om vad som då skulle göras och sedan kom och talade om, att man hade för avsikt att göra det och det och att man därvid beräknat sysselsättningen i samförstånd med den övriga delen av den privata sektorn — jag tänker på industrier och andra. Det vore onekligen ett stort framsteg, om det kunde bli en sådan planhushållning, att parterna under frivilliga former träffade överenskommelse om att man skulle, för att hushålla med arbetskraften på ett riktigt sätt, göra de och de investeringarna. Jag vill inte bestrida att det vore någonting att tänka på. Herr Ohlin har kanske funderat på saken mer än jag och kan tala om, hur långt man för närvarande kommit på den kanten. Jag har emellertid hört från byggnadsarbetarhåll, att motparten inte är så utesu-

tande angelägen om att diskutera på det sättet.

När vi säger, att vi under sådana förhållanden måste behålla lagen, eftersom vi inte har något bättre, beror det inte på att man inte har gjort någonting, ty utredningen är i gång, herr Ohlin. Man får väl ändå avvakta vad det kan bli för resultat av den. Om det dröjer ett år mer eller mindre kan inte vara avgörande.

Detta påpekade herr Ohlin beträffande en annan sak, när han berörde lokaliseringsverksamheten. Han började med att tala om, att man inte får lokalisera felaktigt, ty hellre än att lägga en industri på en ort, där den inte blir framgångsrik, borde man vänta, tills det kom en annan industri. Det är klart, att jag med min skrivning i propositionen menar, att det skall finnas goda förutsättningar för näringslivet på ifrågavarande plats, om man skall ge sig på en sådan lokalisering. Om sådana inte föreligger, blir det väl intet beslut, och vederbörande företagare kommer inte att finna sig i att lägga en industri där. Ty herr Ohlin menar väl inte, att företagen böjer sig och går med på en oriktig investering?

Kärnproblemet ligger emellertid på ett annat plan, herr Ohlin. Om investeringsverksamheten visar en tendens att inriktas på sådana områden, som ur samhällelig synpunkt föranleder svårigheter, skall man då för samhällets skull ha rätt att påverka detta förhållande?

Jag har glädjande nog hört företrädare för det enskilda näringslivet, som har erkänt, att man, om det blir stora olägenheter av en investeringsanhopning på vissa håll i riket, inte kan förmena statsmakterna att söka påverka det förhållandet. De har med andra ord inte begärt att uteslutande själva få bestämman i dessa avseenden.

Det skulle föra för långt, herr talman, att ta upp herr Ohlins alla argument, men det är rätt intressant att höra herr Ohlins tal om byråkraten, som skall

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

utföra denna reglering, alltså en av dessa byråkrater — det var ju en byråchef — beträffande vilka herr Ohlin annars är synnerligen angelägen att tala om att de är duktigt folk, bra människor som är kunniga och framför allt insiktsfulla. Det trodde jag vi kunde vara ense om. Man kan väl inte påstå, att det är byråkrater, som är mindre kunniga än de flesta andra, vilka skall börja reglera den svenska investeringsverksamheten. Det måste vara ett särskilt syfte, som herr Ohlin vill uppnå med detta tal. Lika väl som han säger, att den enskilde individen skall ha frihet att välja bosättning, skall denne väl också ha frihet att stanna kvar på den ort, där han befinner sig, om det är möjligt att ordna det så, eller hur herr Ohlin?

Herr Andersson i Ronneby talar om den lokalisering, som skedde till Karlskrona. Tror herr Ohlin, att de som arbetar i Karlskrona, om detta bygge kommit till stånd i Stockholm, omedelbart hade förstått det hela, ansett det ändamålsenligt och funnit glädje i att flytta från Karlskrona till Stockholm? Jag är inte säkert på det. Jag menar med andra ord, att om försörjningsmöjligheterna börjar minska i ett stort område, så att människorna känner oro för framtiden och deras egna dispositioner blir beroende av denna ovisshet, hjälper det inte att tala om individens frihet att bosätta sig var han vill.

Detta är problemet, herr Ohlin, inte önskemål och principer i största allmänhet utan just om människorna som känner oro inför utvecklingen. Är det då rimligt, att samhället försöker att med positiva åtgärder åstadkomma gynnsamma förhållanden för dessa människor? Jag svarar ja. Res ut, herr Ohlin, till vår öbefolkning, exempelvis till Gotland, till Öland, till vissa delar av Blekinge, eller till stora delar av norrlands-länen o. s. v., och tala där om friheten att välja boplats! Det är så naturligt, när vi i princip säger så, men om det

gäller konkreta ting, blir frågeställningen denna: kan det vara riktigt att försöka hjälpa människorna från den tärande oro som de hyser?

Om det inte finns några möjligheter, herr Ohlin, att genom riktiga och förnuftiga åtgärder skaffa dit företag, då får vi kapitulera. Jag har inte den meningen, att vi till varje pris skall få fram en verksamhet just där, om ortens förutsättningar är särskilt dåliga. Då får människorna tyvärr flytta, kanske ifrån kära platser; det är en hård verklighet, som säger detta. Den blir ofta avgörande, och då räcker det inte att tala i största allmänhet om att människorna skall ha frihet att välja, där det inte finns någon sådan frihet.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Exemplet med det amerikanska filialföretaget gällde osmidigheten i det svenska regleringssystemet. Vad beträffar att göra upp med byggnadsreglerande myndigheter, vet alla, att den saken inte kan klaras här i Sverige på två dagar, som det skedde i Holland.

Jag kritiserade regeringens misstag och regleringsekonomiens tungroddhet. Socialministern får det till något om att en svensk kritiserar Sverige. Var det inte ett litet märkligt grepp på saken, herr statsråd?

Vem har sagt, att vi inte vill öka bostadsbyggandet, frågar statsrådet. Jo, Ni har själv föreslagit att minska bostadsbyggandet. Vaga uttalanden om framtiden har naturligtvis mindre intresse.

Statsrådets uttalanden om skolpaviljongerna var inte så välvilliga som jag hade hoppats. Vi kommer att avvakta och se hur regeringen handlägger frågan och, ifall det blir erforderligt, återkomma.

Vad beträffar säsongarbetslösheten var det oppositionen och inte kommittén som efter det att kommittén hade gjort en *partiell* utredning av proble-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

met begärde, att man skulle utarbeta planer för en säsongutjämnande politik. Säsongarbetslöshetsproblemet är viktigt. Vi har ännu inte fått något som liknar ett förslag från regeringen om vad den vill ha i stället för byggnadsregleringen, som man deklarerar är en tillfällig sak. Statsrådet säger nu, att en utredning är i gång. Därom har i tredje lagutskottet inte meddelats någonting. Det är klart att arbetsmarknadsstyrelsen alltid sysslar med säsongarbetslöshetsproblem. Men, herr statsråd, vore det inte skäl att Ni gav en anmaning till regeringspartierna att bifalla reservanternas yrkande under B, att riksdagen måtte hemställa, att förslag om åtgärder för säsongutjämnning inom byggnadsverksamheten snarast möjligt förelägges riksdagen?

Den hemliga utredning Ni talade om utan att närmare nämna vad den var för något kan knappast kännas betryggande. Sätt i gång en ordentlig utredning, som har i uppdrag att arbeta skyndsamt, så går det mycket väl att få fram förslag till nästkommande års riksdag!

Beträffande innebörden av den vaga termen »sammhällsintresse» fick jag inte något svar.

Herr JANSSON i Benestad (bf):

Herr talman! Då jag har deltagit i utskottets behandling av denna fråga, vill jag helt kort motivera min ståndpunkt.

Det finns redovisat ett betydande behov av byggnation. För 1955 inkom tillståndsansökningar motsvarande 4 655 miljoner kronor mot år 1953 3 736 miljoner kronor. Man kan då inte undgå att fråga sig: Räcker våra arbetskraftsresurser, våra investeringstillgångar i pengar räknat och våra materialtillgångar för en sådan investering, därest vi släpper fältet fritt? Det skulle vara möjligt att få dem att räcka, om man, som det heter i högermotionen, med hjälp av generella penningpolitiska me-

del skapar balans. Detta är riktigt, men till vilket pris får man då en sådan balans? Det finns inga andra medel än räntan, parad med kreditrestriktioner, men ett sådant medel skulle ovillkorligen skapa ojämn sysselsättning, det skulle som följd därav skapa sociala motsättningar i samhället och det skulle också, som räntevapnet alltid gör, slå fruktansvärt orättvist och främst träffa den ekonomiskt svaga i samhället. Det är i valet mellan dessa alternativ, som jag och mitt parti resonerat som så, att det är bättre att ha reglering av byggnadsmarknaden. Jag ansluter mig därför helt till utskottets skrivning på denna punkt.

Då det gäller lokaliseringen delar jag alldeles statsrådets uppfattning, att varje företag som ligger fellokaliserat är en förlust för nationen. Detta betyder naturligtvis också, att många företag, som ligger i de allra största städerna, där kostnadsläget sannerligen inte är det lägsta, kan vara fellokaliserade. Vi skriver emellertid mycket försiktigt i utlåtandet, så att jag förstår knappast varför reservanternas skall vara så oroliga på denna punkt. Vi har skrivit, att vi menar större tätorter, och det kan väl inte uppfattas annat än så, att vi menar de största städerna. Nog bör man överväga saken mer än en gång, innan man placerar en ny industri i en av de största tätorterna. Att det finns arbetsmarknadsmyndigheter, som har sin hand med i dessa frågor, kan ur samhällets synpunkt inte vara något fel. Jag tror att det är absolut nödvändigt.

Reservanternas säger till slut i sin reservation, att möjligheterna för en riktig lokalisering av näringslivet sammanhänger med om man för en ekonomisk politik, som skyddar penningvärdet. Ja, denna byggnadsreglering är ju en del av den ekonomiska politik, som skall skydda penningvärdet. Reservanternas säger sedan, att förbättrade bostadsförhållanden på landet och ökat egnahemsbyggande är en annan del i lokalise-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

ringspolitiken. Men utskottet har skrivit, att en samordning av byggnadstillståndsgivningen med industrilokaliseringen är betydelsefull. Vi menar med detta, att vi vill underlätta bostadsbyggande på landsbygden i samband med att en industri uppförs. Att reservanterna inte upptäckt detta uttalande tycker jag är litet märkligt.

Vill man ha en förnuftig planering av vårt samhälle med riktig fördelning av arbetskraftstillgången och resurserna i övrigt, tror jag att socialministerns nya giv här är riktig — man skulle möjligen kunna säga, att den är alldeles för försiktig. Målsättningen skulle vara vad jag skulle vilja kalla ett gårds- och villasverige med förnuftig placering av industrien och med en helt annan miljö för människorna att leva i än den sammanyttring som vi skapat under senare år. En sådan utformning av det svenska samhället måste ur alla synpunkter vara riktigare än den som uppkommer, om vi bara låter en fri liberal utveckling ha sin gång, utan att veta vart den bär hän.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen **SKOGLUND** (h):

Herr talman! Jag skall inte ta upp de principiella linjerna till debatt, utan begränsa mig till ett direkt spørsmål.

Jag vill fråga socialministern, om socialministern har klart för sig, att den nuvarande regleringen *verkar otroligt osmidig och direkt fördyrande*. När jag lyssnade till statsrådets yttrande föreföll det mig, som om han ansåg att fördelarna var ganska många medan han mycket litet rörde vid nackdelarna. Såvitt jag förstår är det många olägenheter som vidlåder det nuvarande systemet, olägenheter som också driver upp byggnadskostnaderna.

För att jag inte skall bli alltför långrandig — kammaren vill nog ha slut på

debatten — skall jag ange ett par exempel, så att vi förstår varandra. Vi kan tänka oss beställare och entreprenör som skall bygga tre eller fyra boningshus. Det gäller att bygga på ett bergområde. Bygget är planerat och ritat gemensamt och man vet precis hur allt skall vara. Man får så byggnadstillstånd för låt oss säga två hus och måste vänta med de andra. Sedan tar man dit en entreprenör med dyrbara och förstklassiga maskiner för att spränga ut grunden. När man gjort utschaktningen för de två husen färdig så talar ju vanligt förnuft för att man — med tanke på den dyra maskinparken och de stora kostnader man lagt ned — borde få fortsätta i en följd även med de andra husen, men det går inte. Det är bara att ge sig iväg med maskinerna. Om en månad eller två — t. ex. när man passerat 1 juli — får man komma igen och ta itu med de två andra husen.

Jag kan ta ett annat liknande exempel som jag var med om för bara en kort tid sedan. Det var en industri som byggde åt sina anställda. Man fick betala entreprenören 30 000 kronor i extra ersättning, eftersom han hade räknat med att på en gång få utföra allt grundarbete. Det gällde inte många bostadshus. Entreprenören fick emellertid plocka bort sina maskiner och även återsända en del specialister tills man kommit över ett visst datum. Det skulle ha blivit för stora kostnader att låtit maskinerna stå oanvändbara.

Det förefaller mig som om det nuvarande systemet arbetar onödigt stelt. Det jag berättat här är en detalj i ett stort och sammanhängande komplex, men jag skulle tro att det finns många områden inom byggenskapen där det går lika stelbent till. Dessutom får man räkna med att både beställaren och entreprenören och även andra människor, som har ansvar för byggnadsverksamheten, får avdela tid och anställa personer bara för att hålla reda på alla dessa bestämmelser. I regel trampar

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

man över i alla fall och får bekymmer. Jag hör till dem som anser, att vi borde kunna komma ifrån detta. Det är klart, som statsrådet säger, att vissa problem måste uppkomma i arbetsförhållandena under sommar resp. vinter, men nog borde man väl kunna finna någon smidigare utväg. Om ovillkorligen statsrådet vill ha kvar dessa bestämmelser och lyckas få majoritet för dem, så borde man dock kunna tillämpa dem på ett sätt som vore mindre besvärligt. Helst bör de försvinna så snart som möjligt.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON**:

Herr talman! Jag vill gärna säga ett par ord i anledning av förste vice talmannens inlägg. Det är klart, att jag inte har något intresse av att understödja en ordning, som innebär fördyrade kostnader för byggnationen, tvärtom. Svårigheten ligger däri, att om man vill söka ordna en jämn sysselsättning över hela året tvingas man att hålla igen under vissa perioder. Var man än sätter en gräns — t. ex. vid halvårsskiftet — så kan det naturligtvis uppstå besvärligheter. Då uppstår frågan hur mycket man kan få tillstånd till före ett sådant datum. Herr Skoglund nämnde att man i ett fall fick bygga två eller tre hus men sedan fick vänta med de återstående till senare. Jag har försökt att finna en metod för att komma över denna skarv och därmed också komma bort från svårigheterna och fördyringarna. I den mån det varit möjligt att ge extra kvoter och förskott har man försökt göra det, men jag erkänner att det är ett tekniskt spørsmål som man borde försöka lösa.

Det finns också andra exempel på att byggnadskostnaderna blir högre. Jag kan gärna redovisa dem för kammararen. Om det finns folk som är riktigt angelägna om att komma i gång med en byggnation, så kommer de och

frågar om de kan få bygga under vintern och göra uppehåll under sommaren, eftersom det på vintern ofta finns människor utan sysselsättning. Ärade kammarledamöter! Om man tillmötesgår sådana önskemål är det klart att byggena blir dyrare. Vederbörande säger, att han kan ta dessa olägenheter eftersom han vill ha i gång bygget. Det är utan tvekan föga rationellt. Det är inte lämpligt, och jag har sökt komma bort från detta så långt det varit möjligt, ty det går åt mera arbetskraft totalt sett genom att man bryter organisationen och börjar kanske ett halvår senare.

Jag erkänner att detta är saker och ting, beträffande vilka man kanske inte kommit riktigt till klarhet hur man skall gå till väga. Jag vill emellertid än en gång slå fast att den favör vi får genom säsongutjämnningen är otroligt stor. Den gäller så stora värden för nationen och för de enskilda människorna att vi tvingas att — gärna med oppositionens hjälp — finna metoder att säkra denna jämna sysselsättning, ty att vi kan behålla denna favör betyder mer än vad som har hänt under årtionden tidigare på detta område.

Herr **OHLIN** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Alla är överens om, herr statsråd, att frågan om säsongarbetslösheten är en mycket viktig sak. Det är därför vi inom oppositionen har efterlyst besked från regeringen om vad det nu är man tänker komma med som den framtida politiken mot säsongarbetslösheten. Vi fick för cirka fem år sedan en utredning av problemet, som emellertid inte ledde till så många positiva slutsatser. Sedan har vi inte fått höra något om vad regeringen tänker eller tycker i detta avseende. Just därför att saken är viktig borde regeringen enligt mitt sätt att se lägga ner litet mera energi. Tänk om vi skulle ha en sådan politik färdig några månader innan den behöver tillämpas! Den olyc-

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

kan vore väl mindre än om den blir färdig för sent.

Sedan vill jag om lokaliseringpolitiken endast säga att jag inte — och ingen annan från oppositionens sida heller, såvitt jag kunnat märka — hävdad att samhället ingenting skall göra av dylik art om det exempelvis skulle bli en stor lokal arbetslöshet av långvarig art. Vad vi har begärt är att man skall redovisa hittillsvarande erfarenheter och klarlägga principerna för samhällets lokaliseringspolitiska ingripanden. Det är alldeles för lätt, herr statsråd, att ta ut ett extremt fall och säga: Se där, skulle vi inte ha gjort något i detta fall? Det gäller ju en politik som skall tillämpas i ett stort antal fall. Om regeringen då av riksdagen begär direktiv som innebär ett ökat inflytande på lokaliseringen, är det väl naturligt att vi frågar: Hurudana är hittillsvarande erfarenheter? Efter vilka principer skall detta ökade inflytande tillämpas? Där har vi inte fått något besked. Vi har inte fått något besked om vad samhällsintresset innebär eller ens något försök att alls belysa saken.

Till sist vill jag endast beträffande friheten säga, att vi hävdar att det är en väsentlig sak att man inte heller i fråga om företagslokaliseringen tappar bort frihetsprincipen. I det socialdemokratiska partiprogrammet står det för närvarande: »Med de arbetandes gemensamma bestämmanderätt följer deras gemensamma ansvar, varje medborgares skyldighet att åtaga sig det arbete och fullgöra de uppgifter, som krävas för en effektiv organisation av produktionen.»

Det är möjligt att det socialdemokratiska partiet därmed syftar också på varje arbetandes skyldighet att förflytta sig till olika platser där det kan finnas arbetstillfällen. I varje fall är detta uttalande ett uttryck för en dirigerande tankegång. Det kanske inte är så överraskande om ett socialdemokratiskt statsråd också när det gäller företagens

lokalisering företräder dirigistiska tankegångar. Vi vill emellertid för vår del mera betona friheten.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag skall begränsa mig till att säga att den utredning herr Ohlin frågar efter har redovisats för riksdagen i samband med en proposition om tillståndslagstiftningen. Herr Ohlin hade då liksom nu bara ett yrkande, nämligen om avslag på propositionen. Nu säger herr Ohlin: Redovisa erfarenheterna av lokaliseringpolitiken! Jag har sagt att vi för närvarande inte har några möjligheter till detta. Vi har inte tillräckliga erfarenheter för att i detalj precisera vilka principer vi skall arbeta efter, ty detta är ett nytt område. När vi längre fram får erfarenheter av hur det här verkar kan det emellertid hända att vi känner oss säkrare. Jag har påpekat att vi inte begär några nya fullmakter utöver vad vi fått tidigare, men vi vill för riksdagen redovisa att vi tvingas att ännu mer än tidigare beakta just de lokaliseringspolitiska förhållandena vid beviljandet av tillstånd. Mer revolutionerande är det hela inte, men jag tycker ändå att riksdagen skall få reda på saken. Om herr Ohlin inte vill uppfatta detta som ett besked och säger att vi inte har svarat på de framställda frågorna, så ingår det väl mera i tekniken att säga så. Jag har ju förklarat att vi inte nu är beredda att närmare precisera de olika detaljer vi ämnar tillämpa, ty vi är inte på långa vägar så säkra som herr Ohlin var i sitt uttalande. Det vågar vi inte vara, ty vi tycker att om det görs erfarenheter som bör föranleda ändringar, så skall man dra konsekvenserna därav och inte bara evigt slå fast principer, oavsett vad som händer.

Herr Ohlin slutade med att säga att vi bara vill dirigera, även i fråga om näringslivet. Vad är näringsliv, herr

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

Ohlin? Jo, det är kapital och arbete som är organiserade i sådana enheter att de tar i anspråk nationens materiella resurser. Den tid är ovillkorligen förbi då det enskilda kapitalägarintresset var ensamt avgörande för sådana ting.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Nej, herr statsråd, det är ingen här som har sagt att det enskilda kapitalägarintresset skall vara allena avgörande. — I mitt sista yttrande betonade jag ju starkt just den enskilda människans krav på frihet. Låt mig gå tillbaka till för ett par år sedan. Riksdagen har sagt att samhället vunnit vissa erfarenheter men att problemet inte är klarlagt. Därför bör riksdagen inte nu gå vidare, eller hur bankoutskottet nu formulerade saken i det uttalande som riksdagen 1954 godkände. Sedan den dagen har det inte redovisats någonting vare sig beträffande erfarenheterna eller principerna för lokaliseringpolitiken. När utskottet nu säger — i motsats till vad riksdagen sade år 1954 — att man skall ta mera hänsyn till de lokaliseringpolitiska synpunkterna, är det inte då naturligt att vi i oppositionen ber herr statsrådet tala om för oss litet av vad det är för tankegångar som inte var klara för riksdag och regeringen år 1954 men som är klara för er i dag? Vilka är de erfarenheter som inte förelåg år 1954 men som föreligger i dag och som motiverar att man nu vill gå vidare med att använda en såsom tillfällig betecknad reglering för lokaliseringpolitiska ändamål, samtidigt som man inte har någonting att svara på frågan, hur man tänker sig att denna politik skall genomföras på längre sikt? Jag måste nog säga att herr statsrådet är skyldig den svenska riksdagen och det svenska folket åtskillig upplysning när han på grundval av dessa förutsättningar kommer och begär ökat inflytande från samhällets sida efter principer som inte alls redovisas.

Herr HJALMARSON (h):

Herr talman! Jag skall inte bli långrandig. Jag undrar om inte en av de bästa replikerna till socialministern står att läsa i sista numret av Tiden. Där förekommer en mycket intressant artikel, »Lokaliseringpolitikens mål», som slutar så här: »De som sysslar med samhällsplanering har i årtionden försökt väcka intresset för en lokaliseringpolitik. De har då framför allt begärt att man genom utredningar och studier skall söka klarlägga de ekonomiska och sociala konsekvenserna av olika företagslokaliseringar och olika struktur hos samhällsbyggnaderna. Man har velat att en 'planhushållning' här skulle starta med att stärka kunskapsunderlaget för vårt handlande så att vi kan undgå de värsta misstagen. Men därav har det praktiskt taget inte blivit någonting. — Nu är man emellertid färdig i socialdepartementet att tycka att större städer är oekonomiska, att befolkningen i vissa landsändar uttunnas orimligt etc., etc. På grundval av sådana allmänna talesätt, vars riktighet är allt annat än styrkt, är man alltså beredd dirigera den framtida industrilokaliseringen. Behöver det sägas att detta inte har mycket med planhushållning att göra? Ännu mindre har det med kloket att göra.»

Herr talman! Värdeomdömena får självfallet stå för författarens egen räkning. När jag läste detta trodde jag emellertid att själva sakframställningen var överdriven, men efter att ha lyssnat till socialministerns inlägg förstår jag att så inte är fallet. Tydligt är oenigheten på planhushållarkanten mycket stor om vad man egentligen vill lägga in i lokaliseringsverksamheten. Men det kan väl ändå inte vara på det sättet, att socialministern på allvar menar att man från regeringens sida inte skulle ha någon skyldighet att för kammaren redovisa åtminstone några preciserade riktlinjer för denna verksamhet.

Jag försökte verkligen lyssna mycket

Ändrad lydelse av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.

noga till statsrådets inlägg, och jag kunde inte finna annat än att statsrådet som ledstjärna bara hade detta, att goda förutsättningar för näringslivet skall vara avgörande för vilka investeringar som släpps fram. Ja, herr talman, vem är inte med på det? Men statsrådet gick ju totalt förbi de två frågor som man i detta sammanhang skall ta ställning till, nämligen för det första frågan, hur man skall bestämma vad som är goda förutsättningar, och för det andra frågan, vad som gör att man bättre kan klara ut vad som är goda förutsättningar om man överlåter beslutanderätten åt regeringen än om man låter medborgarna själva ta hand om saken.

Den enda precisering som förekom i statsrådets inlägg var att statsrådet betonade att en investeringsanhopning på ett håll många gånger kan framkalla olägenheter. Vem kan inte skriva under ett sådant påstående? Men inte ger det någon nämnvärd konkretion åt statsrådets utgångspunkter.

Jag har, herr talman, bara velat fästa uppmärksamheten på detta eftersom riksdagen nu i själva verket skall gå att fatta ett beslut som kan få mycket stor räckvidd. Mot bakgrunden av mycket allmänna teser ifrån regeringsbänken begär man att riksdagen skall bevilja en fullmakt som i framtiden, från både praktisk och principiell synpunkt, kan få mycket vittgående och allvarliga verkningar. Det är åtminstone för min del ett tillräckligt skäl för att här sälla mig till dem som yrkar bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Carlsson i Stockholm begärde likväl votering, i anledning var-

av efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Carlsson i Stockholm begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 111 ja och 76 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 94, i anledning av riksdagens år 1955 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m.,

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss televerket tillhörig fastighet,

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1956/57,

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för

budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond,

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken,

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1956/57 till avlöningar till personal vid 1956 års jordbruksräkning m. m.,

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa enligt allmänna resereglementet den 21 november 1952 (nr 735) utgående trakamenten m. m. jämte i ämnet väckt motion, och

nr 101, i anledning av väckt motion om livränta eller pension åt G. S. Holmberg;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 34, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål, och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk ändring i grunderna för reglering av restauratörernas utskänkningsvinst; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om viss ändring av bestämmelserna för lån ur kraftledningslånefonden, m. m.

§ 14

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring av förordningen den 1 juni 1951 (nr 440) med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion), och

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution.

§ 15

Anmäldes följande Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade propositioner, nämligen

nr 175, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1956/57 m. m., och

nr 176, angående riktlinjer för utvecklingsarbetet på atomenergiområdet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 16

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 18.18.

In fidem
Gunnar Britth

Torsdagen den 3 maj

Kl. 9.30

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmanen.

§ 1

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts på bordet liggande proposition, nr 175, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1956/57, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick dels förordningsförslaget dels ock det procenttal av grundbeloppet, varmed statlig inkomstskatt för vissa skattskyldiga föreslagits skola ingå i preliminär skatt, till bevillningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott propositionen nr 176, angående riktlinjer för utvecklingsarbetet på atomenergiområdet.

§ 2

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 94—101, bevillningsutskottets betänkanden nr 34 och 41 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 25.

§ 3

På hemställan av herr andre vice talmanen beslöt kammaren, att statsutskottets utlåtande nr 94 skulle uppföras sist å morgondagens föredragningslista för två gånger bordlagda ärenden.

§ 4

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 9.32.

In fidem
Gunnar Britth